INGRIDA KAVEN

Jean-Jacques Schuhl

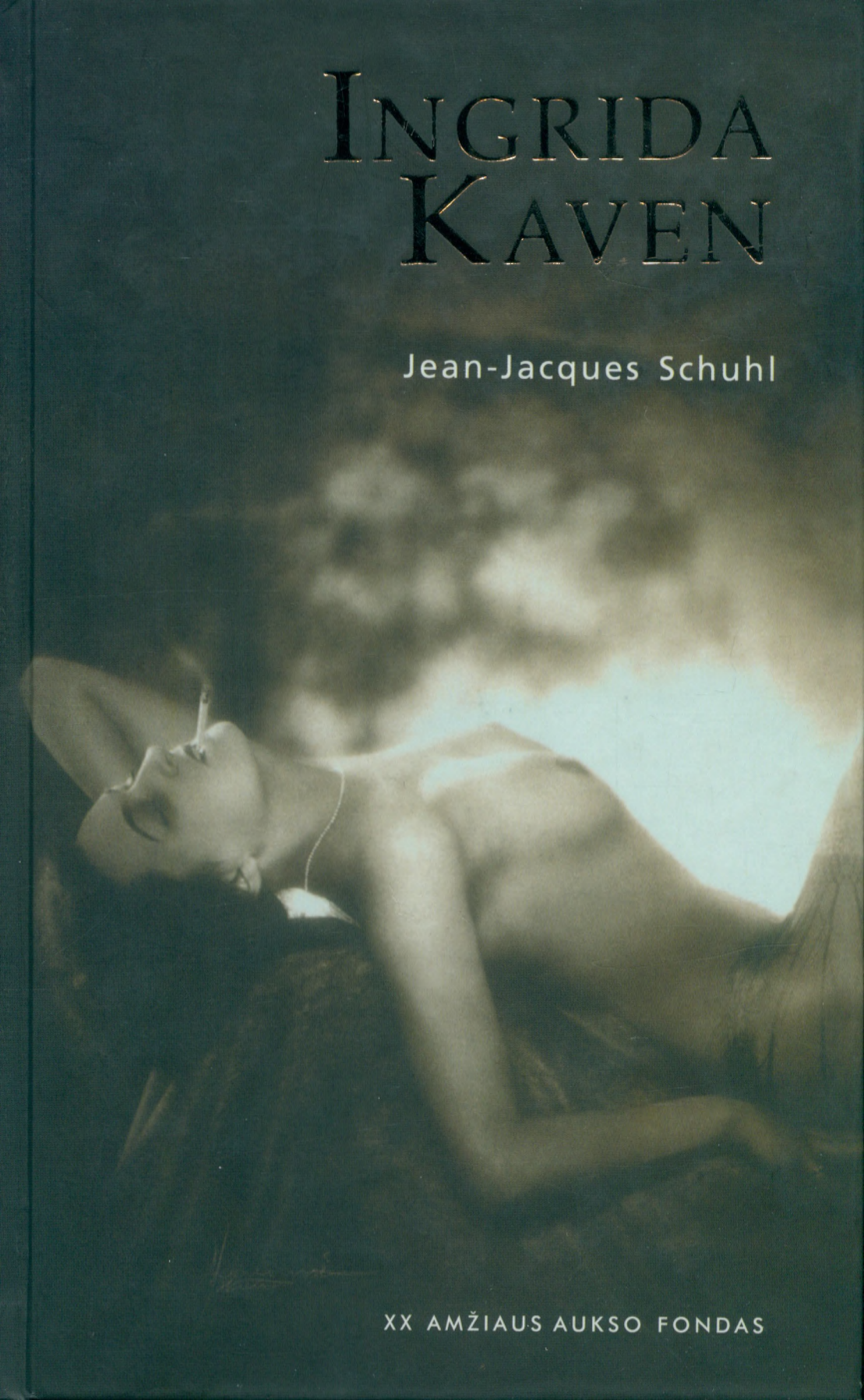

XX AMŽIAUS AUKSO FONDAS

JEAN-JACQUES SCHUHL

Ingrid Caven

JEAN-JACQUES SCHUHL

INGRIDA KAVEN

ROMANAS

Iš prancūzų kalbos vertė
Pranas Bieliauskas

alma littera

UDK 840-3
Sc67

Versta iš: Jean-Jacques Schuhl, 2000
INGRID CAVEN
Éditions Gallimard, 2000

ISBN 9955-08-253-4

© *Éditions Gallimard, 2000*
© *Vertimas į lietuvių kalbą, Pranas Bieliauskas, 2003*
© *Leidykla „Alma littera", 2003*

Ich weiß nicht was soll es bedeuten
Dass ich so traurig bin
Ein Märchen aus uralten Zeiten
Das geht mir nicht aus dem Sinn.

Kažin kas man yra šiandieną,
Kad taip susimąstęs liūdžiu.
Senovės pasaką vieną
Aš vėl tartum aidą girdžiu.

Heine / Silcher
Lorelei, liaudies daina

Tyriausią graciją mums atskleidžia virvutėmis tampoma marionetė arba Dievas.

Heinrich von Kleist
Apie marionečių teatrą

Prologas

1943 metų Kūčios kažkur prie Šiaurės jūros. Mergytė ranka nevalingai glosto pomponą, kabantį prie Sibiro triušenos kailinukų butonjerės. Puspenktų metų mergytė atrodo pernelyg rimta, ji sėdi viena įgludusi į sėdynę, ant veiduko jai užmaukšlintas gobtuvas, keliukai užkloti vilkenos antklodėmis. Dviejų arklių traukiamos rogės nuleistu viršumi greitai slysta sniegu. Tamsoje vežėjas laiko aukštai iškėlęs botagą. Po šliūžėm švelniai girgžda sniegas, į šonus tykšta kibirkštys, o jis tyliai važiuoja toliau, skrenda tuščia lyguma su vos keliais krūmokšniais palei rašalo juodumo jūrą: putom aptaškytos nendrės, užtvankų juosta, į kurią gūsiais daužosi vėjas, ant vaterlinijos besisupantys tamsūs rutulio formos navigaciniai plūdurai ir arklių žvengimas, akimirką užgožiantis duslų ir nepertraukiamą sproginėjančių bombų trenksmą. *Achtung!* Sargybos postas. *Halt!* Vežėjas parodo *Ausweis,* asmens liudijimą, kareiviui, šis sveikinasi pridėjęs ranką prie kepurės snapelio. „Praleiskit... praleiskit...“, sargybinis koja pastumia spygliuotos vielos tvorą, atidaro užkardą, ir rogės šliaužia toliau, iki garnizono: barakai, apšviesti keleto žibintų, mirguliuojantis sniegas, ir kartkartėm, trumpai, šviesos danguje, blyksniai ant veidų. Tolumoje – ilgos šviesios trasuojančios arkos, įvairiaspalviai raketų vainikai, krintantys žemyn it „Kalėdų eglutės“. Vežėjas nušoka ant žemės, atidaro žemutines rogių dureles, padeda mergytei atsistoti, prieina sargybinis, atidaro barako duris, ji peržengia porą medinių laiptelių, ir kai įeina

vidun, jis nuvelka jai kailinį paltuką: ji vilki aksomu apkraštuotą suknelę trumpom pūpsančiom rankovėm su apskrita, dviguba baltų gėlyčių eile išsiuvinėta apykakle; du jūreiviai palydi ją iki nedidelės pakylos su dviem eglėmis iš šonų ir didele tamsia vėliava gale, tada pakelia, pastato ant pakylos, ir nuostabiu balsu, svajonių balsu ji pradeda giedoti *Stille Nacht, heilige Nacht,* Tylią naktį, šventą naktį.

1
Šventa naktis

Ant baltinių guli plačiai išskleistas baltas popieriaus lapas. Aplinkui viskas sutvarkyta: gražiai surikiuoti pieštukai, vėduokle išdėlioti teptukai, lankeliu – flakonėliai, bakelitiniai indeliai ir stiklinaitės, kompaktinės pudros gabaliukai. Akys įsmeigtos į dvigubą rankraščio puslapį: lanku, horizontaliai, įstrižai nubrėžtos linijos, skaičiai, raktai, ant gijų kabantys paslaptingi hieroglifai.

– Svarbiausia – kaulai, paskui oda, panaši į ištemptą drobę, tau reikia nedaug, mažmožio, kelių potėpių, ir tu jau visai kitokia.

Balsas švelnus, pietietiškas, subtiliai moduliuotas, kaip Lotynų amerikiečio.

Pirmiausia – fonas: labai šviesus, porcelianinis, skysta permatoma pudra. Akys dabar užmerktos. Viršutiniai vokai: pirma rudas, į kraštus tušuojamas tonas, paskui violetinis, šviesiai mėlynas, tamsiai mėlynas. Iš galvos neišeina natų lapas, gaidos, žodžiai, penklinė: smuikas – violončelė – Ingrida – pianinas; kiekvienam po liniją, pianinui dvi: dešinė ranka, kairė ranka ir ji: instrumentas tarp kitų instrumentų.

– Štai ir viskas: kaukė. Tereikia ją išryškinti, atskleisti.

„Makiažas, galvoja ji, vokiškai reiškia *Maske*...“

Jis atidaro dėžutę ir išima juodą mažytėlaitį akmenuką, parvežtą iš pasaulio krašto.

– Tada ministras Žaną paklausė: „Kas gi tas Rolandas, kurį visi man taip giria, taip liaupsina?..“

Užspjauna šiek tiek seilių ant juodojo akmens – taip geriau limpa...

– Jis puošia moteris, pone ministre! – ...ir šepetėliu dažo blakstienas tušu.

– Tada tegu kuo greičiau jam duoda leidimą gyventi!..

Daug blakstienų tušo... daug. Ji šypteli pro pirmąjį kaukės sluoksnį. Skambėjo taip: „Tegu jam duoda teisę čia gyventi... – pareiškė Jo Didenybė!"

Jis burtininkas, jo pieštukas – burtininko lazdelė, tai panašu į pasaką: ji galvoja apie moteris, kurioms jis daro kaukes, apie karalystės damas, karalienes, žvaigždes: Žana! Katerina! Izabelė! Prancūzijos karalystė su sostine Paryžiumi, apie kurį svajojo būdama maža mergytė...

Štai partitūra: sol mi *sehr langsam, labai lėtai, crescendo* re *fermate* sol *mažor*...

„Kas čia per istorija, galvoja ji, apie kaulus, anądien išspausdinta laikraštyje? Ak, taip, apie jaunąjį anglą, muzikantą, suimtą už blauzdikaulių vagystę kapinėse. Iš tų blauzdikaulių jis pasidarė tibetiškas fleitas, o teismo pirmininkui paaiškino: „Gerbiamasis teisėjau, bendraudamas su mirusiaisiais aš griežiau gražesnę muziką". – „Trys mėnesiai kalėjimo!" Šiek tiek pudros nubiro ant balto partitūros lapo, į patį natų sol mi re vidurį. „Kas čia"? – *„Dulkių rožė.* Užmirštas, labai madingas devintojo dešimtmečio naktinis atspalvis. Visiems jis jau išėjęs iš atminties, bet aš dar naudoju". Paglosto pirštu antakių lanką, atsidūsta, šepetėliu brūkšteli per voką, teptuku vos paliečia skruostus.

Dingsta šviesa. Tamsa. Tyla.

– Per visus tuos metus tavo veidas man pasidarė toks pažįstamas, kad nebereikia jokios šviesos!

Senas nesubrendęs pienburnis! Pirštai per ploni, valgo per mažai, akys pernelyg įkritusios, tikriausiai dažnai gulinėja. „Rytų pievagrybis". – „Taip, man jis irgi atrodo lyg kiniškas grybas". Ir tą pačią akimirką, to nežinodami, abu tamsoje šypteli blyškia šypsenėle. Jis darbuojasi lėtai, ir po kauke, beveik miego-

dama, ji nukyla į savo muziką; grimuotojas toliau triūsia tyloje. Akyse jai tebestovi partitūra: smuikas sol mi do labai labai lėtai *piano* mi do *crescendo fermate*. „Dar penkiolika minučių", – garsiakalbio balsas beasmenis, tačiau juodu kitam laike, ritualo laike. Burna: išorinio kampo link viršutinė lūpa „atkirsta" nuo kampo – burna sumažinta. Pasislėpusi už šio lengvo šydo, kino makiažo, ji dar sykį nutolsta, nematoma, truputėlį gyvenanti šiame, truputėlį – kitame pasaulyje. Apatinė lūpa: jis apibrėžia kontūrus bordiniu pieštuku, paskui braukia raudonais Kiršnerio lūpdažiais per lūpą vidurinę jos dalį palikdamas šviesesnę. Ji nevisai čia, ji snaudžia atsidavusi muzikai už kosmetinio šydo, po *plėvele*. „Dar septynios minutės..." Ir galop ant nosies kuprelės – baltas, veik nematomas sidabrinis brūkšnys: tai geriau pritraukia šviesą, išryškina nosies profilį, padaro nosį dailesnę. Na štai, baigta. Viskas. Seansas baigtas, jis išsitiesia ant sofos, ji kilsteli vokus, žiūri į veidrodį, dar sykį nuleidžia akis į milimetrais subrūkšniuotą lapą: išsirikiavę žodžiai, ant siūlų kabančios natos. Dabar jau tikrai laikas, ji tai žinojo. „Laikas, prašom..." Prasivėrė durys, ji atsistojo, ranka greitai sugriebė apatinį suknelės kraštą. „Eikit paskui mane..."

Ji leidosi žingsniuoti: nuo nematomų lubų krito tik silpna šviesa. „Šitą vietą, – susijuokė ryžtingu žingsniu priekyje einantis vyras, – mes vadiname zona..." Su tobula kauke, apsiavusi aukštakulniais bateliais, ji žengia nuleidusi galvą, kiek palinkusi į šoną prilaiko apatinį suknelės kraštą, pasikelia šleifą, pirštais suima daugiau audinio, akimirką dvejoja, kur dėti koją, vielos, kabeliai, geležinės sijos, ji peržengia jas, stengiasi jų išvengti. „...pusė kelio", – išgirsta sakant. Tas kelias nuo *Maske* iki prožektoriaus apšviestų durų jai atrodė tarsi amžinybė. Keturi geležiniai laipteliai veda prie betono sienos, prie velke užsklęstų durų. „Stop!" Jie grįžta atgal. „Tikras labirintas!" Liftas. Dabar – koridorius: iš abiejų pusių numeruotos metalinės sienos, sta-

čiakampės, į lubas įleistos lempos, mirtinai blyški lengvojo kristolo šviesa, kitas liftas, ir vėl prieblanda. „Atsargiai, čia plyšiai tarp lentų, jie gali pagauti jūsų kulniuką... Paskubėkit, laikas bėga...“ Ranka paliečia taip, kaip liečiamas totemas, ji išsisuka; tabu totemas, o vyras vėl juokiasi: „Skubėkit lėtai!“ Ar yra toks lėtas skubėjimas? Dar kiek paėėjus, prie jos kojų dzingteli geležis, ji pasilenkia: grandinės gabalas, ja tikriausiai buvo pririštas prožektorius, ir ji, išsiblaškiusi, automatiškai žingsniuodama, dukart apsivynioja grandinę apie riešą. „Na štai, atėjote, aš jus palieku“, – ir nepažįstamasis vedlys dingsta. Kažkodėl jai toptelėjo, kad ji dabar stovi virš grimo kambario, o gal po juo? Gal tiesiog nusileido truputį po žeme? „Filmuoti ir fotografuoti draudžiama!“ Prasiskleidžia užuolaida. *„No cameras! No flashes!“* Saugodamasi akinamos prožektorių šviesos, pakelia ranką prie akių ir žengia žingsnį scenos link.

Ten aukštai, ilgame siaurame žemės kyšulyje, įsiterpusiame tarp Baltijos ir Šiaurės jūrų, buvo pats šiaurės žiemos įnykis: nedidelis jūrų artilerijos garnizonas su savo baterija vadinosi „Eckern Förde“ – priešlėktuvinės gynybos linija, įrengta gintis nuo bombonešių, skrendančių iš Anglijos į Kylį, Berlyną, Brėmeną ir Hamburgą. Maždaug už keturių penkių kilometrų į salos gilumą stovi Bornhėfto dvaras. Bornhėftas! Sakytum, tiesiai iš „Nybelungų giesmės“. Stambūs žemvaldžiai, Šlėzvigo-Holšteino dvarininkų aristokratija, tūkstančiai hektarų, šimtai karvių, kiaulių, žąsų – visur žąsys ir gandrai ant stogų. Daugybė pastatų, sodybų, karvelidžių, liepų alėjų, beržų, du pilni nendrių tvenkiniai, tačiau labai arti, kiek užmato akys, plytėjo landai, begalinės smėlėtos lygumos. „Mano tėvas, jūrų laivyno vadas, aprūpina Bornhėftą darbo jėga: rusų ir lenkų belaisviais. Užtai čia mane apgyvendina ir manimi rūpinasi. Čia yra greitesnių už vėją kurtų, dešimtys arklių, pačių gražiausių Europoje: Holšteino arkliai žiemą traukia mano roges. Kaliniai iš me-

džio man sumeistravo karuselę: joje sukasi mėlynos beždžionėlės, raudoni arkliukai, geltoni paukščiai. Po pietų – arbata didžiulėse verandose, daugybė jaunų pusbrolių žaidžia šachmatais žiemos soduose, jie kalba truputį išdidžia Šiaurės vokiečių šnekta, mandagia, bet ne ceremoninga, kartais pertraukiama prancūziškų frazių nuotrupom, užsilikusiom iš Potsdamo, Sansusi pilies, Frydricho Didžiojo, Voltero draugo, *Fritz der Grosse,* epochos. Čia stovi jo statulėlė, jis pavaizduotas raitas ant arklio su garsiąja didele trirage ant galvos, statulėlė puikiai dera prie Saksonijos porceliano indų ir šokėjų grupelių. Ponia ją blizgina pati, o Bornhėftas, išmetęs keletą taurelių degtinės ir surūkęs cigarą, snaudžia užsidengęs veidą laikraščiu, kurio antraštės skelbia naujienas iš Vakarų fronto, šalia stovi išskleistas juodas milžiniškas skėtis, jis sušvelnina šviesą, ir poną ne taip aršiai puola musės. Trisdešimt keturiasdešimt tarnų, ploni stalo siuviniai ir nėriniai: ponia Bornhėft prieidavo prie stalo ir duodavo ženklą: visi susėsdavo... Švieži kiaušiniai, viščiukai, putpelės, kumpiai, kurapkos ir kebeknė su desertais: prie didžiojo stalo taip pat sėdėdavo valdytojai ir guvernantės, todėl turėjai žūtbūt atsidurti netoli ponios Bornhėft ir atsisėsti jai iš dešinės, ji būdavo pirmoji aptarnaujama ir pirmoji kildavo nuo stalo, o pagal etiketą reikėdavo kilti su ja, tad paskutiniai, kuriems dar tik būdavo baigiami nešti skanskoniai, vos pradėję doroti vanilinį raudonųjų vaisių apkepą turėdavo nusiminę palikti pusę pyragaičių, stotis ir išeiti kartu su pasisotinusia Ponia, todėl visi, kurie sėdėdavo jai iš dešinės, priešinga laikrodžių rodyklės kryptimi, valgydavo didėjančiu greičiu. Paskui ateidavo stipriųjų gėrimų ir cigarų eilė. Kartais, prasimetęs dingstimi, kad turįs inspektuoti gretimą garnizoną, užsukdavo mano tėvas: karo pradžioje apkurtintas be atatrankos iššovus pabūklui ir likęs puskurtis, tačiau išsaugojęs absoliučią muzikinę klausą, vakare sėsdavo prie pianino: Listas, *Vengriškoji rapsodija.* Tolumoje, prie Kylio, liepsnodavo dangus: signalinės raketos... gaisrų atšvaitai..."

Mergytė į visa tai žiūrėdavo su nuostaba ir nerimu. Ją, įgūzotą į kailinį paltuką su baltu gobtuvu, tą žiemą rogės labai greitai veža per sniegą, o vakare toli, Kylio pusėj, tarsi specialiai jai toliau tęsiasi fejerija: danguje žybčioja šviesos, signalinės raketos, vėliau – mažytės arkos, „Kalėdų eglučių" vainikėliai, jie krinta lėtai lėtai, žymėdami taikinius anglų lėktuvams, jų yra visokiausių – raudonų, žalių, geltonų, po spalvą kiekvienai zonai: pramoninei, prekybos, karinei, pranašiški bombardavimų, griovimo, mirties ženklai. Žmonės sakydavo: „Po „Kalėdų eglučių" pradeda kristi bombos". Taip buvo, taip dažnai būna pasakose: siaubas visada kažkur netoli, ir jei jis sustodavo Kylyje, žmonės sakydavo: „Mūsų jis nepasieks", ir nepasiekdavo Bornhėfto, jo verandų, kur, apsitempę jojimo kelnėmis, jaunieji pusbroliai žaisdavo šachmatais, kur vakare Bornhėftas rūkydavo cigarą, kol mano tėvas skambindavo pianinu Francą Listą ar Francą Leharą.

Wien, Wien, nur du allein
Sollst stets die Stadt meinere Traüme sein.

Viena, Viena, tik tu, vienintelė,
Amžinai liksi mano svajonių miestu.

Tai buvo lėtas valsas, panašus į tą, kurį ji dabar dainuoja ten, scenoje, prie pianino, pakėlusi delną prie veido – gal ją akina šviesa, o gal ji gena šalin prisiminimus? Daina vadinasi *Rimų valsas,* joje valsą šoka rimai ir žodžiai, žodžiai, kurie vienu akordu prisijungia laiką, jie neturi frazės, į kurią galėtų įsikibti, jie vieni, surimuoti su panašiais žodžiais: *Amour tous les jours, Vidéo Garbo, Lanterne Caserne,* trūkinėjantis valsas, šiurkštokas, be iliuzijų, be pabaigos, be didelių vilčių, ir vis dėlto linksmas valsas, užmiršęs Vienos prašmatą, pigias neskonybes ir auksą... *Par hasard Mozart, Rève Rouge à lèvres:* ne per daugiausia utopijos, šių dienų valsas, ir tiek!

Dar yra žodžių, ieškančių kits kito, priartėjančių prie vienas kito, šokančių valsą, gerai, viskas gerai, *Liebe kommt, Liebe geht,* ir tiek, tiesiog žodžiai, riturnelė, sulaužyta natų karuselė... *Mort Kennedy Airport, Coeur Ordinateur, Homme recherché, Chat perché...* Vieni žodžiai, vargšai beprasmiai rimai, akimirką kabantys ore, pagal valso taktą kybančios akimirkos: 1 2 3 1 2 3... jie jau nepavaldūs veiksmažodžiui, jų jau nesaugo prieveiksmiai, jie atsikratę būdvardžių... pagaliau laisvi, veik niekam nereikalingi... pagaliau! Gal visi tie metai, tie karai irgi apdaužė frazes, o patys žodžiai tebuvo ore pakibusios griuvėsių nuolaužos: Rimų valsas, griuvėsių valsas.

Iš pradžių ji stovėjo prie „Flügel" pianino, vokiškai reiškiančio sparną: kabinetinis rojalis, panašus į juodą sparną! Tarsi muzikuotum svetainėje, dainuotum kažkokiems svečiams, į ją nukreipta tik maža šviesos dėmelė, *spot,* ką tik atėjo kiek pavėlavęs Šarlis ir atsisėdo septintoje eilėje iš šono, prie krašto, sparne.

Kulisuose ji pakėlė galą grandinės, nukritusios iš aukštai, nuo vidinio skliauto išlankio, ir mechaniškai triskart apsivyniojo ja riešą... galą vienos iš tų grandinių, kuriomis uždaromi prekiniai vagonai, pavyzdžiui, tas, kuriuo ji grįžo namo, kai viskas baigėsi, tada, kaip šį vakarą ant jos riešo, ji kabojo ant gyvulinio vagono durų, tik gal kiek sunkesnė ir, nors nėra įsitikinusi, su didele atrakinta pakabinama spyna. Kaži kam? Kas tame vagone buvo uždaryta? Kas, jei tada juose jau nebevežiojo gyvulių? Kam ji buvo reikalinga? *Mažas traukinukas per laukus važiuoja, mažas traukinukas švilpia per laukus...*

„Aš, žinoma, tada nesukau galvos, iš kokios kelionės grįžta mūsų vagonas ir kas jame buvo vežama į ten... ne, apie tai vėliau, daug vėliau... Tuo tarpu žmonės meldėsi: tai buvo bėgimas priešais laiką, arba veikiau priešais rusus, pasivys jie mus ar ne, važiavome vienos, mano motina, senelė ir mažiausioji sesutė... *Kriegsmarine* karininko šeima, jį, Artūrą, trumpai buvo „sulai-

kę“ anglai... Po kelių savaičių mums jau priklausydavo tik vagonas, garvežys kažkur dingdavo, jį nuvarydavo kitur... gal prie kito vagono, kas žino? Naktį stovėdavom vieni plynam lauke, tamsoj, o rusai nežinia kur... Reikėdavo rasti kitą garvežį... niekas nežinojo, kodėl stovim, kartais stovėdavom dvi tris naktis, be šviesos, nebūdavo jos ir stotyse, tamsu, nors į akį durk!.. nežinia, kas jį paleisdavo, arba: klaidinančios ešmų smailės, manevrinė stotis ir naujas garvežys, tik iš kur jis atsirasdavo? Traukinys pajudėdavo be įspėjamojo signalo“.

Taip, tuo grandingaliu iš didelių grandžių ir matinio metalo, kurį rado kulisuose ant grindų ir pakėlė, ji triskart apsivyniojo riešą, nesąmoningai – taip kartais nutinka kokiame nors vakarėlyje, kai su kažkuo šnekamės, o mintys klaidžioja kitur, – ir pagalvojo: „Tai juk rokenrolas!“ Tai jau kažkam pasitarnavo, kaip ir anas vagonas: vėl panaudotas, perdirbtas karų dovis iš esmės tampa jų poezija, nes daiktai turi savybę tarnauti dukart ir dviem tikslams: 1914 metų fronto užnugario sviediniai tampa pakabukais, apyrankių puošmenom kviestiniuose Sen Žermeno priemiesčio aukštuomenės vakarėliuose, o padangas, atimtas iš amerikiečių kareivių, vietnamiečiai perdirba į guminius sandalus... O čia? Grandinė? Grįžtantis atgalios, išsigelbėjimo ieškantis vagonas... O kelionė į ten? Paslaptis... Senelė be perstogės dieną naktį meldėsi, varstydama ir varstydama rožinį, *Rosenkranz,* ilgą karoliukų vėrinį, ir tyliai liūdnu balsu šnabždėjo: „Viešpatie, išmokyk mane pasitikėti tavimi ir iškęsti visas savo baimes“, „Viešpatie, paversk mane tavo veidu, tavo rankom, tavo žodžiu visiems šio pasaulio žmonėms“, – balsas gražus, tęvas, muzikalus,– mes visos spaudėmės aplink krosnį, reikėjo ją prilaikyti, po kiekvieno smūgio ji galėjo užgriūti ant mūsų, ant kūdikio...“

Taip, tokia karų dalia – išvesti į avansceną tai, kas slepiasi kulisuose, ko paprastai nematai, ir pastatyti po prožektoriais taip, kaip ji stovi šį vakarą: parodyti, bet gražiai, šviesoje, paniekintas intonacijas, prieš pusvalandį sutiktos gatvėje bevardės nepažįstamos praeivės judesius – ir visa tai vėl grįžo, akimirką ji

virto tąja praeive, o nuo grindų pakeltas ir greitai triskart apie riešą apvyniotas metalinės grandinės gabalas... priminė kitą grandinę ant vagono durų, senelę, maldą, *Rosenkranz,* rožinio karoliukus... – „nesustodamos mėnesį, pusantro mėnesio važiavome iš ten namo, *Mažas traukinukas per laukus važiuoja, mažas traukinukas švilpia per laukus,* ir jame važiavau aš, bet aš grįžau namo".

Šis ištaigingas miestelis – tarsi salelytė, gražiai iškalta akmenėtame, miškais apaugusiame ir kalvelėmis nusėtame gamtovaizdyje. Jis taip mielai atrodo todėl, kad čia įvairiaaukščiai namai, nudažyti balta ir pilka spalva, daro daugeriopą įspūdį. Taip Gėtė aprašo Sarbriukeną 1770 metais. Tačiau dabar visa tai buvo sudaužyta. Ir aplink jau vyko statybos, vyrų nesimatė, vien moterys su pasmakrėj suveržtom skarelėm, sunkiais kastuvais, nebylios grandinės grandys ant statybinio laužo griuvėsių; griovimas ir atstatymas, niekas nestovi vietoje ir niekam nekyla klausimas kodėl. „Mano kambarys kitoje, užpakalinėje pusėje, ir pro langą matau per tirštus anglių dūmus slenkančias šmėklas, o virš aukštakrosnių, šachtų ir šalia naktį šviesom tvoskiančių anglių kasyklų džeržgia geležis: griežd amos, tarškėdamos ir barškėdamos bėgiais linguoja vagonetės, šitos šviesos akimirksniu pakeitė „Kalėdų eglutes", bombų naktų šviesas virš Kylio. Praėjo viena niūri fejerija, atėjo kita. Visa, kas sugriauta, buvo atstatoma, *no problem,* viskas puiku, beveik niekas nepasikeitė, niekas nesustojo, tai tik antras to paties judesio taktas, svarbiausia liko vietoje, viskas buvo susiję. „Kodėl, – klausdavo savęs Karlas Valentenas, liūdnas ir neurasteniškas kabaretininkas abejingu kaukės veidu, juokingas, niūrus ir ciniškas, – kodėl anglai bombarduoja kaip tik šią vietą?" Tikras vienakaulis ištįsėlis. „O kam jie bombarduoja Angliją?" Jo sarkastiška mąstymo mechanika buvo absurdiškai logiška: „Anglai galėtų išmesti savo bombas ant Londono, o vokiečiai savąsias – ant Hamburgo. Sutaupytų degalų".

Duris atvėrė „Grand cinéma“, ir kiekvieną vakarą griuvėsių fone buvo rodoma *Snieguolė ir septyni nykštukai* – spalvotos purios šmėklos. Tai buvo ne visai ta pati Grimų pasaka, kurią skaito visi vokiečių vaikai: „Tu užmuši šitą vaiką ir kaip įrodymą atneši man jo kepenis ir plaučius...“ Virėjas turėjo paliepti juos išvirti su druska, piktoji moteris juos suvalgė ir patikėjo suvalgiusi Snieguolės plaučius ir kepenis. Septyni nykštukai pasakė: „Mes viso to negalime užkasti į juodą žemę“ ir padarė permatomo stiklo karstą, kad būtų galima ją matyti iš visų pusių, paskui paguldė ją karstan ir aukso raidėm užrašė jos vardą ir kad ji buvo karaliaus duktė. Paskui užnešė karstą ant kalno, ir vienas nykštukas pasiliko amžinai ją saugoti. Gyvuliai irgi atėjo apraudoti Snieguolės, iš pradžių atskrido pelėda, paskui varnas, galiausiai balandžiukas. Snieguolė ilgai ilgai gulėjo karste, ir jos kūnas negedo, atrodė, ji miega, nes visada buvo balta kaip sniegas, raudona kaip kraujas, o jos plaukai buvo juodi kaip juodmedis... Netrukus ji atsigavo, pakėlė karsto dangtį ir atsisėdo. „Myliu tave labiau už viską pasaulyje, – tarė jai princas. – Eik su manim į mano tėvo pilį ir būk mano žmona“. Ir animaciniame Volto Disnėjaus filme nykštukai dainavo: *Švilpaudami dirbam, šokdami dirbam, tra lia lia, mes einam į darbą.*

Jie rado pianiną! Stovėjo naujutėlaitis tarp griuvėsių, tarp įmigusių, užburtų, užkerėtų, nė nežinau, kaip juos pavadinti, namų apsilupusiom sienom, papuoštom gervuogių ir erškėtrožių nėriniais, kerų pasaulis, grėslus ir stebuklingas „Kartą gyveno...“ pasaulis: „Kartą gyveno graži mergytė nuostabiu balseliu, bet turėjo kažkokią odos ligą, nuo kurios siaubingai kentėjo, ir štai dievinantis ją senelis griuvėsiuose rado nuostabų pianiną...“ Liepė jį pargabenti namo ir užnešti į antrą aukštą, net surado derintoją. „Ateisiu rytoj aštuntą valandą ryto...“ – „Bet...“ – „Taip, taip, aštuntą... auštant, kai ausis būna švari, dar neužteršta triukšmo, pokalbių, kakofonijos, tada ji būna nepaprastai jautri gaidoms, muzikos visada reikia klausytis auš-

tant“. Savo neįkainojamu sidabriniu rakteliu jis įtempė, atleido, vėl įtempė metalines stygas, tris vienai gaidai, vis pasilenkdamas ir suduodamas pirštu per klavišus. „Ir šiuo rastu pianinu aš pradėjau skambinti...“

Mergytė jį labai prajuokino: su aukštakulniais bateliais, kraipydama šlaunis, – batelius pasiskolino iš motinos, o kraipyti šlaunis išmoko iš auklės Ritos, – lyg tikra moteris vampyrė, sukryžiavusi kojas, be trijų dantukų, bet gundanti, forsuodama žemus tonus, ji dainuoja per radiją girdėtus žodžius, *In der Nacht ist der Mensch gar nicht gern allein,* naktį žmogus nemėgsta būti vienas, *denn die Liebe, Sie wissen was, was ich meine,* nes meilė... jūs žinote, ką aš noriu pasakyti... Ranka pakelta, delnu į sieną, kampe 4,5x6,5 cm nuotrauka, taip, tai vampyrė, ji jau turi visas gundymo baterijas, visos gudrybės jau parengtos kovai, nes mergytė nuo fatališkos moters yra arčiausiai, tik vėliau viskas prarandama, fatališkos moterys – atsilikusios nuo laiko mažos mergytės, paskui, praėjus daugeliui metų, viską reikės tik prisiminti: visa tai jau įrašyta, taip sakant, *von Kopf bis Fuß,* nuo galvos iki kojų...

Senelis neilgai džiaugėsi mergyte muzikante. Aplink klaidžioja mirtis. *Freund Hein schleicht um's Haus* – senas vokiečių priežodis, jis niekam neišeina iš galvos: mirtis slankioja apie namus, ji – sava bičiulė, sena pažįstama. Kad nuo jos apsisaugotų, šią seną bičiulę žmonės pavadino mažybiniu vardu: Heinis – mažybinis vardas nuo Heinricho. Taip, Mirtis Vokietijoje – žmogus, bičiulis Heinis. Nedaug trūksta, kad žmonės pasikviestų jį užsukti į namus išmesti burnelės. Kad ir kaip jis tyliai slampinėtų aplink, šuo jį užuodė, seną bičiulį Heinį, jis jau nebenori eiti laukan, guli išsitiesęs nieko nevalgydamas lovos kojūgaly, prie pianino. Tada visi suprato ir nusiuntė mažytę. „Ingrida, eik pas senelį... jam taip patinka, kai tu dainuoji...“ Jis vadavosi mirtimi tarp kartoninių dekoracijų: „Mano anūkėle, tu turi auksinį balsą...“ Namiškiai buvo pritraukę lovą prie sienos, pirma už-

kimšę milžinišką bombos išmuštą skylę viskuo, kas tik pasitaikė po ranka: dėžėmis, pakais, gofruotu ar sutvirtinu kartonu, vyniojamuoju popieriumi, papjė mašė, senais laikraščiais, dar su pavadinimais, senom antraštėm, nuotraukom, istorijom apie karą... Ji padainavo priešais lovą, o jis rastu pianinu paskambino keletą melodijų: *Es geht alles worüber, es geht alles vorbei,* viskas nueina, viskas praeina. Jam patiko ne tik Karlas Libknechtas ir Roza, bet ir gražūs automobiliai, net vairuotojas ir cigarai!.. Patiko ir Prancūzija, Žozefina Beiker, *Aš turiu dvi meiles,* jis taip pat turėjo jų dvi: savo šalį ir Paryžių... Smūgis kumščiu į snukį jį įžeidusiam brigadininkui, ir lik sveikas! Išsikapsto, atidaro cigarų krautuvę... ir visada – muzika, šventės, orkestrėlis, griežiantis vestuvėse ir banketuose... Cigarai! Buvęs nepaklusnus darbininkas važinėjosi „Hispano-Suiza" automobiliu ir net turėjo vairuotoją. Bet visada buvo tikras spartietis. Savotiškas simbolis apylinkėse. Trūko tik uosto scenos... Kantrybės! Netrukus bus ir scena...

1923-ieji, krachas! Pilni vežimėliai banknotų! Milijonas markių už duonos kepalą! Beveik sužlugęs... Sena gera mintis: *Amerika, Amerika!* Nieko nesakęs, naktį patykom paslapčiom *Hispano* pabėga į Hamburgą su didžiuliu odiniu lagaminu. „Alio, aš Hamburge... Rytoj plaukiu į Ameriką... Susikrausiu turto ir išsikviesiu jus..." Kitą dieną: „Alio! Neturiu nė skatiko... iš manęs viską pavogė". Tai atsitiko vienam viešnamy: uosto kekšės, jūreiviai, Sankt Paulis, Riperbanas, Hamburgo padugnės... Paskubom išvykęs, paskubom grįžo raudodamas: Artūras, trylikametis sūnus, turėjo važiuoti jo parsivežti. Paskui Ana, žmona, negalėjo atsiginti piktų skambučių...

Visą gyvenimą dideliame L formos name, kurį trečiajame dešimtmetyje jis pasistatydino Brunenštrasėje, Fontano gatvėje Nr. 2, visuose aukštuose skambėjo muzika! Užburtas namas. Orkestras? Šeima, draugai griežDavo keturiais instrumentais. Trys pianinai, du kontrabosai, akordeonas, tik imk ir griežk! Gausybė armonikų, violončelė, tų instrumentų maty-

davai visur, tai buvo Muzikos namai, o paskui – karas, bomba, ir viskas virto dulkėmis...

„Apmuturiuota vatom ir medvilnėm, sutinęs veidas, užmerktos akys, žaizdoti keliai, kojos, ypač rankos, dešimt, dvylika, penkiolika žaizdų, vieną vasarą mano senelė Ana jas suskaičiavo, plaštakos ir rankos apvyniotos marlėm, tvarsčiais, skudurais, kad nesusidraskyčiau, nesusižeisčiau, nesusibjauročiau". Tikra lėlė Buda! Veidas – kaukė, oda – šarvas. Amžina nemiga. Izoliuojanti, bet nesauganti oda, vienatvė, atskirta nuo žmonių pasaulio ir vis dėlto pažeidžiama, eižėjanti gabalais, sutrūkinėjusi, čia užeina, čia praeina, galų gale prie visko pripranti, viskam abejinga, tolima, sustingusi neišraiškinga besišypsanti Buda... Galiausiai pripranti prie tokios būsenos, to malonaus apsinuodijimo. Apatiškas sulėtėjęs kūnas, užsisklendusi savo kiaute masė. Pusiau paralyžiuota. Purtoma drebulių. Vos bepaeinanti. Paralyžiuota ir liežuvio šaknis. Siaubingas vidinis nuovargis, pavargusi nuo šio gyvenimo. Ateidama į šį pasaulį išvengė mirties, bet labai greitai susirgo ilgam ilgam laikui. Turėjo sukurti, suformuoti, sugalvoti sau naują kūną, šįkart su gerai dirbančiais sąnariais... Alergija!!. ??. Bausmė, nesuprantama bausmė vieną dieną atšaukiama, o kitą dieną vėl ją beprasmiškai užklumpa. Visiems maloni, linksma graži mergytė netikėtai pasirodo svetainėje, beveik nepaeinanti, beveik akla, kraujais pasruvusia oda, pabaisiukė auksiniu balseliu, Dievo dovana: tėvai nusigręžia, tyliai apsipila ašaromis, išeina iš kambario.

„Bet pro šią kaukę, šiuos šarvus nuolat girdžiu tolimą muziką: tėvas prie pianino, muzika balsuose, užšifruota tvarka, skaičių disciplina, jungas, bet ir narkotikai: jie sušvelnina mano chaotiško kūno, apgaubto miglotu šydu, mano pasikeitusio veido negalią". Kitas, tvarkos ir grožio, pasaulis.. ramybė... geidulys, ne tiek sąskambiai, kiek partitūra, skaičiai, regis, tversiantys visą amžinybę, muzikinis audinys, kitoks nei mano oda: skaičių pasaulis, ramybė, ramybė, švelnut švelnutėlė, skaičiai! Geidu-

lys! Alergija melodija... O popieriuje nupieštos simboliškos figūros, paslaptingi ženklai, amžini hieroglifai, kabalistiniai skaičiai, lakoniškos lygtys, kurios jau buvo prieš atsirandant visatai ir išliks jai išnykus. Pasaulis pamažu įgavo pavidalą.

Pirmoji mokytoja, sena dama, šimtąsyk kartojami etiudai, nykščio pratimas: „Do re mi... didysis pirštas... vidurinysis, taip, šitas... dabar nykščio eilė, nykštys, didysis pirštas, iš užpakalio... didysis pasisuka, nykštys visai šalia jo, šiek tiek toliau, taip... štai taip... ant fa ir sol, smilius pasisuka ir užgauna sol, toliau, la si do..." Ji nusikeikia *saarlandisch,* sariškai, savo žemės tarme, griūva ant grindų ir dantimis įsikabina į kilimą. *„Oh Jesus ne! Ich kann nicht! Ich kann nicht!* Aš nebegaliu!" – „Kelkis ir nesikeik! Dar sykį: do re mi, nykščio pratimas... pasukit ranką ir fa sol la si do..." – *„Ich kann nicht!.."* Maža mergytė ir didelis pianinas: ji nori jį nugalėti, bet jis priešinasi, jis panašus į gyvulį mašiną, į arklį, ji įsiunta ir vėl dantimis įsikimba į kilimą: *„Oh! Jesus ne!"*

Sekmadieniais – trumpi koncertai namie, jai šešeri, visi griežia, dainuoja, Bramsas keturiom rankom su Artūru, tėvu, buvusiu seminaristu. Vakarais balkone pakelia galvą į dangaus skliautą, ir jis ilgai aiškina jai apie žvaigždžių piešinius ir junginius, jų tvarką, moko atpažinti žvaigždynus: Grįžulo Ratus, Plejades, Orioną, Didįjį Lokį, Mažąjį Lokį, kartais, rečiau matomą, Paukščių Taką, švytuliuojantį nuostabaus svajonių mechanizmo brėžinį. Kartais per vakaro mišparus paprašoma Jėzaus Širdies bažnyčioje prie vargonų pavaduoti sunegalavusį vargonininką, vitražas vaizduoja vieną Kryžiaus kelio stotį, šviesos spindulys įstrižai perveria navą it lazeris, jos kojos per trumpos, kad pasiektų pačius toliausius iš trisdešimt dviejų pedalų, atitinkančių chromatinę aukštų ir žemų klavyro garsų gamą, tad niūniuodama ji mikliai čiūžteli nuo vieno lygaus, nuzulinto suolo galo iki kito, vaikišku balseliu drąsiai pabando suskatinti kiek užsispyrusius tikinčiuosius greičiau giedoti *Te Deum, Grosser Gott wir loben Dich, Herr wir preisen Deine Stärke, Te Deum laudamus Te glorificamus Te.* Feniksas pakyla iš pelenų, alergija melodija, ir kitą dieną, dar

linksmesnė, vėl eina laukan žaisti su kitais, skambinti gamų pianinu, kad greitai vėl įkristų į bedugnę, į savo alergiją melodiją.

Marie! Marie! Ich kann nicht mehr! Ich kann nicht mehr! „Man septyneri su puse. Priešais savo tualetinio staliuko veidrodį – iš abiejų pusių papuoštą puokšte gegužės alyvų, kurias pavogiau iš apleistų sodų prie pusiau sugriautų namų, – pastačiau mažą dažyto medžio madoną rausvai blyškiu veidu, apgobtu blyškiai mėlynu šydu". Tai Mergelės Marijos šventė. Ji jau seniai nebemiega. Ją kamuoja baisi odos alergija, viso kūno žaizdos, ypač ant alkūnių ir kelių sąnarių, raudonos, kai kurios atviros, suragėjusios, žiemą vasarą, visada – ilgom rankovėm, ištinusiu veidu, beveik visiškai užsimerkusi, įkypom, lyg įpjautom akim. „Nejudinti, nejudinti odos arba judinti labai lėtai", mažytė mumija auksiniu balseliu, lėlė prastai judančiom rankom ir kojom. Apmuturiuota skudurais ir tvarsčiais, sudėjusi maldai rankutes, ji klūpo priešais šį altorių, kurį pati padarė, įrengė, klūpo priešais šį veidrodį, kur jos atspindį iš dalies užstoja Mergelės veidas. Ji gieda savo *Ave Maria,* savo litaniją labai nuoširdžiai, plonu balseliu, tarp pirštų laikydama rožinį, kurio karoliukai ritasi per jos delną, per sužeistas rankas. Tualetinis staliukas stovi prie sienos tarp dviejų langų, žvelgiančių tiesiai į gatvę.

*Ora pro nobis pecatoribus.**

Vos girdima malda ji kreipiasi į šį išdrožinėtą medžio gabalą: prašo, kad jis išvaduotų ją nuo kančių, duotų jai kitą odą, grąžintų miegą. Šis gegužinis altorius išsiskiria fone gamyklų aukštakrosnių ir laibų kaminų, iš kurių veržiasi juodi dūmai ir sklinda acetileno šviesos, vidudienio dangus gelsvas, nepermatomas, it dirbtinė kino studijos dekoracija, nuo raudonų, purpurinių, įkaitusių šviesų dienąnakt liepsnoja dangus, o nuo jo atspindžių – ir upės vanduo. Žemai, gatvėje, dukart per dieną – šach-

* Melskis už mus nusidėjėlius *(lot.)*.

tininkų armija: šalmas rankoje, lempa ant kaktos, tylūs, rimti ir išdidūs, pajuodusiais, suodžių ištepliotais veidais. Regėdavosi, kad šlepsendami pavargusiom kojom jie lėtai eina į karą, kai kurie mirdavo nuo plaučių dulkligės, ir galėjai pamanyti, jog giedodama ji meldžiasi už juos. Rožinė ir mėlyna, gegužės alyvomis apkaišyta Nekaltoji Mergelė atrodė tarsi šio metropolio dviguba ekspozicija.

Dažnai jau būna tamsu, kai mažoji muzikantė – jai šešeri septyneri metukai – darda tramvajumi per pusiau sugriautą miestą, per Saro upę, pro namus aklais fasadais, kurių langai ir durys užkalti lentomis, per tiltą virš geležinkelio bėgių, kuriais važiuoja traukiniai, sujungdami Reiną su Prancūzija, – visai šalia ir Forbachas, – paskui ketvirtis valandos pėstute: praėjusi seną pilį, kurios užpakalinė siena sminga į bedugnę, užlipa plačiais seno namo laiptais ir, vienoj rankoj laikydama portfelį su partitūromis, kitoj – dėžutę cigarų, paskambina prie Valterio Gyzekingo durų: dvidešimt penki cigarai už fortepijono pamoką. Gyzekingo mokykla visai nauja, moderni, čia didžiausias dėmesys skiriamas atsipalaidavimo, lankstumo pratimams, čia atmintinai kalamos partitūros ir skatinamas nesąmoningas mokymasis. Atmintinai – visa partitūra, visa sonatina: ženklai, skaičiai, raktai ant penkių linijų, panašių į gijas. Milžiniškoje miesčioniškoje svetainėje po dideliu aliejumi tapytu olandų mokyklos paveikslu, įrėmintu paauksuotais subtilaus darbo rėmais, vaizduojančiu tristiebį laivą ant putotų pilkų ir juodų bangų šėlstančioje jūroje po rašalo spalvos dangumi, kuris prieblandoje atrodo veikiau bauginamai, tarp dviejų „Steinvėjų“, tamsiame pasaulyje, kurio tamsumą dar paryškina dvigubas baltas partitūros lapas po maža elektros lempute, kartais praeina mokytojas – didelis, besišypsantis, elegantišku kostiumu, valandėlę sustojęs stebi fortepijono pamoką, kurią veda jo *Meisterschuler,* koncertuojantys pianistai, kurių kiekvieną sekmadienį, vienuoliktą

valandą, galima pasiklausyti per Sarbriukeno radiją: „Ranka turi būti lankstesnė, o kumštis tuščias... Stenkitės neforsuoti". Laisvai krintantys, neįtempti per sąnarius, tarsi lankstaus automato ar kokio sėdinčio stovuko pirštai – tasai metodas, išlaisvinantis grojimą iš veržiančio korseto, turėjo, kaip visos naujovės, savo nepripažintą pranašę, savo pionierę, pianistę Klarą Šuman... Tais laikais!.. Ir moterį, ir dar priverstą tūnoti garsaus vyro šešėlyje! Gražus taisyklingų bruožų veidas, tobulas ovalas, goslios lūpos, didelės juodos akys, ant nuogų pečių kryžmai permesta plonutytė grandinėlė, raištelis, tarsi supinta į kaselę fortepijono styga, kitas raištelis aukštai ant kaktos, veržiantis iš abiejų pusių juodus lyg agatas plaukus, perskirtus sklastymu per vidurį ir tik žemėliau sruogom išleistus ant kaklo: atrodė lyg išplaukusi iš romantiškos Edgaro Po svajonės, tokį veidą galima pamatyti ant 100 DM banknoto, ir net du kartus: medaliono pavidalu ir paslėptą vandenženklyje, kad būtų galima demaskuoti pinigų padirbinėtojus, tas veidas cirkuliuoja, juo keičiamasi, kasdien bent šimtą kartų jis eina iš rankų į rankas. „Atpalaiduokit raumenis... Neįtempkit jų... Atsipalaid... Jokių raumenų pastangų". Mokytojas pakelia įtemptą mažosios muzikantės ranką iki pat pečių, paskui paleidžia, ranka krinta lyg negyva, ir tuščia marionetė suvirpina stygas.

Perkreiptą Doros Mar veidą ji pamatė vieną lapkričio vakarą vienam žurnale, kurio lapus lėtai vartė marlėm ir tvarsčiais apmūturiuotais pirštais. Kažkoks blogai sudėtas *puzzle,* sumaišyti, sukeisti vietom ir prastai susluoksniuoti galvos gabalai nepanėšėjo į žmogaus veido formą. „Aš tai žinau! Taip, taip! Kaip tik taip aš jaučiuosi! Vidumi esu kaip tik tokia!" Su čaku ant galvos, modelis sėdi drožinėto medžio krėsle su atkalte, rankos it gyvulio, nei rankos, nei letenos, nagai, padėti ant arabeskinių ranktūrių galo: didingas chaosas... Tas puslapis buvo veidrodis, atspindintis jos vidinės būsenos vaizdą: taip viskas ir yra... iš tikrųjų taip viskas ir yra! Ji jautė, kad jos galvoje yra taip, kaip ten

pavaizduota išorėje, tai nebuvo kažkoks neaiškus įspūdis, o ganėtinai fizinis pojūtis, ji juto, kad jos kiaušas pilnas kažkokių prastai suderintų gabalų, keistos mašinerijos su neteisingai sujungtom detalėm, taip, galvoje, viduje, viskas taip ir buvo. Gyvulys mašina! Ji ilgai ilgai stebėjo tą paveikslą primerktomis, siauromis akimis ištinusiais vokais. Sėdėdama lovoje, iki pat riešo susisagsčiusi marškinių rankoves, kad draskydamasi nesusižalotų rankų, atidžiai tyrinėjo tą kitą moterį, viena, atskirta nuo pasaulio ir, beje, kažkur iš labai labai toli, kažkur už kaukės silpnai tvyksinčia sąmonės dalelyte pajuto dailininkui dėkingumą: jis suteikė formą tam, kas, jos manymu, tebuvo gėdinga neįvardijama anomalija, jis meistriškai, įžūliai ir didingai parodė visiems, visam pasauliui jos nakties pabaisas. Nuo šios dienos ji pasijuto atstovaujama.

Nors visą laiką susisagsčiusi iki pat riešų rankoves, – šį tvarkingumo, išskirtinumo bruožą įgyji mokydamasis klasikinės muzikos, it lažininkas atlikdamas pratimus, sunkiai šifruodamas natas ir paklusdamas skaičiams, – ji vis dėlto bet kokia kaina norėjo būti tokia kaip kiti vaikai, tad tarp dviejų fortepijono pamokų, vis taip pat pasipuošusi, eidavo žaisti į griuvėsius be fasadų: ten, namo gale ant sienos, dar kabodavo emaliuota prausyklė, išblukusi vėliava su svastika, vos besilaikančios ketinės sijos, sanklijos, gelžgaliai, kai kurie sulituoti, metalo likučiai, ir šit tu jau žingsniuoji ganėtinai aukštai tarp geležies ir akmens griaučių, perimta baimės ir pavojaus nuojautos... paskui pasileidi bėgti per gervuogių ir erškėtrožių brūzgus, pakerėta nepažįstamo pasaulio grėsmės... O grįžusi, visa šlykščiai pradvisusi salietra, kurios dvokas sklisdavo iš šiukšliadėžių ir griuvėsių ir maišydavosi su rožių kvapu, lipdavai į ketvirtą aukštą dalyvauti keistuose, slaptuose seansuose: prie stalo, pakišusi pirštų galus po *panatella,* staltiese, su *Herrenschnitt* šukuosena, sloginanti levandos kvepalais sėdėdavo jos senelė Ana, spiritistė ir praeities reliktas: kalbėdavosi su mirusiaisiais – trečiajame dešimtmety-

je tai buvo madinga. Teisindamasi cituodavo šventąjį Augustiną: „Mirusieji visada su mumis, tik jie nematomi“. Mažajai muzikantei patikdavo šios paslaptingos manipuliacijos ir ceremonijos, apie kurias tėvai nieko nežinojo; rūsčią matematiką, skaičių vergiją pakeisdavo tariami dialogai su nematomom dvasiom ir spiralėmis kylantys aliejų garai. Aplink stalą sėdintys seanso dalyviai įtempę rankas bendrauja tarpusavyje mažuoju pirštu, ausies pirštu! Rankos guli ant mažos lėkštutės, nuo jos vidurio nubrėžta strėlė. Lėkštutė padėta ant kartono kvadrato, kuriame surašytos abėcėlės raidės. Veikiama magnetinio lauko, lėkštutė ima judėti, ir strėlė rodo vieną raidę po kitos, sudarydama žodžius – mirusiųjų atsakymą: „Šikemitsu, čia aš!“ – tokį atsakymą vieną vakarą atsiuntė senelis: mergytę, nuo pat gimimo ir vėliau persekiojamą alergijų, nuo kurių jos veidas ištindavo, pasidarydavo pergamentinis ir siauraakis, jis ėmė pravardžiuoti Šikemitsu, nes ji panėšėjo į Japonijos užsienio reikalų ministrą! „Šikemitsu, čia aš!“ Ponas Kornelijus, Anos draugas ir didysis šių seansų ordinatorius, pareiškė: „Šitas vaikas – apsigimęs mediumas!“

Ji užlipo ant scenos lengvai, nepaprastai laisvai, aplink ją įsivieš-patavo tvarka ir atrodė, jog erdvė ėmė paklusti tik jai.

„...Spektaklis, pagalvojo Šarlis, vyksta taip, kad atrodo, tarsi šviesos, muzika ir žodžiai, kurie nėra jos žodžiai, verčia ją gyventi kiekvieną akimirką, tarsi be jų ji nebūtų turėjusi savo gyvenimo nei prieš spektaklį, nei po, visiškai kaip filme“. Kiekvieną akimirką ji judėjo, improvizavo po prožektoriaus šviesomis tarsi marionetė, tačiau buvo gyva, nenusakomai gyva ir, beje, iš vienos būsenos labai greitai pereinanti į kitą, vieną akimirką kaip moteris, kitą – kaip marionetė, nes ji taip pat buvo marionetė. Marionetė, savotiška prelatė: tai man nepriklauso, bet vis dėlto aš jums tai dovanoju, šią dovaną gavau ir įteikiu jums: dovanoju muziką, keletą žodžių ir iš esmės šiuos judesius, ku-

riuos paskleidžiu ore... Ji buvo interpretatorė, tiesiog instrumentas... „Interpretuoti?“ Nuostabus gebėjimas duoti tai, ko pats neturi.

Taip, atrodė, kad jos balsas, veidas gimsta iš šviesos, garso, iš spindulių, gijų, kurios nusidriekia iš mikrofono ir grįžta sustiprėjusios... „Marionetė...“ – toptelėjo Šarliui, kurio galvoje taip pat buvo partitūros linijos, penkios gijos... Vienadienis drugys, kurį šviesos spinduliai ir muzikos virpesiai atgaivina šioje uždraustoje zonoje – scenoje... Nevisiškai žmogus, nors turėjo daugiau gyvybės nei bet kas. Ši malonė toli gražu nebuvo jai įgimta, ji susikūrė ją, tai aiškiai krito į akis. Liga, negalia, liūdna nuotaika paskatino ją susigalvoti naują kūną, jos kūnas buvo sužeistas, jis buvo šarvas, kaukė, kuri ją atskyrė nuo kitų ir padarė pažeidžiamą, viskas jai buvo svetima, pernelyg toli ir pernelyg arti, grėslu, ji nesijautė namie. Susaistyta šių gijų, ji nedėjo jokių pastangų, paslaptingas svorio centras skatino judėti kiekvieną jos kūno narį, raumenį, gyslelę... Taip, ponas Kornelijus buvo teisus: apsigimęs mediumas! Tačiau atsargiai! Mediumas bendravo su materialiais dalykais beveik taip pat, kaip su jais bendrauja gyvūnas: orą, grindis, sienas ir šviesą ji gebėjo „pasiimti“ tarsi instinktyviai, su visa scenos erdve, be to, buvo su jais, jų pusėje.

Šarlis žiūrėjo į ją ir svarstė: „Taigi su ja, su šituo gyvūnu, aš gyvenu!“ Dar šią popietę jis skaitė laikraštį, o ji, su marškinaičiais ir džinsais, bandė kai kurias *Mėnulio Pjero* gaidas. Ir staiga – akimirksniu! – ėmė dainuoti dviem oktavomis aukščiau. Tai jam priminė bandomąjį „Formulės-1“ Monako didžiojo prizo varžybų etapą, kai finišo tiesiojoje variklis staiga ėmė dirbti nepaprastai greitai. Matė jis ne kaži ką, bet tas burzgimas, kai per keletą sekundžių vienas po kito perjungiami keturi greičiai, buvo tiesiog nežmoniškas. Taigi ant sofos, tik su marškinaičiais, ji atrodė įspūdingesnė ir netikėtesnė nei scenoje. Laukinė. Paskui juodu vėl ėmė lyg niekur nieko ramiai šnekučiuotis. Vėl

pasidarė nepaprastai rami ir atsisėdo ant granato spalvos sofos: Šarlis nemėgo ryškių spalvų, jam patiko ne-spalvos – pilka, balta, juoda... Beje, kodėl balta – ne-spalva? Tai tarsi tyla muzikoje, juk ji taip pat – muzikos taktas. Štai taip! Jis gyveno su dainininke! Kartą, kai naktį žingsniavo Berlyno gatve, staiga pasijuto bestovįs priešais milžinišką jos veidą, dviejų ir dviejų metrų dydžio afišą Kurfiūrsterdame, ir pagalvojo: „Keista, čia ji ir visai kita". Beje, skirtumas tarp vienos ir kitos, tarp jos scenoje ir „mieste", namie, buvo labai didelis. Buvo sunku surasti sąsajas, ryšį... Atsisėdusi ant kanapos, ji atstatė krūtinę, kvėptelėjo oro, šiek tiek suraukė burną, įtraukė lūpas, vos vos – šnerves tarsi persikreipusiu veidu pilotas po šalmo snapeliu. Akys? Nieko ypatingo, gal tik labiau susikaupęs žvilgsnis ir – op! Jau skrenda! Raketa atsiplėšia nuo žemės be jokio garso, be jokių pastangų, jokio postūmio – pagreičio – pakilimo: *In einem phantastischen Lichtstrahl,* fantastiškam šviesos spinduly. Viskas. Paskui – stop! Juodu ėmė kalbėtis apie kitką, ji sutriauškė gabalėlį šokolado. O apie „Formulę-1" viena mergina pasakė: „Ingrida – dainininkių „Porše!" Ir Šarlis dar pagalvojo: „Dažnai jaučiuosi kaip lenktynininko sužadėtinė. Lydžiu ją po visą pasaulį į koncertus, į viešbučius, atsakinėju šimtus kartų telefonu, sėdžiu per bandymus, per paskutinius derinimus, drebu prieš debiutą ir per koncertus, kartais net noriu, kad viskas baigtųsi!"

Dabar ji ėjo iš scenos gilumos... „Kas čia per grandingalis, tas apie riešą apvyniotas matinis metalas? Niekad jos nemačiau su juo..." Apgailėtinas aksesuaras, primenantis niokojimą, zoną, gyvulinius vagonus, vagonetes, geležies džeržgesį ir visiškai netinkantis prie ilgos dailios atlasinės suknelės... Ji stovėjo priešais šviesą, *im Gegenlicht,* jos šešėlis krito į šoną, ant grindų ir ant kairės sienos, kur kas aukštesnis už ją, kiek iškreiptas, jis judėjo kiek kitaip, labai didingai, tarsi būtų gyvenęs savo gyvenimą, šis netvarus, virpantis šešėlis tarsi akimirką, labai trumpai, veik nepastebimai parodė ją ekrane, ir štai! Pėdsakas išnyko, šešėlis dingo... Ji žengė du tris žingsnius lyg žengdama lyg bėgdama,

švelniai šypsodama, čiuoždama grindimis it paauglė, beveik vaikas. Ji bėga... bėga, Šikemitsu... ji bėgo...

Tai buvo Švarcvalde, Juodajame Miške, jai – kiek? Dvylika trylika metų. Dukart per mėnesį į Kėnigsfeldą, į savo nedidukę katalikų diasporą, turinčią apie trisdešimt žmonių, atvažiuodavo kunigas ir kviesdavosi ją paskambinti koplyčioje fisharmonija. Vos tik, būdavo, baigiasi pamaldos, ji iškart leidžiasi bėgti per kaimą, bėgdama išsiima iš paltuko kišenės tiulio gaubčiuką, pasiriša rožinį satino kaspinėlį po kaklu ir it kokia fokusininkė akimoju pereina iš vieno kulto į kitą pasinaudodama tik mažyčiu aksesuaru, tiulio atraiža, kaspinėliu. „Aš ateinu kaip tik laiku, kad spėčiau pagiedoti su Zinzensdorfo brolijos liuteronų bažnyčios choru. Giedu, akompanuoju daktarui Šveiceriui – jis visada su juodu švarku ir dailia peteliške pasmakrėj, – griežiančiam Bachą vargonais. Jis specialistas, ir vargonai nuostabūs, vieni gražiausių Vokietijoje..." Tie balsai – tikras malonumas, tikras džiaugsmas! Ir jos balsas kartu su jais! Jie giedodavo kantatas, tas džiaugsmingąsias aukas, *Jesu meine Freude, meines Herzens Weide, Jesu meine Zier.* Aukštai, viršūnėse, pro paskutinius kontraforsus gali išvysti ledynų eros pėdsakus. Daktaras, teologas melomanas, parašęs knygą apie Jėzaus gyvenimą, kasmet atvažiuodavo iš Lambarėnė, kur gydė raupsuotuosius – Kėnigsfelde jis turėjo namą. Ji pastebėjo jį miške, susilenkusį, jis traukė karučius, priėjusi prie jo pamatė, kad jie pilni laiškų, paketų, kartą per savaitę jis važiuodavo jų pasiimti iš pašto, ir kol ji persimetė su juo keliais žodžiais, spėjo į juos pasižiūrėti: laiškai buvo su ženkliukais iš viso pasaulio, net iš Kinijos. „Vadinasi, pasaulyje, net Kinijoje, yra žmonių, turinčių dar prastesnę odą nei jos?" – pamanė ji.

Šiame Juodojo Miško internate, panašiai kaip šventosios Indijos dainininkės, kurios nemokėdavo mokesčių ir būdavo saugomos kaip istoriniai valstybės paminklai ar brangenybės, ji irgi buvo atleista nuo namų darbų lažo: kloti lovą, lyginti naktinius

baltinius, ruošti valgį. Vakarais kartu su kitomis mergaitėmis, susispietusiomis į būrelį, klausydavosi radijo: *Ohne Krimi geht die Mimie nie ins Bett,* jei kriminalo nepaskaitys, Mimi nieks į lovą nenuvarys... *Das machen nur die Beine von Dolores,* tokios dailios Dolores kojelės, kad senjorai miegoti negali, *Daß die Señores nicht schlafen gehen...* Įvartis! Frico Valterio įvartis! Tasai radijo pranešėjo riksmas tapo didesne legenda nei įvartis: *„Mein Go-o-ott! W-a-a-a-a-alter!"* Mes buvome pasaulio čempionai!.. Vėl priimti, gerbiami, jau nebe parijai, ir visa Vokietija dainavo *Die Capri Fischer:* atostogos Italijoje, ak, Italijoje! *Wenn bei Capri die rote Sonne versinkt und am Himmel die bleiche Sichel des Mondes blinkt,* Kapryje, jūroje, raudona saulė skęsta, blyškus mėnulis danguj spindi, negęsta. Jūroje, tolumoj, blyksi švieselės... žvejai... Kičinė operetė... karas užmirštas, viskas užmiršta, viską pamiršti! *Bella bella Maria, bleib mir treu! Bella bella Maria vergiß mich nie!* Gražioji Marija, būk man ištikima, niekad manęs nepamiršk! Taip, pagaliau galima pradėti užmiršti... griuvėsius, statybų laužą, sutemas, vaikystės ūkus, o drauge ir siaubą. Sudie, juodos ir baltos spalvos... Pirmieji spalvoti filmai, pirmosios merginos suknelės su giliai iškirpta liemenėle *à la Džina Lolobridžida.* Ji stovi priešais veidrodį: „Bet su tokia oda?! Berniukai?..", šiek tiek liūdna, kai taip sergi, bet kitądien – viskas pamiršta, alergija melodija... pirmieji kvepalai, tėvų suvenyras iš Paryžiaus: Ninos Riči „Air du temps"... ne, Gerleno „Mitsouko", „Air du temps" vėliau... reikia peršokti dar penkerius metus...

...Dabar ji Miunchene, be entuziazmo rengiasi perklausai, dvejoja prieš savo negausų garderobą... „Ak, bet juk galų gale man tas pat..." Nerūpestinga, atsipalaidavusi... kai tik jaučiasi gerai, kai jos nebekamuoja alergija, ji viską užmiršta, linksma, nerūpestinga, su visais maloni, užmiršta net ligos atkrytį: alergija-melodija-alergija... Tramvajuje varto ką tik pasirodžiusį žurnalą *Stern:* mada, Paryžius, naujas atradimas, pirmoji jos kolek-

cija, aukštas paauglys vyras laiko atitrauktą užuolaidą, neramiomis žemažiūrėmis akimis tarsi gijomis prikibęs, prisvilęs prie žengiančios podiumu Viktorijos, savo žvaigždės manekenės. Akimirką ją priverčia susisvajoti jo pavardė: Ivas Matjė Sen Loranas. Užverčia *Stern,* Žvaigždę, atvažiavo.

„Mein liebes Kleines, mano brangute... – Balsas kimus. – Šitą mes kiek pataisysim". Žemas, skiemenis aiškiai tariantis balsas... Mergina pakėlė į jį akis ir pažiūrėjo šypsodama: berniokiška „Bubikovo" šukuosena, ryškia raudona spalva dažytos lūpos – garsioji Trudė Koulmen laikė kandiklį tarp nykščio ir smiliaus, delnu į viršų... „Šitą nosį reikėtų kiek patiesinti... vos, vos, ir štai jums nauja žvaigždė..." Dilbis atkištas į priekį... taisyklingo kirpimo juoda suknelė su nepriekaištinga kloste, veidas – Marlenos Dytrich: žodžiu, *todtchic,* tikra berlynietė, kosmopolitė, pritrenkianti savo prašmatnumu, tikrai graži, išdidi, bet lengvabūdė, mėgstanti gerus vynus... gražias moteris: archetipas, kuris parklupdytų bet ką. Netilstantis švelnus trečiojo dešimtmečio pabaigos aidas, Veimaro respublika, Georgas Grošas, eilėraščius deklamuojantis Vėdėkindas, Brechtas gražiai kirptu paltu ir rūkantis Havanos cigarus, aristokratizmas su niekšybės kvapeliu, Albertina Zėmė pirmą kartą kabarete dainuoja Arnoldo Šėnbergo *Mėnulio Pjero,* ak ne, dėl Albertinos, tai dar reikia grįžti atgal aštuonerius metus – į 1912 metų Berlyną, bet jos pėdsakas neišnyks, neišnyks ilgai, neišnyks vulgari muzika, išdidūs kūnai, narsūs, kupini savimylos akrobatų kūnai. *„Akroba-a-at! Schö-ö-ön!"* – kartoja klounas Grokas. Taip, akrobatas – gražu: aukštas skrydis ore, beprotiška narsa, aukšti voltažai ant lynų po atsiveriančiu Vintergarteno stogu, be to, programą dar paįvairina sinkopininkai Vaintropai: patys griežia šešiais iš dvidešimties instrumentų, vaidina pantomimas, pateikia sumišai amerikietiškąjį džiazą ir Vienos dvasią!

1912-ieji. Berlyne priskaičiuojama dvidešimt laikraščių: devyniasdešimt veidrodžių, į kuriuos žiūri miestas ir sau atrodo gražus! Žinoma, šita bravūra negali ilgai trukti! Kūnai persiėmę laiko dvasia, *Zeitgeist,* laiko atmosfera... *Berliner Luft Luft Luft*... Berlyno oras oras oras. Nuvalkiotas tų dienų motyvas. Tą atmosferą ji atsivežė į Miuncheną, kaip kiti atsiveža kvepalus, atsivežė Archetipą, Holivudo primestą triuką, šiek tiek daugiau raukšlių, bet ir atrasto laiko iliuziją, nieko nostalgiško ir jokio naftalino. Amžinas sugrįžimas. Įžūli, šalta, šaipi elegancija, keletas tokių vis dėlto išliko, išsigelbėjusių... O gal pranašų, kas žino?

„Tai ką turėčiau jums padainuoti?" Ir, neleisdama jam atsakyti, atrėžiau: *„Lascia mi piangere,* Verdžio ariją, arba..." – ir tarsi juokais, neperspėjusi, užtraukiau Franco Leharo *Grafienę Čardą,* paskui, nieko nesakydama, Šuberto *Leis flehen meine Lieder.*

„Tų dainų neruošiau, dainavau, kas atėjo į galvą, tai, ką dainuodavo iš malonumo mano tėvas, Artūras, su buvusiu seminaristu, tai, ką dainuodavau Muzikos namuose". Ji dainavo tarsi žaisdama, neturėdama jokio tikslo, ambicijų, nesiekdama prašmatnumo, tai buvo *Hausmusik. Lascia mi piangere...* leisk man išsiverkti... Verdžio arija. „Pradėjau dainuoti netikėtai, nes man buvo smagu, *Machen wir's den Schwalben nach,* čiulbėkim, kaip čiulba kregždės. Archetipas šypsojosi... Aš taip pat. Nesiruošiau iš anksto, dainavau, kas man šaudavo į galvą", ir staiga surimtėjusi: „Žilberą Beko, *Am Tag als der Regen kam,* dienomis, kai lyja lietus, ir *Leis flehen meine Lieder,* mano dainos švelniai meldžia".

Dainavo be pastangų, su malonumu, tikru ar apsimestiniu, be ambicijų, ir Pigmalionas pralinksmėjo! Jai nebuvo skirtumo, ji dainavo popuri tuo pačiu lygiu. Sekmadieniais – Bramsas keturiomis rankomis su tėvu, Bachas – Jėzaus Širdies bažnyčioje, šansonetės – per radiją: senosios operos, lotyniškos bažnytinės giesmės, vaikiški priedainiai, naivūs ritmai, viskas – muzika.

„*Meine Liebe,* mane užbūrė tavo įvairiapusiškumas, – tarė Archetipas. – Įvairiapusiškumas ir laisvumas... Jei tave imsiu... imsiu globoti... padarysi karjerą!“ – „Karjerą?“ Jį tikriausiai pakerėjo mėgėjiškumas. „Aš dainavau Dievui, arba vakarais ir sekmadieniais – namie... Dievui arba juokais, nerimtai! Bet padaryti karjerą? Tapti žvaigžde?“ Pabaisa ir šventoji su savo siaubinga liga, neliestinom žaizdom ir svajonių balsu – ji jau buvo žvaigždė!..

Dar sykį pažiūrėjo į šitą tada galbūt laisviausios Vokietijos atstovę, Vokietijos, kuri 1933-iaisiais akimirksniu buvo praryta – nuobodžio armijos jau dirbo savo darbą: kandiklis buvo trumpas ir iš bakelito, – detalė, šiandien priklijuota prie visumos. Paveikslas subraižytas. Iš esmės taip geriau, ne taip kvaila ir be iliuzijų.

Berlyno Pigmaliono jau nebėra, tačiau Archetipas, dvasia – tai įmanoma – kažkur klaidžioja pasaulyje, atgijusi kituose bruožuose, arba laukia savo valandos, kad įsikūnytų, jei reikia, gabalais įvairiose vietose ir platumose, skirtingam laike ir įvairiuose žmonėse, įvairiuose miestuose... „...Tavo įvairiapusiškumas, *mein liebes Kleines!*“

Tai buvo diena melodija. Bet kitą dieną – savaitgalis su draugе Bavarijos kalnuose, šveicariškas namelis, kambarys su vonia.

– Erika! Erika! Aš nebepaeinu!..

– Luktelk, padėsiu, aš eisiu pirma, abi negalim įeiti, durys per siauros... Atsargiai, čia yra du laipteliai... tarp tualeto ir vestibiulio.

– Erika! Aš nebematau!..

„Ji mane laikė už rankos, regis, praėjo amžinybė, kol mudvi nuėjom iš viešbutuko į automobilį, mano veidas buvo persikreipęs, sutinęs, akys – du plyšeliai. Ji turėjo mane vesti... Aš apakau! Nebeturėjau pasirinkimo: nuvažiavau ir paskambinau prie daktaro K. kabineto. Abi aukštų siaurų durų sąvaros automatiškai atsidarė, be abejo, valdomos per nuotolį. Daktaras ne-

judėdamas stovėjo toli vestibiulio viduryje, įrėmintas durų, šaltos ir fatališkos šoninių bra šviesos ištrauktas iš prietėmio: atviros briaunos, aštrūs kampai, nuožulnios plokštumos. „Aš jūsų laukiau, jau labai seniai laukiau. Žinojau, kad ateisit!“ – regis, bylojo nepiktas jo žvilgsnis. Davė ženklą įeiti, ir aš ėmiau sunkiai žingsniuoti jam įkandin ilgu koridoriumi, kūnas manęs beveik neklausė: pirmasis seansas prasidėjo! Jo balsas turėjo mažą ydą, ir aš bemat jį atpažinau: kiekvieną ketvirtadienį, vidurdienį, jis kalbėdavo per radiją trečiuoju kanalu, trumpiausiomis, toliausiai siekiančiomis bangomis. Sklido gandai, kad tas elegantiškas, itališko kirpimo drabužiais vilkintis žmogus naktį važinėjasi raudonu „Porše“ automobiliu po madingą Švabingo kvartalą apsuptas gražių merginų. Buvo kalbama, esą turėjęs meilės ryšį su garsiąja šokėja Kara Karosa. Impozantiška, kiek aristokratiška moteris, tačiau ji nerietė nosies, tiesiog jautė nekaltą, paprastą malonumą patikti ir, jei reikia, nepatikti! Buvo šnekama, kad jis užhipnotizuojąs savo pacientus, duodąs jiems draudžiamų tablečių. „Sakot, daktaras K.? Ak taip, man regis, jis knaisiojasi „po smegeninę“, – paaiškino mano buto šeimininkė. Jis lankėsi pas edilus, municipaliteto narius, miesto kilminguosius, bet buvo įtartinas: kas knaisiojasi „po smegeninę“, tas nevažinėja raudonu „Porše“ ir nenešioja savo numerio Gučio mokasinų. Negalima maišyti galvos ir kojų. Ką gi, aš pabandžiau, jis pabandė, mes pabandėme ne surasti giją, bet ją pamesti, leisti jai vyniotis į vieną ar kitą pusę ir į visas laiko puses, klaidžioti su žodžiais, žodžių viduj, ypač tarp žodžių, leisti suartėti tylai, dūžiams, alsavimui, suartinti tai, ko, manoma, negalima suartinti. „Ką tai turi bendro? Ką tai reiškia?!.“

Daktaras K. turėjo klausą, jis pagaudavo ne tik frazių skambesį, bet ir prasmę, beje, jo tėvas buvo Mocarto specialistas, savaime aišku, gydant tokio pobūdžio ligas klausa labai praverčia, muzikalumas daug kur dažnai būna labai naudingas.

Ant sienos kabojo negro kaukė, tikriausiai įrankis kokios slaptos draugijos ritualo, kai naudojamasi kažkieno kito – kažko-

kios dievybės, kažkokio gyvulio – atvaizdu. „Sapnavau, tarsi buvau dykumoje... Tolumoj – didžiulis metalinis sfinksas... mano motina, ji žiūrėjo tarsi akla ir manęs nematė, žiūrėjo toli į dykumą, tai buvo didžiulis it piramidė metalinis sfinksas. Aš šaukiau: „Mama! Mama!“ Ji neatsiliepė, mano balsas pradingdavo tame tuščiame metale ir išeidavo pasikeitęs, skambančiais aidais, lėtesnis... „Ma-ma! Ma-ma!“ Rėkiau, tačiau begalinėje dykumoje sugrįždavo tik sulėtėjęs mano balsas... Buvo siaubinga, siaubinga... baisus nerimas. „Mama-a-a-a! Mama-a-a-a! Mama-a-a-a!“ Žiūrėdamas į širdies formos kaukę, trikampę nosį, pusmėnulio formos akis, jautei, tarsi šalia stovėtų kažkas nematoma ir paslaptinga.

– Staiga prisiminiau vaikystę: man ketveri penkeri metukai, aš sėdžiu arklių traukiamose rogėse, žiema, sniegas, dykvietėj labai garsiai šaukia vežėjas, ant galvos užsidėjęs „šapką“ su ausinėmis, paskui – jūros pakrantė, raketų sprogimų garsas, iš po slepiamosios spalvos brezentų, panašių į vėžlių nugaras, šliaužia bombos ir patrankos, paskui atsiduriu savotiškam angare, su kailine kepuraite ant galvos ir kabančiu pomponu, du jūreiviai tyliai paima mane už rankų, pakelia, pastato ant pakylos, ir aš labai garsiai giedu *Tylią naktį,* Kalėdų giesmę, ir, jei gerai prisimenu, septyni ar aštuoni jūreiviai man pritaria akordeonu.

– Ką dar prisimeni?

– Nieko, nieko neprisimenu, ak taip, plastikinę lėlytę ant stalo... ir... kažkokį ženklą, manau, su dviem sparnais, *zwei Flügeln*...

– Ir niekas jūsų nesiklausė?

– Niekas. Nežinau, užmiršau...

Sutrūkinėjusi, kaolinu baltai išbalinta kaukė, regis, budriai stebėjo seansą.

– Sapnavau ir kitą sapną. Esu šuo, labai prašmatnus šuo, juodas šunytis, gal cirko šuniukas „Englischer Garten“ čiuožykloje, darau gražius sukinius, gyvūnas, kuris yra aš, man atrodo

juokingas, nereikalingas, kažkoks prabangos dalykas... ir aš sakau sau: „Štai, aš esu nereikalinga... nereikalinga... ir tai baisu!“

– Nereikalingas? Prabangus? Taip, ir kas tada?.. Kažkas negerai?..

Stop the world, I want to go out! Tarškėdama vaikiškais tauškučiais, ji taip pat dainavo trylika šansonečių, trylika kartų keisdama drabužėlius pagal vaidmenį, nelabai patogu, nes kulisuose būdavo per maža vietos, per labai trumpą laiką iš kairės ji išeidavo apsivilkusi stiuardese, po dešimt sekundžių iš dešinės – barmenės drabužėliais, įsikūnydavo į aibę merginų, tikra Fregoli, ir žiūrovai kvatodavo. Buvo tų merginų tarsi kokia vadovė, angliškam miuzikle jų buvo keturios. Miuziklas vadinosi... *Stop the world.* Lengva, triukšminga komedija. Milžiniška sėkmė, trukusi dvejus metus...

Bet kasgi buvo tasai vaikinas odine striuke, susigūžęs, užsisklendęs savyje, įtraukęs galvą į pečius, tyliai sėdintis prie baro nugara į salę, veidu į sieną laikinam teatrėlyje, dažnai atstojančiame ir kino teatrą? Regis, visu kūnu viską, kas vyksta aplink jį ir net už jo, jis gėrė lyg kempinė. Gyvūnas! Ir darė tai demonstratyviai: jutai, girdėjai, kaip klausosi, atrodė, stebi ausimis, o klausosi akimis... taip, visu kūnu, nuo galvos iki kojų. „Man buvo smalsu, atrodė, jis tyliai stebi mane net nugara, nepraleisdamas nė vieno mano judesio“.

– Tas tipas sako norįs sukti filmus...

Ir štai kai vieną gražią dieną, po pietų, – tada ji jau keletą mėnesių gyveno su vienu verslininku – pamiršusi sceną sėdėjo viena gražioje šiuolaikinėje prašmatnaus Miuncheno priemiesčio viloje su palisandro baldais ir skambino pianinu, sučirškė skambutis: prie durų, dviejų merginų lydimas, stovėjo nedrąsus vaikinas su striuke, kiek įkypom akim ir žaviu randeliu ant kairės viršutinės lūpos.

– Laba diena...

Tylus švelnus balsas, regis, pasisveikino viena iš merginų, o jis stovėjo ant slenksčio ir žiūrėjo iš pradžių į grindis ar kažkur žemyn, paskui – į vilos vidų: atrodo, jį sudomino, pakerėjo palisandru apkaltos sienos, ypač didžiulis baltas partitūros lapas ant pianino, tarsi būtų išvydęs keistą, visai jam nepažįstamą pasaulį.

– Mes... jis norėtų...

– Taip, aš... norėčiau... aš parašiau pjesę... Ji vadinasi *Katzelmacher*... Joje veikiate jūs... nes esate mažo miestelio dainininkė, beje, pjesės dainininkės vardas taip pat Ingrida...

Bet ji nenorėjo:

– Ačiū, tikrai ne... nemanau... žodžiu... aš pagalvosiu... ačiū, malonu, galbūt... iki greito susitikimo...

...O po dvejų metų... „Jis sėdėjo prie pusryčių stalo po pirmosios mudviejų praleistos nakties lovoje ir laukė manęs apsivilkęs – jam taip nebuvo įprasta rengtis – baltais krakmolintais ir gerai išlygintais marškiniais. Nulipau laiptais, įėjau į kambarį ir, man dar nespėjus atsisėsti, nepakeldamas akių pasakė: „Dabar mudu būtinai turime susituokti!“

Iš savo vietos septintoje šoninėje eilėje Šarlis gali stebėti ir kiekvieną jos manevrą scenoje, ir menkiausią judesį. Kiek kartų matė šį spektaklį? Penkiasdešimt? Šimtą? Net jeigu nieko nedarydavo, tik judindavo pirštus, vis tiek negalėdavai nuo jos atitraukti akių. Ji buvo sykiu scenoje ir kitur. Kaip jai pavykdavo? Neabejotina tai, kad scenoje ji gebėdavo elgtis kaip tikra vienišė, be to, buvusi negalia, – kai viena tūnodavo pasislėpusi po sužeista oda ir jausdavo pasaulį tarsi iš toli, – išmokė ją laikyti atstumą, išmokė „vienatvės“, kuri šiandien... bet tas atstumas nekliudė jai džiaugtis malonumu. „Aš gyvenau kitapus gyvenimo, ir viskas šiame gyvenime man atrodė žaidimas“. Vadinasi, toji negalia buvo ir laimė. Dabar ji dainavo *Nana's Song: kur dingo vaka-*

rykštės ašaros, kur dingo pernykštis sniegas, ir tramdomą dainos lyrizmą priešino su veik šalta vaidyba – lėtai vaikštinėjo dešinėje scenos pusėje matininko žingsniu ir įtikinamai gestikuliavo ranka it „Lufthansa" stiuardesė: rodė, ką daro, ranka ryškino ir piešė erdvę, savo erdvę, Erdvėje, pritaikydama Brechto metodą, kurį pats Brechtas perėmė iš rytiečių, kinų, japonų, be to, buvo išmokusi dar vieną dalyką: kvėpuoti. „Pažinojau Herigelio giminaitę, mudvi giedojome *Christkönigkirche,* Kristaus Karaliaus bažnyčios, chore ir teturėjome keturiolika penkiolika metų, ji mane privertė perskaityti savo dėdės knygą *Šaudymas iš lanko*".

„Nagi, ženk!.. Ženk į priekį! Į priekį!.. Nebijok... Tau pasiseks!" – šaukia Baronas, stovėdamas už savo mažojo „Kameflekso". Lėtai žingsniuoju plonu „Englischer Garten" ežero ledu, nuo Alpių pučiantis fenas per keletą valandų sušildė orą iki penkiolikos laipsnių, oras švelnus ir šiltas, į akis man plieskia akinamai raudona saulė, ir aš, apsivilkusi plona alyvine muslino suknele, atsukusi nugarą lėtai ir atsargiai einu tolyn. Čia ta pati vieta, kurioje regėjau sapną: sapnavau, kad esu ledu čiužinėjantis išpustytas šunytis, gražus, niekam nereikalingas šunytis, bet dabar aš esu aš, šuns kaukė nukrito, užpakaliniame plane atsirado Kinų bokštas pagodišku stogu. „Dar vieną žingsnį... dar!.."

„Į savo sapno vietą sugrįžau maždaug po septynerių aštuonerių metų būdama maždaug dvidešimt aštuonerių, bet dabar man nusispjaut, kad esu niekam nereikalinga, arba veikiau vis mažiau kreipiu į tai dėmesio, nes mano sapnas virto filmu: jis vadinosi *Johanna auf dem Eis,* Joana ant ledo. Baronas jums perduoda savo pasitikėjimą, savo pomėgį paslėptam grožiui ten, kur niekad nepatikėtum jį esant: juokingo, prasto skonio pakraštyje. Su alyvine muslino suknele, veidu į saulę, mano judesiai atrodo kiek iškreipti, nes bijau paslysti, bijau, kad neįlūžtų ledas ir nenugrimzčiau į ežerą: tobulybė, bijanti, kad jos kojos užklius už kilimo! Groteskas ir tobulybė, sutrikdytas *bel canto,*

iššūkis, balsas, veržimasis į nesaikybę, beveik per toli, ten, kur visa tai suduš... Tačiau ne! Genialusis Baronas geba bemat lyg juokais pereiti nuo viena prie kita, tampydamas virvutę pasiekti prašmatnumo įspūdį ir baigti manierizmu, kuris taip pat greit praeina: šeši septyni filmai už keturis su, kur tarsi juokais pateikiami įvairūs stiliai – klasikinis, kičas, lyrinis, liaudiškas, iš gabalų sudaigstyti segmentai ir pavyzdžiai, kur aiškiai matyti sulipdytos vietos. „Pirmyn! Pirmyn! Dainuok garsiau! Garsiau! Garsiau!" – „Bet aš negaliu, man per aukštai, aš ne operos dainininkė". – „Tu gali... gali!" Mosteliu ranka. „Taip, būtent taip, labai gerai, taip taip!" – šaukia Baronas, tarsi jis tik turėjo omenyje šį mano judesį, šitą mano intonaciją, o šit aš padariau jį be jo paliepimo – paslaptingas telepatinis ryšys tarp režisieriaus ir jo aktorės".

Jai taip patiko, ji taip mėgo ir tebemėgsta kameros burzgimą, vos girdimą zyzesį, tarpą tarp „Variklis!" ir „Išjunkit!" Kitas laikas, kita, šventa, erdvė jai priminė murmesį bažnyčiose, o ją pačią nematomos gijos siejo su sudėtinga mašinerija, kurią varė žmogiškosios krumplinės pavaros: garso režisierius su šalmu, vyriausiasis operatorius, operatorius, režisierius, montažininkė, didžiulė juoda mašina, slystanti aplink ją bėgiais tarsi Saro vagonetės, ir jeigu filmavimą tekdavo kartoti keletą sykių, ji mielai tai darydavo, nes jai patiko pratimai: Klemenčio etiudai, Bacho invencijos, pirmiausia pas Gyzekingą... į formas įspraustas pasaulis, tai, kas apramindavo jos primityvų siaubą, jos veidą, per karą ir vėliau deformuotą chaotišką kūną.

Karla Ila Magda Ingrida: keturios merginos, suskridusios iš įvairių padangių bandyti laimės į Miuncheną... Energija, linksmumas, ironija liejasi per kraštus, ir truputėlis *Sehnsucht,* tos grynai vokiškos melancholijos, ateitin nukreipto splino... Štai taip... Bet būdamos mažos mergytės jos visos žaidė savo šalies griuvėsiuose. Taip, sutinku, jos svajoja, nori daryti kažką naujo, tačiau anaiptol neatiduos užmarščiai nei teberūkstančių griu-

vėsių, nei kaulų dulkių, kuriuos paliko jų tėvai, jos pasiims tai su savimi, kiek perdirbs, pasidariusios iš to puošalą apsigerbs, o jei reikės, tas liekanas išstatys tarp viso kito ir saugosis, kad tik pernelyg greit nepasidarytų per „švarios", stengsis šiek tiek išsaugoti *Schmutz* dvasios.

„Tai mus traukė. Gyvenome visai šalia, ir tai mus baugino, mes be perstogės tai atidėliojome. Tada kiekvieną rytą pusryčiaudavome namo sodelyje. Karla, Magda, Ila ir aš, visos su plaukų suktukais, iš pradžių leptelėdavome vieną kitą banalybę, paskui užsidegdavome po marihuaninę cigaretę su filtru, ir gyvenimas mums atrodydavo rožinis. Tą sekmadienį Magda pasakė: „Šįkart mes ten nueisim... nueisim pasižiūrėti". Jai visada magėdavo elgtis iššaukiamai, bartis, net jeigu ir ypač jeigu tai baigdavosi grotesku, visai ne taip, kaip būdavo prasidėję, ji buvo laužytos linijos šalininkė, joje tai buvo įsišakniję, menas draskytis buvo jos fizinis bruožas. Tačiau tas draskymasis truko neilgai. Tą popietę buvo gražu, ir Ila tikriausiai jau buvo šiek tiek išgėrusi dėl drąsos, mat abu mūsų automobiliai protingai važiavo vienas paskui kitą, o ji viena – priekyje, ir staiga pamatėme, kad jos senas didelis volvas suka į kelkraštį tarsi apimtas snūdo, tarsi nebūtų norėjęs niekur važiuoti. Juokinga, jos automobilis tebevažiavo į šoną ir lėtai nuriedėjo į griovį – būtum pamanęs, jog pats automobilis teisingai apskaičiavo trajektoriją, nes galiausiai ratai atsitrenkė į medį, vos vos palietė jį, lyg rutulys kėglį. O juk buvome ką tik pajudėjusios iš vietos! Iškrapštę ją iš griovio, nuvažiavome toliau. Pakelėje pamatėme skydą su strėle: DACHAU 5 KM. Atvažiavusios visos paeiliui apsilankėme stovykloje. Pirmoji įėjo Karla: blondinė, mažuliukė, simpatiška, saldainiukas, nepaprastai gyva, kandi, tikra priemiesčio mergina, ji mėgo labai garsiai dainuoti, kartais nuklysdavo į šalį, bet dainavo puikiai ir buvo drąsi, rimta ir linksmabūdė. Tokią save sukūrė pati. Sukurti save reikėjo pačiam: sukurti iš to, kas mums buvo palikta! Ji lėtai žengė tarp ketinių krosnių blokų ir garsiai,

kone rėkdama, skaitė pavardes plokštelėse ir netgi perskaitė eilėraštį, kurį kažkas buvo parašęs ant sienos, panašiai kaip rašomi grafiti visų užmirštoje grotoje. Viduje ilgai neištvėriau. Išėjusi pamačiau Magdą, ji stovėjo ir vėmė, tiesiog palenkusi galvą, į nieką neatsirėmusi, labai iškilni, išdidi, vilkinti viena iš tų ilgų suknelių, siūtų pas „Daisy", kurias ten siūdindavosi už sutartą kainą. Nieko nekalbėdamos mažumą pavažiavome ir sustojome nusipirkti vyno kaimo bakalėjoje, tada dar kiek pavažiavome, paskui sustojome, išlipome gražiame miške – buvo viena iš paskutinių saulėtų rudens dienų, – ir ilgai žingsniavome nepratardamos nė žodžio, tik klausydamos, kaip šiugžda nukritę lapai po mūsų kojomis, galop išėjome į mažą proskyną, medžiai buvo nupjauti, suversti į krūvą ir pro juos sunkėsi šviesa, dulkini spinduliai. Susėdusios ant kamienų dar ilgai nieko nekalbėjome, tik perdavinėjome viena kitai butelį ir gėrėme iš kaklo. Ila, išsitiesusi ant lapų, rinko žieves, spyglius ir mėtė į orą. Magda sėdėjo šalia manęs ir, nervingai juokdamasi, stumtelėjo mane į petį, paskui į užpakalį, aš nuvirtau ant žemės, paskui vėl atsikėliau ir atsisėdau į tą pačią vietą, ir ji vėl juokdamasi nustūmė mane ant žemės, ir aš ją sudraudžiau: „Liaukis, Magda, gana!" Ir viskas, viskas buvo kvaila, ir tiek.

Iš to sekmadienio, praleisto kaime prie Miuncheno, prisimenu tik palengva palengva nuo kelio riedantį, tarsi kruopščiausiai apskaičiavusį savo trajektoriją, savo kreivę automobilį, o vėliau – besijuokiančią ir stumiančią mane ant žemės Magdaleną, ir nieko daugiau – tuos du juokingus, viską apimančius epizodus. Tarp tų dviejų epizodų teliko kažkas panašaus į baltą dėmę geografijos žemėlapyje, neištyrinėtas, bevardis, net neįvardijamas kraštas, arba tamsi gėdinga zona smegenyse. Viskas liko tenai, ryškioje šviesoje, žinoma, ten buvo per daug aklos šviesos, todėl ir pasidarė šešėlinė zona. Pagrindinis, svarbiausias epizodas, tikslas apsitraukė migla, pasislėpė, liko tik kraštai ir pakraščiai, tiesiog tai, kas buvo prieš ir po to, iš esmės nereikšmingos šalutinės aplinkybės, tarsi mes negalėjome nieko

kito padaryti, tik sukti ratus apie šią neįtikėtiną tiesą. Gerokai anksčiau, būdama labai jauna mergina, paauglė, girdėjau pasakojant, jog smuikininkai sutikdavę traukinių keleivius tango melodija, kad juos suklaidintų, arba uždėdavo Rositos Serano, „Čilės lakštingalos", dainuojamą *Palomą,* ir dabar ji viena skambėdavo mano galvoje, nors tai prastai derėjo su mano vėlesniu gyvenimu: hašišo cigaretėm, pirmaisiais vaidmenimis teatre, kine, audringom ir linksmom draugystėm. Taip, juos vežė skambant smuiko melodijoms, kad nesigirdėtų riksmų, – toks yra žavusis kičas. Daug muzikos mūsų gyvenime reikia tik tam, kad mus suklaidintų".

„Vis prisimindavau ir prisimindavau tą mažą traukinuką: *Mažas traukinukas per laukus važiuoja, mažas traukinukas švilpia per laukus...* Kai Rita Mitsuko dainuodavo apie tą traukinuką per radiją ar televiziją, įsivaizduodavau gyvulinį vagoną, kuriame su motina, senele ir seserimi važiavau visai priešinga kryptimi nei ta, kuria, be abejo, važiavo tie, kuriuos, lipančius iš traukinio, sutiko *Paloma.* Tas pusiau apleistas vagonas karui baigiantis vėl buvo panaudotas. Teisybė, jame buvo apsčiai vietos, niekas negrįžo atgal, aš taip pat turėjau savo vietą... gal kažkas man užleido savąją, gal kita mergytė? Uždarame gyvuliniame vagone, užsklęstame grandine, važiuojant į priekį buvo skaitomos Toros eilutės, o grįžtant atgal mano senelė Katarina skaitė Naujojo Testamento psalmes. Bombos Kylyje man kėlė jaudulį ir nerimą, o griuvėsiai po karo buvo nuostabus dalykas vaikui – kol sužinojau apie stovyklas...

Kai juokdamasi Magda mane pastūmė ir aš nugriuvau ant žemės ir... tada Magda buvo Marija Magdalena: Magdalena Montesuma, Barono aktorė, taip ją vadino Baronas, tais laikais pavardės buvo kaitaliojamos kaip „Factory"... Ji turėjo ir Marijos Magdalietės, ir Montesumos bruožų: buvo kilni ir atsidavusi kaip toji šventa pasileidėlė, ir išdidi, išdidžiaveidė, veikiau lau-

kinė stambiais iškalbingais actekės bruožais. Kilusi iš vargšų, visada elegantiška buvusi restorano padavėja turėjo humoro jausmą, bet niekad nesityčiojo. Todėl būdavo įdomu staiga pamatyti ją elgiantis lyg vaiką. Kam dar meluoti? Viskas vyko būtent taip, tai viskas, ką prisimenu, ir nėra prasmės kurpti istorijų... Kartais tatai suveikia po kelerių metų, nelauktai netikėtai, be tiesioginio ryšio su visu tuo.

Teturėjau traukinuką ir tą sapną, kurį dažnai prisimindavau: aš Sarbriukene, mūsų didžiulėje ir ilgoje vonioje. Tualetai, kurie iš tikrųjų yra nišoje, mano sapne virsta krosnimi, o durys į nišą uždarytos. Kaskart ta pati scena, lėta ir greita: senelė eina į krosnis, į tualetus, į krosnis tualetus, o mudvi su motina laukiame nuogos, atsisėdusios ant kitam kambario gale stovinčios didžiulės dažytos medinės skrynios, į kurią dedami baltiniai. Šito sapno niekam nepasakoju, jis pernelyg permatomas: jis paslapčiomis nutiesia giją tarp mūsų trijų ir žmonių, kurie buvo išrengti nuogai kitur. Savo sapno beveik gėdijuosi: mūsų kambaryje stovėjo vonia su porceliano kojomis, ji buvo išpuošta labai gražia mažų plytelių mozaika, grindys išklotos juodom ir baltom plokštėm, o sienos buvo vandens spalvos. Bet kaskart, kai grįžtu į Sarbriukeną, į mūsų namus Fontano gatvėje, ir kai einu į vonią, visada prisimenu šį sapną".

Mažam šviesos apskritime aukštai į sieną atremta tik ranka su grandine, o scenos gilumoje, kur paprastai niekas neina, už sienos – gatvė. Ji stovi nugara į gatvę. Muzika! Melodija dviejų ritmų: kupletas – 2/4 takto, priedainis – valso taktu. Į avansceną ji išeina trim taktais. Vulgarokai pasikraipo, paskui atsisuka į rampą.

Das Handtuch ist so dreckig und die Asche verstreut,
Aus dem Radio die Stimme von Brenda Lee

Rankšluostis toks nešvarus, pelenai išbarstyti,
Per radiją dainuoja Brenda Li

Ji truputį ritina raidę *r*, visa kita – kaukėje. Į savo kalbą įspraudžia kitą kalbą – kūno kalbą. Frazę pradeda *Althochdeutsch*, vokiečių aukštaičių tarme, baigia skambia jidiš ir mirksniu šmurkšteli iš universiteto į virtuvę. Maišo žanrus, jai patinka mišiniai, patinka per patį dainos vidurį keisti toną. Žengia prie rampos, penki pirštai išskėsti ant šlaunies: ji juda kaip pirmosios smuklių dainininkės, parodijuodama kaubojus, laikančius ranką ant kolto buožės, pasikūprinusi, vulgari. Vilkdama kojas pakelia ilgą suknelės šleifą, apsivynioja lyg skudurą apie ranką, atidengia kojas, ir visi staiga pamato, kad ji su mini suknele! Kartais jai taip įgrista toji ilga suknelė, tas juodumas!

Į priedainio valsą įsimaišo trys akordai, primenantys perforuotą mechaninio pianino volelį:

Oh! Kinder das eckelt mich an
Das riecht und stinkt
Und das nennt sicht Mann

Ak, vaikai, man šleikštu
Tai dvokia ir smirda
Ir tai vadinasi žmogus

Taip! Galbūt. Tačiau kiekvieną penktadienį ji grįš į viešbutį, nes *Moterys mano, jog meilė valdo pasaulį: tai byloja, kokia iškreipta jų mąstysena**.

Šarliui, kuris niekad nepasisotindavo viešbučių istorijomis, ji papasakojo, kad Raineris parašęs šią dainą Niujorke, viešbutyje „Chelsea Hotel", kur juodu gyveno. „Mudu gyvenome daugelyje viešbučių, net po skyrybų, ir keturių žvaigždučių, ir visiškai prastuose, ir „bet kokiuose":

* R. V. Fasbinderis. *Įvairūs raštai.*

– Brėmeno „Park Hotel“, kur būdavo lošiama *„Mensch ärgere dich nicht“*, ak, nepyk, tai kvailas kauliukų žaidimas, dar kvailesnis nei 421, bet lošdamas taip susijaudindavo, tarytum būtų lošiama iš gyvybės ar mirties, ir taip prakaituodavo, kad paskui turėdavo išsimaudyti po dušu.

Romoje, viešbutyje „Parco di Principe“, kur jis kankinosi rašydamas scenarijų ir kur vieną sykį, nutaisiusi rimtą miną ir pakėlusi pirštą, padainavau dvi madingos, kvailos dainuškos eilutes: *Da muss man nur den Nippel durch die Lasche ziehn, Und den kleinen Hebel ganz nach oben drehn,* Tiesiog įkiškit liežuvėlį į atidarytuvo plyšelį ir pasukit viršun tą daiktelį, ir jis įniršęs pakėlė televizorių, norėdamas mesti į mane, ir televizorius nukrito jam ant kojų.

Stambulo „Grand Hôtel“, kur gimimo dienos proga padovanojo man visą vėžlenos papuošalų kolekciją – koljė, žiedą ir apyrankę – ir kur mudu skaitėme Ėricho Fromo knygą apie nekropolius ir Lilianos Harvi, aktorės ir dainininkės, kaip ir aš, biografiją, ir jis kūrė planus nufilmuoti savo gyvenimą su manimi „Vokietijos brangutės“ vaidmenyje.

Los Andžele, viešbutyje „Tropicana“, 27 kambaryje, kur nebuvo televizoriaus, užtat stovėjo didžiulis it kadilakas žalias šaldytuvas smailiais susisukusiais kampais, ir viešbutyje priešais „Caesar Palace“ rūmus Las Vegase, kur jis norėjo mane vesti antrą kartą ir nupirko man baltą „made in France“ suknelę, o aš nenorėjau dar sykį visko pradėti iš naujo, ir kur prieš langą kabojo milžiniškas raudono neono batas ir sukosi vidury dykumos.

– Dar apie kokį nors viešbutį, – paprašė Šarlis.

– „Grand Hôtel“ Taorminoje, kur jis, su smokingu, per vakarienę pasiūlė Romi Šnaider sukurti filmą pagal romaną *Kokainas,* kurio veiksmas turėjo rutuliotis Polio Puarė, madų dizainerio, pasaulyje, bet juodu mirė vienas po kito, ir filmas niekada nebuvo sukurtas.

Ir dar viešbutyje „Carlton“ Kanuose, per Festivalį, kur jis buvo apsivilkęs lininiais drabužiais ir tikru Armanio spalvų mišiniu: gelsvai pilkos, blyškiai žalios, rausvai violetinės ir nukritusių lapų“.

Bet ryškiausius prisiminimus ji išsaugojo apie „Chelsea Hotel“, 100-ąjį kambarį: veidas gražiai harmoningas, nors nosis didoka, o burna per maža – tačiau tai buvo madinga, – kakta labai aukšta, žyminti, kaip sakoma, neeilinį protą. Tai Gėtė, jo atvaizdas 500 DM banknote. Raineris ilgai tyrinėja šį kilnių, klasikinių bruožų veidą. Gražioje kaktoje – balta dėmė, siekianti akį, dėmė, savotiška opa, erozija ar odos liga, depigmentacija, o plaukų sruoga atrodo peroksidinė, beveik balta. Tai jis ir stebi. Taip, bet čia dar ne viskas, dar yra pudra ir kokainas. Fasbinderis netyčia ištepa kokainu Gėtės plaukus ir akį. Susuka banknotą tūtele, įsikiša į nosį ir patraukia: ūmi dopamino iškrova, atsakančiai suveikia neurotransmileriai, staigi reakcija, ir po keleto sekundžių jis atsiplėšia nuo žemės, akimirksniu pajunta gaivumą, gyvenimo gaivumą, ir *Sehnsucht,* vokiškasis splinas, dingsta. Jis pamiršta akmeninį sunkumą. Lengvai, po kiaušo kepuraite, jis atsiplėšė... amžinos dabarties, dabarties be debesų, link.

Vartoja jų per daug, tų antrinių peilių, apsirūpindamas jais atsitiktinai, gauna atskiestų laktoze, kartais trupučiu cianido. 500 DM, Rytų Vokietijos markės, guli tarp kitų banknotų, šūsnies dolerių, išmėtytų ant lovos, naktinio staliuko, visur, tarsi po *hold-up,* apiplėšimo. Jam patinka banknotai. Jų vėslus nešiojasi su savimi, prisikrauna jų visas kišenes, tarsi kiautu apsidengia, pinigų armatūra. Tuos pinigus kas ketvirta diena jam sumoka prodiuseriai, jis nesusitinka su jais, pinigai jam padedami už durų, kaip valgis. „Su pinigais jis elgiasi atvirai erotiškai, – sako ji. – Tai ne šiandieniniai abstraktūs pinigai. Jis panašus į mafijozus, leidžia juos godžiai ir šneka, kad jis, kaip jie, mirs jaunas“.

Priešais lovą – televizorius. Naujas kanalas: rodo dvidešimt keturias valandas, sportą, žinias, nusikaltimų kroniką, regis, nenutrūkstamame klasikinės muzikos fone tas televizoriaus žiūrėjimas nieko neduoda. *All news all the time.* Ekrano apačioje iš kairės į dešinę tarsi kompiuterio kodai juosta bėga ezoteriniai ženklai, senoviniai neiššifruojami rašmenys, hieroglifai: Volstrito akcijų kursai, dolerio kursas, *Dow Jones* indeksas. Ir niekad nesustoja.

Ingrida grįžo vėlai naktį, trečią ketvirtą valandą ryto. Išėjusi iš lifto, pasuko vos apšviestu koridoriumi, kurio gale rūsčiom raudonom raidėm švietė žodis EXIT. Ėjo greitai, nelabai tvirtai jausdamasi ant pernelyg aukštų kulniukų, be to, buvo per daug apsikvaišinusi narkotikais: poperiu, LSD, kokainu. Atidarė kambario duris. Raineris dar nebuvo grįžęs. Televizorius tebebuvo įjungtas, ėjo be garso ir rodė mažne tas pačias žinias. Ji nuėjo ir vonioje paleido vandenį. Vonios kambaryje šviesos nedegė: durys buvo praviros, užteko televizoriaus ir gatvės šviesos. Įlipo į sėdimąją vonią. Galbūt prieš ją ta pačia poza sėdėjo kiti viešbučio „Chelsea" gyventojai: dainininkė Pati Smit, fotografas Robertas Mapltorpas, kompozitorius Virdžilas Tompsonas, poetas Tomas Dilanas, muzikantas žudikas Sidas Blogasis. Iš pradžių, kol akys priprato prie tamsos, ji nieko nematė. Paskui išvydo juodą skraistę ir suprato: tarakonai! Šimtai tarakonų! Vonia visa juoda! Apkvaišusi nuo narkotikų, neįstengė pajudėti. Matė tik tamsią knibždančią masę. Tarsi suakmenėjo. Tuos mažus ir vikrius naktį mėgstančius diktiopterus netikėtai užklupo vanduo, ir dabar vieni jų buvo negyvi, o kiti – menka paguoda – atsakančiai paralyžiuoti. Praėjo valanda, ji tebegulėjo šaltam vandeny nekrustelėdama iš vietos, o dešimtys tarakonų vibždėjo jos atvirame delne ant vonios krašto. Kai tamsoje Raineris įėjo į kambarį, iš toli pamatė nepaklotą lovą. Sunerimęs ėmė svarstyti, kur ji galėtų būti.

– Ingrida!

Iš vonios jį pasiekė silpnas balsas.

– Aš čia! Čia!

Jis ne visada buvo feodalas, vadovaujantis savo tarnų klikai ir kartojantis: *„Alle Schweine!"* (visi kiaulės!), ir kai Ingrida jo klausdavo: *„Und du?"*(o tu?), jis atsakydavo: *„Das Oberschwein"* (aš – kiaulių kiaulė!). Kai juodu susipažino, jis buvo tylus, nedrąsus vaikinas, viską stebintis iš šalies. Vienišius. O ji dar tebenešiojo savo ligos žymes, jie buvo tarsi du pavėlavę – Jonukas ir Grytutė: neliečiamoji ir nebylys, nuo to žiemos ryto, kai jis vilkėjo gerai išlygintus baltus marškinius, buvo praėję nemažai laiko. Nors nuolat persekiojamas pavydo ir pykčio priepuolių, išliko jai atidus ir švelnus kaip anksčiau.

Balsas, kurį jis dabar girdėjo, nebuvo baimės balsas, veikiau balsas žmogaus, akivaizdžiausiai išvydusio kito pasaulio, mūsų pasaulio siaubą. Jis priėjo prie vonios, ji nejudėjo, ji nieku gyvu nenorėjo judėti. Tas „odinis žmogus" mokėjo kalbėti: iškart surado tinkamą žodį. Paprastą būdvardį, visų paprasčiausią, tokį paprastą kaip „laba diena": balta. „Čia viskas balta! Eik šen!" Fasbinderis išskleidė paklodę, kurią paskubom iš kažkur atsinešė, akimirką išskleidęs palaikė prieš ją, paskui visą apgaubė. Tarsi mediumas, paklusdamas kažkokiam impulsui, ji lėtai, mechaniškai atsistojo – jis laikė ją už rankos – ir nuėjo tiesiai prie lovos: ji pakluso BALTAI spalvai. Akimirką po užplūdusios nerimo tamsos jautėsi bejėgė, susitaikiusi su viskuo ir jautri užmirštiems, o gal net niekad nematytiems dalykams: drobulė bažnyčiose, kur būdama maža ji vargonuodavo ir kur toji drobulė dengdavo altorių – *Leinentuch,* ta pati, kurią jos senelė pirkdavo namams bažnytinių reikmenų parduotuvėje, – siejosi su *Leinwand,* ekrano drobe, didžiuoju ekranu – amerikiečių *silver screen* – ir priminė rodomus prieš akis vaizdus, visus kino – nespalvoto, nebylaus – kino vaizdus, kuriuos ji visada mėgo. Kitą dieną Raineris atsikėlė anksti, turėjo susitikimą Naujajame Naujajame „Factory": NNF.

Sėdėdami vienas šalia kito ant Česterfildo sofutės, Vorholas ir Fasbinderis ilgai nepratarė nė žodžio ir nekreipė nė menkiausio dėmesio į greitai ir ryžtingai pirmyn ir atgal vaikštinėjančius asistentus – studentus su „Brooks Brothers" striukėmis ir kaklaraiščiais, papuoštais Jeilio, Harvardo ir UCLA universitetų herbais. Dabar, žiūrėdami tiesiai prieš save, jie kalbėjosi tyliai, protingų vaikų balsais. Raineris neseniai pradėjo kolekcionuoti senas lėles. Išsipudravęs vampyras slėpė vaiko širdį: prie sausainių vazų iš senovinio fajanso ir trečiojo dešimtmečio mikimauzų būtų mielai pridėjęs ir vieną iš šių žavių Bavarijos lėlių. Net buvo pasirengęs mainikauti. Tuo tarpu Rainerį, kiek snobišką žmogų, traukė mažieji Metro fetišai. Buvo pasiryžęs viskam, kad patenkintų savo fantazijas: be to, eidamas iš Šventosios Sofijos bažnyčios, mugėje iš vieno turko nupirko Ingridai sužadėtuvių dovaną – dvi beždžiones, mat norėjo, kad jos vaidintų filme, bet šios, vos tik išgirdusios „Dėmesio! Variklis!", ėmė lakstyti ir šokinėti. Jam patikdavo viską daryti greit: tai palengvindavo būties naštą net geriau nei seksas saunose ir specializuotuose klubuose. Vyras su kauke pareiškė pirmas: „Siūlau tris mikius už vieną lėlę". Vokiečių kino vunderkindas švelniai atgniaužė putnų budišką delniuką ir atsakė: penkis! Popmeno popiežius šyptelėjo žiūrėdamas į per trumpus pirštus. Šypsojosi, nes gerai atpažino savo porą: geras prekijas – nebūtinai geras menininkas. *The best art is business art.*

– Gerai, trys mikiai plius labai didelė sausainių dėžutė.

Raineris, *ganz schweinchenschlau,* gudri kiaulytė, užkėlė kainą: vėl atgniaužė delną šypsodamasis pro plonus ūsus tarsi klastingas kinas, kiek panašus į gangsterį: žinojo, kad ištaigingoje viloje tarp visokiausio šlamšto, kur stalčiuose dvigubu dugnu greta gulėjo neįtikėčiausi daiktai – žmonių kaukolės ir atskiri deimantai, – tas žmogus slėpė dešimtis mikių. Kolekcijos daiktai užėmė visus kambarius, todėl jis su motina glaudėsi virtuvėje. Vorholas nusileido. Sandoris įvyko! Išskridę tuo pat metu iš

Miuncheno ir Kenedžio oro uostų, neįkainojama lėlytė ir didžiaausiai ilgauodegiai gyvūnai susitiks ore. Tačiau Vorholas nelabai džiaugėsi. Per sandorį jam buvo pasipriešinta, maža to, pasipriešino pernelyg storas ir per daug saldumynų valgantis senosios Europos atstovas. Sėdmenimis prispaudęs sofos kraštą, asketiškasis Niujorko albinosas, palaikantis gyvybę Kempbelo sriubomis, silpna kola ir šaldytomis krevetėmis – išskirtiniais atvejais sutriauškiantis šokoladinį *candy bar,* – o formą šiatsu pratimais, parodė bevardžiu pirštu į savo peruką ir paklausė:

– Pone Fasbinderi, ar jūs niekad nesimankštinat?

Ir dabar, kai Raineris sėdėjo priešais NNF išsidrėbęs ant suolo, rankas susidėjęs ant kelių, panašus į akmens statulą, nedrąsus balsas paklausė:

– Atleiskit, ar tik nebūsit garsusis ponas Fasbinderis?

Nepakeldamas akių, vos girdimu balsu išpyškino:

– Tai gal manot, kad jei ponas Fasbinderis būtų garsus, dabar sėdėtų vidury dienos vienas ant suolo Niujorke?

Jaunasis juodaodis praeina pro šalį labai garsiai švilpaudamas „Ramonos" melodiją, kurią pamažu užgožia tolimų puodų tarškesys...

Ak, kaip tie puodai tarškėjo! Tačiau iš kur, iš kur galėjo sklisti toji aidi kvinta šioje ramioje ir slopioje vietoje, Paryžiuje, „Scribe" viešbutyje, kuriame buvo įsikūręs labai uždaras „Jockey Club", iš kurio galėjai būti pašalintas dėl menkiausio skandalo ir kuriame anksčiau, 1895 metais, broliai Liumjerai parodė pirmąjį kino filmą istorijoje – traukinio atvykimą į „La Ciotat" stotį, – bet filmas buvo rodomas tyloje, beveik bažnyčios tyloje, bugioje ir mąslioje, tik nedrąsiai murkė projektorius ir skleidė hipnotiškąjį spindulį, nešantį siaubingus ir magiškus vaizdus?

Ji ką tik išlipo iš Jo Eminencijos automobilio priešais viešbutį, nešiko lydima ir direktoriaus ceremoningai sveikinama įėjo

vidun, – apartamentus buvo užsakę Sen Lorano mados namai, – ir kai jau buvo laiptų į tarnybinį liftą viršuje, pernelyg prikrautas, žaliais ir baltais žirneliais išmargintas kieto kartono lagaminas staiga atsidarė: personalas ir keli klientai pakėlė akis priblokšti ne mažiau, nei tikriausiai buvo priblokšti anie žiūrovai, stebintys važiuojantį stotin traukinį, jie matė, kaip baisiausiai tarškėdama ir šokinėdama žemyn ritasi ištisa įvairiausių kalibrų puodų baterija, ir ne tik puodų, bet ir šakučių peilių šaukštų, rodėsi, tie visi daiktai staiga atgijo, atsirado iš niekur.

Ji čia atvažiavo vaidinti karalienės, apartamentus jai išnuomojo ponas Sen Loranas, to meto absoliučios elegancijos sinonimas, ji buvo jo protežė, ir kaip rūpestinga šeimininkė – niekad nežinai, ko gali prireikti, – į šitą prašmatnų Paryžiaus viešbutį atsigabeno savo virtuvės rykų. Tai panašu į pigų farsą, į amerikiečių komediją *à la Gold Diggers:* neturtinga balta varna iš provincijos atvažiuoja į sostinę išbandyti laimės – sunkios dienos mažam Vašingtono skvero pensione, romantiška meilė, perklausos, dvejonės, ką pasirinkti – gražų jauną primą ar režisierių – *dandy* ar *daddy?* – tačiau ji pasirinks *daddy,* asą, triumfas Brodvėjuj, pavardė neoninėm raidėm, ir jaunas atstumtasis balandėlis grįžta į savo Aidahą. Premjeros vakarą jis pasakys: „Už kiekvieną širdį, sudaužytą Aidahe, Brodvėjuj užsidega šviesel ė".

Ji nežino, kaip elgtis: atsiprašyti? Pasiaiškinti? Padėti surinkti šakutes ir puodą? Juoktis? Ji ima juoktis! Pagalvoja apie savo tėvą: per karą važiuodamas keliu dviračiu jaunas Baltijos jūros laivyno karininkas išgirsta oro pavojaus sireną, šoka nuo dviračio, užsidėjęs puodą ant galvos atsitupia griovyje ir staiga pamato, kad puodas skylėtas, be dugno. Tai veikiau panašu į besitraukiančios prancūzų armijos kapraliuką Fernandelį filme *Karvė ir kalinys,* į Karetą filme *Didžioji iliuzija,* nei į vyresnįjį *Kriegsmarine* oberleitenantą, bet jis mėgo Pigalį, Žozefiną Beiker, „Mulen Ružą". Taip pat irstytis valtimi Luaroje.

Šventvagiškas buvo veikiau garsas, o ne vaizdas, ypač dainininkei, tasai tarškesys kažkoks vulgarus – „ji dainuoja kaip puo-

das“ – ir kiek dviprasmiškas: „jos praeitis nelabai aiški, ji tampo su savim puodus“, juoba visiškai netinkamas čia, nederantis prie senamadiškos prašmatnios aplinkos – kilimai, apmušalai, išdresuoti tarnautojai: tas viešbutis kėlė triukšmą, kuris jam nebuvo savas, truputį nervinantį, bugų, dirginantį smegenis. Pilvakalbis viešbutis. Gal jis priminė jai dar ir sekmadienius, kai motina gamindavo valgį ir iš virtuvės sklindantis puodų barškesys susimaišydavo su Listo garsais, *Vengriškąja simfonija,* kurią tėvas grieždavo ir grieždavo šalimais svetainėje. Galbūt tai davė impulsą jos smegenų žievei. Puodas atsitrenkė į vieną iš rampos skersinių ir kvailai sustojo.

Yra viena Marlenos Dytrich nuotrauka, kurią ji padovanojo Hemingvėjui*: ji, ilgakojė, kaip toje garsioje reklamoje, kuriai vėliau nusifotografuos reklamuodama Blekgamono kailinius, sėdi nuleidusi galvą, puse profilio, matyti tik nosies-burnos-smakro linija: to pakanka, kad bemat ją atpažintum, kaip atpažįsti logotipą, ženklą, piktogramą, o prie pat savo garsiųjų nuogų sukryžiuotų kojų, užimančių visą erdvę, kurias Loidas apdraudė penkiais milijonais dolerių, užrašė: *I cook too.* Ar jie buvo meilužiai, draugai, meilės bendrininkai? Sena istorija, traukianti minias: rašytojas ir aktorė arba dainininkė, Anuncijus ir Duzė, Mileris ir Monro, Gari ir Seberg, Šepardas ir Džesika Lanž, Filipas „Portnojus“ Rotas ir Klerė „Laimlait“ Blium, žodžio ir kūno vestuvės – intriguojančios, mįslingos ir audringos.

* Marleną Hemingvėjus aprašė romane *Salos vandenyne:* „Pirmiausia ją pamačiau automobilyje. Pamačiau, kaip sustojo automobilis. Portjė atidarė užpakalines dureles, ir ji išlipo. Tai buvo ji. Iš automobilio taip lipa tik ji – greitai, be jokių pastangų, elegantiškai ir sykiu tarsi darydama didžiulę malonę gatvei, kad teikiasi ant jos atsistoti. Visos artistės metų metais stengėsi būti į ją panašios ir kai kurioms tai gerai pavyko. Bet kai matydavai ją, visos panašios į ją moterys atrodydavo tarsi imitacijos. Tada ji buvo su uniforma, šypsojosi portjė, ko nors paklausdavo jį, jis atsakydavo linksmai, sutikdavo ją maloniai linktelėdamas galvą, ji pereidavo šaligatvį ir įžengdavo į barą“.

Dar būdama mergina, Dytrich išmoko griežti smuiku, ir mažasis prūsų kareivis smuikininkas tikriausiai sužavėjo tą berną Hemį, ji truputėlį trūkčiojo pečiais, vaikščiojo atstačiusi krūtinę, tačiau tai netrukdė jai žiūrėti iš padilbų, reikšmingai taisyti ir raukyti lūpas: čempionė! *Daring and manners!* Drąsa ir manieros! Dar nepaminėjau cigaretės, kurią laikydavo trim pirštais, liaudiškai, tikra nevidonė su *todtchic* manieromis ir prūsiška elegancija*.

Hemingvėjus? Galbūt nuotrauka buvo skirta visai ne jam, o kuriam nors kitam jos vyrui: gal Erikui Marijai Remarkui ar Flemingui, penicilino atradėjui? Gabenui? O gal Mersedesei de Akosta, ekscentriškajai lesbietei? O gal nepažįstamam gerbėjui? Nesvarbu, kaip ten buvo, tai sena istorija, moteris su puodais irgi garsi rūkalė, bet ji nesivaržydama traukia paprastą juodą bakelitinį kandiklį „Denicotea", kainuojantį dvidešimt penkis frankus visose tabako parduotuvėse.

Ji dar tebesijuokia lifte, tačiau kai paskui direktorių įžengia į kambarį, baisiausiai nustemba: lelijos ant naktinio staliuko, ant stalo, ant konsolės, lelijos vonios kambaryje, prie durų, visur, visi kambariai baltuoja nuo lelijų. Balti visi apartamentai: taip Ivas sveikino savo karalienę! Puodus pakeitė lelijos, šeimininkę – fatališka moteris! Puodai ir lelijos! Būtų gražus pavadinimas, jei vieną gražią dieną imtų rašyti prisiminimus ar biografiją, Caca Gaboro sesuo Eva savo biografiją pavadino *Orchidėjos ir saliamis.*

Groteskas virto sublimacija, sakytum, tai buvo viena tų mizanscenų, paimtų iš jos bičiulio Vernerio Šrėterio, kuris – kaži kodėl? – buvo pravardžiuojamas Baronu: Oskaro Vaildo *Salomėja, Marijos Malibran mirtis,* taip turėjo būti, kad jos atvykimas į Paryžių būtų pažymėtas šiuo ženklu, tiesą sakant, veikiau buvo

* Marlena ir Hemis! Ar jie tai darė, ar nedarė? Kaip buvo sakoma seniau: „Ar jie?.." *That is the question,* kurį, beje, žmonės sau kelia visada, jie bando įsivaizduoti... vyras ir moteris įžengia į restoraną, o jei dar vienas kitam taip netinka... ir gražiai leidžia laiką, juoba kad abudu – šventi stabai!

atvirkščiai, pagal jos mąstyseną pirma ėjo lelijos, paskui puodai, sakytum, pernelyg „gražią" frazę – pavyzdžiui, šią – reikia užbaigti kažkokia nederme, tačiau šis retoriškas, pernelyg taisyklingas ritmas, nuo kurio niekaip negaliu pabėgti, dar per „gražus". Scenoje – lengvai mostelėdama ranka, paskui išlenkdama riešą ir kulniuku paspirdama orą tarsi šoktų flamenką, ji gebėdavo pačiu laiku atsisakyti virtuoziškumo, spindesio, atmesti juos šaltai ir valdingai, niekad nevaidinti turtuolės, taip, taip, pirma eiti prie lelijų ir orchidėjų, o paskui staiga pasukti prie saliamio. Lupė Veles buvo Džonio Vaismiulerio sužadėtinė, po liūdnos meilės Tarzanui ji nori nusižudyti, bet gražiai, net *post-mortem* saugodama savo įvaizdį, todėl kiauras valandas šukuojasi ir darosi makiažą. Jai nepasiseka – milteliai ir alkoholis suėda žarnas, ir ji, gražiausia suknele, prašmatniausiai išsipusčiusi, išsipudravusi, apsikarsčiusi brangenybėm, beveik išsibalzamavusi lyg kokia egzotiška meksikietiška mumija, įkiša galvą į tualetą ir uždūsta nuo savo vėmalų. Toks yra lūžio menas, o visa mąstysena – tarsi atvirkštinis menas, noras susigrąžinti liekanas, todėl tiesa, jog mums visada gali pasitarnauti bet koks virtuvės rykas: Džonas Keidžas sukūrė koncertą moliuskui ir plaktuvui.

Kas trečią dieną Ivas keisdavo gėles, galop ji ėmė panėšėti į damą su kamelijomis, juoba kad buvo astmatikė... senos alergijos... Jis jai piešia karališkų suknelių eskizus, o ji dūsta tarp lelijų. *Dvigalvis erelis:* devynioliktasis amžius, anarchistas Bavarijoje, suskamba telefonas. Skambina iš Miuncheno. „Alio, Ingrida..." – gražus ir švelnus paauglio Fasbinderio balselis, jis stengiasi ištrūkti iš kūno, kurio nemėgsta, jis norėtų būti stambia blondine persikų spalvos oda, jo draugai jį vadina Meri, kartais Mari. „Baderiai pagrobė pilną keleivių lėktuvą, jie nori jį susprogdinti ore, tai dedasi Mogadiše". Balsas įsiveržia į kambarį, susimaišo su lelijomis, baltomis „Scribe" viešbučio gėlėmis.

Šia trumpa fraze Zygfrido, kenčiančios sąmonės, *Sehnsucht,* Trečiojo reicho vaikų pasaulį, tylų didžiojo dizainerio pasaulį, nuodingą, prašmatniai ilgesingą aplinką, baltų lelijų pasaulį lyg

operos griaustinis supurto tolimi Istorijos spazmai, brutalus terorizmas. Mogadišas! O ji repetuoja Žaną Kokto, Ivas Sen Loranas jai škicuoja karalienės suknias, čia, tarp lelijų, ji dūsta nuo cigarečių dūmų, alkoholio ir kokaino. Viskas susimaišo: teatre ji vaidina karalienę, įsimylėjusią policijos ieškomą teroristą. Toks *Dvigalvio erelio* turinys, o teroristas keistai panašus į mirusį karalių. Vos spėjo čia atvažiuoti, ir štai gyvenimas mėgdžioja meną! Ji atvažiavo į Paryžių bėgdama nuo blogai suviršikintos Vokietijos praeities, nuo jos pokarinių šmėklų, tačiau visa tai bemat ją pasiveja čia, šiame kambaryje. Prisimena Baderį ir Ulrikę Mainhof, ji lankėsi tose pačiose vietose kaip jie – studentų ir aktorių kavinėse. 1968-aisiais ji numetė į šalį savo partitūras, po pasikėsinimo prieš Raudonąjį Rudį puolė Špringerio daugiaaukštį, vėliau dar kelissyk buvo juos sutikusi, ir tai vos nesibaigė blogai.

Scenoje ji nieko nebijojo. Gyvenime – taip. Gatvėje, lietuje stovi juodas BMW. Viduje, keleivių salone, sėdi Fasbinderis – pakelta striukės apykaklė, tamsūs akiniai. Jis laiko cigaretę tarp nykščio ir smiliaus, atsuktą į delno vidų, paslapčia it Bogartas, paskui pakelia prie lūpų ir staigiai, ryžtingai, agresyviai užsitraukia kaip Betė Deivis. Judesį jis pradeda kaip jis, o baigia kaip Bogartas, kaip Betė Deivis: jis pasirinko du nuostabiausius Holivudo rūkalius. Nori viską daryti „kaip kine“. „Visų jausmų aš išmokau kine“, – pareiškė jis. Tą vakarą gerokai įsinervinęs, jo judesiai pagreitinti kaip filme, besisukančiame aštuoniolikos kadrų per sekundę greičiu. Apsižvalgiusi, ar niekas jos neseka, Ingrida šmurkšteli į „Mendes Bar“ – dieną atidarytą naktinį barą. Jame tylu, viskas skendi prietėmy ir, be šluostančio stiklus padavėjo, nieko nėra. Iš pradžių ji pasuka į jo galą, kur stovi muzikos dėžutė. Vėduokle kabo parengtos groti plokštelės: „Rio das Mortes“, Elvis, *Du bist anders als alle anderen,* tu ne tokia, kaip kitos, daina, kurią Raineris visada uždėdavo, kai juodu čia apsilankydavo. Paskui prieina prie baro:

– Škotiško!

– Su ledu?

– Ne!

Lauke, automobilyje, Fasbinderis nerimavo, jį pylė prakaitas: kiekvieną rytą juodu su Ingrida ant priekinio BMW stiklo, po valytuvu, rasdavo šiuos žodžius: „Dėmesio! Skubu! Norim tave pamatyti. Skambinsim rytoj dvidešimtą valandą dėl susitikimo. Patariame ateiti. Apie šią žinutę niekam neprasitarkit". Žinoma, parašo nebūdavo. Tai truko savaitę. Raineris pasakė: „Važiuojam iš čia! Važiuojam į Graikiją". Jis bijojo. Grįžus viskas vėl prasidėjo su tais popiergaliais ant automobilio. Jiems siūlė pinigų. „Ne, mes norim matyti Rainerį!" Tai buvo pogrindinė Baderio ir Mainhofo grupė. Fasbinderis nenorėjo su jais susitikti. Bijojo, kad nepagrobtų. Ingrida pasisiūlė nueiti už jį. Buvo ne tokia pažįstama, vadinasi, jai grėsė mažesnis pavojus.

Ji baigė gerti viskį. Prisiartino vyras, jis ką tik išėjo iš tualeto. Linktelėjo galva ir pasuko prie durų. Ingrida nuėjo paskui jį. Tai buvo įgaliotinis. Su paltu, vidutinio ūgio, atrodė... kaip čia pasakius?.. kažkoks nulinis... Bekūnis kūnas... Juodu išėjo į gatvę.

– Kur Raineris? Kodėl jo nėra su tavim?

– Kur Ulrikė?

Ulrikė? Ypač gerai prisiminė jos balsą, minkštą, gyvą, subtilų, gerai moduliuotą. Ar ji išsaugojo tą balsą tarsi formaline dabar, kai pasinėrė į pogrindinę veiklą ir ėmė kalbėti medine kalba? Ar balsą taip pat formuoja gyvenimas, mintis?

Kiti? Kitus matydavo nuolat besišlaistančius po Švabingo naktinius barus, restoranus, kino salikes: „Türkendolch", „Bungalow", „Simple", „Chez Margot", matydavo Gudrun Enslin, tylią, į Garbo panašią pastoriaus dukterį, ir Baderį, jau tarsi suakmenėjusius, stačiom atsirėmusius į pianiną prie pat durų, arba veikiau prie išėjimo, tarsi savo bėgimą būtų suplanavę keleriais metais į priekį.

– Kur Raineris? Ulrikė nori jį matyti.

Ploni akiniai, abejingas, glotnus, pavargęs, apatiško maniako balsas: tikras mazochistas, svajojantis iškrėsti kiaulystę. Ji įsigū-

žė į neperšlampamą lietpaltį. Bijojo ir sykiu jai atrodė, kad čia viskas nerealu, o ji – Barbara Stenvik, vaidinanti B serijos detektyviniame filme. Veikiau niūriame.

– Sakyk, ko jums reikia iš Rainerio. Pinigų?

– Jau sakiau, kad ne pinigų.

– Tada ko?

– Susitikti su juo.

– Ne!

Tada jis praskleidė paltą: iš vidinės kišenės kyšojo ilga sidabrinė poodinio švirkšto adata.

– Matai, kas čia? Galėčiau tau įdurti ir pagrobti!

Vėl užbloškė palto skverną. Tas mažytis ne laiku parodytas daiktelis, kurį vos spėjo pamatyti, staiga, per sekundę, viskam suteikė keistą, bauginamą atspalvį. Ją suėmė baimė.

– Tai scenarijus! – pagalvojo ji. – Scenarijus!

Ir kiek tik įkerta kojos pasileido bėgti ant pernelyg aukštų kulniukų. Emisaras dingo. Ji pribėgo prie automobilio, sėdo prie vairo ir nuvažiavo. Tą vakarą jie nenakvojo namie, nuėjo į viešbutį. Rytą pasiėmė džinsus, dantų šepetėlį ir sėdo į lėktuvą, skrendantį į Niujorką – beje, taip ryžtingai jie elgdavosi dažnai, – ir apie šią istoriją niekad daugiau nekalbėjo.

O dabar? Dabar ten nebėra nei teatro, nei kino. Nors jie truputį elgiasi lyg kine, ypač tas pasipūtėlis patinas, tas suvedžiotojas Baderis.

„Tai rodo per televiziją“, – sako Raineris į telefono ragelį. Lauke naktis. Oro uostas. Lėktuvas stovi ant pakilimo tako, apsuptas ginkluotų kareivių. Džipai. Brezentu dengti sunkvežimiai. Ant žemės – helikopteriai. Sunki, grėsli tyla.

Ingrida – su peniuaru tarp baltų gėlių. Spintoje apžiūrinėja sukneles, batelius. Prisideda sukneles prie kūno, žiūri į veidrodį. Suknelės siūtos Vokietijoje, padorios, labai padorios, bet nelabai elegantiškos.

Teisybę pasakius, televizijoje nieko nevyksta, ta pati mono-

tonija – nepabaigiama, besikartojanti, kaip Žemės sukimasis apie Saulę, kaip Žemės sukimasis apie savo ašį, kaip viskas, kas sukasi. Kaip sunkvežimio važinėjimas pirmyn ir atgal asfaltu. Ketvirta valanda ryto. Prožektoriai apšviečia sceną – policijai ar televizijai? Vėl skamba telefonas. Ivas. „Ar tu viena, mano karaliene? Ar galiu užsukti?" Ji įsivaizduoja Babilono gatvę, tarną marokietį, didįjį Velaskesą, opijaus pypkes: „Ne, jau vėlu, esu pavargusi". – „Prašau!" – „Ne, Ivai, bučiuoju tave. Iki rytojaus".

Du telefono skambučiai susikerta kaip dvi melodingos linijos ir susijungia jos smegenų neuronuose: iš Mogadišo per Miuncheną – Istorija, tariama valstybė, teroristai, įkaitai, o Paryžiuje, Babilono gatvėje – privati liuksusinė vila, aukštoji mada, uždaras dizainerio ir dendžio opiomano pasaulis. Ar čia taip pat Istorija? „Nauja Šarlio Frederiko Vorto suknelė gali būti tokia pat svarbi kaip 1870 metų karas", – rašė Marselis Prustas. Čia tik kitas požiūris, ir tiek. Dalasas, gražus 1963 metų lapkričio rytas. Džeki Kenedi savo viešbučio kambaryje:

– Aš apsivilksiu dailųjį rožinį Šanel kostiumėlį.

Prezidentas:

– Tau bus per šilta, verčiau užsivilk Olego Kasinio česučinį.

Kita scena po keleto valandų (scena nebyli): iškilni lyg tragedijos karalienė, į Baltųjų rūmų anfilados salonus įeina Džeki. Iš labai toli Dinas Raskas mato, kaip ji lėtai artėja: ant Šanel kostiumėlio – sprogimo ištaškyti jaunojo seksmaniako prezidento smegenys. Kas tai yra Istorija, ši istorija? Karas, koncentracijos stovyklos, kankinimai, teroristai? O gal viešbutis „Scribe", opijus, kvepalai? Kosmose susipina dvi telefono linijos. *Kosmosas* – senas graikiškas žodis, reiškiantis ir visatą, ir pašvitus.

Guten Abend, gute Nacht,
Mit Rosen bedacht,
Mit Näglein besteckt,
Schlupft unter die Deck.

Dabar ji kažkur kitur, dabar, pagauta šviesos pluošto, panaši į tušu pieštą kinišką ženklą, į brūkšnį, dainuoja *a capella.* Tačiau tą šventą rimtį kažkas sudrumsčia: ar ji kažką išgirdo? Išsiblaškiusiu žvilgsniu žengia prie rampos, vilkdama kojas nesilankstančiais keliais, eina taip, kaip moteris mokoma niekad nevaikščioti, jeigu nori turėti gražią eiseną. Ir Šarlis tada paklausė savęs, kada gi pamatė ją pirmą kartą... Taip, tikriausiai 1972–1973 metais, praėjo visa amžinybė! Tada visi dainavo Klodo Fransua *Magnolijas,* vienas doleris kainavo beveik dešimt frankų, ką tik buvo miręs Pjeras Lazarevas. Bet kur tai buvo?..

„...Galėtum iš tikrųjų pamanyti, jog esi Kanų festivalyje!..“ Sėdėdamas pusnuogis prie didžiulio stalo savo jachtos denyje, su plaukų sruoga ant juodos it rašalas akies, Mazaras, ką tik ištaręs šiuos žodžius, neatsisukdamas ranka parodo gamtovaizdį už nugaros: palmes, vėjyje besiplaikstančias vėliavas, milžiniškas afišas – tarsi didžiulę inscenizaciją su „Carlton“ viešbučiu, jachtomis, merginomis su bikiniais ir peteliškės pavidalo saulės akiniais. Ir lėktuvėliu, kuris raižo žydrą dangų palikdamas banguojantį baltų raidžių, išrašytų parašiutinėje drobėje, šleifą: STAR WARS A HIT A MUST A MYTH. Taip, mes iš tikrųjų buvome Kanų festivalyje.

Mazaras pasiknaisiojo savo lėkštėje pirštais, išsirinko geriausią ėriuko kepenų gabalą, susuko, apvyniojo mėtos lapu ir per stalą padavė vienam iš savo svečių: „Jūsų Ekscelencija... rytietiškas patiekalas!“ – paaiškino akyse blyksint linksmoms kibirkštėlėms. Princas Fuma mandagiai nusišypsojo, apžvelgdamas gausius jaunojo prodiuserio svečius: net su margais marškiniais ir šortais Mazaras skleidė savotišką „pavargusią eleganciją“.

– Sveiki, gangsteriai! Sėskis, Tokai...

Tokas buvo jo mažybinis žodelis, išimtinai skirtas Mazarui. Kitaip tariant, Toktokas. Jis išniro iš savo kabinos lydimas „pul-

kininko“ Armano, Biafros veterano, dendžio, smailiaveidžio mistiško centuriono, tebesvajojančio apie garbę ir moralę. Kas penkios minutės tas kartodavo tą patį. „Reikia gyventi kaip ponui“. Didysis Kūdikis, metro devyniasdešimties centimetrų geraširdis milžinas, jau sėdėjo prie stalo.

Jie vilkėjo vienodus baltus marškinaičius su išspausdintu užrašu CINE QUA NON – Mazaro kino kompanijos pavadinimu. Buvo jo sargai ir juokdariai. Trūko tik Blonblono ir Nato Graiko, likusių Paryžiuje.

Visi šie žmonės – buvusi šutvė iš „La Belle Ferroničre“, baro Pranciškaus I gatvėje. Natas visada prisistatydavo vienodai: „Specialybė: graikų pėstininkas!“ Visada nešiodavo megztinį atverčiama apykakle, o rankas laikydavo už nugaros tarsi ką slėpdamas arba tarsi jo rankos būtų buvusios nešvarios – buvo kalbama, jog jis kankinęs žmones.

Jie pietavo šalimais ant dviejų šiaip taip sudurtų ir suklijuotų stalo dalių. Stalas buvo naujas, jį atgabeno, kai Mazaro nebuvo namie, tie šunsnukiai klounai užšoko ant jo norėdami išmėginti. Jis sulūžo, ir kai Mazaras grįžo, trys vyrai sėdėjo šalia kits kito ant vienos stalo dalies, visi trys pasipuošę CINE QUA NON marškinaičiais, ir choru išpyškino: „Tik jau ne aš!“ Visi truputį karaliaus juokdariai, truputį debilai, išėję iš kažkokio nelaikšių senių durnyno. Jie visada išsidirbinėjo – netaktiškai, nevalyvai, šlykščiai. Tarsi Mazaras jiems būtų už tai mokėjęs. Dar buvo Dailininkas, mokėjęs piešti tik du dalykus, dvi įlankas – Kaprio ir Kanų. Ir piešė jas jau dešimt metų.

Merginos, kurios sukosi apie Mazarą, – ne aktorės, o puskekšės dilerės, – galiausiai atsidurdavo Didžiojo Kūdikio ar pulkininko lovoje „Plaza“ apartamentuose. Didysis Kūdikis lydėdavo Mazarą visur, visada nešiodavosi raketas leidžiantį tušinuką, metalinį diversinių-desantinių būrių pjūkliuką ir klijų. Kartais Mazarui nepatikdavo viešbutis, kuriame būdavo apsistojęs: tada nupjaudavo baldų kojas ir šiek tiek jas priklijuodavo, kad naujam klientui atsisėdus jie sugriūtų.

Dar turėjo draugą Architektą. Jis dekoravo 500 kvadratinių metrų jo butą Montenio alėjoje – senojo Daso pusiau dovaną, nes Daso labai jį mylėjo. Butą visi vadino „paranojiškuoju". Grynо cemento ir betono sienos, panašios į granitinių, akmenim inkrustuotų namų fasadus, sukratytus ir suverstus į vidų. „Pramoninis, prašmatnus, postmodernus dekoras, – sakydavo jis, – bet labai funkcionalus: kilus namų ginčui, gali kur tik nori mėtyti lėkštes su maistu, jį lengva iškuopti, be to, jei trenksiesi į sieną, iš tikrųjų skaudės". Sklido kalbos, kad Architektas sadistas. Be to, apartamentuose buvo penki miegamieji, penkios vienodos žemos lovos. Penki pakalikai, pusiau sargai pusiau juokdariai, dailininkas, architektas, trūksta tik gydytojo, kad būtų sukomplektuota visa asmeninė sargyba. Pirmoji gvardija bus vėliau.

Vieną dieną Mazaras pasijunta blogai ir pasikviečia Samiu. Jaunasis gydytojas prisistato į Montenio alėją, pasilenkia su stetoskopu, atsisėda ant grindų prie labai žemos lovos ir klausosi: „Kvėpuokit... Sakykit a... a... dar... kosėkit... kvėpuokit... kosėkit..." Ir gydytojas užmiega padėjęs galvą Mazarui ant krūtinės! Buvo sugriuvęs labiau už Mazarą... Nuo tos dienos jis leisdavo laiką Montenio alėjoje, kartais vakarais net atidarydavo duris. Visi vadino jį daktaru Samiu. Žinoma, jį bemat pakerėjo Mazaro žavesys, pavergė nuolatinis merginų, kekšių, nuostabių aktorių lakstymas, iš rankų į rankas einantys pinigai, merginos taip pat, ant stalo kampo tvarkomi čekiai, *idem* merginos, lagaminai dolerių po lova, merginos ant lovos... Čia jausdavosi gerai, apačioje pasistatydavo tarnybinį automobilį, iš ligoninės atsiveždavo narkotikų, visą jų diapazoną – išeikvodavo visas čekių šakneles su netikrais pateisinamaisiais dokumentais. Čia jautėsi kaip namie. O paskui, vėlai vakare, abu apkvaišę nuo narkotikų šokdavo į automobilį, šis pajudėdavo iš vietos, mielasis daktaras griebdavo nuo lentynėlės besisukantį žibintą, iškišdavo ranką pro langą, uždėdavo jį ant stogo, ir štai automobilis vakare visu greičiu jau lekia per miestą su juokinga mėlyna skrybėlike ant

stogo, kiek pakrypusia, kiek pasidavusia į šoną besisukančia šviesa, ir toji pernelyg maža psichodelinė modernistinio cirko klouno skrybėlė atrodo lyg farsas: kelio žiedas, Eliziejaus laukai, Santarvės aikštė, staigus posūkis – mėlyna kepuraitė lekia žemyn, pasirita ir sustoja prie egiptietiško obelisko, ir jie važiuoja be jos: krantinės, batobusai ir jų aukšti šešėliai ant Orsė stoties sienų, trumpa šešėlių projekcija siena, paskui „Samaritaine", Naujasis tiltas, upė, Dailės gatvė, numeris 12: Mandarinų kelias: Koromandelio širmos su kiniškais hieroglifais ant sienų, metale inkrustuoti brangakmeniai, tolimos lėtos vandens trykšlės, bambukai, lakmedžiai, lotosai, pagodos, filigraniniai feniksai ir žibintai, žibintai... Pagaliau ramu... tačiau neilgai... beje, kaip tik priešais restoraną Dailės gatvėje, „Hôtel des Beaux-Arts" viešbutyje, mirė Oskaras Vaildas, ir kągijispasakė? *„Life is a dream that keeps me from sleeping"*, gyvenimas – sapnas, padedantis man neužmigti. Tačiau Mazaras tebesvajojo. Tik neilgai. Ten, Santarvės aikštėje, besisukantis skrybėlikės spindulys akimirką mėlynai apšviečia hieroglifus: katiną, valtį Mirusiųjų upėje, raštininką.

Pilkojo perlo spalvos marškiniai iš „Valentino", juodi džinsai, trys žiedai su antspaudu, dovanoti trijų skirtingų moterų, – viena jų princesė Ruspoli, – plati platininė apyrankė, ilgi plaukai, šukuosena „Rytų vėjas" – perėjęs tiltelį, aukštas jaunuolis artėjo prie stalo. *„Eccolo il Barone!* Barono nereikia pristatyti! – kuo garsiausiai suriko Mazaras. – Dar vienas naujojo vokiečių kino genijukas... Na, kaip sekasi sukti amžinąsias *Auksines snaiges?* Jau dveji metai! Kai pagalvoju, jog tai parašiau aš! Kleisto istorija... pabaigoje jis ramiai pasiūlo savo sužadėtinei nusiskandinti jūroje... Jis pamišėlis, ar ne?"

Paprastai Mazaras tyčiodavosi iš visko, kas jį labiausiai domino.

– Kapitalo neatneš, bet kuriu... Pinigais, kuriuos gavau už filmus *Visi gražūs, Man nereikia pinigų,* o dabar ir už *Didįjį apsiri-*

jimą, galiu susimokėti už *Auksines snaiges*... Tai tikrai vokiškas triukas – šaltakraujiškai žudytis jaunam, su savo sužadėtine...

– Kodėl vokiškas? Kodėl ne japoniškas?

– Ne, vokiškas: tai *Sehnsucht* kaltė.

– O kas tai yra?

– Baronas genialus, už kelis skatikus geba sukurti didžiausios prabangos iliuziją, jis maišo auksą ir *bel canto* su šūdu, išradinėja nešvarius triukus. Ko gersi?

– Karališkojo kyro.

– Na štai, ar nesakiau? „Dom Perignon" su šlykščiu juodųjų serbentų sirupu! Neturi jokio supratimo! Mano sesuo Ana Marija pamišusi dėl Barono... Gaila, kad jis pederastas. Dar viena, serganti *Sehnsucht:* įsimylėjusi tai, ko nėra. Laukdama, kad tai, ko nėra, atsiras, ištekėjo už talento neturinčio žydo. Laimei, jis turi pinigų.

Mazaras atsistojo: mažas, apskritutis, bet tai antraeilis dalykas – niekas neturėjo kada į jį žiūrėti. Stebino kitkas: viską jis darydavo labai greitai, ir tas greitumas viską užgoždavo. Vaikščiodavo taip, jog atrodydavo, kad sukasi apie savo ašį lyg vilkelis su pasišiaušusiais plaukais virš didžiulių it angliukai akių. Ilgai nenustygdavo vienoje vietoje, viską aukodavo greičiui ir sąmojui, būdavo pasirengęs pasakyti bet ką – aplamas, prieštaringas kvailystes – ir verčiau įsitempdavo, bet nestypsodavo vietoje, tikra Šarlio priešingybė, šitas prieš jį jausdavosi lyg Provanso prakartėlės figūra. Regis, jo šūkis buvo toks: provokuojantis greitis.

– Ar jis tikras baronas? – paklausė viena mergina, sėdinti stalo gale.

– Juk jau turit princą, tikrą princą, ar dar negana? Barono jums dar reiks ilgai laukti, jis tiesiog skursna vokiečių režisierius, kitą kartą papasakosiu, kodėl jis baronas – manau, verta.

Mazaro balsas visada buvo užkimęs, gašlus, rytietiškas, atsiduodantis prieskoniais ir kedrų riešutais – jis buvo kilęs iš Li-

bano. Staiga Šarliui jo paties balsas pasirodė atžarus lyg feldfebelio. Ir visai negašlus.

– Norėčiau greipfrutų sulčių ir cukruotų melionų, – paprašė Šarlis.

– Cukruotų melionų jau neturime, – atsakė stiuardas.

– Gerai, tada suvalgysiu vieną melioną!

– Jis mane nervina su savo greipfrutų sultimis ir cukruotais melionais. Kiekvieną dieną tas pats, – piktinosi Mazaras.

– Kur Marija Magda, Barone, ji ne su tavim?

Ilgaplaukis liesas ir retabarzdis Baronas Verneris atrodė lyg Kristus.

„Jis turi savo Magdaleną, Magdaleną Montesumą. Karo vardas gerai parinktas: užuojauta, kilnumas ir laukiniškumas, ji nepaprasta, – tarė Mazaras, staiga keistai surimtėjęs. – Ji aktorė, Barono mūza. Ne, ne aktorė, o kas kita, tai... Įprasta išorė slepia visai kitą rūšį". Kartais Mazarui iš tiesų nušvisdavo protas.

Verneris ėmė niūniuoti:

Shanghai land of my dreams
I see you now
In the sunny sky

– Čia kas? – paklausė viena iš merginų.

– Daina iš vieno filmo, *La Paloma*.

– Ak, taip! – sušuko Mazaras. – Vieną vakarą matėme jį Festivalyje. Ten vaidina toji aktorė, Ingrida Kaven... Ji stulbinanti: fatališkas veidas, tuščios akys, praviros lūpos, kartais atrodė lyg marionetė, kartais – lyg Rytų moteris, japonė ar kinė, tačiau kalbėjo Vakarų didmiesčių kalba.

„Štai pristatau jums patį prasčiausią, patį nuliniausią prancūzų režisierių, vis dėlto konkurencija yra... – Mazaras parodė šaunų, linksmą, visus juokinantį tipą, kurį šis pažeminimas, regis, pagaliau nuramino. – Perku jo filmus pagal svorį... pagal svorį!" Kartais jis užsidėdavo savotišką vulgarumo kau-

kę ir apsimesdavo vulgariu, bet niekad nebūdavo vulgarus. Toks atrodydavo tik tiems, kurie lyg beždžionės vaidino kilnius ir protingus.

Jis žingsniuodavo skersai išilgai kambarį, sukdamasis apie save lyg vaikiškas vilkelis. Dabar atsigręžė į lėtai valgantį vyrą žilais plaukais. Tai buvo Samuelis Lašizas, *L'Huma* kritikas. „Kaip tik ėjau pro šalį", – pasiteisino.

„Valgyk ikrų, Sami, ne, ne taip, dideliu šaukštu, Sami... – Tas ėmė valgyti kaip lieptas, tarsi valgyti besimokantis vaikas. – Ir gerk „Dom Perinjono"... taip... ir cigarą, Sami, imk cigarą, – jis pabrėžė žodį „imk", – ne, ne „Montekristą", šitie nusibodę, „Davidovą"... ne, ne mažą... imk didelį..."

Į *L'Huma* kritikus, rašančius apie jo filmus, Mazarui buvo nusispjaut, žinoma, jam buvo smagu pažiūrėti, „kaip žmogus nors trumpam pasijunta lyg ponas", kaip mėgdavo pabrėžti minėtasis nusmurgėlis kritikas, savo straipsniais ginantis socialinį kiną ir puldinėjantis „parazitiškus" ir „elitinius" filmus.

– O jūs, – paklausė ponios Klod mergina, žiūrėdama į Šarlį, – vis tylit? Vis stebit? Ir viskas?

– Hm... taip... tai yra... ne!

Išgirdus savo balsą, jam pasirodė, kad jis iš tikrųjų kalba lyg kalėdinė Provanso figūrėlė. Arba lyg koks peilių galąstojas. Nekentė saulės, nešiojo šiaudinę skrybėlę, ilgas rankoves, baltą švarką – tikras anglas iš amžiaus pradžios romano, anemiškas ekscentrikas. Tais metais vienas tipas, gebantis palaikyti pokalbį, kitą dieną po vakarienės jaunos neapolietės moters, sumaniai vaidinančios pavargusią graciją, paklausė: „Nagi sakyk man, Paola, kas gi čia per būtybė, kurią tu atsivedei ir kuri sudaryta iš trečdalio gyvulio, trečdalio augalo, trečdalio mineralo ir galbūt iš truputėlio žmogaus?" Beje, tas tipas vadovavo Humanitarinių mokslų skyriui didelėje leidykloje. Tada Šarlis pasijuto nykokai. Šiandien buvo pasidaręs žmoniškesnis, bet jautė silpnybę anuometiniam vaikinui. „Ką gi, negalima sykiu ir būti, ir būti buvus".

Dabar Mazaras taip įsivažiavo, kad nebuvo įmanoma jo sustabdyti. Vogravo vienas, žiūrėjo į visus iš padilbų, pertraukdavo tuos, kurie norėjo pasimėgauti ramybe ir saule... Plaikstėsi plaukų sruoga, kūnas ir frazės kėlė sūkurius...

– O toliau?.. Toliau?..

Atsakymo nelaukdavo. Taip jis tiesiog save kurstydavo. Jam reikėjo kažko nauja, jį buvo visiškai pasiglemžusi ateitis. O toliau?.. Toliau?..

Šarlis nekreipė dėmesio į pokalbį, tiesiog klausėsi balsų muzikos, kaip klausomasi metronomo mušamo takto ar nuolatinio vandens teškesio į laivo korpusą...

– Dieve, ką gi aš čia veikiu? Aš, kuris nekenčia saulės, kuris turi per mažai pinigų, kad susimokėtų už merginas, be to, aš nemėgstu kekšių... kaip, beje, ir jūros...

– Tai ką, po galais, mėgsti?

– Ką gi, aš nemėgstu nei saulės, nei jūros, nei kekšių... nei aibės kitų dalykų, štai ir viskas...

Ką jis čia veikia spiginant saulei, jis, taip mėgstantis pavėsį? Beje, iš tikrųjų, ką gi jis čia veikia? Kaip ir tada, kai atsidūrė toje Palermo citadelėje ar vėliau – akinamoje saulėje, Sasaryje, tarsi tyčia būtų stengęsis atsidurti ne savo stichijoje.

„Ką, po velnių, aš čia darau?“ – klausė savęs Šarlis. Ir susimąstė. Mąstė ilgai, atsidėjęs. Mąstė geroką valandėlę. Ilgai.

„Ką gi, štai, – tarė sau, – aš esu čia, aš nuskuręs žydas hugenotas. Nekenčiantis nei jūros, nei saulės, nes iš tikrųjų esu menkas nuskuręs žydas hugenotas, ir dar snobas!“

„Turčiai kitokie nei mes“, – pasakė Skotas Ficdžeraldas Hemingvėjui. „Jie turi daugiau pinigų, štai ir viskas“, – atsakė Hemis.

Bent jau tuo metu Šarlis buvo trenktų nostalgikų pusėje. Hemis nekentė turčių, jis buvo valstiečių pusėje, žemės žmogus, jis išgalvojo įelektrintą, sinkopinę, sausą ir sykiu muzikalią prozą, būdingą miestams, bet širdyje buvo valstietis: tarsi į toną nepatai-

kantis aktorius, blogai vaidinantis savo vaidmenį, panašiai kaip neatitinkantis kūno judesių balsas, kaip nevykęs įgarsinimas. Kaip du dalykai – žmogus ir kartais iš jo pasigirstanti muzika. Jis nekentė Niujorko, jam labiau patiko išdžiūvusi Estremadūros žemė, Afrikos kalnai, jaučiai, liūtai, žuvys. Šarlis buvo tikras puritonas, bet jis, Šarlis, kaip sakoma, turėjo laimę būti žydas! „Protingas žydas, nesugebantis užsidirbti pinigų", – sakydavo Mazaras su ironiška ir įtaria panieka. Taip, tiesa, tačiau pinigai jį vis dėlto traukė, ne apstas sukauptų pinigų, bet pinigai, kurie klajoja, neguli vietoje, pinigų cirkuliacija, kuri virsta preke, jų nestabilumas, „netikros vertybės", jų švytuliavimas, spindesys...

„Todėl ir esu čia, todėl mane čia atvedė ir paliko toji azijietė lyg kokį apgailėtiną nelaimėlį, kuris turi kęsti saulę, akinamą šviesą ir visus tuos turtingus žmones – kai kurie iš jų gražūs ir garsūs, – kurie manęs nemato... Nes man patinka klišės ir mitai, nors kiek nuvalkioti, štai taip, ir seniausia, banaliausia, kvailiausia pirmųjų laukinių svajonė – auksas ir moterys..." Jis markstėsi ir žiūrėjo į vandenį, į mirguliuojantį jo paviršių. Taip, jis buvo įsitikinęs, jog pinigai suteikia žmogui bent vieną galimybę: tapti nepastovesniam, nebebūti savimi, ypač nebūti didžiosios Žmogaus šeimos nariu. Jei mokėtum su jais elgtis, jie galėtų padėti tapti lengvesniam.

„...Tai buvo pas Laserą prieš trejus ar ketverius metus... – amžinai užkimęs ir sarkastiškas Mazaro balsas jį pažadino iš apmąstymų... – Buvau su Žana Seberg ir pasikviečiau Malro – Žana jam buvo visiškai susukusi galvą. Amžinai ta pati istorija – rašytojas ir aktorė, žodis ir kažkas, ką jis vejasi ir ko niekad nepavys: tas fizinis buvimas šalia, tas kūno, ypač kai kurių kūnų, akivaizdumas. Ji išgarsėjo suvaidindama Orleano mergelę... – A HIT A MUST A MYTH: raidės baltoje drobėje vėl ėmė plaukti aukštai danguje... – ir tada Malro, prakeiktas gundytojas, gerokai, kaip visada, prisilakė viskio, o paskui dar išgėrė butelį 1958 metų „Château-prieuré-lichine"... Elipsinėm frazėm nudreifa-

vo toli ir gražiai, nenukrypdamas nuo kurso. Pasakojo istorijas: apie savo katiną, užšokusį ant stalo ir atsitūpusį ant didelio popieriaus lapo, kur jis rašęs *Tylos balsus;* katino nenorėjęs vyti šalin – „Pranašas Mahometas verčiau nupjauna savo šilkinės tunikos lopinėlį, užuot žadinęs ant jos gulintį katiną", – ir ėmęs rašinėti aplink jį, paskui pradėjęs raityti kreives, keistą kaligrafiją su tuščia katino forma viduryje... „Matot, – tarė jis, – galbūt vieną gražią dieną po daugelio daugelio metų kažkas atsitiktinai ras tą numestą popieriaus lapą ir savęs paklaus, kodėl ši graži katino šmėkla papuošta apie tylą kalbančių žodžių girliandom". Ir paskui, išmušus vienuoliktą valandą, pusę dvyliktos, paprašė, kad jam atneštų telefoną – telefonas buvo atneštas ir įjungtas prie stalo, – mat jam kilusi „idėja, visiškai pritrenkianti idėja". „Alio! Pakvieskit man generolą... Čia Malro... Ką? Ak, taip..." Ir pasako neįtikėtiną kodo pavadinimą. Kurį laiką tvyrojo tyla, paskui – paskui jis nuoširdžiai susijaudino: „Alio! Mano generole, atleiskit, kad taip vėlai skambinu... bet aš pietauju su „Žana Arkiete"... Ji nepaprasta, visa švytinti. Galime užsukti pas jus, jei pageidaujate". Kitame laido gale kabučių, žinoma, nesigirdėjo".

Mazaras čia galbūt perdėjo, pamanė Šarlis, bet, šiaip ar taip... pažinojo jį gerai, ir jei kartais „prikurdavo" istorijų, jos būdavo paremtos tikrais faktais, o gyvenimas galiausiai tapdavo panašus į jas...

Šarlis įsivaizdavo juos abu, laikinus ekstravagantiškos karalystės gyventojus: ta pati juoda ilga sruoga ant vylingų akių – garsioji Žanos Seberg šukuosena, – įrėminusi šviesiaplaukę aktorę, neurasteniškąją Žaną Arkietę. Trio po žvaigždėm: vasarą pas Laserą lubos stumdomos, ir visi sėdi po atviru dangumi. Baltos sienos. Du susijaudinę nenuoramos su Belviu omaro žnyplėmis rankoje. „Ar pastebėjote, – linksmai klausia Malro, – kad su šiais įnagiais, šitom omaro žnyplėm, šitais ilgais kabliais ant pirštų galų pats pasidarai mažumėlę panašus į omarą? Tikriausiai žinote, – ir jo akys dar labiau sublizga, –

Nyčės frazę: „Kovodamas tais pačiais ginklais kaip tavo priešas, pats pasidarysi kaip jis“?

Mazaras pasakoja – prieš keletą savaičių jis lankėsi Čekoslovakijoje, – kaip Dubčeką ir čekų ministrus rusų kareiviai suvyniojo į Vyriausybės rūmų kilimą ir suvyniotus išvežė į Kremlių.

Jie kalba, kalba, atsiplėšia nuo žemės, ir tai jau ne du žmonės, o tiesiog pirštai, juodos obsidinės akys, laisvėn ištrūkę žodžiai. Žmogus atsitraukia... akimirkai dingsta, scena veikiau dvasinė. Ir darosi panaši į pasaką:

Ore pirštai brėžia ženklų raštą,
Ant kaktos juoda šelmiška sruoga.
Pro stogą matyti dangaus kraštas
Ir popierinis mėnulis nuogas

Splash! Viena Klod merginų ką tik įšoko į vandenį... Kol dar šita šviežia mėsa būdavo neparduota patrankų pirkliams, Akramui Odžehui ar Kasogiui, arba Afrikos ministrams, Mazaras papildomai ją įvertindavo: 1) kaip ji moka elgtis; 2) kaip šneka; 3) kokia lovoje: iš priekio, iš užpakalio, iš šono. Užsirašydavo bendras pastabas: klubų apimtis, ištvermė, ypatybės. Prie kiekvienos – kortelė... Virš jachtos vėl praskrido reklaminis lėktuvas, STAR WARS A HIT A MUST A MITH, dangaus mėliu praplaukė raidės iš balto parašiutinio audinio. Mazaras supažindindavo Klod su savo giminaičiais iš Viduriniųjų Rytų, o Klod jam pasiūlydavo savo merginų – naudotis asmeniškai ar verslui: pirma reikėdavo suvilioti „Gaumont“ akcininkus, paskui imtis šantažo prieš dvejojančius platintojus, nuskurdusius kritikus...

Ką gi, tai buvo *business as usual,* bet ir komedija, būdas pasijusti, kad gyveni kaip kine, pabėgti nuo niūrios tikrovės. Apskritai kalbant, šito socialinio murkimo tikslas buvo veikiau griovimas, visko griovimas. Kamikadzė, *desperado,* vejantis nuobodulį, šią subtiliąją šmėklą. Kekšės! Kekšės! Ir juokdariai! Tačiau iškart po to reikėjo grožio.

Visa tai kiek panėšėjo į stoties romaną, minorinį dviejų didžiųjų JAV mitų perdirbinį: gangsterio mito ir kino, kaip svajonių fabriko, mito Bagsis Zygelis plius Irvingas Talbergas, prodiuserių princas iš Holivudo: nuo 1902 iki 1937 metų – 350 filmų. Šie vaikinai, kaip ir Mazaras, gyvenime norėjo sukurti keletą stiprių vaizdų, kuriuos turėjo galvoje, taip, įkūnyti keletą vaizdų, tiesiog keletą vaizdų... tai, ką mes naiviai vadiname „įgyvendinti svajonę". Aktoriai vaidina vaidmenį, o Mazaras, kaip ir Raineris, vaidino svajonę. Kuo daugiau žengiama į priekį, tuo daugiau turima kopijų – beje, jei norėtum sumontuoti filmą iš naujo, originalo niekad nerastum.

Bagsis ir Irvingas tai jau buvo matę kine, svajonių niekas neišgalvodavo, jas kondensuotai ar su labai mažais nukrypimais jie sumontuodavo iš apgailėtinų gyvenimo išmėginimų. Ši svajonė buvo visų kitų svajonių pagrindas: auksas, moterys ir pavojus, tai, kas mums padeda laikinai pamiršti mūsų žmogiškąją lemtį – sena kaip pasaulis svajonė. Tačiau problema buvo tokia, jog tai, kas mums galėjo padėti bent akimirkai atsikratyti minties apie mirtį, galėjo kelti ir pavojų, jog tai gali bemat mus išdrėbti iš gyvenimo: susibadęs ranką švirkšto adatomis, Mazaras ilgai netruks ir trečią valandą ryto milžinišku juodu ir lakuotu „Régine" viešbučio liftu Pontjė gatvėje nusileis po žeme, o galop – ir dar giliau...

Jis nieko neslėpė. Tiesa, mąstė jis, iš tikrųjų komiškesnė už melą, jei iš tikrųjų išrengiame ją nuogai ir viską pasakome. Nieko daugiau, tik tiesa, vien tiesa, visa tiesa! Ir, žinoma, pavojingesnė. Už juoką galima susimokėti. Bet negalima pamiršti rizikos. Linksmas gyvenimas reikalauja rizikos, juk neįmanoma juokauti ir būti saugiam. Jis pasirinko apnuogintą tikrovę. Norėjo dviejų dalykų: farso ir grožio. Pirma: socialinis gyvenimas yra komedija. Šalin kaukes! Aš jums suvaidinsiu farsą... Antra: kaip priedo aš noriu grožio. Farsas ir grožis kartu tikriausiai buvo per daug. Niekas nemėgsta mišinių, ir jei kai kam atrodo, jog

tai tas pat, toks požiūris nepriimtinas. Atveskit man visas kekšes, bet aš noriu ir grožio. Ką gi, paprastai būna tik kekšės arba tik grožis. „Viską galima pirkti, parduoti, visus galima dulkinti". Okay, tai paprastas cinizmas ten, kur mezgasi intriga, kur darosi labai įdomu, net labai labai įdomu, tačiau truputį subtilu, jei patys esame subtilūs ir mėgstame gražius, rafinuotus dalykus. Tada rizikuojame pakliūti į pačių sau paspęstus spąstus. Garsus niūrus juokas ir rafinuota erotika: programa graži, bet labai labai labai ambicinga. Ypač tais laikais. Ką gi, šiandien apie tai verčiau nekalbėkim, pamirškim...

Šiuo požiūriu, šia gražia programa Raineris ir Mazaras buvo panašūs, jiedu griežė tą pačią disonuojančią partitūrą, jiems buvo nusispjaut į harmoniją, tačiau griežė skirtinga tonacija, pagal skirtingas aranžuotes, ir, nepaisant visų pastangų, vienas buvo veikiau Šiaurės romantikas, kitas turėjo rytietišką Vidužemio jūros gyventojo temperamentą, kuris nieko neklaidino: virš jo visąlaik sklandė katastrofos šešėlis. Ir griežti jie nustos beveik vienu metu, kelių savaičių skirtumu.

Buvo naktis, bet netikra naktis. Su juo buvusi azijietė išėjo. Paliko jį vieną, ją tikriausiai pakvietė į kitą jachtą, dar gražesnę, didesnę, storesnę, brangesnę, gal į Akramo Odžecho? Kajutėje ji paliko slogų kvepalų aromatą: Gerleno „L'heure bleue".

Šarlis neįstengė užmigti, iš salono, esančio šalia jo kajutės, sklido balsai:

– Trisdešimt procentų „Gaumont" akcijų – Monružo „Skaitiklių", Šlumbergo-Seidu šeimos, rankose, septynis procentus valdo Čarlis Bludhornas, amerikietis, tai sudaro blokuojančią mažumą... tikras reikalas... Jei Bludhornas nenorės parduoti, per savo draugus iš libaniečių krikščionių falangos pateiksiu jam pasiūlymą, kurio jis negalės atsisakyti!

– Tau nereikia jokių falangininkų, – tarė Didysis Kūdikis juokdamasis, – mudu susitiksime Muženo viloje, ir aš kaip reikiant ištrinksiu jam galvą.

– Dar vienas, kuris gyvena kaip didelis ponas, – tarė pulkininkas Armanas.

„Šampano?“ Tai buvo Fransuazos balsas, ji liepė visiems ją vadinti Talita. Mazaro sužadėtinė, graži, savotiška, protinga tų laikų mergina. Ėjo direktorės pareigas pas ponią Klod, buvo jos dešinioji ranka. Visada šlaistydavosi su revolveriu ir važinėdavo didžiuliu „Harley-Davidson“ motociklu. Vieną dieną Šarlis pamatė ant jos darbo stalo knygelę ir ją atvertė. Joje buvo neįtikėtinas sąrašas: pagal puslapius ir kartais pagal abėcėlę keisčiausiai sugrupuotos, sumaišytos, surinktos krūvon Valstybės vadovų ir ministrų pavardės, čia puikavo Žiskaras, Poniatovskis, aibė kitų, pačių gražiausių pasaulio merginų įkainiai ir visi „Harley-Davidson“ motociklų taisytojų adresai... Prieš kiekvienos merginos pavardę – kabalistiniai ženkliukai, raudoni, mėlyni, geltoni apskritimai, kartais du, žymintys jų sugebėjimus ir ypatybes...

Vienu metu toji amazonė su motociklu mėgo gaudyti labai jaunus ir gražius vaikinukus, „pagrobdavo“ juos, parsivežđavo į namus ir po kurio laiko išsiųsdavo pas savo nerimstančią motiną su dviem tuzinais rožių. Mazaras ir ji iki kvaitulio žavėdavosi kits kito galia, abipusiu vampyrišku talentu, gebėjimu visais manipuliuoti.

Šampano taurių skimbčiojimas mišo su jų juoku. Viskas atrodė netikra. Šarlis prisiminė matytą komiksą: vyras ir moteris viešbučio kambaryje, ji – besislapstanti apgavikė. Ji deda Džaspero Džonso paveikslą į lagaminą. Jis: „Negi imsi šitą paveikslą? Juk tai kopija“. O ji atsikerta: „Tai gal mes tikri?“

Kita vertus, ši pigaus šlamšto, lengvų pinigų, merginų, suodžių smarvės mitologija kerėjo. Paskui jį vėl ima kankinti vaizdas, jis grįžta ir grįžta kaip inkrustacija, kaip dviguba ekspozicija, banali, bet labai aiški: Pontjė gatvė, naktis, antra valanda ryto, dideli automobiliai, jie sustoja, atsidaro durelės, pro jas lipa merginos – praskėstos kojos, aukšti kulniukai, durelių trinktelėjimas, – išsipuošusios pagal tuometinę madą: plonom, ant pe-

čių vilnijančiom sruogom žnyplėmis suraityti plaukai – seserų Karita specialybė, – *rožių dulkių* makiažas, paskui, priekyje, Mazaras, susijaudinęs, švirkštų adatom subadyta ranka, blyškaus ir apsnūdusio savo sanitaro lydimas leidžiasi po žeme didžiuliu privačiu juodai lakuotu „Régine's" viešbučio liftu: liftas priklauso klubui, jis nekyla aukštyn, tik važiuoja iš pirmo aukšto į požemius, į mažą nakties šventyklėlę.

Vaizdas dingsta. Vėl juokas, taurių skimbčiojimas šalia, „blokuojanti mažuma", kokia čia dar blokuojanti mažuma? Kas čia blokuojama? Jam jau gana šito stoties romano: Talita, Natas Graikas, Toktokas, Didysis Kūdikis...

Blokavimas? *Blockaus!* Nusprendė tylomis dingti. „Aš čia ne savo vietoje! O kitur?"

Ketvirtą valandą „Carlton" bariukas dar buvo atidarytas ir jame dar buvo klientų. „L'Heure bleue" persekiojamas, atsisėdo išgerti taurelės konjako ir parūkyti. Ant stalo gulėjo pamirštas žiebtuvėlis su užrašu DAEWOO, kas čia per DAEWOO?.. Toliau koridoriumi lengvai svirduliuodama į šalis ėjo jauna liesa moteris juodais akiniais, kiek susivėlusi, apsivilkusi susiglamžiusia ir truputėlį susitepusia balta linine suknele. Kažkas prie gretimo staliuko šūktelėjo: „Tai čia *La Paloma?* Naujoji Marlena, nauja jaunojo vokiečių kino žvaigždė? Ingrida Kaven? Bet ji vos laikosi ant kojų!"

Guten Abend, gute Nacht,
Mit Rosen bedacht,
Mit Näglein besteckt*
Schlupftunter die Deck.

Šią lopšinę moka visi vokiečių vaikai. Vilkdama kojas ji prieina prie rampos, prie pat milžiniškos scenos krašto. Sudainavo du posmelius teisingai, labai teisingai, kaip ir turi būti. Dabar

* *Näglein* – viniukai. Šis originalus tekstas vėliau tapo *Necklein*, gvazdikėliais. *(Aut. paaišk.)*.

pradeda juos dainuoti iš naujo, tačiau dvejodama, tarsi klausytųsi kažko kito, kito balso, truputį netaisyklingo, bet jis atitinka kažką gyva jos atmintyje, ji stengiasi atkurti gyvenimą, savo atmintyje palaidotą virpančio judesio pėdsaką.

Keista: iš pradžių sudainavo įprastinį, taisyklingą ir galutinį variantą, paskui šios dainos savąjį variantą, virpantį, neryžtingą, kadaise girdėtą, dainavo sykiu jo klausydamasi, palinkusi prie bedugnės, iš kurios kyla truputį netaisyklingas motinos balsas. Dainuoja ji, tačiau jai regisi, jog tik klausosi palenkusi galvą, pasisukusi, lūpomis klaidžioja seno vylingo vaiko šypsenėlė, keli labai švelnūs žemi garsai, vos girdimi, tačiau labai aiškūs, ir kažkokia įtampa, įtampos kupinas jos balsas sustabdo mus, kaip ir ją, priešais juodą bedugnę.

Ji ieško jausmo, judesio, nori prisiminti, kaip tą dainą pirmąkart dainavo jos motina, dainavo truputį klaidingai intonuodama, savo „absoliučia klausa" mergytė tai iškart pastebėjo, ir tai ją pralinksmino, sužavėjo, bet taip pat leido pasijusti truputėlį pranašesnei: vadinasi, jos motina netobula... Prie pianino tėvas ją išmokė paklusti metronomui, viską daryti taip, kaip parašyta natų sąsiuvinyje.

Lopšinę ji sudainavo du kartus: pirmąkart taisyklingai, kaip buvo išmokyta tėvo, antrąkart su klaidomis – kaip išmoko iš motinos. Viena penklinė tėveliui, kita – mamytei!

Miegok! Jei Dievas panorės,
Rytoj tave pažadins.

Morgen früh, wenn Gott will
wirst du wieder geweckt

Bet kas čia per lopšinė? *Rožių lova, prismaigstyta vinių:* gal karstas?

Miegok. Jei Dievas panorės, rytoj tave pažadins!

Kalbama, kad Johanas Bramsas mielai lankydavosi viešnamiuose*, kartais su malonumu kurdavo gražias melodijas pas ponią Klod Vienoje... Pas *Frau Claudia!* Gal tą nekrofilišką lopšinę išbandė su kokia kekše sėdėdamas prie pianino ir niūniuodamas:

Viniukai! Rožių lova!
Ar dar tebemėgstate Bramsą?

Jos forma buvo puiki, ji staiga sukaupė visą energiją ir tapo lanksti, atsipalaidavusi, rami ir iškart visu balsu ėmėsi A, nebijodama to garsiojo baisaus *Glottischlag,* kuris atima dainininkui balsą, ir koncertas baigiasi nuo pirmosios *Ave* raidės: sveikas ir sudie! Šviesos srautas išryškino jos tipišką kaulėtą veidą – plačią kaktą, aukštus išsišovusius skruostikaulius, kiek per plačias ir per plokščias šnerves, antišką nosį: sakoma, kad tokios formos suteikia gomuriui savitą skambesį. Rankos klusniai nuleistos palei šlaunis – jei ne ilga vampyrės suknelė, galėjai ją palaikyti pirmosios komunijos mergyte plisuotu sijonėliu. Tačiau balso tonas nepanėšėjo nei į skundą, nei į maldą. Atrodė, toji bažnytinė giesmė iš tikrųjų nebuvo skirta dangui. Tasai A buvo laukinis, jis siejo maldą su vulgariu purvino miesto triukšmu, tai paryškino ir bliuzo kontraboso akordas – šauksmas sklido iš gatvės, net iš žemiausiųjų kvartalų. Tai buvo juodasis A. Tačiau nuo antrojo skiemens ji ėmė giedoti tyresniu, „gražesniu", *gratia plenum* balsu,

Gratia plena

ir tik raudonos lūpos priminė suvulgarintą maldą.

* Už tai, kad galėjau toliau kurti šias gražias melodijas, turiu būti dėkingas šitoms poniutėms, šitoms *kleine Damchen*.

Įkalinta kryžminio šviesos pluošto, akimirką delnais apglėbia mikrofoną

Sancta Maria
Maria

Iškelia rankas ir kaire koja muša dainos ritmą. Gal galvoja apie kurią nors savo pažįstamą ir mylimą Mariją: Mariją Montes Mariją Malibran Mariją Šnaider Mariją Šrader Mariją Kalas, kuri visada į savo sceninės suknios pamušalą vieliniu siūleliu įsisiūdavo medžiaginę Dievo motinos lėlytę? Dabar – evangelija, prakeikimas moters, palaimintos tik todėl, kad buvo artima Viešpačiui: ar reikia būti arti Viešpaties, kad būtum palaiminta, ir nešioti pilve kūdikėlį Jėzų, kad būtum pagarbinta? Ji trepteli koja ar veikiau lakuotu aukštakulniu firmos „Manolo Blahnik" bateliu ir surinka:

Ma-ri-a! Ma-ri-a!

Blogai pritaisytas mikrofonas pakrypsta į dešinę pusę. Tarsi skeldama jam antausį, pataiso jį: kam ji skelia antausį? Juk ne Marijai, tiesa?! Delnai vėl ramiai, lėtai apkabina mikrofoną, ji ilgai ilgai alsuoja, paskui švelniai maldaudama ištaria:

Ora pro noo-oobis

Tie keturi balsiai „o" labai švelnūs, ramūs, nuščiuvę tarsi sonetas, mėlis, atrasta amžinybė: jūra. Giliai iškvepia orą. Ji – oro kolona, o garsas – sviedinukas viršuj vandens trykšlės, kurią kažkoks mechanizmas stumia aukštyn išlaikydamas ritmą. Ji visai neįsitempusi, tik ant krūtinės virpčioja ir banguoja atlasas. Ir vėl iškvepia:

Nobis pecatoribus

Žodis *pecatoribus* jai patinka: dabar ji meldžiasi ne tik už save, bet ir už kitus, mus kitus. Jai, prakeiktai kekšei, patinka draugija. Išvinguriuoja šį žodį džiaugsmingai, grigališkojo giedojimo tradicija, kaip Hendelio „Aleliują!"

Pecaatoooribus!

Apkabina mikrofono stovą ir palenkia jį simboliniu judesiu, kaip tai daro roko karaliai: Elvis, Džinas Vinsentas, Budis Holis, sulenkia koją, ir blykčiojantis nuo šviesos audinys įsitempia – roko ir maldos mišinys, aliuzija į valdingus S. ir M. judesius, aukštas kulniukas krypteli, vienu keliu ji pamažu klaupiasi ant grindų nulenkdama mikrofono stovą, dabar virtusį elektrinės gitaros kaklu:

Nunc et in hora mortis nostrae

Suknelė klostėm susimeta apie koją, šleifas lėtai paliečia grindis.

Savo madų salone Marsó prospekte Nr. 5 šitą suknelę Ivas Sen Loranas sukirpo tiesiai ant jos: ji laukė... Vyras stovi beveik prietemoje, nejudėdamas: mažas, kasdieniu kostiumu, plačiai išsižergęs, tvirtablauzdis, įtempęs pakinklius, viena ranka įsirėmęs į klubą, kita laiko akinius. Kas jis? Direktorius? Valdytojas? Prezidentas? Prižiūrėtojas? Vyriausiasis gydytojas? Pilkasis kardinolas? Superintendantas? Meilužis? Vyriausiasis rūmų kamerheras? Jis žiūri, stebi viską, jei net nėra ko stebėti. Tačiau stebėti visada yra ką! Dulkelę ant kilimėlio, pakrypusią pagalvėlę ant minkštasuolio, nebaigtą šalikėlį, iš prigimties niūrus Princas visada niurzga: toks jis yra! Vyras susilieja su tamsa. Ivas Sen Loranas įeina kiek nerangiai sulinkęs per klubus, vilkdamas ir stipriai atmesdamas vieną koją, panašiai

kaip penkiasdešimtmetė Marlena Dytrich, jo elegancija prūsiška, *todtchic**, jis dėvi baltą palaidinę, su juo – trys damos padėjėjos: elegantiškais kostiumėliais, dvi iš jų laiko sunkų juodo atlaso ritinį. Sukaupęs žvilgsnį it chirurgas operacinėje, rodo abi audinio puses: „Katra puse norėtum nešioti?" Balsas švelnus, su žavia kalbos ydele, sakytum, prie liežuvio prilipęs plaukas. Išvirkščiąją, vidinę pusę ji pasirenka dėl blizgesio. Pasirenka ne šiaip sau, jai visada patiko išvirkščioji, užmiršta daiktų pusė, ji mėgdavo rodyti nuo akių slepiamus pasaulio kulisus ir siūles ir niekad neslėpdavo nuo žiūrovų akių scenos gilumoje išsiraizgiusių vamzdžių ar kopėčių.

Ji stovi tik su kojinėmis, nuoga krūtine. Matuodamas centimetrine rulete, jis pasižymi taškelius ant viso jos kūno, aibę taškelių, kur kas daugiau, nei matuojant įprastai, beveik tiek pat, kiek ant akupunktūros manekeno: staiga pajunta, kaip kiekviena jos kūno dalelė tampa neįkainojama. Jis sako skaičius: atstumą tarp menčių, kelių ir tarp kitų paslaptingų vietų. Viena iš trijų kostiumėliais vilkinčių damų kažką rašosi į knygelę. Akimirką ji galvoja apie Endžio Vorholo tapytą Ivo buldogo paveikslą. Keturių spalvinių variantų – nosį, snukį, akis ir stačias ausis jis išryškino keturiom skirtingom spalvom: žalia, mėlyna, raudona, geltona. Kur ji matė tą keturiaspalvį gyvūną – žurnale *Vogue* ar *Stern?* O gal *Ici Paris:* ji mėgsta skaityti ir tokią spaudą.

* *Todtchic:* vokiškas žodis, žodžių „mirtis" ir „elegancija" sandas. Mažumą kariškas prūsiškasis nelankstumas – tikra pavargusios Vindsoro kunigaikščio elegancijos priešingybė**.

** Įdomu, jog šią mirties ir elegancijos sąjungą galima aptikti liaudiškuose Marselio kvartaluose: ten dažnai girdime sakant *sapé a mort,* išsičiustijęs, tai pietietiškasis prūsiškojo *todtchic* variantas, per šį žodį tarpininką Erikas fon Štrohaimas ir Marlena susišaukia su žaviais „Belle de Mai", „Joliette", „La Rose" pasipūtėliais. „Ak tu kekšine! Ak tu šunsnuki! Kaip tu išsičiustijęs!" – Marselio Kanabjerėje staiga pasakytų Mėlynasis angelas Žmogui – kurio-jūs-dievinamai-nekenčiate.

Prieina dvi damos, nešinos sunkia atlaika, ritiniu. Ivas išvynioja keletą metrų atlaso ir užmeta Ingridai ant pečių. Trys rūmų rengėjos čia prieina arčiau, čia atsitraukia, kartais įstrižai per vieną, du ar tris langelius, tarsi vaikščiotų šachmatų lenta. Jis sulenkia audinį dvigubai ir pradeda kirpti. Trys damos žiūri iš toliau, įsmeigusios akis į sidabrines žirkles. Atlasą jis kerpa greitai, ir tai atrodo barbariška, brutalu ir gašlu. Metalinis žirklių čeksėjimas susimaišo su šilkiniu šiugždesiu. Ji žiūri priešais save, nuoga krūtine, iš nugaros apgaubta juodu audiniu, kurį jis prilaiko kaire ranka prispaudęs prie jos kūno.

„Čia, – galvoja ji, – visiškai ne tas jaunas ramus vaikinukas dryžuotais vasarinių spalvų polo marškinėliais, kuris priėmė mane Dovilio viloje prieš dvejus metus. Tada mačiau jį pirmą kartą. Stiklinės svetainės durys, papuoštos šviesiom kretono užuolaidom, vėrėsi į didžiulį žydintį anglišką sodą, apgaubtą švelnios rudeninės Normandijos pakrančių šviesos. Buvo matyti kalvoti slėniai, nuožulniai besileidžiantys link Klerfonteno hipodromo, o kepuraitėm bei margaspalviais dryžuotais šilkiniais švarkais su žirneliais ir langučiais pasipuošę žokėjai iškėlę ar nuleidę vėliavas jojo jūros pusėn. Kažkas buvo uždėjęs Eriko Sati plokštelę – *Gimnopedijas* ir *Kriaušės pavidalo pjesę:* nerimta muzika, sakytum, kviečianti be tikslo linksmintis, mankštintis ar dirbti žaidžiant. Tarnas dryžuota liemene atnešė mėlynus ir rožinius kokteilius. Linksmai stebint kitiems svečiams, mudu, Ivas ir aš, sėdėjome ant grindų: jis piešė ir piešė *Dvigalvio erelio* karalienės sceninio apdaro eskizus – norėjo, kad tą vaidmenį vaidinčiau aš. Visai atsitiktinai vilkėjau marškinaičius su Kristiano Dioro ženklu. Buvome gimę beveik tą pačią dieną. „Mes esam liūtai, – pasakė jis, – o liūtai dykumoje kartais jaučiasi prislėgti. Visi mano, kad jiems galas, bet jie staiga atsipeikėja, ir tada..." Ir ėmė staugti kaip liūtas. Jaučiausi laiminga: kai buvau maža, Sarbriukene tėvas mane vesdavosi į kalvos viršūnę. Prancūzijos link paleisdavome aitvarą, kuris, perskridęs dvejas kapines, pa-

sišiaušusias baltais Pirmojo karo kryžiais, – vienos buvo vokiečių, kitos prancūzų, – toliau skriedavo Forbacho kryptimi. Jau tada jis man dainuodavo „Manonos“, „Mimi“, „Fifi fru fru“, „Žužu“, „Maksimo“ arijas iš *Linksmosios našlės*. Aš svajodavau apie Paryžių, ir štai dabar ten vaidinsiu Žano Kokto pjesėje. Žanas Kokto! Ivas Sen Loranas! Man jie buvo prancūzų intelekto ir įmantrių manierų simboliai. Karalienės kostiumo piešiniai buvo išdėlioti ant grindų tarsi malonumo pažadai. Mažytis buldogas su pakaklėj nerūpestingai paristu žaliu veronezietišku kaspinu, kurio galas buvo apsiraizgęs apie ausį, priėjo, pabandė atsikąsti popieriaus lapo, paskui nubėgo su juo, ir visa ši kaimiška scena tapo panaši į dvaro rūmų paveikslą.

Jis darbuojasi tylėdamas tik per du centimetrus nuo bejausmio modelio krūtinės, panašus į mikrochirurgą, įgudusiai darantį įpjovas paciento odoje. Ar kažkas ne taip? Staiga susuka rūgščią miną, lūpos truputį persikreipia iš pasišlykštėjimo ar baimės, iš tikrųjų jis elgiasi it nepaprastai susikaupęs chirurgas susiraukšlėjusiais lūpų kampučiais – sakytum, buldogas... Bet tai praeina... kartais mūsų veidais greitai praslenka svetima išraiška, mumyse apsigyvena koks nors šuo, baldas, priešas arba mirtis. Kol jis kerpa, savo nešulį atbogina dvi damos, kad jis galėtų pačiupinėti audinį: pauosto jį, pamaigo lenktų pirštų galiukais... Tai trunka neilgai, jos stovi visai šalia jo. Visi keturi sudaro glaudų būrelį, ezoterinę avangardo *performerių* grupę: beveik nuoga dainininkė, aplink ją trys rūmų damos su kostiumėliais ir princas siuvėjas-chirurgas milžiniško tuščio kambario viduryje. Ir staiga burtininkas Ivas išvynioja ir išskleidžia audinį ant kūno tarsi žaisdamas vaikišką lankstymo ir karpymo žaidimą ar japonų origamį: popierinė gėlė, išsiskleidžianti ir pražystanti vandenyje. Damos tuščiomis rankomis atsitraukia atatupstos ir sustoja, kad įvertintų įspūdį: iš priekio suknelė atrodo tarsi lankstūs vilnijantys šarvai, ties riešais suspausti, paskui išsiskleidžiantys vainiku apie delną, krūtinė it vyriška liemenė, ir

tie šarvai taip prie jos prigludę, kad jai atrodo, jog ji nepažeidžiama. Žiūrint iš nugaros, suknelė, regis, vos laikosi. „Tobula suknelė, – sykį jis pareiškė žurnalui *Elle,* – turi daryti įspūdį, jog tuoj tuoj nukris". Iškirptė pagilinta dviem centimetrais ir siekia dubenį – jis žino, kiek gali nueiti per toli! Suknelė užsegta mažytėlaičiu kabliuku mentikaulius jungiančio plono raištelio gale. Iš abiejų stuburo pusių iki grindų krinta banguojantys festonai, panašūs į didžiulių juros periodo roplių skiauteres su sparneliais: švelnus rafinuotumas ir ryžtingas bei tikslus darbas žirklėmis. Kovos rezultatas. Visa tai akimirksniu krito į akis, kaip ir visa tai buvo padaryta: akimirksniu. Atrodė, suknelėje liko jo dvasia. Tai vadinama stiliumi.

...Suknelės šleifas lėtai ir lengvai paliečia grindis. Dabar, atsiklaupusi ant grindų, ji pasilenkia prie mikrofono

Amen Amen

Ilgas ilgas šauksmas, dvigubas *fortissimo,* vokalinis rifas, ausį rėžiantis garsas, rokenrolas užgožė maldą, dabar ji veikiau kreipiasi į kažkokį pagonišką stabą. Su viskuo ji elgiasi vienodai: su maldomis ir Marijos altoriumi, su gegužės alyvomis, baigta, tvarsčius ir baltas drobes, saugojusias jos sužeistą odą, pakeitė juoda didžiojo modeliuotojo suknelė

Amen

Kaip tik per vieną pasirodymą, panašų į šį vakaro koncertą, šią suknelę ji užsivilko pirmą sykį: tai buvo jos debiutas Paryžiuje, premjerinis vakaras, teatriukas prie Pigalio aikštės, kitos dienos rytas ir ji viena trijų kambarių bute 19-ajame Paryžiaus rajone. Ant stalo gulėjo netvarkingai išmėtyti laikraščiai, ir ji žiūrinėjo jai skirtas stambiu šriftu išspausdintas antraštes, nuotraukas...

Stulbinama sėkmė, straipsniai laikraščiuose, Paryžius: kažkas, ką ne sykį buvo skaičiusi apie kitus, mačiusi kine, ir dabar tai atsitiko jai ir jai nebuvo... na, svarbu... bet... ji neįstengė įsisprausti į romano klišę, pavadintą „Triumfo debiutas Paryžiuje". Taip, ji prisiminė begalines ovacijas ir stovinčius žmones, ir Ivą, kuris užlipo ant scenos ir, juokdamasis lyg vaikas, visą iškirptę nugaroje apkaišiojo lelijomis, ovacijos netilo, ir jis pašnibždėjo jai į ausį: „Dabar, šį vakarą, tu esi mano Paryžiaus karalienė!" Ir tuoj pat – apkalbos mieste.

„*Weltstar,* – pasakė Jo Eminencija, dar išlaikęs vokiečių kultūros liekanų. – ... Padarysiu iš tavęs pasaulinę žvaigždę..." Kai praėjus dviem trim dienom juodu sėdėjo kavinėje „Cintra" prie pianino, skambino keturiom rankom ir tyliai dainavo, ji prisiminė Artūrą, tėvą: „Pirma parodysime *Linksmąją našlę* Palė Ruajalio teatre, paskui – filmą su Maiklu Jorku... – Jis juokėsi, buvo labai linksmai nusiteikęs, tai atsitikdavo ne per dažniausiai... – Ir aš norėčiau, kad tu būtum naujų Ivo kvepalų „Opium" ambasadorė – jie bus pristatyti Jungtinėse Valstijose, Niujorko uoste, laive, iškiliame kviestiniame vakare..."

Karjera? Jau prieš penkiolika metų – Trudė Koulman, *„Meines kleines Liebes..."* Tikrai, viskas prasideda iš naujo! Po penkiolikos metų – dar vienas Pigmalionas... Tada buvo Miunchene, *todtchic* berlynietė, dabar Paryžius...

– Taip, Pjerai, *Weltstar?..* Taip... tai įdomu!

– Tu nežinai, ko nori. Mari Elen, Ingrida nežino, ko nori!

Karjera? Dainininkės, teatro, kino aktorės? Apie tai ji niekad nė nesvajojo. Viską jos gyvenime lėmė susitikimai, kelio posūkiai. Kaip Anderseno pasakoje *Aukso žvaigždės:* vargšė mergytė naktį lauke, sniege, basa. Ji pakelia naktinių marškinių sterblę ir į ją prikrinta talerių lyg auksinių žvaigždžių.

Jo Eminencijai, nuostabiam verslininkui, patiko tampyti virvutes, jam, šešėliniam žmogui, patiko kažką „atrasti": dailininką, modeliuotoją, kodėl dabar negali būti dainininkė? Per vėlu! Seniai seniai, dar būdama visai mergytė, ji jau atrado pati save!

Kartais naktį, viešbučio kambaryje, išsitiesęs lovoje šalia jos, Šarlis nemiegodavo, žiūrėdavo į ilgą lengvą šmėklą, ant pakabo per visą baltą sieną kabančią suknelę. Regėjos, ji gyvena savo gyvenimą pilna jėgos, o su išskleistu šleifu atrodo dar didesnė. Tačiau rytą, sulankstyta ir paguldyta kaip drobė, ji virsdavo paprastu juodo atlaso gabalu, tiesiog daiktu.

Toji prašmatni suknelė jai buvo įgrisusi iki gyvo kaulo, ir jai vėl sukildavo piktos mintys: tai jau nebemadinga, tardavo sau, jau pasenę, ji nebežinojo kodėl... bet tai – mirusi epocha. Žvaigždžių, divų laikas jau buvo seniai pasibaigęs, o aukštoji mada pamažu nyko. Žiūrint į šitą suknelę, dažnai jai kildavo ir sudėtingesnių klausimų: kam dainuoti dabar, kai balsai pasidarė banalūs, vienodi ir elektronizuoti? Dabar visi nori garsų, ne balsų. O ir tie balsai – siauro diapazono, skubrūs, jų ritmas priderintas prie greito kulniukų kaukšėjimo – kaukšt kaukšt! kaukšt kaukšt! – ir nešiojamųjų telefonų prie ausies. „Kaip gyveni?“ – „O tu?“ – „Aš judu šiaurės-šiaurės-vakarų kryptimi. Susiskambinsim!“ – arba reklamų užspeistas televizijos kamputyje. Taip buvo. Prieš ją, prieš dabartį joks žmogus nieko negalėjo padaryti. Reikėjo sulošti su ja geresnę partiją, ir tiek. Dainuoti prieš ją ir su ja. Cituoti ją, pasinaudoti ja, keisti. Bjaurumas neegzistuoja, jis kaip muzikos natos: viskas priklauso nuo jų vietos, nuo ryšio. Vadinasi, į tą suknelę sudėta pusė Ivo Sen Lorano ir pusė Miusijos Prados? Drabužių bandiniai: iš dviejų pusiau suknelių matyti, kaip keičiasi laikai.

Kaip jos atsikratyti? Jei suplėšytum, sukarpytum į gabalus, sudegintum – kažką išniekintum. O jei išmestum į šiukšlių dėžę? Tada gal atsitiktų taip, kad vieną gražų vakarą gatvėje staiga pamatytum priešais ateinančią savo ūgio moterį, susivėlinusią bedantę girtuoklę, keistą antrininkę scenos suknele, murmančią, raugėjančią ar dainuojančią šlykščius žodžius – neramią mirties pranašę. Tai gal ją išmesti kažkur labai toli, kaip išmetamas lavonas? Gal kitam mieste? Gal į upę? Tačiau tas juodo audinio gabalas vis tiek vaidentųsi jai sapnuose, aksominiuose požemiuose.

Jai atrodė, kad ji galvoja blogai, kad išduoda seną bendrininkę, su kuria patyrė daug nuotykių, sėkmių ir nesėkmių, o dabar nori ja atsikratyti, užmiršti kaip kokią antrininkę, kuri staiga jai pasidarė nemaloni, senų laikų liudininkę, šiandien jau nebemadingą, išnirusią iš praeitin nuėjusios epochos, sutrikusią klibikščiuojančią divą. O jeigu tai būtų ne suknelė, o kažkas kita? Jos dainavimas? Ji pati? Kartais, kalbėdami apie ją, žmonės sakydavo „toji Kaven", tai ją džiugino ir sykiu nervino: žodis „toji" jai atrodė tarsi iš kito šviesmečio. Atsilikusi nuo gyvenimo diva? Prisiminė vieną tokią, kurią jai teko matyti, gyvių gyviausią legendą, paskutinius traukulius, lygiai prieš dešimt metų ji buvo net Sen Sebastiano, gražaus miestelio Baskijos pakrantėje, kino festivalio žiuri narė, ir jai teko regėti komišką spektaklį ir komišką vakarą. Komišką? Na taip, jei norit. Visa tai būtų buvę galima pavadinti taip:

TAMBURINAS, ROŽĖ IR SPOTLIGHT

Bet kas atsitiko skrybėlėms? Kur jos dingo? Nuo Atlanto pūtė stiprus vakarų vėjas, o aukštai apartamentuose, aštuntame, paskutiniame „Marijos Kristinos" viešbučio aukšte, ji liepė pakeisti baldus, pastatyti rašomąjį staliuką ir nuo pat atvykimo pradžios vieną savaitę nekėlė kojos iš namų. Skrybėlės jau čia turėjo būti prieš keturias dienas. Skambino visur – modistei į Medison Aveniu, į Niujorką, į TWA, į oro uostus! Nieko. Skrybėlės kažkur išskrido! Skrybėlė... skraido!

Jos skrybėlės dingo, jau penktą kartą, su viduj įsiūtu penkiaspalviu peruku: dienai – rudas, vakarui – įvairių šviesių tonų. Tai gal šiuo metu tie penki cilindriukai, tos skrybėlės... skrenda virš vandenyno?

Laiko ji turi ne per daugiausia, po penkių dienų viskas bus baigta amerikiečių ligoninėj Neji, o ją, kaip mirštantį žmogų, kankina neįtikėtinai lengvabūdiškas klausimas: kur jos skrybėlaitė. „Nikole! Nikole!.." Nikolė jos sekretorė, seselė ir slaugė,

pašnekovė, tarnaitė, paveldėtoja... „Be šitos skrybėlės aš niekad nekelsiu kojos iš šio kambario“. Perukas turi būti priklijuotas prie paskutinių retų plaukų kuokštelių, likusių po švitinimo ir chemijos, turi būti prisiūtas ir priklijuotas, o tokiomis sąlygomis jam pritaisyti reikėtų valandos ir kad dar kas padėtų... Priklijuotas prie plaukų, kad staigus vėjo gūsis jo nenu... Perukas... skrenda?

Pagaliau skrybėlės atkeliavo, ir po pietų, laikydama ciniška cigaretę dviem pirštais, prozišką, praktišką, ne vampyrišką, kaip visada kietai ir labai niujorkietiškai į žurnalisto klausimą: „Ką jūs manote apie meilę, ponia Deivis“, – atsakė klausimu: „Kokią meilę turite omeny? Meilę vyrui, moteriai, vaikui? Profesijai? Darbui?“

Dabar vakaras, trys ar keturi fotografai, smalsūs praeiviai ir viešbučio klientai stovi vestibiulyje, sustingę, tarsi įmagnetinti laukia, kad po kelių sekundžių savo akimis galėtų pamatyti neįtikėtiną, užburiantį, banalų dalyką: inkarnaciją, kai garbstomas paveikslas virsta kūnu. Su rože rankoje Ingrida stovi kartu su kitais. Jie laukia įsmeigę akis į uždarytas lifto duris. Ir rodyklė, kurį laiką sustojusi ties skaičiumi 7, pradeda judėti: 6 5 4 3 2 1 0, tyliai ir lėtai atsidaro sunkios metalinės durys: ji stovi nejudėdama lyg ikona rėmuose, savo plieninėje dėžėje, vertikaliam sarkofage, tiesi ir mažuliukė. Pirmiausia pamatai akis: didžiules, švytinčias, užgožiančias visą jos vaškinį ir liesą kanifolinį veidą. Į tą žvilgsnį suplūdusi visa jos kūno energija ir visas jo tankis. Tas intensyvus žvilgsnis – šlovė verčia akis blizgėti – buvo gavęs tiek magnio blyksnių, kad liko amžinai apakintas: jis matė kitą pasaulį, kitus dalykus, jis veria kiaurai. Ir prie viso to – skrybėlė: nieko ypatingo, tik kvadratinis cilindriukas. Toji *pill-box hat,* piliulių dėžutė, kurią ji įvedė į madą ir kuri ketvirtajame dešimtmetyje buvo nešiojama užsmaukta ant veido, o penktajame – pasmukusi ant ausies, buvo užmiršta taip greitai, kaip buvo sušvitusi. Po dešimties metų vėl grįžo ir papuošė kitą, garsesnę galvą – Džeki Kenedi,

tačiau tada buvo nešiojama visiškai tiesiai, pagal šeštojo dešimtmečio madą, Balensiagos, ir naujai galvai ji buvo perduota taip, kaip perduodama estafetė. Betei Deivis tikriausiai atrodė, kad ją uzurpavo, ji tikriausiai jautėsi dar nereikalingesnė, tremtinė. Žmonės ilgai šnekėjo apie „Betės Deivis skrybėlę", o dabar toji skrybėlė tapo „Džeki Kenedi skrybėle". Skrybėlę, kurią nešiojo Džeki, amerikiečių modeliuotojas Denisas Halstonas tariamai sukūrė jos vestuvių dieną ir ji net tapo „tokiu paprastu, tokiu elegantišku", į šelmišką puikybę traukiančiu simboliu: duodančiu toną tam, kas vėliau taps *Camelot,* karalyste, apsišvietusių ponų dvaru su riteriais ir linksma, nerūpestinga, visiems malonia Dama. Paskutinį kartą mažąjį tamburiną žmonės matė tada, kai Dama visom keturiom ropojo paskui „Linkolną", o piliulių dėžutė vėl buvo nuslinkusi ant ausies ir vos laikėsi – kaip penktajame dešimtmetyje. Paskui Džeki tapo Džeki O., ir tamburinas dingo. Buvo trumpai, vieną du vakarus, dėl kelių nuotraukų nusileidęs ant Bjankos Džeger galvos, bet tik labai trumpai, kaip mirksnis, kaip beprasmis prisiminimas ar paskutinis triukas prieš visiškai jį užmirštant. Tą dieną San Sebastiane jis grįžo pas teisėtą savininkę, bet tik keliems žmonėms ir kelioms minutėms – jau seniai buvo atėjęs galas ir *Camelot,* ir „piliulių dėžutė" buvo užmiršta, – nedrąsus klastingas revanšiukas kaip tik prieš fatališkąją akimirką, tolimos ateities mirksnis, beprasmis mirksnis, nes jis nieko nebylojo žmonėms, gimusiems po karo ir dabar grįžtantiems iš paplūdimio.

Lifte – jos kulkšnys: du nejudantys stiebeliai. Ją laiko tik siūlas, kurį Nikolė tampo iš šono alkūne ar iš užpakalio – nugara. Pagaliau: ji išeina iš rėmo, žengia du žingsnius iš šio sarkofago, iš šio plieninio bloko. Visi, regis, mato, taip, mato, jog ji maža, labai maža, bet – gal dėl to, kad jos šlovės aureolę paryškina artėjanti mirtis – atrodo, ir tai glumina, jog ji turi savo atskirą mastelį, jog yra kitoje, ganėtinai artimoje erdvėje, kur susitinka gyvenimas ir svajonė, kur neveikia nei mūsų, nei kitos matų

sistemos. Todėl pase įrašytas jos ūgis – 1,58 metro – iliuzija. Ji jau nebeturi jokio ūgio! Kaip Luvro Oziris.

Ingrida žengia tris žingsnius į priekį, sulenkia kelį ir per du metrus nuo jos kojų padeda rožę. *Everything came up roses,* – taip skamba paskutinis jos autobiografijos sakinys. Viskas buvo rožėmis klota, ką gi, štai ir paskutinė jos rožė. Ji žino, jog tai paskutinis jos viešas pasirodymas ir, be abejo, paskutinė jos gyvenimo nuotrauka: tad ji stoviniuoja... akimirką... dar akimirką... dar... dar truputėlį... Trumpučiukai viduje blyksintys žaibai, blyškios, nieko neapakinančios kibirkštėlės. Ji stovi aukštai iškėlusi galvą, žvelgia tiesiai, į tolį, bet negali nematyti nei to judesio, nei gėlės. Ką dabar darys? Apsisuks? Pernelyg pavojinga. Menkiausias šlaunikaulio slankstelio kryptelėjimas – kančia, ji mažne be sąnarių. Peržengs? Ar ji dar įstengia pakelti koją? Nikolė priverčia ją pajudėti: žingsnis... antras... vis dėlto ji galėtų... galbūt... žinoma, truputėlį pasukdama į šalį, tačiau moteris, kadaise įkūnijusi Anglijos Elžbietą I, geležinę karalienę, jau negali nė per sprindį iškrypti iš kelio, netgi šį vakarą, šį vakarą – ypač: kaire koja ji užmina ir sutraiško rožę: Oziris – tikrai mergšė!

Dabar ilgas automobilis veža ją Viktorijos Eugenijos rūmų link. Ten ji gaus statulėlę, ant frontono vėjyje plazda viso pasaulio vėliavos, jos laukia būrelis žmonių... Bet ką ji daro? Žmonių spūstis, festivalio organizatorius jau atidarė automobilio dureles, o ji tebesėdi viduje už pritemdytų stiklų ir gestikuliuoja kaulėtom rankom. Prieina, paskui nueina policininkas, ne, ji kvietusi ne jį. Vos neišsinarindama kaklo pasuka galvą. Kažką vis rodo ranka. Tai trunka amžinybę, fotografai, komiteto žmonės laukia... Galiausiai faras suprato: priešais automobilį stovi prožektorius, ji nori, kad jį perneštų kitur... Ne, ne ten... Vėl pajudina tobulai manikiūruotą ranką lakuotais nagais, su cigarete, plonytėlaičiu žiedu: dar šiek tiek į kairę... Papurto smilių: „Toliau! Taip!“ Likus visai nedaug, tik kelioms dienoms – ji tai žino – iki mirties, rūpinasi šviesomis, iš automobilio pati vadovauja apšvietimui ir savo apšvietėjui. Juk tiek valandų praleido po

sunlights! Išdidi, užsispyrusi, drausminga, tironė pati sau iki paskutinės akimirkos, *business woman,* savojo grožio menedžerė...

– O kur jūs dirbate? Koks jūsų tikslas?

– Mano tikslas – mano grožis.

Ji nenori nieko pagadinti lipdama iš automobilio, iš vidaus... ji vadovauja... Šį kartą jos nuotrauka jau tikrai bus paskutinė, ji rodo, kur pastatyti prožektorių, anksčiau nelips: nori, kad jis stovėtų jai už nugaros, kad šviesa kristų iš užpakalio, kad būtų *Gegenlicht,* kontūrinė šviesa, ji užtušuoja kontrastus, raukšles, gražiai apvedžioja kontūru, meta šešėlį toli priešais, paslaptingai bendrininkauja su tamsa.

Ji gerai ištyrinėjo apšvietimą, žinojo, kad į pabaigą būtų galėjusi apšviesti visą angarą, pastatyti šimtus kilovatų prožektorių, lankinių lempų, *softboxes*... Svarbiausia buvo šviesa ir gundymas, kartais seksas, tačiau seksas ne su kitu aktoriumi, ne su režisieriumi, ne su prodiuseriu, o su vyriausiuoju operatoriumi, aktorė atsiduoda tik jam, tik jam dienų dienas siūlo savo kūną. Suvedžiotojas – jis: šį vakarą su tavim pasidulkinsiu, užtat rytoj tu mane išgražinsi, kartais tai būdavo sandoris, nebylus *deal.* Jis laikė ją šviesa, keliais vatais, kurių pridėdavo ar atimdavo, vienu laipsniu į dešinę ar į kairę, blogai krintančiu šešėliu ant stambiu planu rodomo veido, įsmeigtu žvilgsniu, smulkmenomis, kurios žudo, kurios sužlugdo karjerą. Taip, operatorius gali aktorę „nužudyti"! Jis mato, kaip ji juda, jis žiūri, kaip ji geba save parodyti, stebi ją, atstovauja milijonams žiūrovų. Jų akyse ji jaučiasi nuogai išrenginėjama, atiduota jų žvilgsnio malonei. Ji jaučiasi tarsi klausykloje. Jis klausosi jos išpažinties akimis iš už lęšių, objektyvo, ieškiklio, kaip kunigas už pinučių klausosi ausimis. Ta pati galia, ta pati pagunda, ta pati išpažintis, tyli viso kūno išpažintis. Jei dar esi gera aktorė! Kamera burzgia tyliai, silpnai, bet tai dar ne viskas! Tai panašu į nepaliaujamą murmesį bažnyčioje.

Pagaliau tvarkos sergėtojas suprato ir didžiulį prožektorių aliuminiu stovu pertempė į kitą automobilio pusę: *guardia civil* po-

licininkas tapo „nuostabiausios Holivudo rūkalės“ apšvietėju! Oficialusis festivalio asmuo atidaro automobilio dureles, Nikolė iš šono paleidžia ją eiti, ši dar sykį užsitraukia savo anachroniškąją cigaretę, paskui išlipa iš automobilio ir nutolsta. Ji gali būti rami: negailestinga sau, šiandien ji nepadarė nė vienos klaidos, tiesiog nė vienos, dabar ji eina plačiomis pamažu nuožulniai besileidžiančiomis plokštėmis ir toliau ilgais plokščiais laiptais Kongresų rūmų link, eina prieš vėją, nuo kurio plakasi ir banguoja vėliavos, neatskirsi, katra jų pusė gera, katra išvirkščia, eina toliau, rūmų link, kur kitu metų laiku vyksta kongresai ir informatikos seminarai, veikia vaistų laboratorijos, kelionių operatorių kursai, eina labai mažuliukė, labai tiesi po skrybėlaite, legendinė asmenybė... Legenda tolsta, ir keletas rudai saulėje įdegusių žmonių su kepuraitėm nuo saulės ir „Lacoste“ polo marškinėliais, atsirėmusių į judančius ir prastai sujungtus barjerus, stebi visa tai be jokio susidomėjimo ir žiūri į laikrodį: greit aštuonios, jų žinių pranešėjos laikas, o paskui – Pamela Anderson ir galbūt vėliau, labai vėlai, televizija parodys seną filmą su Bete Deivis, kurios balsas bus panašus į balsą moters, įgarsinusios „Ajax“ skalbimo priemonių reklamą.

Ką tik, tą pačią akimirką, kai Ingrida priėjo ir ėmė lenkti kelį, kad padėtų rožę, ji jau žinojo, jog daro klaidą: Betė Deivis negalėjo pasilenkti. Tą būtų galėjusi padaryti Nikolė, kuri tada tiesiog mirksniu dviem žodžiais ir žvilgsniu savo ponią paklausė: „Ką daryti?“ – *„No!“* Valdovių orumo spinduliai turi apšviesti ir jų vasalus, be to, priklupusi Nikolė dar labiau pabrėžtų ponios negalią. Tačiau jau buvo per vėlu, šita šmėkla ją tiesiog užbūrė, šita vizija jai tiesiog atėmė žadą.

Tik daug vėliau ji tarė sau: „Šita šmėkla lifte man priminė svajonę, kurią papasakojau savo analitikui, daktarui K., tam, kuris mane, dvidešimtmetę, išgelbėjo nuo laikino apakimo ir nuo odos žaizdų: esu smėlio dykumoje, priešais mane pasirodo mano motina milžiniško sfinkso, metalinio sfinkso pavidalu. Ji manęs nemato, žiūri į tolį, sustingusi ir nebyli. „Mama! Ma-

ma!“ Tačiau man atsako tik mano pačios balso aidas, atsimušęs nuo bevidurio, tuščio metalo. Esu baisiai, baisiai nusiminusi“. Ir tarsi nenorėdama, prieš savo valią, beveik užhipnotizuota, lyg kažką prisiminusi iš senų laikų, ji priėjo ir padėjo rožę. Negalėjo nepadėti. Ir tokia poza ji išvydo save, vaidinančią scenoje jauną gerbėją, dovanojančią rožę senai ekrano dievaitei. Jos galvoje toji vizija tarsi kažką atsklendė – klik! – ir tą kažką ji vėl suvaidino: sceną iš kažkokio nuvalkioto scenarijaus ar senus savaitės naujienų vaizdus. Nieko negalėjo padaryti, nors savo klaidą pastebėjo labai greitai, bemat, tačiau per vėlai.

Kiti laikai? Kita epocha? Trumpai tariant, jaunoji jos gerbėja. Bet argi šiandien jaunai aktorei, gimusiai maždaug 1978 metais – kai ji, Ingrida, debiutavo Paryžiuje ir atvažiavo į „Scribe“ viešbutį su savo puodais, – pavyzdžiui, Elzai Zylberštein, labai paprastai, nemanieringai ir tiesmukai aktorei, ji pati neatrodo kaip nužengusi ant scenos iš kitos epochos su ilga juoda suknia ir polinkiu į dirbtinumą – argi toji praraja neatrodo dar didesnė? Ji priklausė epochai, kai kinas buvo svajonių fabrikas, šešėlių žaismas, *Laterna magica,* kai visi ir ji pati gyveno pagal jo pavyzdį, kai jis norėjo ne tik atspindėti pasaulį, bet siūlė kitą, visą sukurtą iš šviesos ir sumontuotą, ir tai buvo jos pasaulis, jos troškimas patirti kažką kita, kitą projekciją. Judantys šešėliai ant galinės urvo sienos buvo tokie pat tikroviški kaip ir tai, kas dėjosi lauke.

Per dvidešimt metų įvyko siaubinga permaina, be abejo, didesnė nei tarp šimtmečio pradžios ir 1978 metų, nepaisant dviejų karų, fašizmo, komunizmo, koncentracijos stovyklų, kokių tik nori filmų ir ko tik nori, nes įvyko štai toks keistas dalykas: viskas buvo pamiršta, daugiau nebeegzistavo, šlykšti amnezija, nutrūko siejančios gijos, tarsi po apokalipsės, ir kai žmonės šiandien sako „ekranas“, jie visiškai negalvoja apie *silver screen,* arba vokiškai *Leinwand,* lininę drobę, kuri primindavo bažnytinę drobulę, lininę drobę, tiesiamą ant altorių, – jie galvoja apie „laptopus“, „imeilus“, kompiuterius, žinutes, mūsų akys tiesiog ne-

įstengia pažvelgti anapus, ir jeigu net kartais pakėlę galvas sekundę pažvelgtume į žmogų, panašų į ją ir jos akis – beje, panašias į nebyliojo kino aktorių Meri Pikford, seserų Giš, Lilianos ir Doroti akis – nustebusias, išplėstas, atviras, tarsi laukiančias Apreiškimo, kažko kito ir, žinoma, nieko nesitikinčias, apimtas *Sehnsucht* be perdėtos iliuzijos*, jau suvokiančios savo galą, – mes jo nematytume ar susierzintume. Taip, iš tikrųjų atėjo laikas, pats laikas lipti į sceną su kita suknele, truputį pasikeisti.

Tos dublio, dubliažo, balso istorijos... ir skraidančios skrybėlės... taip pat balsai – Betę dubliavo kitas balsas, – balsai be perstogės juda, jie taip pat skraido. Ir vagiami:

„Viršininke! Viršininke! Prekyba balso stygomis! Naujasis daktaras Mabiuzas**. Jis siunčia savo padėjėjus vergus, kurie pagrobia, pririša, chloroformu užmigdo savo aukas, paskui ištraukia jiems balso stygas ir persodina jas sau!“ – „Liaukitės, Špylfogeli, jūs kliedit. Pailsėkit“. – „Prisiekiu, komisare Arbogaste. Su šiom stygom, balsų atspaudais, jie gali atidaryti kai kuriuos seifus“.

Jos pačios balsu ne sykį pasinaudojo Berlyno transvestitai, arba plagiatoriai, kopijuotojai, vagys dainininkai, kurie ją mėgdžiodavo mechaniškai, be savo dvasios, nerizikuodami, mėgdžiodavo ne tik balsą, bet ir intonacijas, tembrą, ir tasai negyvas jos dubliavimas jai atrodė fatališkas, lyg grimasa.

Kartą net buvo jį nupirkę: „Vieną gražią popietę Miunchene mudu su Raineriu nuėjome į ką tik atidarytą kavinę, į tokį ganėtinai prašmatnų klubą su salonais granato spalvos aksomu apmuštom sienom, kur buvo rodomi tada labai madingi pornografiniai filmai, ir nors Raineris buvo drovus, juos mėgo – iš tikrųjų jis visada nepaprastai troško viską-daryti-viską-pažinti

* Manoma, jog šis *Sehnsucht*, šis išraiškos fatalizmas, būdingas ir Marlenai, yra vokiečių bruožas.

** Mabiuzas Janas, arba Gosartas (1478–1535) – flamandų dailininkas *(angl.)*.

ir sykiu buvo labai tyrai ir nekaltai santūrus. Visada mielai man padėdavo atrasti naujas vietas: kino teatrus, restoranus, barus, klubus, jis elgėsi kaip bet kuris įsimylėjęs vyras, tiesa? Taigi mudu ramiai sėdėjome Česterfildo krėsluose, padavėjai buvo atnešę viskio ir vaisių sulčių, sutemo, ir filmas prasidėjo: jis vadinosi *The Devil in Miss Jones*. Žvaigždė buvo Linda Lovelas ir, kaip byloja jos pavardė, turėjo angelišką prerafaelitės – Bernės Džouns, Obrės Berdsli – veidelį, ilgus rudus banguojančius plaukus, krintančius puriom kaskadom ant pečių ir aureole gaubiančius naivias mėlynas akis, gražios formos lūpas ir serafimės šypseną, ir visa skendėjo baltuose nėriniuos, trūko tik apelsinžiedžių vainiko... O balsas... Ne... Iš pradžių ji tylėjo, vaikščiojo pirmyn atgal, dirbo savo darbą, ir tada prasidėjo... vonioje mergina persipjovė venas, vadinasi, pateko pragaran. Pragaras buvo didžiulė kontora, kur ji ramiai sėdėjo, o pasipuošęs kaklaraiščiu žemesnio rango Velnio tarnautojas jai siūlė sandorį: ji galėtų grįžti į Žemę, jei pirma pereitų visus begėdiškiausio sekso išmėginimus. Ir tada prasidėjo karštoji akrobatika. Tariamoji botičeliškųjų formų negyvėlė įsisiautėjo, ėmė išsidirbinėti, išdarinėti nelabai padorius dalykus, net triukus su gyvate. Kai pagalvoji, gražus siužetas: kad užsidirbtum bilietą atgal, turi leistis išdulkinama per visas skyles, turi griebtis sekso, kad įveiktum mirtį. Panašiai Orfėjas savo poezija pakerėjo Stikso dievybes. Paskui ji pasileido kalbėti... skiesti visokias nesąmones, visokias šlykštybes, raugėti, dejuoti, šaukti... O tas balsas... tas balsas... ne! Tai neįmanoma, neįtikėtina... Ir vis dėlto jo negalėjai su niekuo sumaišyti, pasiklausęs sykį gyvenime, vos keletą sekundžių, iškart atpažintum tarp tūkstančio kitų, tai buvo gerklinis balsas, užkimęs minkštas kontraltas, taip, tai buvo jo brangiosios moters, mano balsas, jis kartojo: „Taaaip... taip, gerai! Išdulkink mane per užpakalį!“ Raineris sėdėjo susmukęs krėsle, jo veidas išblyško, žvilgsnis sustingo, jis ėmė prakaituoti, susigūžė, susitraukė, greitai atsistojo, nustūmė šalin didįjį krėslą ir išbėgo kaip ugnies pasiėmęs, neprataręs nė žodžio, tarsi jam

būtų pasivaidenęs velnias. Panašiai kaip Džeimsas Kegnis garsioje scenoje, kai kalėjimo valgykloje sužino neįtikėtiną naujieną: mirė jo motina! Aš likau ramiai sėdėti krėsle. „Taip, žinoma... žinoma..." Ir kol toji švytinti, persišviečianti, miela Botičelio moteris išsidirbinėjo pagal 79-ųjų gamą visom pozom ir visokiais būdais – kinų vežimėliu, rožės lapu, dviguba Manilos-vandens-lelija, sėdėdama ant kuolo (retenybė, bent jau trise) – ji prisiminė savo kelionę į Niujorką prieš trejus metus ir filmo *La Paloma* premjerą.

„Kristoferis, bičiulis, mielas vaikinas, mokantis daugybę amatų ir triukų: kai nebūdavo su šerpais Tibeto kalnuose, neprekiaudavo kokainu ar nepiršdavo milijardierių, kuriuos varydavo iš proto tantrizmo triukais – jo penis pasistodavo pagal komandą, vos spėdavai suskaičiuoti viens, du, trys, ir visą valandą stovėdavo įsitempęs it fakyro virvutė, – pardavinėdavo pornografinius filmus. Įgarsinti vokiškai Lindą Lovelas? Kodėl ne? Vienas malonumas! Okay, taip jau atsitiko, kad, ištaikiusi laiko tarp dviejų aukštuomenės kokteilių ir dviejų interviu, kur tiksliais žodžiais atsakinėdavau apie savo *Palomos* personažą, trapią romantišką heroję, liūdną džiovininkę, sėdėdavau su megztiniu ir džinsais Brodvėjaus studijoje, 43-iame aukšte, ir ramiai dejuodavau: „Ooo!" ir „Aaa!", ir „Daar!", paskui: „Man orgazmas!" „Kišk iki pačio dugno!" ir – „Aš visa šlapia". Jaučiausi tarsi įkalbėdama komikso tekstą, ir man buvo smagu.

Ir štai praėjus dvejiems metams kvartale už Maksimiliano gatvės, pastate, stovinčiame visai šalia muzikos prekių parduotuvės, pro kurią vieną dieną ėjome – „Ar ji tau patinka?" – prašmatniame klube su Česterfildo krėslais ir patarnautojais, jis man nupirko fisharmoniją, ir mano balsas mane išdavė. Pala, pala, man regis... taip, būtent... šiame didžiuliame salone... šiame klube... buvom vieni... Jis išėjo su „savo žmona" norėdamas jai parodyti egzotišką, kiek pikantišką spektakliuką. Ta žmona buvau aš. Iš pradžių man buvo keista girdėti šiuos du žodžius, kai jis, labai miesčioniškas, labai padorus, sakydavo: „Norėčiau jums

pristatyti savo žmoną...“ Beje, stebėdavosi ir kiti, bet dėl kitko: jie nusišiepdavo, ir aš žinojau, ką tas šypsnys lūpų kampučiu reiškia ir ką byloja: „Moters ir homoseksualo vedybos – blėnis; tai fiktyvi santuoka“. Šypsojosi tie, kurie neigė, jog vyrai gali būti moteriški, ir nesuprato, kad tik homoseksualas gali mylėti moterį tokia stipria ir tokia išskirtine meile. Ne, tiems žmonėms atrodė, jog malonumai turi būti paprasti ir garbingi. O šiuodu bandė sukurti kažką kita, atrasti kažką nauja, vėl atsigauti. Reikia pasakyti, kad su Vokietijos griuvėsiais, su savo kūno ir sielos griuvėsiais jie pradėjo turėdami šiokį tokį pranašumą, tai yra pradėjo nuo nulio, net mažiau nei nuo nulio, taigi tokia nauda iš karų, iš ligų, kaip sakydavo jų poetas filosofas, kuris galop pamėgo šnabždėti arkliams į ausį: „Ten, kur nėra griuvėsių, nėra ir prisikėlimo“. Tačiau to kažko, truputį kitokio kūno ieškojimas truko nelabai ilgai. „Imuosi rizikos teigti, – sako Fasbinderis *Darbo esė ir užrašuose,* – kad iš visų tų žmonių, su kuriais dirbau ir kurie visi bendrai pradėjo įrodinėti egzistuojant konkrečią istoriją, šiandien, be Pero Rabeno ir manęs, galbūt likusi tik Ingrida Kaven“.

„Pristatau jums savo žmoną!“ Tekėdama už jo, pasakiau sau: „Jis myli vaikinus, tarp mūsų kalbant, esu tikra, jog tai meilė, tačiau jis galės turėti savo meilės intrigų, o aš – savo nuotykių“.

Ne, visiškai ne taip. Jam nepatikdavo, kad kas nors man merginasi. Vieną dieną mudu pietavome su jaunuoju aktoriumi Karlu Hainsu Bėme, orkestro dirigento sūnumi, kuris, regis, per daug manimi domėjosi. „Ar jums neatrodo, – paklausė Raineris, – kad mano keturiasdešimtmetė žmona labai jauna?“, nors man tada tebuvo trisdešimt! O kitą kartą, einant pasivaikščioti į Miuncheno „Englischer Garten“, pasakė: „Nusivalyk lūpų dažus, visi tipai užsimanys tave pačiupti, ir aš turėsiu su jais rietis!“ Ir niekad neužsimindavo, kad dirbu kaip aktorė, verčiuosi „kekšės profesija“. „Kol aš dirbu, mano žmona pasiima saulės akinius, knygą ir eina į paplūdimį“. Jis versdavo savo kekšes dirbti, ir jos nieko neklausinėdavo, *no problem,* jis suko filmus ir norėjo, kad

darbas vyktų pašėlusiu greičiu, konvejeriu. Taip jam viskas atrodė, taip jis viską įsivaizdavo. Tai buvo jo vizija, pilna galva vaizdinių, jis norėjo žūtbūt juos įgyvendinti, vienokius ar kitokius, pavyzdžiui, jam neduodavo ramybės Vokietijos vizija, ir toks buvo jo gyvenimas, pradedant filmų mizanscenomis ir baigiant sodinimo prie stalo tvarka. Dirbdavo dvidešimt keturias valandas per parą, Kanuose, Antibų gatvėje, interviu duodavo lošdamas elektrinį biliardą. „O kokie jūsų santykiai su ponia Kaven?" – klausia *Spiegel* žurnalistas, su kuriuo susitiko bare. „Ką gi, jei žodis... – ant biliardo stiklo stovi taurė su „Cuba libre", romo ir kokakolos kokteiliu, cigaretė tarp dviejų pirštų, beldžiančių į bamperį... – ...jeigu žodžiai „pasirenkama giminystė"... – rutulys nusileidžia į takelį ir atsimuša į taukšą 1000, – turi prasmę... sakyčiau, kad mano santykiai su ponia Kaven netoli nuo to..." Pypt! „O Duglasas Serkas? Jo žėrinčios melodramos..." Pypt! *Same players shoot again*... „Mums patikdavo šitie aparatai, žaidimai... boulingas... Ir automatiniai patefonai, tačiau ne didieji Vurliceriai, o įstatyti sienoje prie stalų kokiame nors vulgariame Paryžiaus bare šalia Palė Ruajalio, siaurame skersgatvyje, Bonzanfan gatvėje, visai netoli nuo viešbutuko prie „Hôtel de l'Univers", kur mudu apsistodavome. Jis ateidavo rytą, įmesdavo penkių frankų monetą į automatą ir, skambant „Pretenders" arba Polio Ankos dainai „Ohh Diana", greitai rašydavo *Karčias Petros fon Kant ašaras,* tarsi viskas jau būtų buvę sužymėta, surikiuota jo galvoje ir jam tik reikėdavo atlikti užduotį, įvykdyti savo pareigą... atiduoti seną skolą, kurią buvo skolingas dievai žino kam: Vokietijai?

Ir galop vieną dieną, kai aš, jo neperspėjusi, išvažiavau į Paryžių, jis pasiuntė man įkandin du į žaliūkus panašius mafijozus, ir aš turėjau vieną ar dvi valandas slėptis spintoje. Buvau jo žmona amžinybei, tokiems dalykams jis buvo sentimentalus. Per mūsų vestuves vilkėjo baltu kostiumu, labai oficialiai, o baigiantis pietums vietoj tosto pasakė seną priežodį: *Glück und Glas, wie leicht bricht das,* laimė ir stiklas lengvai dūžta, aš padainavau se-

novinę dainą, kurią dainuodavau vaikystėje ir linksmindavau savo senelį: *Es geht alles vorüber, es geht alles vorbei,* viskas prabėga, viskas praeina... Buvau su žalia šilkine suknele, kiniška apykakle, susagstyta iki pasmakrės... Tą patį vakarą viskas susimaišė – darbas ir meilė, buvo filmuojama vieno jo filmo bare scena, ir aš pirmą kartą dainavau ekrane: *I was sitting by the river with my tears...* Visa tai pasakoju, kad būtų aišku: kai išgirdo mano balsą, apsėstosios balsą, nė kiek neapsidžiaugė.

Ir vis dėlto jis šiek tiek išmanė dubliavimo triukus, kaip, beje, ir visus specialiuosius efektus, ir visą filmo kūrimo techniką, mokėjo daryti viską – montuoti, mikširuoti, elgtis su kino kamera, būtų galėjęs vienas susukti visą filmą. Taip, jis viską išmanė, ir filmo garso takelis jam nebuvo jokia naujiena: sėdėdavo ant taburetės arba stovėdavo priešais ekraną, kuriame be perstojo būdavo rodomas filmas. Po vaizdu tuo pat metu slinkdavo balta celiulioidinė juostelė, specialus kaspinas, kuriame tušu, specialia plunksna būdavo kaligrafiškai išrašytas kiekvienas teksto skiemuo. Po raudona elektros lempute praslinkdavo kiekvienas skiemuo, išvedžiotas storai ar plonai, ištęstai ar pailgai, plačia ar siaura linija, čia susitraukiančia, čia išsiplečiančia. Tai lemia balso moduliacija: „A!“ arba „Aaaa!“, „orgazmas“ ar „orgaaazmas“, tekstas prabėga du, tris, keturis kartus, ir tie patys žodžiai, tos pačios aliteracijos ar riksmai kartojami du, tris ar keturis kartus. Tai vadinama garso ritmavimu“.

Nors žinodavo, jog visa tai – gryni technikos triukai, tai nepadėjo, į viską jis reaguodavo tarsi į juodosios magijos pokštus ir lyg laukinis visiškai atsiduodavo savo haliucinacijai. Per kelias keistas neramias sekundes pasijusdavo nublokštas į praėjusius šimtmečius, kai buvo tikima dvasiomis, antrininkais, ir, žinoma, sykiu tai suvokdavo ir nesuvokdavo. Keista būsena: taip, jis atpažino šį balsą, bet kaip kažkokio vaiduokliško antrininko – vėliau, matyt, apsiramino, tačiau liko žymių ir padarinių, ir jam tai buvo šokas. Būtų kur kas mažiau nervinęsis, jei ji būtų leidusis išdulkinama ekrane.

„Vieną sykį jau buvau mačiusi, kaip jis išblyško, ėmė prakaituoti ir leidosi bėgti tarsi staiga išvydęs šmėklą, apimtas kažkokios magijos ar haliucinacijos. Tai atsitiko Almerijoje, Ispanijoje. Gulėjau viena įlankėlėje ir kaitinausi saulėje: juodi akiniai, šiaudinė skrybėlė, knyga. Jis mane susiieškojo – ne, pats niekad nesikaitindavo saulėje – ir vos tik priėjo... iškart nesupratom, kas atsitiko, turėjo praeiti dvi trys sekundės, staiga kažkokia juoda masė, apvalus, nejudantis pavidalas užstojo įėjimą į įlankėlę, tai buvo milžiniškas penkių šešių metrų vėžlys, tikra pabaisa. Padvėsęs. Raineris paėmė mane už rankos, mudu leidomės bėgti užpakaliniu keliu per kalvą ir greitai grįžome į Kasa Pepę. Net laikraščiai rašė apie vėžlį, atplaukusį čia iš Azijos, iš Tolimųjų Rytų, regis, iš Indonezijos, jūra jį išmetė, ir atsitik taip, tiesiai prieš jį... tas vėžlys priminė jam seną istoriją, atmintin įstrigusį ir niekad jo nepaleidžiantį prisiminimą: būdamas ketverių penkerių metų, uždaras ir vienišas vaikas turėjo vienintelį tikrą draugą – vėžlį. Vieną gražią dieną vėžlys dingo, motina, pasakojo jis, išmetusi jį pro langą ir automobilis jį suvažinėjęs. Ilgai ilgai niekas negalėjęs jo paguosti. Ir tai dar ne viskas... Praėjus trejiems ar ketveriems metams po to nutikimo Ispanijos paplūdimyje... tada dalyvavau viename *party* Niujorke jo filmo premjeros proga – kažkokie apartamentai, aibė žmonių, – ir štai prie jo prieina graži šeimininkų dukrelė, kurios niekad nebuvo matęs, paima jį už rankos ir sako: „Einam, kai ką tau parodysiu..." Ji susiieškojo, išsirinko jį iš kitų. Jį, „pabaisą", o ne ką kitą. Pamalonintas eina įkandin mergytės į jos kambarį, ir aš įsivaizduoju, kaip iškart potekom grįžta išbalęs it drobė ir visas šlapias nuo prakaito. „Eik šen... Mes išeinam". – „Kas atsitiko?" Ten buvo vėžlys, mergaitė norėjo jam parodyti savo vėžlį... Ar jis vėl pasijuto esąs burtų auka, ar jo vaikystės garbinimo objektas virto siaubo simboliu?

Jame buvo kažko gyvuliško: ar jis įtarė turįs galių primesti savo jausmus kitiems? Vėžlys kinų mitologijoje – Dangaus stulpas, o kiekvienas imperatoriškųjų kapų stulpas stovi ant vėžlio

nugaros... Žinoma, vėžlys taip pat susikaupimo bei išminties simbolis. Tylus ir uždaras, jis tapo savo gyviškumo įmagnetintos klikos pagrindu ir stulpu.

Tai, kad negebėjo išreikšti emocijų, kad girdėjo pasaulį visu kūnu ir buvo nelaimingas lyg gyvulys – toks buvo jo likimas. Iš pradžių nesveikai drovus, į pabaigą paralyžiuotas narkotikų, greitai susikaupdavo savojo „aš“ slaptoje, tyliai glūdėdavo nejudėdamas it senas kinas, ir vis dėlto jo isteriškojo mikrokosmoso traukos centras buvo opijus ir morfijus. Amerikos indėnas, negras puošiasi tigro letenom ir dantim, plaukų kuokštais, dryžiais išmargintom kailių skiautėm: jo siaubo objektas virsta puošmena. Egzorcizmas, prakeiksmas, jis ir pats truputėlį virsta tuo, kas jam kelia siaubą. Šiaip ar taip, mėgdžiojimas – būdas atsikratyti garbinimo ar baimės objekto. Arba abiejų iškart: ant grotų sienų išpiešti gyvuliai – arkliai, jaučiai, bizonai. Prietaringas, apdovanotas gyvulio, laukinio uosle ir nuojauta, Raineris apipila savo žmoną brangenybėmis. „Stambule, praėjus dvejiems metams po Niujorko vakarėlio, gimimo dienos proga jis mane apipylė turkiais, gryniausiais turkiais: padovanojo žiedą, pakabutį, apyrankę, visą rinkinį vėžlio pavidalo... turkių! Netrukus po to žiedas nuslydo nuo mano bevardžio piršto ir dingo Semiramidės voniose! Be abejo, mažąjį turkio vėžliuką nusinešė Juodoji jūra!“

The Devil in Miss Jones! Velnias buvo balsas. Tai buvo taip nelaukta, neįtikėtina! Kažkas pavogė jo žmonos balsą. Vėliau jis manys, kad ji pardavė jį už pluoštą dolerių vienai kekšei, ir dabar jis, jos balsas, asmeniškiausia ir intymiausia jos dalis, klaidžioja po pasaulį.

– Moralas toks, – pasakė Šarlis, – kad nereikia patikėti nei savo balso, nei jokio savo kūno gabalėlio svetimam žmogui, nereikia leistis apvagiamam.

– Neleisti jam išskristi?

– Taip, kažkas panašaus. Balsas... skrenda?!

– Kaip skrybėlės!

– Taip, tavo balsas tikriausiai išskrido filmų dėžutėse su optika, tavo balsas išskrido lėktuvu Niujorkas–Miunchenas...

– Liaukis, mane baugina visi šie keliaujančių žmonių gabalai, tos skrybėlės, tie skrendantys balsai...

Šarlis tylėjo, prisiminė vasarą Graikijoje prie Skorpiono salos, siaurą įlankėlę, jūrą. Žmonių – nė gyvos dvasios. Moters balsas, daina pasigirdo iš kairės. Keletą sekundžių virš jūros tesigirdėjo vien ši daina. Laukinis, gražus balsas. Grynas tonas. Paskui prasiyrė vandens dviratis. Tai buvo Marija Kalas su maudymosi kostiumėliu ir turbanu, ji mynė pedalus, yrėsi vandeniu taškydama putas, traukdama vokalizes, lėtai praplaukė Šarlio regėjimo lauką ir dingo dešinėje, pusdievė, nusileidusi iš aukštybių pasivažinėti vandens dviračiu. Balsas kurį laiką pleveno tarp dangaus ir vandens. Pabaigoje visada lieka tik balsai, viskas visada taip pat prasideda balsu ir ausimi: dvi šilkinės neužčiuopiamos gijos ir ausies kaušelis! Šitos istorijos jis nepasakodavo, ji būtų pagalvojusi: „Vargšelis! Jam užėjo haliucinacijos!..“

„Laba diena!“ Jis padavė jai laukų gėlių puokštelę, regis, kiek šaipydamasis, bet santūriai. Tai buvo Hansas Magnusas Encensbergis. Ir šiandien, lapkričio sekmadienį, ji guli išsitiesusi ant sofos, pusiau užsitraukusi užuolaidas, regi savo gyvenimo filmo atkarpėlę ir sustoja prie šio vaizdo. Įsivaizduoja jį stambiu planu – jo veidas: spindinčios akys tarsi žmogaus, kuris gyvena žodžių namuose ir nuolat juos tvarko, todėl ji nuolat dvelkia gaivumu, jie atrodo kaip nauji. Ji pritaiko prie to vaizdo garsą, vieno interviu žodžius, tai, ką kadaise jis pasakė: „Tai buvo tik balsas, šitas balsas, o ne kitas, ir aš užsimaniau jai rašyti dainų žodžius...“ – žodžius pagal taktą balsui. Dar vienas kadras stambiu planu – gėlės: plukės, saulutės, neužmirštuolės, kelios rugiagėlės. Stop. Gana. Vakar yra vakar. Ji niekad neužmirš tų žodžių, kurie jos ausyse skamba dar ir šiandien, ypač šiandien.

Ich habe heute keine Lust
zu tingeln, zu tingeln, zu tingeln.
Heute bleib ich einfach liegen
und las das Telefon
klingeln, klingeln, klingeln.

Nebenoriu dainuoti šiandien
Šiandien tiesiog guliu lovoj
Ir tegu skamba telefonas,
Tegu skamba, skamba

Matau, kaip skrenda plaukia debesys
Vis tie patys, vis nauji
Vis tie patys
Ir nežinau ko man gaila

O telefonas jau tyli tyli
Aš nežinau, kaip man rengtis
Mano drabužiai per pilki, per gelsvi, per žali
O gal per tamsūs ar per šviesūs

Taip, taip, tikra teisybė! Gyvenime – kaip dainoj: per tamsūs ar per šviesūs... per dideli?... per maži?.. Eina į nusirengimo kambarį. „Man reikėtų kitų drabužių... ne tokių tamsių? Įnoringesnių?.. Nuspręsiu šį vakarą... vėliau“. Vėl galvoja apie savo pirmuosius drabužius Juodajame Miške, Miunchene, gal ir prašmatnius, bet nestilingus. Dienomis, kai nesirgdavo, tos formos iš audinių būdavo laimės pažadai, ir ji sakydavo sau: „Šituos apsivilksiu tą ar aną vakarą, tokioje ir tokioje vietoje, dėl kažko, arba dėl nieko, dėl visų, arba dėl kokio nors nepažįstamojo“, ir įsivaizduodavo save jais apsirengusią, – „šukuosena *à la Bardot*...“ – ir eiseną... Po suknele įsivaizduodavo atsinaujinusį, gundantį kūną, kitus judesius, paskui vaikinus, įsivaizduodavo netikėtai pakviesta į vakarėlį: „Platters“, *Oh yes I'm the great preten-*

der, arba *Only-y-y You-ou-ou.* Dienomis, kai sirgdavo, nenorėdavo nė pažiūrėti į savo drabužius, jie dar labiau ją nuliūdindavo... O nūnai? Dabar? Kažkoks netikrumas ir abejingumas. Ar pasikeitė ji, ar kitkas? Taip, jau kuris laikas ji ne tokia smalsi, ne tokia jaudri, mažiau kerų santykiuose, o pirmiausia – drabužiai, dabar jie tapo šarvais, galios ženklu, tarsi ji gyventų primityvioje karingoje visuomenėje. Dabar, švilpaudama dvi natas, ji ima sukioti vieną po kito pakabų kabliukus į tą pačią pusę, smaigaliu į sieną. „Šitie kabliukai atrodo kaip kas??? Kaip klaustukai! Eime į lauką! Kokia graži diena!" Žvilgteli į veidrodį. Veidą jai nubėrė raudonos dėmės, ją prisiminė senoji liga. Nieko rimta, užteks kortizono tabletės, bet ji vėl prisiminė vaikystės siaubą, veidrodis jai vėl parodė vaikystės nagus... „Nemanyk, kad gali nuo manęs pabėgti visiškai, aš tavęs niekad nepaleisiu". Ši prakeikta oda nedavė jai ramybės visą gyvenimą. „Nemaniau, kad kada nors galėsiu vaidinti kine... Kinas man visada buvo neatsiejamas nuo šviesą spinduliuojančios, vaiskios, lygios, permatomos odos. Regis, mano eisena buvo tinkama, tačiau oda kliautis negalėjau". Niekad, niekad gyvenime „raupsuotas" vaikas, kartais nuo alergijų apankanti mergina negalėjo nė pagalvoti, nė įsivaizduoti, kad vieną dieną... ir vis dėlto, taip, taip, ne tiek daug žmonių, bet, tarkim, vis dėlto minia, nedidelė, bet triukšminga minia, keli šimtai, pora tūkstančių žmonių matė ją ekrane, netgi dideliame ekrane! *Silver screen!* Veidas stambiu planu, ir net penkiasdešimt ar šimtas tūkstančių ja žavėjosi, ir iš penkiasdešimties, šimto tūkstančių penki ar dešimt tūkstančių tikriausiai jos nepamiršo, iš jų septyni ar aštuoni šimtai pavertė ją savotišku kultu, ir iš šių septynių ar aštuonių šimtų keturiasdešimt ar penkiasdešimt žmonių garbino ją vien už jos *Palomą.* Ir tarp šių keturiasdešimties ar penkiasdešimties garbintojų vienas, beje, rauplėm ir spuogais nuberta oda, kuria savo „Factory" biure nuolat skųsdavosi, – anot žmonių, buvo pasikabinęs ant sienos filmo afišą, kur ji nufotografuota sėdinti priešais veidrodį. Tai buvo Endis Vorholas, visai įmanoma, jog jam galėjo

patikti fatališkas žvilgsnis, regis, kažkada susitikęs su Blogiu, o dabar jam neteikiantis jokios reikšmės. Taip, visai įmanoma.

Taigi dabar jos veidas, nuostabiai apšviestas, nepriekaištingas, rodomas 3x7 metrų dydžio *silver screen,* ekrane, kurį vieną dieną vokiečiai pavadino *Leinwand,* linine paklode – iš to paties lino kaip drobulės bažnyčioje, – beje, tokia pat paklode, į kurią ilgai buvo vyniojamas jos kūnas, nes ją kankino odos skausmas, ir tai buvo tarsi jos atsikeršijimas savo likimui: jos veidas rodomas ant lininės paklodės, kuri kadaise jį slėpė.

Tada ji būtų viską atidavusi už gražią odą, net už pakenčiamą odą, tada išbandė viską: meldėsi Mergelei Marijai, su senele Ana, visąlaik giedojusia šventas giesmes traukinyje, važiavo į Lurdą... galiausiai jai labai daug padėjo psichoanalizė, ir jei vėliau kas nors imdavo ją koneveikti... tai jau niekas neturėjo teisės jai girdint minėti blogu žodžiu to Vienos „detektyvo", to cigarų rūkaliaus, egiptietiškų statulėlių kolekcininko ir sapnų aiškintojo, įgijusio dviprasmišką gebėjimą valdyti paslaptingas minčių asociacijas.

Ji išeina iš namų. Eina kiemu pro dar nevisiškai nužydėjusius krūmus, paskui Belšaso gatve, tada pasuka kairėn, į Varenės gatvę, kur po žalia balta raudona – *basilic mozarella tomate* – vėliava prie Italijos ambasados stovi *carabiniere,* o dar toliau, gatvėje, kurioje įsikūrusios dvi ar trys ministerijos, išvysta saugančius gatvę policininkus su šalmais prie diržo, su plastikiniais skydais rankoje, ant grandinėlės kabančiu švilpuku, ir tas švilpukas, tas vienas švilpukas viską pakeičia: policininkai su ta apranga tampa panašūs į vaikiškų žaidimų lėlę, o revolveris staiga virsta vandens pistoletu. Ji įsuka į Bako gatvę: Dalojo cukrainė, trys japoniukės juokdamosi perka dėžutes šokolado... Ji dvejoja, paspartina žingsnį... Tolėliau – Majolio muziejus, senasis Keturių metų laikų fontanas, ji negali atsispirti ir grįžta atgal: „Negaliu atsispirti... prašom du šimtus penkiasdešimt gramų šokoladinių triufelių". Vėl grįžta prie Keturių metų laikų fontano: čia veikia Žano Mišelio Baskija paroda. „Aš ją mačiau... juodas džiaugs-

mas... vienas paveikslas vaizduoja partitūrą... grafiti... restorano valgiaraščiai... Niekad nemačiau apie jį filmo su Davidu Buviu ir Kurtni Lav, ją labai mėgstu. Mėgstu jos blyškią ir rožinę švytinčią odą, jos judesius, kiek išklerusį kūną: anglė. Ak, šit ir Isejaus Mijakės krautuvė! 1999–2000 metų kolekcija, *Pleats Please* linija: ryškios spalvos, poliesterinės suknelės tarsi pasiūtos iš krepinio popieriaus, žibintai iš sulankstyto popieriaus, Nogušio lempos, arba, atvirkščiai: žibintai, virtę akordeonu plisuotom suknelėm, mažytės klouno bandonijos, virtusios sukniomis. Ir nenuostabu, juk jis yra rašęs, kad „viskas gali būti drabužis". „Man? Ne man? Ryškokos spalvos... be to, labai brangu!.. Beje, aš turiu viską, ko man reikia... ką gi... visada taip sakom, o paskui... Alinė „Lipp"! Jei užsukčiau ir suvalgyčiau Bismarko, Bismarko ar Baltijos, silkės? Sakoma ir vienaip, ir kitaip, aš labiau mėgstu Baltijos... Ne! Galų gale per daug kalorijų..." Silkė? Baltijos silkė? Žibinto formos plisuotos suknelės?! Prisimena kaimą ant Baltijos jūros kranto, tamsoje, per karą: prisimena kitus vaikus, žvakes, iškirptas akordeono formos popieriuje, lėtus žingsnius tyloje naktinėm gatvėm, slaptą baimę, Žibintų šventę, *Laterne, Laterne! Sonne, Mond und Sterne!* Saulė, mėnulis ir žvaigždės! Fėjų pasaka už keturis su: žavus vaizdas, puspenktų penkerių metų vaikai dainuoja kartu, labai tyliai, susižavėję, išpūtę nustebusias akis, šiek tiek drebantys, apgraibom žengiantys į priekį, balsų, žingsnių aidas kyla į naktį, apšviestą mėnulio, pusmėnulio, žvaigždės formos žibintų, kabančių ant ilgų lazdų, kurias stropiai laiko žengdami vaikai. Kompaktinis Bjork diskas Sen Žermeno „Drugstore"? Prieina arčiau: „Žiūrėk, vien tvoros ir pastoliai. „Drugstore" išnyko! Gal pas Vidalį, čia pat, Reno gatvėje?.. Ne, dabar čia „Cartier". Papuošalai vietoj diskų. Pereina gatvę, kitoj pusėj – kioskas... per visą puslapį antraštė: „Krachas Azijos rinkose", statistika byloja, kad kai suknelės sutrumpėja, biržos indeksas krinta, ir atvirkščiai, pasirodo, tai vadinama „siūlės indeksu", ji nusiperka *The Face* su „Spice Girls" viršelyje, įeina į „Flore", užlipa į antrą

aukštą, bus ramiau... „Prašom išspaustą citriną be ledo ir be cukraus“. Ten sėdi Šarlotė Rampling su drauge ir kvatojasi net susiriesdama. Kompanijos „Pepsi“ remiamos, „Spice Girls“ uždirba 100 000 dolerių per vieną koncertą... dvidešimt penki koncertai per mėnesį, plius reklama. Yra ir nuotrauka: „Spice Girls“ lėlės. Kad išreklamuotų šiuos žaisliukus, aplink jas tupinėjo trys šimtai fotografų... ne apie „Spice Girls“, jos neatėjo į konferenciją, fotografai tupinėjo apie lėles! Ji eina toliau, nusileidžia Bonaparto, paskui Giuėnėgo gatve, čia yra nedidukė galerija, įeina vidun, taip, čia jis, apie kurį daug girdėjo: Edvardo Munko paveikslas *Šauksmas.* Jame pavaizduota moteris dryžuota suknele su arkutėmis. Portretas visu ūgiu: moteris dainuoja, bet ne koncerte, veikiau gražią popietę repetuoja salone arba dainuoja dviem trims žmonėms, sėdintiems ant sofos. Yra nedaug drobių, vaizduojančių dainuojančias moteris: Džotas, Pjeras dela Frančeska, bet tai angelai, Vato? Ne. Be abejo, Vistleris, reikia patikrinti, Dega, taip, jis nutapė *Dainininkę su pirštinėmis,* ir Tulūz-Lotrekas, nutapęs Ivetę Gilber. O XX amžiuje? Beveik nieko. Ak taip, dainuojančią ją yra nutapęs jos draugas Salomė. „Iš tikrųjų, mano draugas Salomė nutapė mane dainuojančią... tiesą sakant... paveiksle aš veikiau panaši į kažkokią būtybę, kylančią į orą... Atrodau kaip kažkoks *dickes freckes Berliner Kind,* šokantis į orą velniūkštis“... Išeina iš galerijos: Šventųjų Tėvų gatvė, *Holly Fathers Street,* kaip mėgsta sakyti Šarlis užėjus anglofilijos priepuoliui, jis taip pat sako *Dragoon Street, Good New Boulevard...* Paskui Universiteto gatvė, viduramžiais tai buvo raštininkų Paryžius, šiandien – leidyklų: „Le Seuil“, „Gallimard“...

Dabar miesto pulsas plaka greičiau, arterija platėja, šakojasi, skiriasi į dvi dalis, sudaro atšaką, tolėliau sparčiai žingsniuoja firmų kurjeriai ir viešbučių patarnautojai su vokais, gėlių puokštėm, dideliais kartoniniais krepšiais su etiketėm, žmonės eina įvairiom kryptim, *knibždantis miestas.* Atšakos pakraštyje, sankryžoje, ten, kur trikampis platesnis – muitinė, šešiaaukštis kampinis namas tarsi kyšulys iš pajuodusio amžiaus pradžios skalū-

no, vientisas blokas, tikras vandenyno laivas, kurio paskutiniame aukšte driekiasi eilė iliuminatorių – dvidešimt penki – pilkšvai žaliais ketiniais apvadais. Ji, žinoma, visada gali įsivaizduoti, kad jo viduje prikaupta neįtikėtiniausių dalykų, daiktų iš visų planetos kampelių, atimtų prie sienos, oro uostuose, stotyse, dokuose, *pilnas svajonių miestas.* Ne, negali. Ten visko tiek daug, kad svajonėms nėra vietos...

Sen Žermeno laboratorija: skeneris, doplemetras, ultragarsas, rentgenas. Įeina į rentgeno kabiną. Gydytojas Dakas gal net šiurkštokai, nesigailėdamas, pabrėždamas kiekvieną skiemenį ją perspėjo: „Šįkart – rimta, em-fi-ze-mos pradžia. Jei ne-si-liau-si-te rū-kiu-si, ci-ga-re-tės taps jūsų karsto vinimis...“ Paprastai ramus jo baritonas čia, šalia kraujo matuoklio, beregint virto niūriu balsu iš grabo. Paėmęs rožinę plastikinę manekeno detalę gydytojas paaiškino: „Štai *jūsų* plautis“. – „Aš negaliu... *ich kann nicht...* niekaip neįstengiu... Galvoju apie tai visą laiką, net negaliu miegoti. Atkreipkit dėmesį, aš negaliu užmigti, kai guliu, taip kosčiu, kad turiu miegoti sėdėdama, apsikaišau pagalvėm, o iš galvos niekaip neišeina cigaretė...“ Tai veikiau buvo tam tikras judesys nei kitkas, jos kūnas jau seniai tarsi prisiderino prie šios dešimties centimetrų ilgio bakelito tūtelės, taip, tuos judesius iš pradžių ji nusižiūrėjo nuo motinos, paskui, būdama šešiolikos ar septyniolikos, surūkė pirmąją cigaretę, tai buvo „Lasso“ cigaretės, ant pakelio puikavo kaubojus ant arklio, jo kilpinę atstojo spirale besiraitantys dūmai, be to, rūkydama ji galėdavo lengvai bendrauti su kitais, sykiu jai tai buvo ir apsauga – su žaizdota oda ir alergijomis ilgą gyvenimo tarpsnį jai trūko ir vieno, ir kito.

Prie šio aksesuaro, traukos centro, grakščiai prisitaikė kūnas, pirmiausia ranka – kandiklį ji laikydavo trim pirštais, – paskui judesiai: rankos riešą laikydama prie šlaunies, sėdėdavo bare sukryžiavusi kelius, truputį atlošusi galvą su šypsena lūpose, atrodė it juokingas ir linksmas iššūkis, mažytė amerikiečių gangsterių filmų, vaizduojančių fatališkas moteris, parodija, ir...

„Liaukitės!“ Gydytojas Daksas, atrodė, nejuokauja: „Jums jau nebėr iš ko rinktis...“

Atsidūrusi lauke, sustojo, išsiėmė rentgeno nuotrauką iš voko ir čia pat, ant šaligatvio, neono šviesoje ėmė apžiūrinėti: jos plaučiai narve abipus kolonos panėšėjo į du puspadžius. Kitapus permatomos rentgeno nuotraukos kiek deformuoti praeiviai nekreipia dėmesio į moterį, ištiestoje rankoje laikančią didelę stačiakampę plėvelę ir žiūrinčią į savo skeleto gabalėlį, jie eina greitai dėl to, kad šalta, ir todėl, jog po valandos bus *20 valanda.*

Dusliai gaudžia miestas, rožiniais tonais dega saulėlydis; vakaras prasidėjo kaip tik ten, palei upę, Voltero krantinėj, d'Orsė krantinėj, su įsiterpusia Karuselės aikšte. Tiuilri sode, centre, kur miestas išsituština plaučius, išsivalo kvėpavimą ir bėga ten, kur jis beveik niekas, tarsi čia buvo stabtelėjęs tik išryškinti šių erdvių, teisingiau pasakius, apybraižų. Juodame celiulioidiniame stačiakampyje pamėgino įžiūrėti dėmę ar kažką panašaus: plaučių forma atrodė kaip Libano, ne, veikiau kaip Taivano salos!

Įdėjo rentgeno nuotrauką į voką ir nuėjo toliau. 70-uoju numeriu pažymėtame name vaistinės vitrinoje mergina – tobulas veido ovalas, kremais išteptas ir tvarsčiais apmuturiuotas kūnas – atrodė, žiūri priešais, į kitą gatvės pusę, kur 37-ajame name įsikūrusi kita vaistinė: Deirolis, taksidermininkas. Manekenė aksomine, plonytelaite oda, pieneliu suvilgytais pusiau primerktais vokais žvelgia tiesiai į storus šiurkščius ryklio griaučius aligatoriaus žvynais. Liūtas, tigras – šiurkštus, išilgai perrėžtas kailis – keistai stebeilija į Gražuolę. Trumpą laiko mirksnį raudona šviesa sustabdo automobilius ir žmones, šie tolėliau eina į žalią šviesą, lieka tik ta balzamuota mergina baltais vokais ir gyvuliai, tarp jų – nė gyvos dvasios, tik Gražuolė ir žvėrys, sustingę amžinybės fragmente.

Su rentgeno nuotrauka po pažastim eina palei taksi stoteles: piko valanda, savo eilės laukia žmonės, įvairiausi žmonės, iš visų

pasaulio kraštų, juos, nepatiklius varžovus, trumpą gyvenimo akimirką surinko eilė, akimirką jie tapo savotiška bendrija... visi budrūs, žiūri į savo laikrodžius: be dvidešimt aštuonios, greit bus dvidešimta valanda, paskui, įsistebeiliję į upę, nekreipia dėmesio nei į liūtus, nei į krokodilus, nei čia pat už nugaros dantis iššiepusius vilkus: žmogus saugojasi žmogaus, jis vėluoja, bijo, kad kitas neužimtų jo vietos, eilės... Jie neramūs, apsupti tuštumos: šalia – didžioji septynių juostų kryžkelė, gaudesys, miesto šviesos, *Bright Lights, Big City* – kieno tai buvo daina? Jau buvo? Praeiviai!.. Dauguma leidžiasi į metro, M kaip M, *La Maudite,* Prakeiktoji, su savo prakeikta oda: „Taip, tada aš jaučiausi prakeikta".

Prie kampo – didysis teksmekas: dar pora spalvotų skarelių, žaliai dažyta sruoga, „Nike Air-Max" oro pagalvė iš permatomo plastiko, metekų pora ir manekenas, skelbimų stulpas, šūkis iš JAV filmo: „Tu neapkęsi savo artimo kaip pats savęs"... Priėjo sankryžą. Raudonai mirksėjo eilutė: *Gatvę pereikite dviem etapais... Gatvę pereikite dviem etapais.* Sceną ji taip pat kartais pereidavo dviem etapais, tarsi tai būtų buvusi ne pažįstama teritorija, o uždrausta vieta, ji eidavo iš gilumos, taip jai patikdavo: dviem etapais, dvigubu ritmu, iš pradžių eidavo lėtai ir dvejodama, viduryje sulėtindavo tempą, padarydavo ilgą pauzę, eidama truputį atsipūsdavo, o paskui ryžtingai, tarsi nugalėtoja, iškvėpdama visą orą pasiekdavo rampą. Atsarginėje eismo zonoje sustojo, čia buvo septynios juostos, eismas šią valandą buvo beprotiškas, paskui antras etapas, ir šit ji jau kitam krante, ramiam, plokščiam, tikroj provincijoj; dekoracijos pasikeitė. Bako gatvė: pavadinimas tas pats, bet jau ne toks, kitoks. Toli, kioske, dar pastebėjo efemeriškas neįžiūrimų veidų nuotraukas, tas, kurias kiekvieną dieną atplukdo gyvenimo aktualijų banga, paskui viskas, kitas pasaulis, miesto gausmas nuaidėjo, su juo dingo artima neišvengiamybė, truputį gelianti „kitur" nuojauta.

Gatvė susiaurėja. Už penkiasdešimt metrų, netgi arčiau, iš tvinksinčios praeivių arterijos ji tampa gatve – visų amžių krautuvininke: XIX amžius, XVIII amžius, XVII amžius, XVI am-

žius, toliau – *out,* be datos. Parduotuvės, senos krautuvikės – Centrinė senų šautuvų parduotuvė, Prancūzijos nacionalinė sodininkystės bendrovė, vyriausiasis parfumerijos ir pirštinių specialistas kiemo gale, kairėje – seni žemi namai, per penkiasdešimt metrų ji perėjo ne tik ištisą amžių, bet tam tikru atžvilgiu ir žmones, grįžo laiku atgal ir suseno pati! Tarsi dabar, šią akimirką, laikas būtų ėmęs bėgti atgalios, Bako gatvė tapo Bakstrito gatve, žmonės taip pat ėmė atrodyti kitaip, pasikeitė jų žingsniai, eisena, jie sulinko, pasidarė lėtesni, dabar jie stovėjo prieš papuoštas vitrinas, tie patys žmonės, kurie penkiasdešimt metrų žemiau kažkur skubėjo kiek sutrikę, ten nebuvo jokių žiūrėtinų prekių ir tuščios erdvės apgaubtas jų žvilgsnis neturėjo už ko užkliūti, į ką atsiremti. Mūsų žvilgsnį kartais sustabdo koks niekas: šviesa, kampas. Kitapus, ten, kur buvo atšaka, paskui septynių gatvių sankryža, jie plaukė įvairiomis kryptimis, o čia dabar visi ėjo viena kryptim, arba, tiksliau, dviem, tačiau tiesiai, per penkiasdešimt metrų jie pasikeitė.

Ką gi, ji taip pat: tai įvyksta automatiškai, žmogus nieko negali padaryti, nors apsimetusi *funky* lėktum dideliais žingsniais, bėgtum ant rankų dainuodama, gatvė būtų stipresnė, verčiau nelįsti, neiti per ją. Tai fatališka! Mirtis griebia gyvuosius, mirusieji nori gauti palikimą iš gyvųjų, iš visų be išimties, ir tam tikrose vietose tam tikromis valandomis įvyksta sandoris, dovanojimo aktas, tylomis, artėjant nakčiai, žmogus palieka truputį gyvenimo, jaunystės, gatvelėje, prieblandoje, tarp dviejų krautuvių, palieka keletą sekundžių net nežinodamas. Ji atėjo. Jei pažiūrėtum į miesto planą arba jį nufilmuotum aparatu „Spot 6“ iš kosminio laivo „Observer“, pamatytum, jog vaikštinėdama žingsniais ji išbraižė gulintį skaičių 8: begalybės kelią!

Žemai, buvusios Rusijos ambasados parke, dega žibintai, ir sena dama, apsivilkusi apgailėtina, dar sovietinių laikų neperšlampama striuke, sargė, eina paskui savo milžinišką, ant pastato sienų ir medžių nutįsusį šešėlį, kas vakarą ji apibėga savo teritoriją priešinga laikrodžio rodyklei kryptimi, ji eina aplink

parką, rainas ilgakailis katinas su plaukų kuokštais ant ausų ir raudonu antkakliu išbaido iš kaštonų varnas, ir jos smarkiai vasnoja sparnais aplink parabolinę anteną, plačią pakrypusią metalinę lėkštę, pastatytą ant parko žemės šalia kubilo su smėliu, šalia sūpuoklių ir rogučių, nudažytų jai pažįstamomis spalvomis: tokių spalvų buvo jos karuselė ir rogutės, kurias ten, prie Baltijos, Šlėzvigo-Holšteino žemėje jai buvo padarę rusai ir lenkai, jos tėvo kaliniai – raudonų, žalių, geltonų, išblukusių, blyškių spalvų... Ji buvo ketverių penkerių metukų, to paties amžiaus kaip vaikai, kurie dabar ten, žemai, žaidžia, juokiasi ir kalba rusiškai. „Neįtikėtina, ketverių metų, o kaip puikiai kalba rusiškai!“ Taip, kaip keturmečiai kinai kalba kiniškai, o izraeliečiai – hebrajiškai! Suaugęs užsienietis jaučiasi truputį kvailai prieš šiuos labai labai senus keturmečius išminčius. Net kalbėdami apie katę, sakome, jog ji rusiška katė, ir tai truputį keista. Kaži kaip katė miaukia rusiškai? O hebrajiškai?

Temsta, skamba Šventosios Klotildos varpai: ji jau seniai netiki, bet šie garsai jai kažką reiškia. Ji išsitiesia ant sofos ir žiūri į dangų, į debesis.

Diese Wolken sind nichts
und wieder nichts.
Aber schön sind sie,
wie sie weiß und schnell fliegen.
Nur ich
bleibe liegen

Šie debesys niekas
Visiškai niekas
Bet kokie gražūs
kai balti greitai
plaukia priešais mane
Tik aš
aš guliu lovoj.

Dvyliktame puslapyje – žinutė: „Filmų prodiuseris Mazaras buvo rastas negyvas savo namuose, jam buvo trisdešimt devyneri metai. Aštuntajame dešimtmetyje jis finansavo daugelį režisierių: Polanskį, Fererį, Žaną Eustašą, Žaną Luką Godarą, Žaną Janą...“ Šarlis liovėsi skaityti. Nematė jo trejetą metų. Jau Prahoje Mazaras buvo nusivaręs nuo koto. Karolis Bukė, kuris ten suko filmą, eidavo jo ieškoti turistinio viešbučio koridoriuose, kur jis slankiodavo su boksininko šortais, daužomas viešbučio apsaugos farų komunistų ir įžeidinėjamas šviesiaplaukių peroksidinių kekšių, pasamdytų šnipinėti klientus. Pro viešbučio langą buvo matyti žydų kapinaitės, kur antkapiai dėl vietos stygiaus buvo sustatyti kreivai šleivai ir stovėjo pasvirę vieni ant kitų. Net mirę jie neišsivadavo iš geto.

Tarnas marokietis, kuriam jis drausdavo jį trukdyti, rado gulintį ant pilvo lovoje priešais įjungtą televizorių. Televizorius, beje, buvo vienintelis jam likęs daiktas. Jokio baldo, tik tuščias baltas butas. Lova, televizorius su vaizdo grotuvu ant grindų, ir viskas.

Pinigų turėjo nedaug. Buvo išsinuomojęs jachtą su komanda ir mielu kapitonu italu. Jo jėga slypėjo žodžiuose, kalbos galioje. Visko pagrindas, beje, buvo paprastas popieriaus lapas: pakerėtas jo žavesio ir elegancijos, vieną vakarą Žanas Ribu parašė perleidžiąs jam, Mazarui, trisdešimt procentų savo dalies „Gaumont“ kompanijoje. Štai ką reiškia plonas popierėlis ir kalbos jausmas. Jis visada cituodavo vieną frazę, aiškindamas Šarliui, jog tai esanti libaniečių patarlė: „Klausytis – pirkti, kalbėti – parduoti“.

Mazaras taip pat pralošė. Buvo jau beveik laimėjęs, visai arti pergalės, bet galiausiai pralaimėjo Seidu, nepermaldaujamam kapitalistui protestantui – tyriausiam ir kiečiausiam. Pats Mazaras įtraukė jį į šią machinaciją ir labai greit buvo išspirtas. Klasika! Šiuo atveju jis pralaimėjo, nes norėjo pasilinksminti. O tie, kuriuos jis, beje, įkėlė į balną, pasodino į vietą, iš kurios pats buvo išmestas, – Seidu, Toskanas diu Plantjė, kurį jis vadi-

no Tokaru diu Plantonu, – nenorėjo daugiau matyti šio barokinio gyvenimo džiaugsmo, šitos „beprotybės“, šito savotiško gyvenimo meno, ir kad jiems prieš akis nešmėkščiotų šie veidai ir negirdėtų daugiau apie juos kalbant, turėjo jį pašalinti. Jie mieliau pasirinko nuobodį: juk tas tipas „Karltone“ iš džiaugsmo užšokdavo ant stalo, kai grifelinėje lentoje stebėdamas filmų hitų paradą pamatydavo, kaip šokteli aukštyn *Didžiojo apsirijimo* lankytojų skaičius, tas tipas – *Ciné Chiffres* tada dar nebuvo – viską žymėdavosi kreida ir šaukdavo: „Aš esu prancūzų kino karalius!“ Ir iš tikrųjų vos juo netapo.

O regis, kadaise, prieš dvidešimt metų, jam buvo nužymėtas kitoks kelias: turtinga siro-libano šeima, puikios politologijos mokslų studijos, žavi nuotaka... kuri nusižudo. Kadangi tokie dalykai įmanomi, staiga jam topteli, jog viskas leistina. Labai labai greit jo gyvenimas ėmė riedėti pragaran.

Buvo kilęs iš Vidužemio jūros šalies, linksmas ir energingas rytietis, todėl tik greičiau išryškėjo ratilai po akimis, jo tamsioji dalia, jį supančios sutemos. Iš toli, labai iš toli galėjai nujausti, kad jis silpnas, kad jį traukia praraja, tačiau ji neatrodė tragiška, atvirkščiai, ji visus kerėjo, net pačius kiečiausius, galingiausius ir labiausiai apsišarvavusius – kerėjo jo žavesys ir žadinamas siaubas. Mus visus traukia praraja, tačiau toji trauka daugiau ar mažiau paslėpta. O jis buvo prarajos išrinktasis. „Spindintis gyvenimas? Prarajos išrinktasis? Mane tai žavėjo, – pasakojo Šarlis Ingridai. – Ir ko tik tada jis nežavėjo? Žavėjo net pačius galingiausius, pačius turtingiausius. Aplink jį truputį atsidavė siera, ir tai visus traukė, ypač moteris“.

Tačiau „Pathé“ direktorius jį perspėjo: „Žanai Pjerai, niekad jums neleisiu tapti prancūzų kino patronu“. O „Gaumont“ jam tebuvo užkandis.

„Dažnai susitikdavau su juo „Plaza“ viešbutyje, – pasakojo toliau Šarlis. – Vieną vakarą, labai labai vėlai, buvo pats žiemos vidurys, uždarą kiemą žemai klojo storas sniego sluoksnis, už sunkių pusiau užtrauktų užuolaidų krito dideli dribsniai, nuo

uždengtų indų, šilumą laikančių lėkščių, arbatinukų, stovinčių ant didžiulio ratukinio išskleidžiamo staliuko, blykčiojo šviesos atspindžiai, trečią valandą ryto *room service* ir kokainas ant naktinio staliuko. Kai įėjau, iš po paklodžių išniro gražus merginos veidas. Mazaras pakėlė didžiulę balto lino paklodę ir juokdamasis paaiškino: „Matai? Čia ne tau! – Merginos kūnas iš tikrųjų buvo nuostabus. – Ji vadinasi Severia". Po akimirkos jis išlipo iš lovos ir, sukdamasis aplink save, ėmė kliedėti apie savo planus: „Tu nesupratai, Šarli, – buvo nesiskutęs, ilgom apatinėm kelnėm, pūpsančiu pilvuku, su pašaipia laiminga šypsenėle lūpose, taip šypsosi moterys, taip dažnai šypsosi Rytų šalių vyrai, – nesupratai: „Gaumont" – tik užkanda, man reikia „Fox", „Warner" studijų..." Buvo sunku pasakyti, juokauja jis ar ne, tikriausiai – ne. Atėjo patarnautojas: „Pone Mazarai, blondinė iš 504-ojo ką tik grįžo su prodiuseriu marokiečiu!" Jis dalydavo banknotus viešbučio personalui, kad šis šnipinėtų po viešbutį ir trumpai jam pranešinėtų – tai darydavo šiaip sau, be jokios priežasties, savo malonumui, jam buvo smalsu, ką veikia kiti. Išeidamas pravirame komodos stalčiuje pamačiau revolverį.

Vieną dieną, kai atrodė, jog Ribu popiergalis jam atnešė sėkmę, nuvažiavo į Bulonės mišką, į „Gaumont" studiją: „O dabar, Šarli, eik šen ir pirmyn: klok raudoną kilimą! Visus aukštus vaišinu šampanu!" Jis manė, jog visi skyrių vadovai laukia jo it naujojo karaliaus. Tačiau buvo sutiktas veikiau šaltokai... Tiesa, vienas kitas paspaudė jam ranką: „Sveikas, pone Mazarai, sužavėtas, pone Mazarai..." Pasikėlėm į septintą aukštą, į terasą, iš jos buvo matyti Sena, jis nužvelgė miestą ištardamas kažką panašaus į „Mudviem Paryžius, mudviem pasaulis!", paskui prisipažino: „O dabar, žinai, ką mielai norėčiau pamatyti? Bankrotą". Jo šnekos buvo pirmalaikės, juoba kad „Gaumont" jis neturėjo, jis teturėjo valdžią „kabutėse". Jis turės tik savo asmeninį bankrotą, savo savižudybę, ir be jokių kabučių. Pereis tik į antrąją operacijos fazę, tą, kuri, beje, daugeliui esti seniai užprogramuota, ir čia jis pasirodys labai gabus, vienas gabiausių savo

kartos žmonių, nors, beje, visų jo gabumų neprireiks: laikai keitėsi, tapo blaivūs, o ir Mazaro jie nebepakentė. Jis ėmė rodytis tik su marškinaičiais ir ilgom apatinėm kelnėm, mėlynom, raudonom dėmėm nusėtomis rankomis, pradėjo visus įžeidinėti – Seidu ir kitus. „Pas Reginą“, pamatęs įeinant bjaurią mažytę damą, „William Morris“ savininkę, ėmė šaukti kaip prekijas: „Žiūrėkit, kas atėjo! Prasčiausias Paryžiaus režisierius su didžiausia lesbiete už parankės!“ Rasistiniai, seksualiniai įžeidinėjimai.

Be švirkšto, iš tikrųjų rimto dalyko, turėjo dar vieną dalykėlį, dar vieną apetitišką kąsnelį, vieną užgaidą – kokaino ir heroino mišinį. Važiuodamas taksi su Šarliu paaiškino: „Paimi ploną cilindrą arba kūgelio formos kartoną, įberi lygiom dalim kokaino ir heroino, įsikiši tą kūgelį į šnervę, atsakančiai sprigteli į kartono apačią ir pasiutusiu greičiu – greičiu didžiąja raide – tau trenkia į smegenis. „Puf!“ Kalbėdavo jis garsiai, skeryčiodamas rankomis ir stulbindamas vairuotoją, stebintį jį veidrodėlyje. „Puf!“

Kai Šarlis perskaitė žinutę apie mirtį, jo galvoje ėmė plaukti vaizdai, prisiminimai, tačiau jie greit dingo, liko tik du žodžiai, kuriuos dažnai girdėdavo iš Mazaro lūpų: „O toliau?!. Toliau?!.“ – nekantrus noras sužinoti kažką naujo, klausimas, nukreiptas į ateitį. Taip, tiesa, balsai išlieka mūsų atmintyje paskutiniai, balsas dažnai tarsi kvepalai, jis pirmasis praneša, kad į jūsų gyvenimą fiziškai įžengė kažkoks žmogus. „O toliau?!. Toliau?!.“ – tarsi klaustų vaikas, norintis sužinoti, kaip baigsis pasaka. „O toliau?!“ Bet nuo šiol šie žodžiai jau nelaukė atsakymo. Galiausiai mūsų didvyris ir visa kita, tie „O toliau?! Toliau?!“, visko smalsaujantys ir klausantys laiko, virto kažkuo priešingu, Mazaras jau kartodavo šį klausimą kaip seną triuką, tarsi papūga, ir užsikišdavo ausis – kai vieną dieną Prahoje Šarlis norėjo jam papasakoti labai linksmą istoriją, jis iškart delnais užsidengė ausis: niekas neturėjo trikdyti jo viduje ramiai plaukiančios bangos, sujaukti senos, nuo šiol neliečiamos informacijos. Nors įžūliai pragaištingai pasipūtęs, jis vis dėlto nuspėjo,

kaip viskas atrodys netolimoje ateityje: kad turėtų laisvas rankas, žmonės užsidės ausines su laidu, prijungtu prie „Walkman" aparato, paskui ims nešioti miniatiūrinius telefonus, šie daikčiukai bus mažesni ir mažesni, arba išvis nieko nesinešios, nes žmogus tapsiąs it šarvuotis, jam nebereikėsią nei jokių naujų niekučių, nei protezų, mūsų kūnas pasisavinsiąs tuos niekučius ir pats tapsiąs save tenkinančiu niekučiu. Apsvaigęs nuo heroino, Mazaras numatė pačius banaliausius mūsų įpročius: visi vaikščiosią apkvaišę nuo heroino, net tie, kurie jo nevartoja. *Tutti drogati!* Ir jei, tarkim, Mazaras apsireikštų šiandien su užkritusia plaukų sruoga ant gyvai spindinčių akių ir imtų visų klausinėti: „O toliau?!. Toliau?!.", žmonės tyliai stebėtųsi: „Ką jis čia šneka? Kodėl šneka? Ko jis tikisi? Kas toliau? Nieko. Toliau nieko nėra".

Ji lėtai apsisuka aplink save, tarsi ant judančio cokolio, mechaninė lėlė, vyniojanti nuo savęs savo jausmų filmą: *Shanghai, near your sunny sky / I see you now, soft music on the breeze / Singing through the cherry trees.* Šnabžda dusliu plonyčiu mergytės balsu, kling-klan! Regis, pasiklydo savo prisiminimuose ir ieško užmiršto kvapo, garso ar veido: *Dream of delight! You and the tropic night.* Taip, prisiminė: *Shanghai, Longing for you all the day through / How could I know, I did miss you so.* Ji švyti, liaujasi sukusis apie save, liaujasi judinti rankas ir delnus. Dabar vėl kupina gyvybės, vėl moteris, jos balsas vėl skambus, aistringas, viskas vėl grįžo, vėl skamba linksma fokstroto melodija: *There in that land of mimosa / Someone with eyes so true / Waits for me in Shanghai, Shanghai / Land of my dreams and you.* Šarliui tai patinka labiausiai: neįtikėtina įvairovė, kurią ji mokėdavo sudėti į savo dainas, kartais užtekdavo tik vienos frazės, trijų keturių taktų, ji švelniai pereidavo nuo tono prie tono, kupino išradingų ornamentų: nuo tam tikro apšvietimo taip keičiasi kai kurių šilkų tonas. Ji buvo laiminga: jai vėl grįžo tikra-

sis anų laikų pojūtis, *There in that land of mimosa,* ir iškart dingo neaiškus ilgesys. Tuos jausmus ji nuoširdžiai suvaidindavo. Tapdavo tik liūdnos, kerinčios ar valdingos, moters ženklu. Ji vaidindavo netgi moterį. Tai viską keitė: Šarlis gyveno su keliomis moteris! *I found the distant eastern land a paradise / Beneath the spell of two dear almond eyes.*

Jos buvo tarp jos tėvo, buvusio seminaristo, daiktų, tėvo, kuris jai pasakodavo apie žvaigždes ir išmokė skambinti pianinu, pirmiausia *Blusų valsą,* – ji atrado jį, kai viskas buvo baigta, pačioje pabaigoje tėvas net negalėdavo atsisėsti, per daug skaudėdavo kaulus, vos atsikeldavo naktį ir sunkiai žingsniuodavo begaliniu koridoriumi iki kito namo fligelio, kuris senelio laikais buvo paverstas Muzikos namais, visur, visuose aukštuose buvo pilna muzikos instrumentų – akordeonų, tūbų, fleitų, smuikų, – ir tyliai, kad nieko nepažadintų, su chalatu, stovėdamas paskambindavo vieną kitą pjesę iš savo mėgstamiausių autorių repertuaro: Bramsą, Vienos valsus: „Ateik į mano mažą sodą...", Listą... Paskui vėl grįždavo koridoriumi, atsiguldavo, bandydavo užmigti. Iš pradžių į jas nekreipė dėmesio – tas dvi 9,5x6,5 cm formato nespalvotas nuotraukas dantytais kraštais atsitiktinai rado senoje kartono dėžėje tarp beverčių popierių.

Pirmoji nuotrauka daryta iš ganėtinai arti: graži ketverių su puse metų mergytė pusilgiais plaukais, aksomine suknute trumpom rankovėm su pūpsniais ir apvalia apykaklaite, siuvinėta dviguba baltų gėlyčių eile, liūdnai stebeilijasi į objektyvą. Ji sėdi prie stalo, prieš ją guli lėlė. Mergytė tarsi įrėminta dviejų *Kriegsmarine* karininkų tamsiomis uniformomis: iš dešinės pusės stovi išblyškęs ir liūdnas nenusakomo amžiaus vyras nerimo išėstomis akimis, kairėje – galionuota apykakle, su ženklu, kuriame pavaizduotas kryžius ir erelis išskėstais sparnais, ant krūtinės – jos tėvas. Subtilus taisyklingų bruožų veidas, į ją žvelgia šypsančios, išdidžios ir švelnios akys.

Antrasis negatyvas darytas iš toliau, bendru planu, ta pačia poza: liūdnas, tarsi stabligės ištiktas vyras stovi toje pačioje vietoje, jo žvilgsnis tebėra nukreiptas į tuštumą. Tėvas atidžiai žiūri į kažką tolima. Iš šonų ir pirmajame plane matyti kitų veidų, dar vienas karininkas – švariai nusiskutęs, besmakris, plokščianosis, įkritusiais paakiais: negyvėlio galvutė pačiam kadro krašte. Antrame plane dviem eilėm išsirikiavę ant nedidukės pakylos stovi jaunučiai jūreiviai tamsiai mėlynomis uniformomis ir baltomis apykaklėmis. Kiek tų jūreivių? Mažiausiai penkiolika... ant šito medinio, laikino podiumo, virš kurio kabo trys daiktan surišti ir bugieniu bei amalu apkaišyti garsiakalbiai – vėliava su svastika, o pats podiumas papuoštas dviem varganom Kalėdų eglutėm su sidabriniais rutuliais iš šonų. Virš jūreivių ant dviejų vielų kabo metro pločio ir metro aukščio didžiulė ir labai oficiali valstybės vadovo nuotrauka: jis sėdi atsisukęs trim ketvirčiais veido, rankas nuleidęs palei liemenį, o delnus pavyzdingai susidėjęs vieną ant kito ir ant kelnių antuko. Prie stalo, atsukęs nugarą šiai dekoracijai, tėvas, kaip ir kiti, atidžiai stebi kažin ką tolima – visi žiūri į tą patį tašką. Tačiau negatyve Nr. 2, kuris, kaip ir pirmasis, trauktas iš toli, kažko trūksta: tarp liūdnojo vyro ir tėvo – tuščia vieta, čia turėtų stovėti mergaitė aksomine suknele, bet jos nėra. Kažkas atsitiko, bet kas – neaišku. Trūksta dar vieno negatyvo, negatyvo Nr. 3! Jis dingo! Išgaravo! Jį „pametė"! Iš dvaro, pensiono, kur buvo apgyvendinta, per vėją ir sniegą mergytė buvo atvežta rogėmis į garnizoną, šiai Kūčių nakčiai paverstą švenčių sale. Ją pasodino šalia tėvo, garnizono komendanto, prie karininkų stalo; salėje daug žmonių, daug kitų stalų, jau vėlu, netrukus vidurnaktis, greit nuaidės dvylika laikrodžio dūžių, ir šit tada jis paprašo ją padainuoti dainelę: „Tavo toks gražus balselis! Visiems suteiktum daug džiaugsmo..." Ji pavargusi, ketverių su puse metų mergytė nelabai nori dainuoti... Tėvas primygtinai prašo, ji atsistoja nelabai noromis. Jaunas jūreivis nusiveda ją nuo stalo ir palydi į kitą

nedidukę palapinę, visiškai panašią į pirmąją, stovinčią kitame milžiniškos salės gale. Jūreivis pakelia ją ir pastato ant pakylos...

Štai kas buvo „dingusiame" negatyve Nr. 3, štai toji grandis, kurios trūko grandinėje: po fiurerio nuotrauka ją apsupa jauni septyniolikos aštuoniolikos metų jūreiviai tamsiai mėlynomis uniformomis ir apykaklėmis baltais apvadais, pritaria jai akordeonu bei bandonija, ir nuostabiu svajonių balsu ji pradeda giedoti „Tylią naktį, šventą naktį", *Stille Nacht, heilige Nacht,* tyli naktis, šventa naktis, visi miega, tik budi šventieji sutuoktiniai... Iš kitos pusės, pirmos pakylos, jūreiviai pritaria jai choru: *Holder Knabe im lockigen Haar,* žavus kūdikėli garbanotais plaukais, miegok dangiškoj ramybėj... Visi jūreiviai, choras, akordeonistai kartoja drauge su ja: „Miegok dangiškoj ramybėj..." Rusų, lenkų kaliniai, kuriems jos tėvas leido dalyvauti šioje Kūčių šventėje, salėje verkia: ar juos pravirkdė mergytės aksomine suknute ir siuvinėta apykaklaite dieviškas balsas? O gal jie aprauda kitą mergytę, gyvenančią kažkur toli, labai toli, savo dukrelę? Ji liovėsi giedoti. Vidurnaktis.

Jos atmintis atidėjo į šalį, į tolimiausią širdies kertelę didįjį karininkų stalą su tėvu viduryje ir nuotrauką virš laikinos palapinės. Liko tik sniegu slystančios rogės, vežėjo „šapka", jos paltukas su pomponu ir vaizdas, kaip ji, dviejų jūreivių lydima, žengia tiesiai per salę tuščios pakylos link. Anderseno pasaka. Bėgant metams, kažkokia netvarkinga elipse grįžo ir, išnirdami iš praeities, tam tikra eilės tvarka jos tyrą svajonių giesmę apsupo jūreivėliai tamsiai mėlynomis uniformomis plačiai iškirptom apykaklėm, paskui, bet daug vėliau – aibės žmonių apsėsti stalai, ir tik paskui karininkai, belaisviai, o dar vėliau – fiurerio portretas virš pakylos, prisiminė jį miglotai, ir jei labai labai nenorėtum, galėtum jo išvis nepaisyti. Ir galop visai neseniai sunkiai, labai sunkiai, vėl sugrįžo atmintin ir pradingo, paskui visam laikui užsifiksavo dviejose nuotraukose už karininkų stalo

sėdintis žmogus – jos tėvas. Dabar viskas buvo vietoje. Reikėjo daugybės – dešimt, dvidešimt, trisdešimt, keturiasdešimt penkerių – metų, reikėjo aibės svarbių ir tikriausiai visiškai nesvarbių įvykių, kad ji papildytų tą paveikslą, tą pergamentą, kurį prisiminimas atskleidžia lopinėlis po lopinėlio. Ir šitą keistą fėjų pasaką pamažu užlieja juoda, panaši į atskiestą rašalą, spalva: erelis, ūsai, plaukų sruoga, tamsus uniformų audinys išsirikiuoja aplink baltų kailinukų pomponą.

Tai buvo pirmasis šios vokiečių dainininkės koncertas. Tada ji teturėjo puspenktų metukų, buvo Kalėdos, ir viename iš barakų ji dainavo kareiviams, karininkams, kaliniams ir savo tėvui, jų vadui, oberleitenantui, o nuo sienos į ją žvelgė fiurerio – Adolfo Hitlerio – akys.

„Šitie du... šitie du *quickies** buvo labai puikūs... Kieno jie? Balsas pasigirdo iš už nugaros, iš galinės eilės, vienas labai jaunas vaikinas kalbėjosi su kitu. *Quickies!* Klik! Tas *klik* nuaidėjo Šarlio smegenyse – *click back!* Mintyse nusišypsojo, žodis išniro iš tolimos praeities, jau seniai nebuvo jo girdėjęs, jis buvo dingęs – žodžiai taip pat dingsta, išskrenda kaip skrybėlės – ir šit akimirkai sugrįžo šį vakarą. *Quickie:* apsikabinimas, greita meilė tualete, greita atsitiktinė sueitis tarpduryje, lifte su nepažįstama arba beveik nepažįstama moterimi. Šį žodį vėl prisiminė kažkam paminėjus ne-rim-tą-jį Sati ir dvi labai trumpas jo pjeses. Šis žodis puikiai tiko Sati ir jo muzikai – trūkinėjančiai, kupinai fantazijos, nerimtai. „Jei būčiau žinojusi, – vėliau pasakė grafienė, – kad ji tokia kvaila, būčiau atsivedusi vaikus!“ Tai buvo *Parado* premjeroje – Sati muzika, Pikaso kostiumai ir dekoracijos. Puikiai pastebėta, ponia grafiene! Ir puikiai pasakyta! Jūsų frazė tobula, ji byloja apie modernaus meno gimimą: teisę į kvailystę ir jos pripažinimą, teisę į tamsoje iki šiol laikomas smegenų zonas, bet tai nereiškia, kad žmogus negali pasilinksminti,

* Skubotas darbas, madaras *(angl.)*.

atvirkščiai, Šarlis taip pat mėgo kvailystes, na... lengvas kvailystes, už kurias nereikia atsakyti, metančias savo guodžiantį šešėlį, panašų į švelnią naktį virš miesto, tarsi palaiminimą, tarsi atleidimą.

Quickie vakarėlyje, traukinyje, ložėje. Ložė tikriausiai buvo 1977–1978 metais Garnjė rūmuose, vienintelį kartą, kai Šarlis lankėsi operoje – jam kėlė siaubą tie kostiumai, toji pompastika, – tai buvo Bergo *Lulu,* dirigavo Bulezas, dainavo Stratas, ką gi, dar vienas akrobatikos triukas... grafas Alva ją pakeldavo, ji apsivyniodavo nuogom kojom jam apie liemenį, ji buvo užsitempusi triko, visai neprastas sopranas, ir tas kabaretas, tas cirkas, tas bordelis, tas zoologijos sodas tikriausiai kiek įkaitino Šarlį, galbūt Tereza Stratas plius konjakas, ir dar *Lulu,* visa ši labai seksuali fatališkos kekšės istorija, visi tie Berlyno buduarai, bankininkai, visas tas auksas, pinigai, žvėrių tramdytojas ir Džekas Skerdikas – iš tikrųjų kartais gyvenimas turi imituoti meną: ant sofos, buduaruose, ložės alkovoje, visai čia pat, dešinėje, už mažų medinių durų su paauksuota lentele ir numeriu, jis paskubom išdulkino merginą, kol orkestras griežė *staccato* lėlėms. Jautėsi tarsi grįžęs į 1830-uosius metus ir sėdintis su Stendaliu „La Skaloje“: jausmų buvo šiek tiek išmokęs iš knygų, jam patiko kopijuoti, mėgdžioti.

„Tylos! Prašom netriukšmauti!“ – sušuko sėdintys su smokingais toliau, prie pat krašto, melomanai, akimis sekantys partitūrą. Kam? Kad pastebėtų neteisingą gaidą? Toji neteisinga gaida buvo Šarlis!

Vis dėlto ši *libretto* istorija čia visiškai tiko, ir iš tos garsiosios graikų mimezės galėjai pasimokyti! Taip turėtų būti visada: tu darai tą patį, ką matai darant... taip, taip... ką tu šneki, Šarli! Taigi! Tai buvo *quickie* operoje!

Maestro iš d'Arkejo muzikėlė buvo kažkokia avantiūriška, neatrodė, kad ji į kažką taikosi, turi kažkokią prasmę. Kiekvienas akordas buvo skirtas sau pačiam, štai ir viskas, jis netarnavo kažkokiam platesniam tikslui, didesniam statiniui, galingesnei kompozicijai. Tiesiog energija, mažytis vitalinis šokas, ne dau-

giau, jausmų kondensacija. Ir šioje kovoje, kurią kiekvienas mūsų kovoja su laiku, *quickie,* kukliai ir be fanfarų, be būgnų ir trimitų, tik pats sau, priešinasi šiam taisyklių nepripažįstančiam paviršutiniškumui, greit praeina kaip trumpa pergalė, kaip amžinos akimirkos iliuzija, kaip kukli išganinga kraujo analizė, kaip egoizmo pergalė, kaip kažkas geriau nei nieko... trumpas ir slaptas prisilietimas prie realybės paverčiant ją „fiktyvia". Gal taip veikia ir narkotikai? Ne, ne, Šarlis jų nemėgo... Tada gal kaip Rytų mokslai? Dzenbudizmas? Šiam dalykui jis nelabai drausmingas, pernelyg tingus. Dar vienas, norintis visko iš karto... ir be pastangų. Ši visiškai menkutė iškrova – *quickie* – truputį padeda pasauliui trumpam atsikratyti savo svorio, savo Istorijos, savo rimtumo, ir tai užkrečiama, tai užkrečia viską, tai trukdo *sparnuotam laiko vežimui* keliauti savo keliu.

Sati taip pat mėgo du dalykus iš karto, jis sakydavo, kad jo muzikos reikia klausytis skambant šakutėms, peiliams ir puodams... Reklaminius lapelius jis spausdindavo tokius, kokie spausdinami asmeninės higienos gaminiams: „Reikalaukite dekoratyvinės muzikos". „Man nusišikt ant meno", – rašė jis. Jis nebuvo rimtas, jo muzika darydavo žmogų neatsakingą, be kompleksų, ji bylojo: „Pasaulis, gyvenimas – pokštas be parengiamųjų priemonių ir be išvadų... *Quickie!*" Ir Sati dėka šį vakarą dingęs žodis merkė akį. Tačiau *quickie* laikas labai trumpas, kur jis dingo? Linksmoji lakštingala, šaipūnas strazdas ir kiti jau nesilinksmina, visi bijo, tai, kas nežinoma, netikėta, jau nebemadinga, atsitiktinumas jau niekam nerūpi. Kada jis vėl sugrįš, tas kvailysčių metas?

Visa tai jam kaip tik ir priminė už nugaros ištartas žodelis *quickies*... Beje, sutrikusi publika nereagavo į operos pabaigą – keli mandagūs plekštelėjimai delnais ir nustebusi tyla. Publika laukė tęsinio, viskas pasibaigė truputėlį per greitai. Tai buvo nepadoru. Žmonės *Quickies* jau nebemėgo.

Tenai viena pirmoje eilėje, kairiajame kampe, ant sulankstomos kėdutės sėdinti labai jauna mergina atidžiai, sakytum, užburta, sekė menkiausią dainininkės judesį. Tokių kaip ši septyniolikmečių, dvidešimtmečių merginų Šarlis jau buvo sutikęs, viena jam pasakė: „Ingrida – tikras dainininkių „Porše“. O kita: „Aš jai dėkoju, kad ji yra“. Ji iškart suprato, jog tai daugiau nei daina: tam tikras mąstymo būdas, sugestija, mažytis egzistencijos pažadas... labai gražus balsas? Kino aktorė scenoje? Taip, žinoma, bet tai dar ne viskas. Ji visiškai atsidavė publikai ir buvo visiškai viena... kaip karalienė, ir mergina pirmoje eilėje mato tai, ko ji nedrįsta padaryti ar pasakyti, tai, ko ji, sutrikusi, nežino, kaip pasakyti, mato užmojį, drąsą ir manieras, kurioms ji suteikia formą. „Taip, kaip tik taip širdies gilumoje jaučiuosi ir aš!“ Tai suteikia jai drąsos, sustiprina ją, ji jaučiasi atstovaujama. Šarlis, sėdintis dešinėje pusėje, už keturių eilių nuo jos, stebėjo ją iš profilio ilgos įstrižainės gale: delnais apglėbusi iki pasmakrės pakeltus kelius, parietusi po savimi vieną koją, o jos pėdą pakišusi po kėde, ji be perstogės pritariamai šypsojosi bendrininkės šypsena, kartais pereinančia į juoką. Ji priklausė kartai, kurios, kaip skelbia „Ipsos“ apklausa, septyniasdešimtprocentinė dalis lengviau atpažįsta emblemą, paauksuotą „McDonald's“ arką nei krikščionišką kryžių, o keturiasdešimt procentų apklaustųjų nežino, kas buvo Hitleris: karta X, *blank generation,* nieko neatsimenanti karta: na ir kas? Tai buvo jos trūkumas ir pranašumas... Mąstymo būdas, atpažįstamas iš dainavimo, iš kūno – tikriausiai taip kadaise juos kerėjo koncertai Berlyno „Zoo Palast“ ar „Ku'Damme“ rūmuose.

Pagaliau žmonės pakilo iš vietų, ėmė bėgti prie scenos, grūstis prie jos, sudarydami dvigubą lanko pavidalo gyvasienę, šitas jėgos ir trapumo, tapusio jėga, mišinys juos nepaprastai jaudino, jaudino, žinoma, ne tik mažas jos ūgis šioje milžiniškoje „Zoo Palast“ scenoje, ne tik manierizmas, ne tik atviras glebus delnas, staiga ėmęs piešti tuštumoje kažkokį ženklą, bet – ir tai buvo paslaptinga – kad jie beregint suprato vieną dalyką: ji pati

primygtinai pabrėžia savo silpnumą, ji pati susikoncentravo į savo žaizdą, norėdama parodyti, kad ją galima paversti savo koziriu, kad nereikia bijoti savo ydų, ypač nebijoti jų atsikratyti, ir todėl, žinoma, jai buvo dėkingi homoseksualistai ir kai kurios moterys, bet tuo metu, tame laiko kilvateryje jai buvo dėkinga aibė kitų žmonių, jie sveikino ją, jos delnas išnirdavo tik iki pusės iš apačion platėjančios atlasinės suknelės rankovės, išnirdavo tik pirštai, it ligotos, skolintais drabužiais apsivilkusios mergytės, it kokios Dikenso romano *Mažoji Dorit* herojės, ir ji, panašiai kaip vampyrė, tik žaismingai, pažerdavo kokią citatą, atkreipkit dėmesį, ne juokingą, o rimtą, nė nemirktelėdama, ir paskui vėl tapdavo miela mergyte, vėl demonstruojančia šitą savo neįtikėtiną galią – balsą – ir tą nušlifuotą, įsakmų, kartais valdingą – tačiau ne išdidų – veik nepastebimą judesio tikslumą, kai žingsniuodavo iš vienos vietos į kitą darydama vieną ar kitą figūrą, besimainanti, kaip mainosi plastėdamos vėliavos pusės – geroji ir išvirkščioji. Jie jautėsi sustiprėję, ji teikė jiems vilties, ne, ne savo žodžių, ne savo dainos galia, o be jokios patetikos žaisdama savo trapiu kūnu, buvo prieš juos tokia, kokia yra, be antro plano, be fono, be paslaptingo fono, be gilaus Istorijos fono, – ne, jos veidą dengė tik makiažo fonas. Bet... jis buvo toks lengvas, toks nepastebimas: Ronaldas, *Maskbilder,* pasakodamas Brazilijos makumbos istorijas, pirštų galiukais tiesiog mirksniu nupiešė jai *Maske,* ir ji tapo kita.

Tą vakarą „Zoo Palast" rūmuose girdėjosi vientisas nesibaigiantis šauksmas – publika nenorėjo jos paleisti. „Man dar spengia ausyse: jie stūgavo veik nepertraukiamai ir nerimastingai, šaukė ir verkė, tarsi neaiškiai nujausdami – jie dar nežinojo, tai buvo 1980 ar 1981 metais, – turėjo nujausti, kad tai netrukus baigsis".

Šį vakarą, praėjus penkiolikai metų, ištisam amžiui po tos sumaišties, po tų šūksnių, sėdinti pirmoje eilėje mergina klausosi, žiūri taip pat nusiteikusi, ramesnė, tai labiau panėši į koncertą nei anuometinį *entertainment*... Bet... keista... Šarlis mato,

kad staiga ji liaujasi šypsojusi, jos žvilgsnis labai liūdnas, aptrauktas migla ir tuščias kaip daugelio šunų, pilnas *Sehnsucht,* statisto žvilgsnis iš *Blade Runner,* šiame balse ji, regis, atpažįsta kažkokias jai iki šiol negirdėtas intonacijas! Galbūt kažkada egzistavusį pasaulį... Kitą pasaulį... Bet tai trunka neilgai, ir vėl ekstaziška šypsena lyg niekur nieko nušviečia truputį palinkusį paauglės veidą.

Eilėje priešais jį, per vieną kėdę į dešinę, sėdėjo kažkokia moteris. Nuo koncerto pradžios ji nekrustelėjo, neplojo. Sėdintis su ja ponas, regėjosi, buvo labiau susidomėjęs, Šarlis matė, kaip jis kartais nusišypsodavo, kartais mandagiai paplodavo. Tačiau ji aiškiai nuobodžiavo, kupina buko priešiškumo. Tai matyti, tai persiduoda nugara, galva, net sunku pasakyti kaip...

Šarlis žiūrėjo į sceną, bet buvo išsiblaškęs: visąlaik savo regėjimo lauke matė pusę profilio, pažįstamą lenktą liniją – antakių arkadą, skruostikaulį, įdubusį skruostą, apatinį skruostikaulį, kaklo gyslą ir šviesių plaukų šinjoną, visų pirma jį, surištą juodo aksomo mazgu, kilpiniu, kaspinu. Jis norėjo, kad ji atsisuktų, nors šiek tiek, bet ji neatsisuko, ir jis pradėjo nervintis. Net tada, kai Ingrida pasitraukdavo į kairę, galva priešais jį nė nesujudėdavo. Asiliškai užsispyrusi. Bukai stebeilijanti priešais save. Perduodanti savo nuobodulį nugara. Kreiva linija, šukuosena jam priminė Hitčkoko moteris: Evą Mari Sent, Greisę Keli, Kim Novak su helikoidiniu šinjonu, ledinę iš išorės, liepsningą iš vidaus. Šarlis taip pat išmoko kai kurių jausmų iš kino, ne tik Raineris!

Taip pat priminė jaunąją Elen Roša, kvepalų paveldėtoją, nesudrumsčiamą ir orią stambiosios buržuazijos prototipę, rūstų profilį, valdingą, plaukus visada šukuojančią atgal, aiškiai nuobodžiaujančią šviesiaplaukę, bet ne šviesaus humoro moterį, tikros ar netikros blondinės gali būti tik amerikietės: savotišką humoro jausmą turi tik anglai, tie tikri mažyčiai šunsnukiai, iš

aukšto besisvaidantys dviprasmybėmis*. Jis pažinojo ją iš matymo, du ar tris kartus sėdėjo prie jos stalo „Privilège" ar „Sept" restorane. Tai buvo prašmatni stalo kompanija. Su Elen Roša priešais.

Šarlis buvo kviestinis svečias, bet kas jį kvietė? Tais laikais dar viskas truputį maišėsi. Aštuntasis dešimtmetis buvo tarsi septintojo dešimtmečio tąsa. Tačiau neilgai... tai negalėjo ilgai trukti. Ir Alenas Pakadi, sėdinti šalia jo, linksmai žiūrėdamas pro akinius, kurių viena ienelė buvo suklijuota lipnia juostele, juokdamasis tyliai jam pasakė: „Šarli, pažiūrėk į dešinę, po kitu stalu, ponios Germant *red shoes!*" Tai buvo Mari Elen Rotšild su Aleksiu de Rėdė, ir tikrai – ji avėjo raudonais bateliais, priderintais prie suknelės. Kai Pakadi, visada tykantis pikantiškų smulkmenų savo naktinei kronikai, pasirodysiančiai kitos dienos laikraštyje, tai pasakė, pats buvo su jurginu kilpoje, peteliške pasmakrėje, milžiniška kišenėle, kabančia po vidine smokinginio švarko kišene, elegantiškumo požiūriu tikras kaput, ir toks buvo visada, tačiau kalbant apie kūną tai nieko nereiškė: jis turėjo ydą, tačiau tinkamoj vietoj, ten, kur reikia, tai buvo kūno yda, juk porą atsarginių šovinių tikriausiai turėjo ir smegeninėj? Bet vis tiek – buvo mažaūgis, išsekęs, nuolat šlubčiojantis ar šokčiojantis, ir seniai jį pažįstantis Šarlis nežinojo, ką manyti.

Taip, tikriausiai jiedu buvo susitikę „Sept" restorane. Ir kitą sykį – per Palomos Pikaso gimimo dieną. Ne, veikiau per Lulu de la Falez, kurią laikraščiai vadino „Ivo Sen Lorano mūza", ir Tadė Klosovskio de Rolos, Baltiuso sūnaus, vestuves. Vestuvės vyko Bulonės miško salelėje birželio mėnesį, per paskutinę didelę dešimtmečio šventę, beje, paskutinį šio šimtmečio dešimtmetį, nes paskui turėjo prasidėti kitokie, visiškai kitokie laikai. Parodę kvietimų korteles sargams, apsikarsčiusiems *talkies-walkies,* svečiai sulipo į valtis, valtininkas nuplukdė juos į salą, kur aukštyn kylančioje mažuliukėje alėjoje juos pasveikino jaunavedžiai. Paskui tąja alėjike jie patraukė į Salų namelį, kurį iš vaka-

* *I like to feel blond all over,* – sakydavo Merilin. (Aš noriu jaustis visa visa blondinė.)

ro ir tą pačią dieną džiūgaudamas it vaikas dizaineris smagiai išpuošė krepiniu popieriumi, šydais ir audiniais.

Penktą valandą ryto vaikštinėdamas palei ežerą Šarlis pastebėjo visiškai vieną klūpantį Ivą Sen Loraną: jis tyliai ir meiliai kalbėjosi su beveik rateliu aplink jį susispietusiomis antimis.

Sėdėjo pasisukęs į dešinę ir išsiblaškęs stebėjo spektaklį. Žinoma, tai buvo visiškai absurdiška, bet jis manė, jog Ingrida galėtų tai pastebėti, ji „jautė" salę kaip niekas kitas... Ir dar įsivaizdavo, „kas žino, gal matydama, kad mano dėmesį traukia didelė graži šviesiaplaukė, paims neteisingą gaidą arba tiesiog liausis dainavusi, nulips nuo scenos, pereis salę ir skels man antausį, kodėl gi ne?" Šiaip ar taip, jis visada įsivaizduodavo, kad štai nutiks kažkas blogiausia, ypač jam pačiam. „Tačiau kodėl man taip patinka tie ant pakaušio į šinjoną susukti ar supinti plaukai, kuriuos prilaiko juodos vėžlenos šukos ar juodas aksominis kaspinas?" Iš tikrųjų Hitčkokas taip puikiai filmuoja pakaušius ir sprandą, rodo juos stambiu planu, ir slinkdama į priekį didžiulė, milžiniška kamera „Mitchell", juoda mašina su ilgu fokusu, ilgu objektyvu, dirbanti techniškai švelniai, sumontuota ant bėgiais riedančio vagonėlio, juda į priekį it per vujaristinę medžioklę su varovais, šit dabar kadras sufokusuotas, galva išryškinta, ir daugiau nieko, nieko aplink, tik gležnas kaklas, paaukotas kaip grobis, ir tie plaukai, tas juodas aksominis mazgas...

Viso to Šarliui buvo gana, jis norėjo pamatyti, kaip ji pagaliau atsisuka... norėjo pamatyti jos veidą, daugiau negalėjo kęsti, jam pabodo žiūrėti tik į šitą jauką, kažko trūko, nuo jo kažkas buvo slepiama, o svarbiausia – slepiama netyčia, tiesiog naiviai, nieko nežinant. Kekšė! Šviesiaplaukė kekšė! Buvo matyti, kad ji nuobodžiauja, nuobodis persidavė nugara, šliaužė užpakaliu, nuobodis bei irzulys persidavė ir jam ir taip pat ėmė šliaužti nugara.

Tas ledinis profilis, tas nuobodis, išorinis šaltis ir vidinė ugnis privertė Šarlį susisvajoti. Siuzi, jo draugužė *call-girl,* kadaise jam

pasakė: „Frigidiškos moterys dulkinasi geriausiai, nes jos bevil-tiškai ieško pasitenkinimo, ir kad patirtų orgazmą, joms geros visos, visos be išimties priemonės".

Tikriausiai ji būtų mieliau nuėjusi į operą, tikriausiai ji ir jos vaikinas ilgai dvejojo, Bastilijos operoje buvo rodoma opera *Rožės kavalierius* su nepaprastai gražiu mecosopranu, apie kurį *Monde* muzikos kritikas rašė: „Kupinas begalinio jausmo jos meilės pri-sipažinimas visas širdis parklupdė ant kelių!" Šarlis ilgai bandė įsivaizduoti parklupusią širdį, paskui liovėsi. Tada „dėl įvai-rumo" atėjo čia pasiklausyti Ingridos Kaven, apie kurią buvo pri-siskaitęs kritikos ditirambų: *„She is the toast of Paris"*, – skelbė *International Herald Tribune* paskutiniame puslapyje su nuotrau-ka. „Ji vienintelė", – rašė Koletė Godar *Monde*.

Suteiks jai dar vieną šansą: žinojo, kad Ingrida, dainuodama kitą kupletą, visiškai pasitrauks į dešinę, prie pianino, ir pakeis balso ritmą į greitėjantį *crescendo*. Priešais sėdinti šviesiaplaukė taip pat turėtų pasukti veidą, kad galėtų ją sekti žvilgsniu... Bet kur tau! Sėdėjo kaip sėdėjusi nė nekrustelėdama galvos. Šarliui buvo gana, jis norėjo matyti, kaip ji galų gale pasisuka, atsisuka. Jam jau gana. Jis privers ją atsisukti! Pasikreipęs krūtine į deši-nę, pasilenkė, įkvėpė jos kvapo, jos kvepalų: tai buvo Gučio „Envy", jis atpažino juos, nes žurnale *Vanity Fair* buvo matęs reklamą: du ištisi lapai buvo tyčia suklijuoti, ir kai atklijuodavai jų kraštus, miniatiūrinis pastilės formos mėginukas paskleisda-vo aromatą ir persekiodavo tave tol, kol perversdavai visą žur-nalą. Apsikrėtęs „Envy" skleidžiamu maru, Šarlis pasilenkė dar arčiau. Dar... dar... dar!.. Kai jau buvo neįsivaizduojamai arti prie kekšės ausies ir šinjono prieš akis – ir pūkeliu apaugusios odos bei išsišovusios kaklo gyslos, – skruostu vos vos palietė aksominį kaspiną (jei tą akimirką ji būtų galiausiai sujudėjusi, būtų palietęs jį lūpomis...) ir sušnabždėjo jai į ausį, į ausies tuš-tumą, į jos kriauklelį: „Linkėjimai nuo Alfredo!" Ir labai greitai vėl atsitraukė, abejingas nugrimzdo į krėslą ir įdūrė akis į sceną.

Ji staiga atsisuko, ir jis pamatė ją: jos nuogą veidą. Visą ir iš priekio.

Jis apsiriko! Kita! Buvusi gražuolė! Labai pavargusi – turiu omeny veidą. Dabar sumenkęs jos grožis glūdėjo susitraukęs, užsikonservavęs viduje ir dar laikėsi savo sultyse tarsi kokiam depo. Tačiau jau buvo sugižęs. Tikriausiai vieną gražų rytą sugižo.

Kol dar nebuvo atsisukusi, atgal sušukuoti plaukai priminė Hitčkoko prototipių plaukus: avantiūristės, *cover-girl,* kol plaukai nepaleisti, jie išryškina gražius veido kaulus, tačiau čia, dabar, panėšėjo į kitų prototipių plaukus – rūsčios sanitarės, guvernantės, motinos, kurios šukuojasi juos ant pakaušio higienos sumetimais, kad apsaugotų nuo bakterijų, kad veidas atrodytų rūstesnis. Dabar jų prasmė pasikeitė. O kaspinas? Koks kaspinas! Turbūt juokauji... menkutėlis DNR kaspinas, taip... Iš neaiškaus profilio ji jam priminė ištisą formų pasaulį be ypatingų žymių, iš veido – absoliučią genetinę grandinę. Šarlis iškart sumetė, jog ji – gyvas savo posenelės paveikslas. Būtų galėjęs prisiekti.

Vieną gražų rytą – tikriausiai išsigrūdojusi dėl meilės – ji leidosi šlykščiai užklumpama iš pasalų, iš amžių glūdumos mikliai užsiropštė genetine grandine aukštyn ir tapo pusiau savanoriška siaubingų jos įstatymų auka, užvaldyta kitos kūno, savo prosenelės bruožų, net jos balso ir minčių – tikras siaubo filmas! It betonas ją įsiurbė jos genetinė dinastija. Ir užkodavo, suštampavo, pavertė tipu: su raukšlėse palaidotom senom formom, chromosominio rožinio eilėm. Protėvių gijom. O toji pinta aksominė juostelė buvo tik Liudviko Pilypo laikų kopija, ištraukta iš senės suvenyrų dėžutės, kandžių sukapotos.

Buvo metas, kai daiktų virpesys veikdavo šį veidą taip, kaip šviesa veikia superjautrią Tri-X filmo juostelę. O dabar jau niekas jos nejaudino. Ji atplaukė į savo centrą. Ir jame giliai giliai įsišaknijo!

Tikriausiai jau buvo įžengusi į keturiasdešimt penktuosius metus – *nel mezzo del cammino,* į pusiaukelę, – gegutė ką tik

iškukavo antro puslaikio pradžią... ir prasidėjo: grožio salonai, aiškiaregės, horoskopai, Žoelis Robiušonas, kostiuminės operos... Sudie, juoke, sudie, akimirka!

Vis dėlto Siušė bulvare ji dar mėgino pabūti moterim su šinjonu, kol iš pasalų ją pagriebė toji prosenelė, kuri 1853 metais su pasišlykštėjimu ir smalsumu skaitydavo *Pykčio gėles,* liturgijos ir perversijos mišinį. Siušė bulvare ji išgyveno asmeninį spindesį, savotišką nežemišką malonę: šilkinių skarelių plazdėjimas, juokas, tenisas Port d'Otejyje, Molitoro čiuožykla, karštos vasaros sutemos, *rožiniu ūkanų šydu aptraukti vakarai balkone,* žydinti mergina...

Viskas išliko – tie patys bruožai, veido ovalas tebebuvo veido ovalas, tokia pat buvo ir mažytė, subtiliai išryškinta nosis, plati gražiai nubrėžta lūpų linija, lengvai įdubę skruostikauliai, tvirti kaulai, viskas išliko, bet sumažėjo, tarsi užsikonservavo ir veik nepastebimai pasikeitė: kita... kurios jau niekas nedomino.

Tai jau ne Hitčkoko nuotykių ieškotoja, veikiau nudvėsusi austrų vienuolio Mendelio bandomoji jūrų kiaulytė... Bet argi Šarlis norėjo ne to? Argi jis nenorėjo nusivilti? Dabar galės ramiai, nesiblaškydamas žiūrėti koncertą. Beje, formalų grožį ir jausmingumą jis matė priešais, tiesiai prieš save, matė, kas dėjosi scenoje ir ką girdėjo ausyse skambant muzikai, ar bent regėjo, ką toji muzika jam priminė, priminė balsu ir perdėta, tačiau gerai sustyguota vaidyba, priminė, kaip balsas virsta kūnu. Tai toli gražu nebuvo Sen Deni „Deux Boules" teatras, tačiau vis dėlto ne taip jau blogai: degė šviesos, o ji gulėjo ant grindų skambant Mocarto *Elvyros Madigan* koncerto taktams – šiuolaikinės dainos introdukcijai.

Sunku gulėti išsitiesus ir garsiai dainuoti teisingu tonu. Ji ėmė lėtai stotis nuo grindų, ir keliantis dainuoti buvo dar sunkiau. Kaip tik tą akimirką moteris su šinjonu ėmė juoktis ir pirmą kartą atsisuko į savo tipą, tikėdamasi, jog jis taip pat pradės juoktis, ir ji pasijus ramesnė.

Be to, dainininkė dabar išsidirbinėjo kaip klounas: lyg sulėtintam kadre žirgliojo po sceną plačiai šypsodamasi, atsipalaidavusi it puiki šaudymo iš lanko specialistė, žavingai vaidino choro merginą iš Flo Zygfeldo trupės ir elgėsi tiesiog neįprastai, kaip tikra dzenbudistė! Lankstus balsas, lengvi judesiai, tuščias kūnas: ji neturėjo nieko, kas būtų galėję suteikti malonumo priešais sėdinčiam susitraukusiam žarnų ir organų paketui – beje, ji juokiasi nervingai, ir nežinia kodėl.

Ji negalėjo pakęsti šitos Pelenės ar į sekso-parduotuvę-vaikščiojančios-Marijos tono, tačiau labiausiai ją erzino tai, kad dainininkė savo ypatingą muzikinį talentą naudoja tokiam siaubingam vulgarumui ir ji taip jį sukilnina. Jai būtų labiau patikę, kad ši moteris, apdovanota torero šaltakraujiškumu, gebanti atsipalaiduoti it budistų vienuolis ir gyvybinga it viešnamio šeimininkė, – žodžiu, laisvas kūnas, – būtų buvusi kokia nors vidutinybė. Be to, ji dar vilki nuostabia Ivo Sen Lorano suknele, jis dar ir jos dizaineris... Taigi ji šiek tiek panėši į ją: ji taip pat truputį dainavo, būdama keturiolikos penkiolikos metų pabarškindavo pianiną, o gyvendama Siušė bulvare negalėjo pakęsti, jog jos buto langai veriasi į Miško pusę. Bet muziką ji išmano.

Šarlis regi, kaip neaiškiai matomu profiliu praslenka šypsenos šešėlis, mato burnos kamputį, akį, bet mato ir pagiežos kupiną įsitempusį sprandą, tai moters žvilgsnis į moterį, amžinai ir visada toks pat, ji pavydi jai ir niekina ją: „Aš taip pat galėjau tokia būti... ji daro tai, ką aš norėjau daryti ir negalėjau, nemokėjau, nenorėjau, ir jei norėčiau, dar galėčiau. Todėl nekenčiu jos dar labiau, tai aš esu ten, scenoje, aš nekenčiu tos dainininkės, rodančios man tai, kuo aš galėjau būti: išsyk geidžiama daugelio“.

Šarlis dažnai matė tokius žvilgsnius, kai į restoraną įeidavo graži, provokuojanti moteris: kitos, gūženos ir susikaustėlės, mano, jog grožio pagrindas – šukuosena ir brangenybės, jos apžiūrinėja ją nuo galvos iki kojų ir vėl nuo galvos, ir labai greitai, per sekundę, jų mintyse susižavėjimas, pavydas ir neapykanta virsta

viena vienintele išraiška, kurios neįstengtų suvaidinti jokia aktorė. Vyras atidžiai jos klausosi, moteris kažką jam sako ir juokiasi, ir Šarliui taip pat užeina noras skelti antausį tai, kuri tiki, jog moteris gali būti amžina, ir galų gale ji teisi: toji moteris – ji.

O skaitytoja... brangioji skaitytoja! Prašau tavęs, pabandyk atsigulti ant nugaros... Ne, ne taip... galvą padėk lygiai ant žemės, plaštakas ir rankas ramiai ištiesk palei šonus, tada sulenk ir pakelk dešinę šlaunį... taip, gerai... Pasirengusi? Dabar dainuok... Dainuok „Aš esu viena šį vakarą..." garsiai... dar garsiau... ir nesustodama dainuoti pakelk krūtinę nekeisdama gulimosios padėties... Pasisuk šiek tiek krūtinę, pasiremk alkūne ir viena kairiojo sėdmens vieta... pritrauk kojas, giliai kvėpuok, gerai ir giliai įkvėpk oro, atsipalaiduok, mano žavioji skaitytoja, nes dabar sunkiausia akimirka: atsirėmusi kairiuoju delnu, akimirką pakelk keturias galūnes, na, veikiau tris, paskui greit atsiklaupk ant kelių ir – op! – atsistok, atsikelk ir dainuok, viską daryk judėdama, sklandžiai, dainuodama vienodu tonu, viskas priklauso nuo kvėpavimo, ypač nuo iškvėpimo, o kai atsistosi, dainuodama žingsniuok, vėl skrajok po sceną su nauju polėkiu...

Na? Kaip sekėsi? Tikriausiai buvai basa, ar ne? Ką gi, su adatiniais kulniukais dar sunkiau. Gal nori pabandyti su jais? Tada įsivaizduok aštuonis šimtus į tave įsmeigtų akių. Gali paklausti – o kamgi dainuoti ant grindų? Ant grindų, veidmaine skaitytoja, panaši į mane, mano seserie, ant grindų jautiesi geriau, nuogesnė, viena kaip niekad, lyg čia būtų tavo paskutinis įkvėpis, ypač kai iškvepi orą ir dainuoji iškėlusi galvą į viršų lyg katedroje: vieną vakarą Romoje, „Ghione" teatre, už poros žingsnių no Vatikano, per pertrauką įkrito stogas, ir ji dainavo po atviru dangumi, gulėdama ant grindų, jausdamasi viena ir kaip niekad nuoga, ji dainavo naktyje į dangų, į eterį. Senasis „Ghione" teatras, visas iš purpuro ir aukso, stovi netoli Šv. Petro bazilikos, iki kurios paukštis, sykį mostelėjęs sparnu, nuskristų per dvidešimt sekundžių. Tam tikru atžvilgiu ji jautėsi namie.

Jie sveikino ją, ji priklausė jiems. Šį daina virtusį kūną, šį vylingą, be jokios pozos manieringumą jie pripažino bemat: tokia jų romietiškoji katalikybė – gebėti suteikti savo judesiams simbolinę prasmę, o kūną paversti vien ženklu... Prieš atsiguldama ant purvinų grindų ji dainavo nusisukusi nuo publikos, nejudėdama arba judėdama labai lėtai, vaikščiodama lėtais, tarsi suskaičiuotais žingsniais, truputį išskėtusi į šonus rankas: kunigas bažnyčioje, atliekantis savo pareigas, savo apeigas, vyskupas, atsukęs nugarą tikintiesiems ir veidu atsigręžęs į juodai apsirengusią Mergelę, kuri taps nuodėmiautoja Marija Magdaliete, *sancta putana.* O gal dar nežinia kas, kažkas tarpiška, ir tas, ir anas, kažkas nepastovaus. Nepastovumas Romoje – gyvenimo būdas su niekšais, arkivyskupais, politikais, aktoriais. Ir bravūra. Visi stovėdami šaukė: *Bravo! Bravo! Bravo!*

Švento Petro katedra: Siksto koplyčia: Rafaelio madona: Rafaelio viešbutis. Dar vienas viešbutis! Anklavas, skliausteliai mieste: koridorių labirintai, veidrodžiai, uniformos, taisyklės, durininkas po keturiais laikrodžiais, o ant piupitro, prie lifto – Rafaelio eskizai: koja, ranka, biustas. Ir begalvė statula, apšviesta dirbtinės šviesos. Keturi *ragazzi* su striukėmis sukinėjasi prie įėjimo, priešais sukamąsias duris: Benito Kraksio, ministro pirmininko, asmeniniai sargybiniai ir dar gerbiamosios ponios favoritai. Viešbutis priklauso jam, arogantiškam nenaudėliui, pravarde *Il becchino,* duobkasiui, jo šeimai. Tai iš čia, o ne iš Kvirinalio jis timpčioja virvutes, rezga tinklus, jis – pagrindinio vaidmens atlikėjas viename televizijos seriale, itališkasis Mabuzė, kur jau nė nežinai, kas kieno marionetė: monsinjoras Marcinkus, buvęs amerikietiškojo futbolo žaidėjas, Čikagos arkivyskupas, tapęs Vatikano finansų ministru, Lucijus Dželis, didysis ložės P2, slaptosios draugijos, ordinatorius, jie rezga savo tinklą viešbučio šešėlyje, *a touch of evil* Vatikano požemiuose, ir dar vienas – Robertas Kalvis, kuris vėliau taps „Londono tilto pakaruokliu". Šioje marionečių puotoje jis per smarkiai tampė virvutes.

Išėjęs iš lifto, Šarlis praėjo pro durininką, sėdintį po keturiais laikrodžiais: keturi laikai keturiose sostinėse. Šis santykinumas jį savotiškai nuramino, suteikė pasitikėjimo, jis pasijuto laisviau, akimirką gal net per laisvai. Čia buvo dienos metas, kai moterys slapčiom pasižiūri į kišeninį veidrodėlį ir pasitikrina veido spalvą prieš įeidamos – pasitempusios, patrauklios, su šypsena lūpose. Ingrida, beje, tikriausiai grimuojama, ji sėdi tyliai ir mintyse kartoja frazes ir akordus. Muzikos pažadų ir įtampos pilna galva, jis išėjo iš viešbučio, sėdo į taksi ir nuvažiavo į „L'Antiquo Teatro Ghione". Buvo žiemos vakaras, sutemę, taksi važiavo greitai, pervažiavo Tibrą, Viktoro Emanuelio tiltą. Jam patikdavo važiuoti per tiltus vakare, naktį, tačiau norėdavo greit, nesustodamas pasiekti kitą krantą: Getsbis atvyksta pirmąjį vakarą į Niujorką, pervažiuoja Viljamsburgo tiltą ir taria sau: „Nuo dabar man gali atsitikti bet kas". Tiesa, tai buvo amžiaus pradžioje Jungtinėse Valstijose, amerikietiškoji svajonė, tačiau tai buvo it kažkokios nuolaužos, likusios galvoje, kaip šiandien mūsų galvose lieka visa ko tik nuolaužos. Ir taip visada! „Man patinka, – mąstė jis, – šis trumpas kraustymasis iš vienos vietos į kitą, persikėlimas... *Užtenka pervažiuoti tiltą* – toks kvailas dainos pavadinimas, nė nežinau, kas ją parašė... Man patinka ši sandūra, ši sanklija, tačiau ne patys daiktai, o tai, kas tarp jų, tarp dviejų daiktų, jų santykis. Dvi idėjos, vaizdai, tiltas tarp dviejų harmonijų džiazo muzikantui..." *He passed away,* – švelniai sako amerikietis apie amžinybėn iškeliavusį žmogų. Taksi „nukeliavo" toliau, tada žibintų šviesoje pasirodė du motociklai, merginos užpakaly, plaukai draikosi vėjy, sijonėliai pakelti, nuogos šlaunys prisispaudusios prie mašinos, rezervuaras, karbiuratorius, švaistikliai, viskas lėkė labai greitai per Romos naktį, bolidai padarė posūkį antikinių rausvų akmenų fone, paskui leidosi važiuoti dar greičiau, ir merginos dingo, *passed away.* Tiltai, viešbučiai: sėslusis kosmopolitas, jis būtų mielai praleidęs savo gyvenimą tarp tiltais sujungtų viešbučių... Štai taip. Nuo vieno viešbučio į kitą...

– „A' Top the Bellevue“ viešbutyje Filadelfijoje. Kodėl ne?

Ji dainavo šiame milžiniškame trisdešimt septynių aukštų viešbutyje, kurio apačioje buvo dar šeši biurai, be to, viršuje terasa su baseinu ir naktiniu klubu. Šarlis slankiojo po aukštus. Mėgo viską maniakiškai stebėti. Buvo šeštadienio vakaras. Jis sustojo prie vieno erdvaus švenčių salės salono: uždėjusios putlias rankutes ant juodai apsivilkusio ir įsitempusio savo kavalieriaus rankos, dešimtys neurasteniškų nykštukių milijardierių žengė į salę šiugždėdamos tiuliais ir muslinais, salės gale, ekrane, švietė jų besišypsanti nuotrauka, ir lojantis balsas pristatinėjo jas skelbdamas kilmę ir metus, tėvo ir motinos pavardę, bendrąsias jų šeimos pajamas. Kodėl ne? Tai buvo debiutuojančių filipiniečių pokylis, visa Amerikos filipiniečių bendruomenė sėdėjo prie ilgų stalų, papuoštų žvakidėmis. O aukštėliau, per vieną ar du aukštus, kitoje salėje Masačusetso studentai šventė mokslo metų pabaigą. Atletiški jaunuoliai puikiai jautėsi su smokingais ir savo *girl friends* vakarinėmis suknelėmis. Antrą valandą ryto visi buvo atsakančiai nusitašę. Tai priminė prohibicijos laikus ir šeštadieninį šėlsmą. Šiuo požiūriu nedaug kas pasikeitė. Vakarėlyje tikriausiai buvo didokas būrelis milijardierių sūnų ir dukterų, pro merginų juoką retkarčiais prasimušdavo pinigų skambesys.

Šarlį labiausiai kerėjo jaunuolių žandikauliai, ypač apatinis, valingas amerikietiškas apatinis žandikaulis, būdingas Kenedžių klano vyrams: Džozefui, Džo, Džekui, Bobui, Tedui, jie irgi iš Masačusetso, gal tai buvo apatinis Valstybės žandikaulis, Masačusetso žandikaulis, truputį panašus į kažkokias stakles. Čia, žiūrėdamas į visus šiuos krūvon susirinkusius žandikaulius... galėjai geriau įsivaizduoti biologinę tąsą, nubrėžus gyvenimo kelius, rūšies panašumą, klišes, stereotipus, universiteto miestelių teritoriją, Fi Beta Kapa draugijas, futbolą, beisbolą, būsimuosius advokatus, gydytojus, architektus, politikus, vadovus. Ir jų *girl friends* vakarinėm suknelėm.

„Are you with the party?“ Storas tipas su juodu mygtuku ir iš ausies kyšančiu laidu ramiai stovėjo priešais Šarlį ir žiūrėjo į

kišenę ant krūtinės: jokio asmens ženklo? Jokios nuotraukos? Visi vaikščiojo pasikabinę ant krūtinės savo nuotrauką, savo asmens ženklą. Paskui vyras, kuris buvo trisdešimčia centimetrų aukštesnis ir stambesnis už Šarlį ne tik ūgiu, bet ir visais parametrais, nuleido akis į atsirišusį bato raištelį. *„Are you with the party?"* Balsas buvo neišraiškingas. *„Euh,* no...", jis nebuvo kviestas į šį *party... just looking... just looking,* pašalinis stebėtojas. Stebėtojas! Ką gi jis čia stebi? Čia nėra ko stebėti... Tačiau juk nesakys, kad stebi žandikaulius? Antropologas, paleontologas, klajojantis po viešbučius, salonus, švenčių sales, kad... Ką reiškia *just looking,* tik žvalgytis? Žmogus arba dirba, arba linksminasi, geria, juokiasi, kalba, bet nesižvalgo. Vyras lengvai paėmė jį už rankos dviem pirštais, nespausdamas, regis, tik palietė ir draugiškai davė ženklą eiti su juo. O raktas? Ne, raktą jis pamiršęs kambaryje. Vyras paskambino į registratūrą. Šarlis net nebuvo užsiregistravęs. Mis Kaven? Ne, jos nėra. Antrą valandą ryto trisdešimt septintame „A'Top Hotel" aukšte visais koridoriais davėsi apsinešusios merginos krintančiais ant akių plaukais, kaip paklaikusios lakstė iš salonų į tualetus, sėdėjo susmukusios ant suolelių, kad paskui po dvi, po tris išsibėgiotų į visas puses, viena su atsirišusia suknelės petnešėle, pametusi batelį, kita isteriškai kvykaudama ir šūkaudama. Jie skyrėsi kelią per visą šią sumaištį, vyras ramiai laikė jį dviem pirštais, jiedu ėjo nė kiek nesijaudindami, panašūs į du bičiulius, du bičiulius verslo partnerius, kai vienas kitą paima už parankės. Dabar ėjo priešais salę su debiutantėm iš Manilos: pristatymas baigėsi, jos atidarė balių su savo kavalieriais, balių su istoriniais kostiumais, ceremonialu, su nusilenkimais ir priklaupimais, su raitomom figūrom – sustojęs laikas, Versalis... Jiedu įėjo į liftą. *„I'm not alone...* Viešbutyje aš ne vienas, aš atėjau čia kartu su..." Šie žodžiai nuskambėjo taip, tarsi jis būtų norėjęs atitolinti muštynes, pagąsdinti savo palydovą. Lifto durys atsidarė į didžiulį holą pirmame aukšte. *„And with whom?* O su kuo gi? – paklausė nesutrikęs dičkis ir šyptelėjo. Jiedu išėjo iš lifto. – „Su ja!" Ir kupinas

pasitikėjimo savimi Šarlis parodė laisva ranka į... Tačiau jos ten nebuvo. Vakar dar buvo. Plakato jau nebebuvo. Jį pakabino kažkur kitur. „Atsiprašau... ten...“ Ir parodė į kitą pusę. „Štai... su ja!“ Neturėjo nuotraukos ant krūtinės, bet jis čia buvo su kažkuo, su tąja didele nuotrauka plakate, galų gale nuotrauka yra nuotrauka, gal ji padės. Parodė smiliumi į tą milžinišką Ingridos nuotrauką, kur ji buvo juoda suknele ir atrodė *glamour,* labai *star.* Vyrui vėl kilo įtarimas, jis šyptelėjo spausdamas Šarlio ranką žemiau alkūnės ir smakru parodė eiti toliau. Be abejo, tai Šarlio padėtį tik pablogino: gal šis bastūnas nori dainininkę nudurti? *Stalker,* moterų persekiotojas – Amerikos kasdienybė, o gal jis paprasčiausiai nori pagrobti debiutantę nykštukę, kokį pomada išsitepliojusį elektronikos magnato sūnų, turto paveldėtoją? Tipas net nežiūrėjo į jį. Ėjo mašinaliai, įsinarpliojęs į laidus, kyšančius jam iš ausų, toliau besidriekiančius į kišenę ir besibaigiančius nežinia kur. Su kuo šita marionetė galėjo būti sujungta? Su centrine policijos nuovada? Su GŠ*, esančiu viešbutyje, ar su registratūra? Su palydovu danguje? Dabar Šarlis sunerimo: „Pakvieskite poną Bialą, *call Mister Bialas... Room 1051, Mister Martin Bialas...*“ Tai buvo impresarijus, agentas, organizatorius. Jo taip pat nėra kambaryje? Staiga Šarliui prašviesėjo: *Health Club,* sporto salė, mineraliniai vandenys – ten aukštai, 38-ajame! „Trečią valandą ryto?!“ Taip, būtent. Be pinigų, jau penkeri metai Ingridos agentą ir draugą domina tik vienas dalykas: atnaujintas, šarvuotas, nemirtingas kūnas – į muziką jam nusispjaut, – be ydų, atsparus išorės priešams: mikrobams, virusams, nepažįstamiems svetimkūniams. Visiškas kvaiša! Net nenutuokia, ką ji dainuoja, bet savotiškai ją dievina, kol ji dainuoja, kulisuose, jei tokie būna, atsispaudinėja ant rankų. Pamišęs dėl šarvų ir auksinių kiaušių. 38-ajame aukšte didžiulis stiklinis milžiniškos tuščios salės langas žvelgė tiesiai į žvaigždėtą naktį, į bokštus tolumoje, į tuščius it šventėms apšviestus biurus. Jis buvo čia: įsikinkęs į diržus, į juostas, tvirtai įsikibęs į

* Generalinis štabas.

judančias kilpas, boksininko šortais ir juodais berankoviais triko, žaisdamas krūtinės ir deltiniais raumenimis, spoksodamas į veidrodinę sieną ir tiesiai laikydamas galvą, žingsniavo vietoje, mynė pedalus, labai įdėmiai stebėjo save, kalbėjosi su savimi, savo atspindžiu, savo atvaizdu ir nepastebėjo jų ateinant... „Tu – stipriausias! Tu – gražus... visų gražiausias... Nesužeidžiamas!" Paskui juos pastebėjo ir, nesiliaudamas mankštintis, linktelėjo Šarliui veidrodyje. To pakako: stambi ranka atsipalaidavo, ir du pirštai pagaliau atsileido.

Ji lėtai verčia didelį lapą, tarsi tai būtų neįkainojamas senas rankraštis, sena Valandų knyga, girdėti, kaip ant plieninio ir smėlinio stiklo piupitro šiugžda popierius. Tai daina apie narkotikus, žmogaus kūno dalis, anatomiją, ji vadinasi *Poliaroidinis kokainas,* ženklų viduryje – žodžiai: raktai, kabliukai, skersiniai, apskritimai, paukščiai ant laidų. Natų lapas apšviečia veidą, ir jis spinduliuoja šviesą:

Baltas ant balto, truputis pudros ant tavo odos / ant mirtinai blyškaus tavo kūno poliaroido /...linija po linijos tavo kūnas kyla link manęs / tavo odos gabalai kaip vandeny ryškėjanti nuotrauka /...kapas ant kurio tirpsta tirpsta sniegas / iš šešėlio tyliai žengiantis vyras / iš nuolaužų kelia drobulėn įvyniotą kūną / Aš įkvepiu truputėlį pudros: trečdalį tavo šviesių plaukų raktikaulį dvi girneles tris pirštus paskui dešinį kelį / alkūnę penį dantis akiduobę ir taip toliau taip toliau taip toliau...

– Šarli, atidaryk!

Iš pradžių jis neatsako. Džėjaus, pianisto balsas.

– Ne-į-ti-kė-ti-na! Šarli, aš noriu pasikalbėti su tavim!

Juokdamasis tebebeldė į duris.

– Duok man ramybę!

– Kai ką turiu tau papasakoti, apie Ingridą!

Jis juokėsi kaip pamišęs. Kas gi atsitiko? Keista dienos pradžia...

Tik dangus be debesėlio, švininis karštis, tuščia lyguma kiek užmato akys ir tiesut tiesutėlis kelias.

– Kiek bus iš Kaligario į Sasarį?

– Jau ne sykį tau sakiau, kad ne Kaligaris, o Kaljaris... Nežinau, gal du šimtai kilometrų...

Policininkas juos pralenkė ir ženklu parodė sustoti. Nulipo nuo „Guzzi", 350-ies kubinių metrų motociklo, ir pastatė ant atramos. Priėjo prie automobilio lango: tamsūs „Ray-Ban" akiniai, kepurė, levandos mėlynumo marškiniai kaip iš filmo, juodos kelnės, batai kaip iš „B" kategorijos amerikiečių filmo, net automatinio kolto rankena, kyšanti iš odinio dėklo... Fiktyvi tikrovė! „*Documenti...* dokumentus..." – labai maloniai, veidas jaunas, taisyklingų bruožų. Su vairuotoju kalbėjosi itališkai ir, žinoma, Sardinijos tarme. Akinamoje vidudienio šviesoje ir nepakeliamame karštyje oras, regis, bangavo it virtęs skysčiu.

– *Dove andate?* Kur važiuojate?

– Į Sasarį, – atsakė vairuotojas.

– *Per che fare?*

– *La signora è una cantante... uno recital questa sera...*

Policininkas, regis, staiga užsisvajojo, susimąstė, ėmė dvejoti, net šyptelėjo... į galvą jam šovė mintis... ėmė kažką svarstyti... bet svarstė kiek per ilgai. Dabar atrodė sutrikęs, kad stovi ant kelio, vingiuojančio tiesiai per patį tuščių laukų vidurį iki horizonto, ir tebetylėjo: kas gi atsitiko? Automobilyje jie pradėjo nerimauti, ir tada išgirdo nedrąsų balsą: *„Anch'io canto un poco...* Aš irgi truputį dainuoju..." Vairuotojas vertė. „Ar žinote Elvį?" Nusiėmė tamsius akinius, įsidėjo į marškinių kišenę, šypsena nuslydo į lūpų kampučius, juodą kepurę su snapeliu laikė rankoje, ir jie dar žemiau pasilenkė, pakėlė galvas, kad geriau jį matytų pro langą, jis žengė du žingsnius atatupstas, nuleido akis į įsivaizduojamą gitarą, ir tada, tarp šių apšiurusių dekoracijų, uždainavo: *Love me tender, love me true...* kraipydamas į šonus

šlaunis, ir ėmė viską varyti iš eilės, *Heartbreak Hotel, King Creole*... Netekę žado jie žiūrėjo, kaip Sardinijoje prie Kaligario, „ne, sakau tau, jis vadinasi Kaljaris“, vyksta reinkarnacija žmogaus, kurį iš esmės savo antspaudu buvo paženklinusi Romos katalikybė, Madona, *mamma,* Nekaltoji Mergelė: susiformavo dvylikos trylikos metų, pabėgęs iš pamokų dumdavo į Memfio, Tenesio apylinkių bažnytėles, o vakarais, sekmadieniais, koplytėlėse klausydavosi negrų *gospels*... *By the chapel in the moonliht*... Jo dainas pagimdė ji – Mergelė Marija. Vėliau atsirado tasai *pelvis**, *Elvis the Pelvis,* trūkčiojantis siūbavimas šlaunimis iš priekio atgal ir sukimasis ratu: nieko ypatingo, erotinis niekutis, skirtas *teenagers,* mirktelėjimas, kuris varė iš proto dorovės sergėtojus, nedidukė velnio partitūra, sugriežta neįtikinamai, su šypsenėle, tarsi būtų tyčiojęsis, seksas nebuvo jo arkliukas, ir visas tas triukšmelis galbūt darė tokį įspūdį kaip tik todėl, kad buvo suvaidintas! Ne, tas jo triukas buvo kažkoks jausmingumo ir religingumo mišinys, jis buvo muzikalus iki pirštų panagių, visas, net kūnas, net plaukai... Todėl nenuostabu, jog čia, šiame išdžiūvusiame Sardinijos kaimo kelyje, niekieno pietuose, įsikūnijo į šį mielą motopatrulį policininką, į kelio angelą... Ir tai atrodė niekad nesibaigs, jie šaukė „Bravo! Bravo!“, jis traukė dainą po dainos šioje dykynėje, o jie sėdėjo keturiese „Kombio“ gale kaip ložėje, kaip vonioj, šlapi nuo karščio, permirkę prakaitu, o jam nieko, jis stovėjo nepriekaištingas it Karalius, tikras šaunuolis, ant akių užkritusia sruoga, be prakaito lašelio, su prakeikta šypsena lūpų kambutyje. Visa tai buvo labai gražu, tačiau užtruko per ilgai, darėsi karščiau ir karščiau, tikra aukštakrosnė šioje dėžėje, o kadangi vyras, atrodė, buvo įsitraukęs į tikrą koncertą, jie negalėjo pajudėti iš vietos ir lyg niekur nieko važiuoti toliau, palikti jo vieno, spiginant saulei traukiančio *Don't be cruel* arba *Blue Moon*.

Galop jis vis dėlto nutilo, jie tebešaukė „Bravo! Bravo!“, jis padėkojo „Grazie“, užsidėjo „Ray-Ban“ akinius, pažvelgė ak-

* Dubuo *(lot., angl.)*.

sominiu žvilgsniu ir tarė: „Turiu važiuoti, mano kolega laukia toliau, ant kelio". Tada Šarlį, kuris nuo alkoholio kartais pasidarydavo netaktiškas, net šiek tiek vulgarus, savo sparnu, matyt, užkliudė kažkoks keistas angelas, ir jis tarė: „Gal *questa sera,* šį vakarą, norit pabūti sinjoros Kaven amerikietiška žvaigžde?.. *Final part of the show... very good!*" Žmogus vėl susimąstė, vėl ilgai galvojo, mintijo, suko galvą, perkratinėjo pasiūlymą, paskui tarė: *„Vorrei molto...",* mielai sutiktų, tik, nelaimei, pažadėjęs savo mamai, *la mamma,* grįžti šį vakarą, be to, lyg tyčia gyvenąs toli, todėl po tarnybos turėtų važiuoti pasiimti scenos drabužių, kostiumo... O tai toloka. „Ateikit šitaip apsirengęs, jūs galite dainuoti ir šitaip", – patikino jį Šarlis. Sutrikęs vyras nusišypsojo: „Ne, ne, *mi dispiace ma no lo po*". Tada Šarlis, matydamas jį liūdnai šypsantis, iš tikrųjų pasijuto elgiąsis netaktiškai, nes vaikinas staiga tikriausiai ėmė svarstyti, ar visą šį laiką iš jo nebuvo tyčiojamasi. „Guzzi" motociklas šoktelėjo iš vietos, į kelio angelą įsikūnijęs Elvis susiliejo su horizontu ir dingo.

Atvykę į Sasarį, kiti nuėjo į teatrą repetuoti, o Šarlis užsidarė viešbutyje. „Kurių velnių aš čia atsitrenkiau į pačius Pietus, į Sasarį... tokioje saulėje... į šitą Dievo užmirštą kampelį?" – klausė savęs, sėdėdamas vienas kambaryje, į kurį iš visų pusių veržėsi šiluma ir šviesa... ir kuriame nebuvo net švieslaidžių... Jam, savotiškam hugenotui, patikdavo rūstūs šalti Šiaurės miestai, asketiški ir santūrūs, tokie kaip Briugė, Antverpenas, Hamburgas, Sankt Peterburgas, žemi švininiai dangūs, vienodai pilki uostai, koks nors toli klaidžiojantis siluetas, tiltas, sunkios, hermetiškai uždarytos durys, pro kurias niekas neprasiveržia laukan, reti gestai, bankų imperijos ir juose klydinėjantis žmogus. Tačiau šitos emocijos, prasiveržusios iš pačios širdies akinamoje šviesoje?

Susivertė stiklą konjako ir ėmė dar labiau prakaituoti. Ką veiks iki rytojaus, iki išvykimo, iki šio vėlaus vakaro laukdamas Ingridos? Neis nei į koncertą, nei vakarienės... Pasiliks čia ir galvos apie šaltas šalis! Bet ne, prisiminė kitą atogrąžų širšyną,

kur buvo nusitrenkęs prieš dešimt metų, tąsyk į Palermą, į seną vienišą citadelę prie jūros. Markizas de Seta jo raktus buvo atidavęs tuometinei savo draugei, egzotiškajai azijietei. Tai buvo begalinis dulkėtas labirintas, pilnas nesuskaičiuojamų kambarių. Jis iškart atsisakė eiti apžiūrėti gretimo kambario. Ji išėjo ir grįžo po valandos. „Truputį ją apžiūrėjau, – paaiškino mergina, – ji milžiniška, milžiniška, buvau nusileidusi į požemius, manau, ten yra ginklų salė, didžiulė kaip... kaip... – ji nerado tinkamo palyginimo, – ir ten dar yra šalmų, iečių ir aibė ginklų ant ištrupėjusių sienų". Ir nusijuokė, jai atrodė juokinga. Pusiau tuščia citadelė buvo apjuosta vargingų kvartalų. Miesto kavinėje raktus jiems buvo davę neaiškia tarme kalbantys vyrai. Aplankiusi ginklų salę, ji nuėjo pas vienakį sargą kažko prašyti. Sargas gyveno su žmona pačiame šešių metrų aukščio labirinte mielame trijų kambarių butelyje su vonia, staltiesėlėmis ir gėlėmis ant sumažinto modelio televizoriaus, stovinčio kambario viduryje... Ciklopas, tuo metu buvęs vienas kambaryje, iškart įžnybęs jai į krūtį – tai ji papasakojo grįžusi, vėl juokdamasi, gaubiama vis to paties Gerleno „L'Heure bleue" aromato.

„Ar nenori pasivaikščioti?" Ne, jis nenorėjo niekur eiti, ypač judėti, norėjo tiesiog sėdėti kambaryje. Nuo alkoholio ir opijaus mišinio, kuriuo jį nuolat maitino azijietė, viskas jam ėmė rodytis labai grėsminga. Ne, ačiū, jis niekur nenorįs eiti iš kambario, jei penkių ar šešių metrų aukščio didžiulę erdvę, kurioje nebuvo durų ir kuri vėrėsi į ištisą koridorių eilę su senu, ant grindų numestu čiužiniu, buvo galima vadinti kambariu. Kad toji citadelė milžiniška, suprato, kai, atvykęs nuo nykios jūros pusės, pamatė ją iš lauko. Aplink slankiojo nuskurę *ragazzi,* citadelė tikriausiai buvo pergyvenusi karus, suteikusi prieglobstį kariams, atlaikiusi ne vieną kur kas barbariškesnių žmonių antplūdį, senų senovėj čia atplaukdavusių jūra laivais. Smėlio spalvos sienos buvo labai storos, apirusios, nusilupusiu tinku, su dešimtimis grotuotų langelių ir keletu – su kryžmomis. Sykį markizas de Seta, didikas, pasakė: „Jei norite, galite kurį laiką

pagyventi mano dvare", – ir Šarliui iškart akyse iškilo vaizdas su gražia vila ir baseinu! Šiaip ar taip, de Seta buvo markizas, bet jis nežinojo, kad jau beveik bankrutavęs. Saulei leidžiantis mergina nepabūgo ir išėjusi laukan narsiai pasivaikščiojo promenada. „Pakėlusi akis, aukštai, tarp lango rėmų, pamačiau ant palangės sėdinčią ir besilakuojančią nagus sargų dukterį. Plaukus ji buvo susismeigusi milžiniškom šukom, šalia gulėjo vėduoklė. Mergina man nusišypsojo".

Gulėjo išsitiesęs lovoje gromuluodamas šiuos slogius prisiminimus, kai staiga pamatė pro durų apačią lendant kažkokį popieriaus lapą. Gal žinutė iš Ingridos? Nuėjo ir pakėlė lapą – tai buvo kažkoks spaudinys, prospektas, kurio viduryje švietė žodis DAEWOO. Šis žodis, šios raidės kažką jam priminė iš senų laikų, bet ką? Jo mintys grįžo į Palermą, „...ir ji man nusišypsojo". Paskui, naktį, buvo girdėti, kaip šiame apleistame, vargingame kvartale kažkur žemai į groteles daužosi stora grandinė su spyna. Bet vėjo nebuvo. „Daugiau negaliu, – tarė jis vos prašvitus, – važiuojam iš čia. Aš nemėgstu citadelių, man labiau patinka viešbučiai..."

Susėdę greta, tačiau vienas priešais kitą ant dviejų raide „S" stovinčių kanapų, kostiumuoti ponai šnekučiavosi nutaisę tokią sąmokslininkų miną, kad atrodė, jog išvis nesišneka. Viešbutyje „Grande Albergo and Delle Palme" netrūko vaiduoklių: Vagneris čia sukūrė „Tanhoizerį", čia nusižudė ar buvo nužudytas ekscentriškasis atsiskyrėlis, milijardierius, genialus, į narkotikus įjunkęs rašytojas, eiliuotos pjesės *Dubleris* autorius, čia šeštojo dešimtmečio pabaigoje posėdžiavo *Cosa Nostra* ir amerikiečių mafija: susiliejimai, holdingai, ilgalaikės prognozės, rekonversijos, atleidimai iš darbo ir darbo vietų mažinimas, naujos strategijos, prostitucijos ir lošimų atsisakymas, persiorganizavimas į heroiną, švaresnį, ne tokį matomą verslą, įžengimas į kitą epochą, mūsiškę. Visą vakarą daugybės žingsnių šlepsenimas gretimame kambaryje, Vagnerio apartamentuose, beje, tame pačiame, kur buvo susitikę Gambinas ir kiti. „Žingsnių šlepseni-

mas? Koks žingsnių šlepsenimas? Tikriausiai, – suniurzgėjo azijietė, – su savo ausų kaištukais tu nieko negirdi. O aš bijojau visą naktį". To pakako, ir tą patį vakarą juodu sėdo į laivą, plaukiantį Neapolin, ir vos tik laivas „Rausvoji kengūra" pakėlė inkarą, uoste nuaidėjo sprogimas ir gaisro šviesos susimaišė su žėrinčiom saulėlydžio spalvom: vagneriškas finalas. Paskui jį persekiojo tik viena mintis: užmiršti Palermą!

– Šarli, atidaryk, čia aš!

Jis atsikėlė ir galų gale nuėjo atrakinti durų. Tai buvo Džėjus, pianistas, jis juokėsi, kalbėjo ir judėjo karštligiškom sinkopėm lyg baterija ant rutulinių guolių. Buvo niujorkietis. Jo kibirkščiuojantis skambinimas buvo išsaugojęs lengvabūdišką Geršvino ir fokusininkų iš Tino Peno alėjos dvasią, bet kupinas griežtumo, kurio vėliau išmoko iš Nadios Bulanžė. Tapęs vienu kūnu su mechanizmu, savo varžovu, šokčiojančiais virtuozo pirštais jis puldavo pianiną it siaubingas energijos kamuolys. Jie buvo tarsi įskiepyti į atleto kūną, tačiau ne taip, kaip *Orlako pirštuose,* filme su Peteriu Lore, kur silpnučiam koncertuojančiam pianistui, netekusiam rankų traukinio avarijoje, prisiuvamos pernelyg stambios tą pačią dieną giljotinuoto žudiko rankos. Kai Džėjus greitu ryžtingu žingsniu įžengdavo į sceną iš kairės ir prieidavo prie „Steinvėjaus", pamanydavai, jog nori nusukti jam sprandą ir sudaužyt jį į šipulius, tačiau išgaudavo iš jo krištolinius garsus, tiesiog tobulus, kiekvieną atskirai, grakščius ir energingus. Atrodė visada įsikibęs į savo instrumentą kaip į protezą, net tada, kai nebūdavo scenoje: žmogus pianinas. Jo kalba būdavo sinkopiškai šaržuota: „Šaaarli" Vau! (Spigus juoko *crescendo.*) Turėtum tai pamatyti! *(Staccato.)* Ausis! Ausis! (Mi akordas.) Ak! Ak! (Nenusakomi garsai lūpomis, vokalinis rifas.) Ištisa pamišėliška muzikos, triukšmo, garsų partitūra, skirta Beti Bop.

Niūriai nusiteikęs Šarlis jo klausėsi netardamas nė žodžio. Po koncerto jie nusileido nuožulniom gatvelėm, o jiems įkan-

din, regis, traukė visas miesto jaunimas. Priėję prie Ingridos, keletas jaunuolių padovanojo jai amuletų, tarsi būtų sveikinę šventąją germanų Lorelei, Reino auksą, nusileidusią iš Šiaurės miglų padainuoti jiems ant jų plikos žemės: vienoje aikštėje ta proga buvo užsakytas restoranas. Jis buvo pilnas miesto municipaliteto narių, organizatorių ir kitų, užsiimančių nežinia kokia veikla.

„Ingrida sėdėjo tarp manęs ir juokingo tipo, kažkokio pasipūtėlio, buvome vaišinami asiliena – cha! cha! cha! Truputėlį išgėrusi, ji ima pasakoti Džečio vaikaičio istoriją, tiesiog šiaip sau, norėdama pamatyti, kas iš to išeis: sykį senasis Džetis paštu gauna ausį, pasiųstą jam Kamoros, turtingiausio pasaulyje žmogaus, niekad už nieką nemokančio, net jo kviesti svečiai turėdavo skambinti monetiniu telefonu, kurį tas buvo liepęs įrengti... Sėdintis šalia jos tipas, vienas iš organizatorių, ima ją varstyti keistu žvilgsniu, ir aš užminu jai ant kojos, kad liautųsi, bet ji pasakoja toliau".

Kas gi jie iš tikrųjų buvo, tie paslaptingi organizatoriai, tie komanditoriai, už itališkąją turnė pakloję aibę pinigų: verslo klasės lėktuvai, didžiuliai *first class* viešbučiai, vairuotojai – jiems tai buvo vieni juokai! Kad tik ji vienam vakarui atvažiuotų į Kaligarį – „Ne! Jau šimtą kartų tau sakiau, kad jis vadinasi Kal-jaris", – o kitam – į Sasarį, į tuos tolimus užkampius, pustuštes sales? Iš kur tie pinigai? Tik šitie klausimai sukosi Šarlio galvoje, kai Džėjus toliau laidė sąmojus: „Vos tik Ingrida ištaria žodį „ausis", tipas pradeda kosėti, spjaudytis, pirma visas išrausta, paskui visas išbąla, dar neišsiskirstę procesijos dalyviai spokso prieloškę nosis prie langų, tipas tuoj užsprings – cha! cha! cha! Ne-į-ti-kė-tina! Cha! Cha! Jis viską išspjauna, visus asilienos gabalus, akys iššoksta iš orbitų, žodis „ausis" dzingtelėjo tarsi signalas ir padarė stulbinamą įspūdį. Tiek išgėrus baltvynio, jai tai buvo tik mažytis pokštas, *private joke,* aliuzija". Jai dažnai išsprūsta tokios burleskinės, veikiau rizikingos istorijos, scenoje ji visai kitokia – nepajudinama, nerūpestinga rankoje vadžias

laikanti karalienė. Tokių atsitiktinumų būna, pasitaiko, tiesa, nedažnai, ir gerai. Tais laikais buvo įprasta siuntinėti paštu turtingoms šeimoms kūno dalis, vieną ar du pirštus, net neregistruota siunta. Tiesa ir tai, kad šiandien rusų ar albanų mafijai, jos kekšėms, pasidarė įprasta nusiųsti kam nors visą ranką. Pažanga. „Sveiki, vaikinai!“ Grįždamas į savo kambarį, pas mus užsuko Rolandas, garso inžinierius. Paslaptingasis komanditorius tikriausiai buvo astmatikas. „Galiausiai – cha! cha! cha! – iš pastalės jis išsitraukė deguonies kaukę ir prisidėjo prie veido. Cha cha cha! Atrodė kaip kiaulė!“ Aišku, mąstė Šarlis, daugiausia kiaulėms gyvi sušeriami tie, kurie per daug kalba, tai įprasta „Komoros“ taisyklė čia, Pietų Italijoje. Šarlis nesijuokė. Susivertė dar vieną stiklą konjako. Širdis daužėsi kiek per greitai: taip, jie gali ją pagrobti, kodėl gi ne? Ir nusiųsti ausį Jo Eminencijai arba Fasbinderiui, juk jie maudosi piniguose.

– O, čia jau visi!

Ingrida, labai linksma, parėjo nešina įprastu dideliu plastikiniu krepšiu. Ji dievino krepšius iš „Prisunic“ ar iš „Duty Free“ parduotuvių, į kuriuos įgrūsdavo keletą partitūrų, apelsinų, šokolado plytelę, šukas: buvusio vyro Fasbinderio filme *Mama Kuster eina į dangų* matome ją einančią su vienu, dviem, penkiais ar šešiais plastikiniais krepšiais rankoje.

– Papasakojote jam apie ausį?

– Taip, o dabar eime miegoti.

– Na, o dabar visi žoliaut! – vietoj *auf Wiedersehen,* iki pasimatymo, sušuko garso inžinierius, dievinantis keistus žodžių derinius.

– Ar jie tau papasakojo ir apie koncerto pabaigą ir merginą scenoje, tą nekaltybės įsikūnijimą?

– Ne. Kas gi ten dar buvo? Ar jau negana?

– Koncertui baigiantis ant scenos užlipo mergina ir įteikė man didelę puokštę gėlių, o vienas iš organizatorių tarė žodį: „Sinjora, atsidėkodama jums ši mergina norėtų jūsų garbei skirti dainą...“ Ji stovėjo visiškai šalia manęs, gal kokių dvidešimties

metų, gana gražaus ovalinio veido, taisyklingų bruožų, visa juodai apsirengusi: susagstyta iki kaklo medvilninė suknelė, ant pečių pagal kaimo madą surišta skepetaitė. Ir didžiulis auksinis krucifiksas. Be mikrofono, niekam nepritariant, tyloje *a capella* suskambėjo balsas, sardiniškoji *Ave Maria,* visa persiėmusi aistringu įkarščiu ir nenusakomai nuoširdi... Stovėjo šalia manęs, taip pat vilkinčios juoda suknele, tačiau su iškirpte ant nugaros iki pat kryžkaulio, ir atrodė kaip nulieta mano kopija. Tyra, tikinti, su kančia akyse ir paprastutė.

Tokia buvo ir ji – aštuonerių, dešimties, net penkiolikos ar šešiolikos metų, kai stovėjo priešais pačios įsirengtą ir alyvom papuoštą altorių, kai nešiojo ilgas, riešą veržiančias rankoves, kai dar turėjo senelę spiritistę, ir net tada, kai su kupriais ir luošiais važiavo į Lurdą išbandyti paskutinio šanso! Ji meldė, kad išvaduotų ją nuo žaizdų ir skausmų, ji buvo giliai tikinti.

Ta pati juoda suknelė, ta pati malda: tai buvo sąžiningoji jos antrininkė, kurios ji vėliau atsikratė, jos antikinė, romėniškoji, Viduržemio jūros antrininkė iš uolėtosios laukinės Sardinijos. Taip, ji stovėjo šalia ir kaip gyvas priekaištas kalbėjo: „Viskas, ką tu padarei su savo *Ave Maria,* apkaišiusi ją niekenom ir strazais, visa tavo aukštoji mada, kekšės prabanga, tavo blizgučiai, niekučiai, įmantrybės, visos tavo grimasos, tavo Ivas Sen Loranas, visi tavo garsieji režisieriai, gražūs viešbučiai, tavo Baronas, tavo Eminencija, tavo premjerų ir žurnalų pasaulis, tavo visas kelias, kurį nuėjai nuo vaikystės, švelni tavo suragėjusio kūno jaunystė, visas šis kelias iš labai tolimų laikų tave vėl parveda pas mane, pas *tave,* kokia tu buvai labai seniai. Žiūrėk, aš esu čia! – „Tavo antrininkė?" – regis, norėjo paklausti kita. „Ne, tu esi mano su savo dirbtinėm manierom, savo subtilybėm. Tos, kokia kadaise *buvai,* klastotė, begėdė iškrypėlė".

Čia nebuvo nieko juokingo, bet šis apsireiškimas, ši kandi, ironiška ir fatališka antrininkė ėmė juoktis nervingu, vidiniu, širdy gniaužiamu juoku, juoku, kokį kartais išgirsti senoje viduramžių pilyje – siaubingu, grėsliu, gotikiniu juoku. Stovėjo su-

stingusi, be išraiškos, suakmenėjusi, ir nors visi jos kūno, veido, pilvo, sėdmenų raumenys buvo įsitempę, ji sproginėjo iš juoko. *Ave Maria* ją kankino. Ji juto, kaip jos šlaunimis teka drungnas skystis. Jos veidas atrodė nesudrumsčiamas po makiažu, po nepriekaištinga *Maske,* ji stovėjo tiesi su Ivo Sen Lorano suknele ir šlapinosi.

– Taip, aš šlapinausi iš juoko...

– Klausyk, – tarė Šarlis, nežinia kodėl ėmęs kalbėti tyliu balsu, lėtai ir aiškiai tardamas kiekvieną skiemenį, – elkis, kaip nori... Bet rytoj aš nelipsiu į jų automobilį – nenoriu, kad jie mane vežtų namo. Auštant, o gal net tuojau pat, išsikviesiu taksi – žinoma, jei tai įmanoma, – paprašysiu mane nuvežti į oro uostą ir įšoksiu į pirmąjį lėktuvą, skrendantį į Milaną... arba – nesvarbu, kur nors kitur, kadangi pats mokėsiu už bilietą. Ir dar galvoju apie vieną dalyką: gal šitas šmėklas, šituos priešais tave lekiančius antrininkus, trauki tu pati?

– Galėjai pasilikti Kaligaryje.

– Kal-ja-ry-je. Kaligaris buvo gydytojas tavo tėvynėje. Nors iš esmės... taip... tu teisi, gal to Kaligario dvasia tvyro čia, ore...

Štai pagaliau jis sužinos, ką reiškia gyventi su dainininke ir sekioti jai įkandin. Įdomu, bet neramu, tai toli gražu ne pats ramiausias dalykas pasaulyje, be to, pavojinga... Žinoma, šalia gyvena nuostabi Lorelei, ji sėdi aukštai ant uolos ir šukuojasi ilgus auksinius plaukus, nešioja papuošalus, dainuoja virš Reino, oras vėsus ir tamsu, jūreivis mažam laively nebežiūri į rifą, staiga jį suima *Sehnsucht,* pavilioja žavi tolima daina, ir jo laivelį praryja bangos... Tai garsi legenda ir daina, kurios melodiją Vokietijoje moka visi. Taip, daina. Jau antikos laikais gudrusis Odisėjas paprašė pririšamas prie uolos, kad nepasiduotų tolimai ir gražiai sirenų giesmei, iš tikrųjų sirenos nėra žmonės, tai sykiu moterys ir žuvys, egiptiečių antkapiuose kartais net vaizduojamos su paukščių sparnais. Iš savo juodojo laivo jį perspėjo gražiagarba-

nė deivė Kirkė. Tai matyti iš XII giesmės: jis grįžta apsilankęs pas mirusiuosius: „Dabar paklausyki, ką pasakysiu aš tau... / Tu prie sirenių netrukus priplauksi, o jos suvilioja / žmogų kiekvieną, kam tenka kada prie jų prisiartint... / Savo balsingom dainom pavergia jo širdį sirenės, / Pievoj susėdę žalioj. Aplinkui žuvusių vyrų / kaulai boluoja krūvom ir pūsta odos pajuodę. / Tu gi, kai plauksi pro jas, ausis užlipdyki bičiuliams, / vašku padaręs iš korio saldaus, kad jie neišgirstų, / kaip jos dainuoja. O pats paklausyki, jei norą turėsi, / Betgi tave tegu pririša jie už rankų ir kojų / Stačią prie stiebo, gerai apvyniodami virvėm suktinėm". Ir atsitiko štai kas: „Nė nepamatėm tuomet, kaip laivas tvirtasis atplukdė / Mus prie sirenių salos, nes vėją turėjom patogų. / Bet netikėtai vėjas nuščiuvo. Tyla ir ramybė / Jūroje užviešpatavo, vilnis jos dievas suglostė. / Vyrai sušoko tuojau ir, baltas bures suvynioję, / Numetė jas gaubtajam laive, o patys susėdę / Irklais egliniais, tvirtais žydruosius vandenis šiaušė... / Sirenės laivą pamatė, / Plaukiantį tyliai prošal, ir žavią giesmę užtraukė: / „Suki čionai, Odisėjau šviesus, achajų didybe, / Laivą sustabdęs, išlipk ir mūsų dainos paklausyki. / Niekas juoduoju laivu nepraplaukė niekad pro šalį, / Balso, saldaus kaip medus, iš mudviejų lūpų neklausęs. / Tuosyk jis plaukia smagus ir dalykų gražių sužinojęs... Taip jos giedojo balsais maloniais..." Ir Odisėjas daugiau nebetveria, baisiai susijaudinęs maldauja bičiulių, kad jį atrištų. Susijaudinęs užmiršo, jog jo vyrų ausys užkimštos vašku, „Quies" ausų kaištukais, ir tada ima maldauti „pamodamas jiems galva". Tačiau jie prieina ir dar tvirčiau jį apvynioja diržais, virvėm, grandinėm, lynais... Pilna sadomazochistinio šurmulio ir tupinėjimo scena laive atviroje jūroje, palei salą, nusėtą kaulais.

Tačiau jis, Odisėjas, neužsiklijavo ausų vašku, jam buvo labai smalsu išgirsti tą nuostabią giesmę ir jis meilijo – kokia scena! – jos klausytis pririštas. Bet nebūtina grįžti prie Odisėjo, *Tintine* buvo kitas jūreivis, kapitonas Hadokas, kuris gyveno ramiai ir tyliai nuostabioje Mulensaro pilyje, kol į ją atsikraustė prima-

dona Bjanka Kastafjorė ir užkūrė tikrą pragarą su savo papūgėle, brangenybėmis, muzikos profesoriumi ponu Vagneriu, savo žvaigždės, manieromis ir televizoriumi su šimtu kabelių, ir tada profesorius Saulėgrąža atsitrenkia į jį ir susigurina marmūzę, Hadokas pastato automobilio žibintą ant galvos, ir diva ima dainuoti savo garsiąją *Brangenybių ariją:* Cha cha! Kokia l-aa-ai-mė ma-a-a-ty-ti sa-ve to-kią gra-žią ši-tam veidrodyje – tai iš *Fausto,* – ...to-o-o-kią gra-a-a-žią ši-tam veid-ro-dy, chacha, ko-o-o-kia lai-mė!“ Beje, kol ji dainuoja šią ariją, jai iš tikrųjų pavagiamos brangenybės, ir tarnaitė šaukia: „Ponia, jūsų bran-bran, jūsų ge-ge, jūsų ny-ny, jūsų bės-bės, jūsų brangenybės... Jos dingo, ponia!“

2
Prakeikta naktis

Vakaro prieblandoje juodas limuzinas lėtai rieda keliu palei plynus priemiesčio plotus. Automobilio užpakalyje sėdi vyras ir moteris. Jis vidutinio amžiaus, tamsiu kostiumu ir kaklaraiščiu. „Jaučiau, kad jums manęs reikia. Štai ir aš“. Jo veido bruožai taisyklingi, veikiau stambūs, balsas malonus. Moteris labai graži. Apie trisdešimt penkerių metų, išsišovę skruostikauliai, ant vokų, prie nosies, baltos sidabrinio atspalvio žymės, šviesiai rudi plaukai, juoda griežto kirpimo blizgančio atlaso suknelė, laivelio formos iškirptė.

Abu žiūri į tolį priešais save, nors jauti, jog jie vienas kitam artimi.

– Mudu niekad kartu nesiklausėme muzikos, – ramiai vėl užmezga pokalbį vyras.

– Muzika galėjo mus apgauti.

– O kas nori būti apgautas? Kas nori iliuzijų?

– Mes visi, – atsako ji. Jos balsas abejingas, duslokas. – Aš žinau, kas yra iliuzijos: mums reikia dainų, kurios kalba apie meilę.

Ji sėdi tiesiai, bet neįsitempusi, tarsi viršutinė jos liemens dalis laikytųsi tik už vieno nugaros taškelio. Bejausmiame, abejingame veide – buvusios nuostabos, buvusio laukimo žymės, šiandien jau užgožtos ironiško nuovargio, nuovargio be iliuzijų ir be paniekos.

Kurį laiką juodu tyli: dvi būtybės apie šio pasaulio dalykus

žino per daug, ir tas žinojimas jas suartina. Jis švelniai paima jos ranką, vos paliečia lūpomis: „Jus apėmusi didžiulė neviltis“. Girdėti elektroninė muzika, besistengianti mėgdžioti mechaninių pianinų valsus, tolimas ir lengvas kafešantanų melodijas. „Aš noriu numirti“. Ištaria šiuos žodžius, kaip ir kitus. Paskui priduria: „Gal norėtumėt tai padaryti už mane? Tai jums neatims daug laiko“.

Vairuotojas sustabdė automobilį prie kelkraščio. Jie išlipo, žiūri vienas į kitą stovėdami ant pylimo į tolių tolius besidriekiančios dykvietės pakrašty.

– Aš tai darau dėl jūsų.

– Ačiū. Esu pavargusi ir dabar pailsėsiu.

Tariant šiuos žodžius jos balsas įgauna lopšinės toną ir ritmą.

– Neverskit manęs laukti.

Vyras atsiriša kaklaraištį, prieina arčiau, prisikiša prie pat jos veido, tarsi ketindamas ją pabučiuoti, apvynioja kaklaraištį jai apie kaklą. Vėl pasigirsta nedarnūs kafešantano muzikos akordai. Jis palinkęs prie jos, laiko ją per liemenį, veidu prigludęs prie jos veido, ji atsilošia atgal, viskas vyksta labai sklandžiai: tango figūra, ir staiga ji susmunka – išnarintais sąnariais, tuščia krūva, šiukšlė. Tolumoje – modernios gamyklos siena, ilgas tarsi besvoris tiltas su lanko pavidalo lynais, plieniniais trosais, o ten, kur atsiskiria nuo dykvietės, – raudonas, rausvai violetinis, indigo spalvos dangaus skliautas.

– Tu iš tikrųjų labai graži ir labai gerai vaidini šiame filme, – sako Šarlis, nuspaudžia vaizdo magnetofono mygtuką ir suka vaizdą atgal. Tada pagreitintai, tarsi pirmuose burleskiniuose filmuose, moteris atsigauna: atsistoja, lyg būtų numirusi „juokais“, vyras nuvynioja nuo kaklo kaklaraištį, greitai jį pasiriša, ji lyg mechaninė lėlė moteris atatupsta grįžta į limuziną, ir šis dabar visu greičiu atbulas nuvažiuoja keliu.

– Prostitutė Lili – tavo geriausias vaidmuo, nors ir kupinas nevilties. Aukšti ponai jai moka už tai, kad ji išklausytų juos, ir ji pasidaro tarsi kokia miesto paslapčių saugotoja, jo šiukšliadėžė.

Jis paspaudžia mygtuką „Stop“, ir ši mechaninė karuselė sustoja prie gražaus moters veido, prie viskuo pasišlykštėjusio žvilgsnio. Žvilgsnio, kuriam pasišlykštėjimas suteikė išdidumo. Vaizdas sustingsta nelabai tvarkingos svetainės viduryje. Pusvalandis po vidurnakčio, pirma valanda nakties. Po akimirkos jis sako:

– Žinai, aš permąsčiau šią istoriją, praėjusią savaitę iš tikrųjų sukau galvą, kokio velnio man reikėjo Berlyne, tame gėjams skirtame koncerte, man, heteromanui, šiaip ne per labiausiai mėgstančiam muziką, ką aš veikiau tarp dviejų tūkstančių muzikos apsėstų pederastų, be to, man kelia siaubą linksmų, gerai nusiteikusių caca vaikučių šventės... Tu puikiai žinai, kad aš negaliu pakęsti bonvivanų ir juokingų pokštų. Be to, kas gi buvo tas tipas, arba kas buvo toji lesbietė juodu kostiumu šalia scenos, kuri makalavo rankomis tau dainuojant? Iš pradžių pamaniau, jog kažkoks juokdarys. Mabelis man paaiškino, jog jis – kurčnebylių vertėjas. Vadinasi, tai buvo pedikai kurčnebyliai? Daug kurčnebylių pedikų? Jis atsakė – taip, nemažas procentas, nustatyta, jog egzistuojąs kolektyvinis jausmingumas, atlikti tyrimai, statistika Kalifornijoje parodė, kad tarp kurčnebylių pasitaiko dukart daugiau pederastų nei tarp girdinčiųjų... Aš nelabai supratau. „Ar tai reiškia, kad dauguma kurčnebylių – gėjai, ar kad dauguma pederastų – kurčnebyliai ir kad jie visiškai buki? – paklausiau Mabelį... – Šiuo požiūriu pedikai ir kurčnebyliai vienodi?“ Jaučiausi kiek vienišas tarp dviejų tūkstančių kurčnebylių pedikų melomanų, nors gal ne visi tokie buvo, nežinau...

– Nusistatęs prieš pedikus?

Jie nemažai išgėrė, buvo pirma valanda, pusė dviejų ryto...

– Kalbu ne apie tai. Fiziškai nepakenčiu tokių susitikimų, tokių švenčių...

Nuo visų tų asociacijų pasidarau ligonis, ypač nuo tų žmonių geraširdiškumo, o pirmiausia nuo to, kad jie tokie geri vaikinai, praradę visą agresyvumą... Tokį pasišlykštėjimą pajuntu įžengęs

į Sen Siulpiso kvartalo religinės literatūros knygyną. Su savo sparnais, savo mielais kičiniais kostiumais, drėgnom akim jie atrodė ką tik palaiminti.

– Per karą Vokietijoje homoseksualistai vaikščiojo su rožine žvaigžde.

– Šitos sąjungų istorijos... kas sieja, tarkim, Žaną Ženė su Rėmu?.. Ogi tai, kad jie sudaro sąjungą ir nutrina skirtumus... Pakanka menkiausio vardiklio, ir šit įvyksta susijungimas didžiojoje Visybėje. Mane tai vimdo, štai ir viskas...

– Ne... Palauk... Paklausyk...

– Ir tada aš...

– Liaukis... Jei nori leistis į mono...

– Aš... leisk man pasak...

– Monologą...

– Leisk man pasakyti, aš tik...

– Apsistatai siena... supr...

– Jie bijo vienatvės ir... Kokia siena – raudų?

Pokalbis greitai virto *staccato.*

– Tu man neleidi kalb...

– Tu kalbi ir kalbi... Tu niekad...

– Taip? Ką?

– ...nesiklausai, niekad...

– Kas? Aš?

– Tu... Beje, ir kiti, tik tada, kai aš dainuoju. Kaip vaikystėj, kai buvau maža... niekas manęs nesiklausė... Beje, dėl to ir pradėjau dainuoti labai anksti, ketverių su puse.

– Jei nori kalbėti vienas, kalbėk su siena.

– Aš nekalbu vienas, tu mane pertraukinėji.

– Ne, tu – mane.

– Žmogus niekad nežinai, kas ką pertraukinėja... galų gale... kad ir kaip būtų... aš nepadėjau kablelio nei taško... Pamanei, jog tai buvo taškas, ir tada ėmei kalbėti, tačiau tai buvo kablelis, taigi pertraukei mane. Bet aš kalbėjau toliau, ir tu pamanei, jog aš tave pertraukiau.

– Aš nesuprantu nė žodžio iš to, ką tu pasakoji. Kalbėdamas treptelk koja ir parodyk, koks turi būti ženklas, tada žinosiu, ar tai taškas, ar kablelis.

– Taip, žinoma, tu dainuoji, kad būtum suprasta, o aš dėlioju skyrybos ženklus kojomis, kad manęs niekas nepertrauktų. Aš pašoku aukštai į orą ir nusileidžiu ant vienos kojos: tai taškas. Tą patį padarau su kita koja, bet ji dar slysteli, tarsi valydamasi, tai – kabliataškis... Gerai? Ką gi, pradėkim...

– Klausyk, Šarli...

– Arba rankom, kaip kurčnebyliai...Taip, tu labiausiai mėgsti atstumtuosius, mažumas... Panašiai pūteisi ir džiūgavai, kai po vakarienės buvai pakviesta dainuoti po atviru dangumi Dovydo citadelėje, Jeruzalėje.

– Nesididžiavau, bijojau, buvau sutrikusi, didelį įspūdį man padarė pati vieta, tos vietos dvasia, sudaužytos kolonos, sudaužyta šventa šventovė, kiek užmato akys griuvėsiai, naktis, degantys fakelai, rausvi akmenys, smėlis, aplink šventos vietos, netoliese Alyvų kalnas, Getsemanės sodas, iš kurio atsklisdavo balsai, taip, ypač neįtikėtina akustika, šnabždesiai, ore sklendžiantys balsai girdisi nuo vieno kalno iki kito, tarsi kažkas šnabždėtų šalia... Tu puikiai žinai, esu ne sykį tau sakiusi, kad niekad nebijojau scenos, net dainuodama dviem tūkstančiams žmonių ledinėje salėje, net sename barokiniame San Paulo teatre, net Berlyno „Zoo Palast" rūmuose, kur visi buvo įsišėlę ir bėgo prie scenos... Bet ten, taip, ten aš pirmą kartą bijojau eit į sceną, mane krėtė šaltis, man svaigo galva, jaučiausi sutrikusi, suglumusi...

– Nes buvai žydų žemėje, dainavai visiems tiems žydams... Tu, vokietė, Jeruzalėje jauteisi susitaikiusi su žydais, atsiprašydama už įžeidimus padovanojai jiems savo dainą kaip dalinę sąskaitą už didįjį susitaikymą... kaip atlygį, kaip dalinį užmokestį už karo skolą. Tu, vokietė, *Kriegsmarine* karininko dukra, dainuoji ten susirinkusiems žydams, visai žydų tautai... Tu viena, tik su savo daina, priešais juos visus, gyvuosius ir mirusiuosius, ir savo daina numaldai jų pagiežą.

– Gyvendamas su manim tu viską vertini šiuo požiūriu. Gal ir tu manai, kad esu su tavimi ir stengiuosi tau daryti gera tik todėl, jog esi žydas?

– Truputėlį.

– Norėtum, kad būtum mylimas dėl savęs paties, o ne todėl, jog esi žydas?

– Taip, būtent taip.

– Sakau tau, mane trikdė vieta, ne žmonės. Nuo minties, kad turiu dainuoti šioje šventoje vietoje, tiesiog šiurpau. Beje, dėl tikslumo turiu pasakyti, jog vakarienė vyko lauke, prie stalų, vakaras buvo surengtas Jeruzalės filmų festivalio pabaigoje juodaodžio Niujorko mero Davido Dinkinso garbei, jame taip pat buvo kitatikių režisierių ir aktorių po truputį iš visur, net pats de Niras. Tad tiesa, jog dainavau žydams, bet taip pat negrui... Pabaigoje jis man padovanojo marškinaičius su užrašu I LOVE NEW YORK ir širdele. Šventojoje žemėje pristatinėjo savo miestą, naująjį Babiloną.

– Negras? Kaip tik laiku. Dar viena auka... Ji labai tiko prie bendro vaizdo ir nė kiek nesugadino tavo atgailos.

– Tu iš tikrųjų idiotas, vargšiuk Šarli.

– Esu tikras: taip nutiko todėl, kad buvai žydų žemėje, – tavo galva akimirksniu turėjo padaryti tikrą įvykių reziumė, joje turėjo įvykti kažkas panašaus į trumpą sujungimą, jei savo dainavimą Pažadėtoje žemėje, Dovydo citadelėje, įstengei susieti su *Šventa naktim,* Kalėdų giesme, kurią būdama ketverių su puse giedojai kartu su jūreiviais stovėdama po Adolfo Hitlerio nuotrauka ir žiūrėjai į švelniai šypsantį savo tėvą, Trečiojo reicho karininką. Tai velniškai bjaurus susidūrimas, ganėtinai keista kelionė. Ir vis dėlto tai buvo atgailos forma. Ar tą akimirką pagalvojai apie aną žvaigždėtą naktį prieš keturiasdešimt metų, kitus fakelus, kitus griuvėsius tenai, prie Baltijos jūros, kai iš tikrųjų giedojai fiureriui?

– Ne, tu puikiai žinai, kad buvau jį užmiršusi.

– Buvai užmiršusi, bet tai buvo įsirėžę tavo atmintyje. *Memories are made of this.* Galėjai liautis dainavusi, galėjai sau pasakyti: „Aš pradėjau karjerą turėdama puspenktų metų ir dainuodama Hitleriui ir baigiu ją dainuodama žydams Jeruzalėje“. Nuo Adolfo iki Jeruzalės, ir ratas užsidaro.

– Tai tik vienas iš tavo dažnai vartojamų sąmojingų žodelių, ir tiek. Tu kalbi, kalbi, Šarli, ir tai viskas, ką moki!

– Dvi šventos naktys... Nuo vienos šventos nakties iki kitos, viena atperka kitą! Nuo Kalėdų per karą iki Dovydo citadelės: vieno gyvenimo kelias...

– Tai labai paprasta santrumpa!

– Santrumpa, vėl sugrąžinanti mane prie mažumų, kurias taip dievini!

– Man veikiau atrodo, kad tu esi besigėdijantis žydas...

Šarlis prisipylė dar vieną stiklą degtinės.

– Ne, tai bendruomenės istorija... Turiu omenyje šit ką: tu visada palaikai mažumas... Žinau, į tavo koncertus vaikšto įvairiausi žmonės, tačiau tavo idealus klausytojas – kurčnebylys pederastas žydas...

Vos tik ištarus žodį „kurčnebylys“, stalas ėmė judėti, bet tai nebuvo dvasios. Tada Šarlis pamėgino įjungti atbulinį bėgį ar veikiau baigti sakinį pakeitęs jo prasmę, užtušuoti tai, ką norėjo pasakyti, ir sakinio prasmė būtų buvusi tokia: „...kurčnebyliai pederastai žydai... tarp kitų, beje, man atrodo, jog tai ideali publika, juk tu žinai, kad aš mėgstu mišinius“. Bet buvo per vėlu, šiaip ar taip, ji turėjo subtilią klausą, jo manevrą būtų supratusi net prancūziškai. Būtų pastebėjusi, jog kalbėdamas jis padėjo tašką, o ne kablelį, ir kad frazė buvo baigta. Ji padėjo delną po padėklu, ir jis truputį drebėjo, ji vos vos purtė jį, o kita ranka laikė staltiesę tarsi vis dvejodama, kaip pasielgti: apversti stalą ar patraukti staltiesę ir viską nudrėbti ant grindų.

Galop staigiu judesiu patraukė staltiesę ir koja stumtelėjo stalą. Šis neapvirto, užtat su baisiausiu tarškesiu nukrito peiliai ir šaukštai, bet ne lėkštės ir krištolo vaza – jie nusirito stalu ir per ste-

buklą sustojo prie pat krašto. Jai pavyko numesti tik nedūžtančius įrankius. Ir daugybę popierių.

Tada Šarlis pamėgino kitą dalyką, savotišką gudrybę, išbandė paskutinį šansą, apgaulingą manevrą. Jis buvo manevrų, išsisukinėjimų, pabėgimų asas, juk galų gale praleido gyvenimą manevruodamas. Jam labai patikdavo vaikščioti pašaliais, šonais. Vos tik kas prasidėdavo, jis persimesdavo į kažką kita, jam atrodė, jog viskas tėra dingstis kažkam kitam, kažkokiai begalybei... Šįkart paikai leptelėjo: „Šiandien gatvėje mačiau visiškai sumaitotą, kraujais aptekusį lavoną. Buvo siaubinga!" Žinoma, tai buvo melas, visiškas išsigalvojimas. Jis tikėjosi, jog šie gyvenimo siaubai nustums į antrą planą jo paties niekšybes, jo agresyvumą. Tai buvo variacija tema: pasaulis pilnas tragedijų, todėl mažieji namų karai iš tikrųjų atrodo juokingi. Galų gale argi ne tokį tikslą turi mūsų televizija? Visų tų siaubų, karų, katastrofų, žmogžudysčių akivaizdoje šeimos pasijunta laimingesnės ir stengiasi nutylėti, paslėpti savo mažytes pagiežas. Šarlis taip pat elgėsi banaliai, iš esmės bandė ją nuraminti, susitaikyti su ja už išgalvoto lavono nugaros. Tačiau tai nesuveikė: ji apsimetė, kad neišgirdo arba kad tai nieko nereiškia, arba kad ji tiesiog perprato manevrą. Ir jų pokalbis įgavo *crescendo, fortissimo* pagreitį.

Jų ginčai visada vykdavo panašiai, prasidėdavo nuo stalo, ji čiupdavo abiem rankom ir jį supurtydavo, tačiau nuostabiausia, jog niekad nieko nesudaužydavo. Stipriai trankydavo duris... tačiau daiktai per stebuklą nesuduždavo – tai buvo magiška, Dievo dovana, triukas, tinkamas „Lido" kabaretui – virsdavo stalai, virpėdavo viena į kitą daužydamosi lėkštės, bet per stebuklą nesuduždavo, tarsi ji būdavo viską tobulai apskaičiavusi ar ištisus mėnesius mankštinusis. Šarlis neįstengdavo atsitokėti pašiurpęs iš siaubo ar susižavėjęs žiūrėdamas į tobulai atliktą numerį. Kartą ji staiga nutraukė staltiesę, tačiau viskas liko stovėti kaip stovėję, apvirto tik kelios stiklinės, bet jos liko ant stalo, tik be staltiesės. Būtum pamanęs, jog esi kabarete, miuzikhole, trūko tik užsakymą priimančio padavėjo šypsenos ir

šiek tiek grakštumo. Šarlis būtų galėjęs prisiekti, kad ji niekad, niekad nieko nesudaužė ir nesugadino. Viską daužydavo jis. Šalia jos Šanchajaus akrobatų cirko žonglierius būtų atrodęs apgailėtinas, tiesiog juokingas: tie cirkininkai suka lėkštes pasistatę strypą ant galvos, paskui ant kaktos, viršutinę liemens dalį atlošę atgal, bet juk tai tik laiko, treniruočių, įgūdžių rezultatas. Jų žongliravimas nėmaž nejaudina, tiesiog grasu žiūrėti į virvutes. Tikras virtuoziškumas virsta rutina. O ji atrodė magiška, nesuprantama, be įspūdingų efektų – tiesiog keli judesiai, jokių sensacijų, jokių triukų, nė nepastebėdavai, kaip ji tai padaro. Ir vis dėlto jos talentas buvo sukrečiantis, tai pats tinkamiausias žodis, ji pastumdavo stalą, net stipriai, šis susvyruodavo, atrodydavo, tuoj praras pusiausvyrą, bet, kiek pasiūbavęs, vėl grįždavo į ankstesnę padėtį, ir ji vėl galėdavo pakartoti savo triuką taip pat tiksliai. Galų gale atrodydavo, jog tas jos veiksmas nėra prieš nieką nukreiptas, ji tiesiog galynėjasi su pasauliu. Tarsi su tais daiktais, ypač baldais, būtų slapta susitarusi, jie paklusdavo jai, iš tikrųjų tai atrodė tiesiog magiška. Jos virtuoziškumas, subtilus gebėjimas šiurkščiai elgtis su daiktais Šarlį žavėjo ir jis iš esmės už tai ją mylėjo: mieste ir scenoje daiktus, stalo įrankius ji užburdavo taip, kaip Orfėjas – gyvulius. Tačiau mes neskaičiuosime visų tų šukių ant grindų, Bohemijos krištolo, Saksonijos porceliano, stiklinių ir peleninių – tai buvo Šarlio reikalas.

– Tu keiki viską, visą pasaulį. Net...

– Aš nesikeikiau... aš pasakiau...

– Aš kalbėjau asociacijomis...

– ...tu sakai, kad nėra jokių draugų, tėra tik liudytojai ir bendrininkai...

– Tai jau visai neblogai...

– ...kad žodis nieko nereiškia. O moterys?

– Ką moterys?

– Na, tarkim, manekenės?

– Kokios manekenės?

– Taip, tau visada patiko manekenės... Tu visada sakei, kad nemėgsti protingų moterų...

– Aš to nesakiau... „Protingas“ tarsi „draugas“, tai tik beprasmis žodis.

– Tu visada cituoji Bodlero eiles... Ką tai reiškia?

– „Nesvarbu nei tavo kvailumas, nei abejingumas, sveika, kauke ar pamėkle, aš dievinu tavo grožį!“

Jis taip pat tvirtindavo nesuprantąs, ką moteris gali veikti bažnyčioje.

– Taip, ačiū... aš žinau, ką ten veikiau, kai skambinau vargonais...

– Tada buvai ne moteris, o vaikas, nimfetė.

– Eik velniop su savo kekšėm.

– Aš ne...

– Ir su manekenėm.

– Aš ne...

Ir vėl viskas iš pradžių... Ištisa paletė: po pedikų, žydų prasidėdavo trečiasis vakaro veiksmas – moterys. Tada jau būdavo galima imtis kodos, šios trumpos rokenrolinės nakties fermatos.

– Pala, aš dar nebaigiau.

– Kodėl mane pertraukinėji?

– Ne, tu mane.

– Ne, aš nebaigiau, tiesiog padėjau kablelį, o tu pamanei, kad tašką.

– ?..

– Klausyk, man gana tų žydų, kurčnebylių, pedų, manekenių ir kitokių istorijų... tų mikčiojimų, taškų ir kablelių...

Viskas virsdavo kažkokiu chaosu.

– Turi ką nors prieš pedikus?

– O tu – prieš manekenes?

Juodu jau nesuvokdavo, ką kalba.

– Prieš mikčius? Mikčiojančius pedus? Kurčnebylius?

– Miknius?

Tada Šarlis papasakojo istoriją, kad atvėsintų įkaitusią atmosferą.

– Viename laikraštyje skaičiau, kad miknių atstovas paprašė sveikatos, o gal pašto ir telekomunikacijos ministrą – gerai nė nežinau ką – sumažinti jiems mokestį už pokalbius telefonu, nes jiems reikią daugiau laiko žinutei pasiųsti... Argi tau nejuokinga?

– Šarli, tu manęs nesiklausai.

– Klausausi.

– Šiandien radau besimėtančias „Élite“ agentūros kartotekos modelių korteles: Tereza, ūgis 1,80 metro, krūtinė 84, liemuo 61, klubai 92, batai 40, plaukai rusvi, akys mėlynos. Kristina... Sonia...

– Tai duomenys mano knygai.

– Kokiai knygai?.. Juk tu nieko nerašai... Gal manai, kad aš visiška *mešuga, mešuga šnok?!*

– Kas čia? Jidiš? Kodėl kalbi su manim jidiškai?

– O telefonų numeriai, o pornožurnalai, o Hustleris, Penthauzas, o Mišelio Simono nuotraukų kolekcija – taip pat dokumentinė medžiaga tavo knygai? Gal rašai kokią pornografiją ar ką? O žodžių santrumpos ant merginų kortelių, užrašytos tiesiog ant nuogo kūno... *in c, z in 2 c,* manai, tų santrumpų nesuprantu, nes esu bošė? Manai, nesuprantu prancūziškai? Sakai, esi žydas hugenotas? Davatkiškas veidmainys pornokratas, štai kas tu!

– Ne, prisiekiu, aš beveik nieko nedarau. Ką aš čia sakau? Beveik nieko? Visiškai nieko. Tai tiesiog dokumentacija.

– Atsiprašau? Ką čia man pasakoji! Gal net moki manekenėms? Kaip kekšėms?

– Ne... žodžiu... taip... tai yra ne...

– Tada paklausyk, gal tu su jom ir miegi, kad apsirūpintum medžiaga savo garsiajai knygai, beje, aš nežinau, kada tu... Taip, ar ne? Gal dėl to, jog pamatytum skirtumus? Ypatumus? Savo

tyrinėjimui... ar ne? Kaip kokiam Kinsėjaus, Masterio ir Džonsono, o gal Hito raportui?.. Taip, ar ne? Ne?

– Raportas? Nėra jokio raporto... Tai praeitis, aš juk neklausiu, ką tu išdarinėjai lovoje su savo bombų dėjiku iš Baderio gaujos...

– Jis niekur tų bombų nedėjo... studijavo chemiją ir buvo švariai apmautas.

– Gerai, OK, chemikas, kurį tu su Peru ir Raineriu ištisus metus slapstei savo gražios vilos rūsyje.

Sakykit, ką norit, bet mes kartais su tam tikru goslumu pasiduodame katastrofai: kai žmogui beveik nėra ko prarasti, jis gali prarasti viską. Jis metė trumpą žvilgsnį į televizorių. Tas pats vaizdas, sustabdytas laike: Ingrida juoda suknele, tiesia iškirpte, gagato aussagais, su strazu ir fatališku, viską patyrusios moters žvilgsniu. Jis stumtelėjo televizorių, tarsi viena jo paties dalis nenorėjo būti skolinga, televizorius trenkėsi į grindis ir sprogo, ir gražus bejausmis sustingęs veidas su balta sidabrine žyme ant vokų išnyko, sutrūkinėjo į daugybę šukelių, paskui virš stiklų, sudužusių stiklų trumpai įsivyravo ramybė.

– *Kristallnacht!* Naujoji Krištolinė naktis...

Jis liūdnai šypsojosi.

– Šarli, tu kvailas, tuščias ir vulgarus.

Jam nusispjaut, dabar ne tas svarbu. Be to, tiek sykių jam buvo kartota, jog jis protingas ir subtilus, kad kokia nors šiurkšti kvailystė nepakenks.

– Tu tikras idiotas!

Šarlis šyptelėjo. Nežinojo kodėl, bet jam buvo linksma ir smagu girdėti tą „tikras idiotas“. Net ėmė juoktis kaip idiotas. Ir ginčas vėl perėjo į *fortissimo*.

– O Karolos Bukė telefono numeris?

– Karola man buvo reikalinga kaip „dokumentinė“ medžiaga Mazaro personažui, juk žinai, kad ji buvo už jo ištekėjusi.

– Taip, taip, žinoma! Ir Aurora Kleman, ir kitos... Sakau tau, man regis, su savo tyrinėjimais tu elgiesi kaip Bogartas-Marlou,

viską patikrini, susitikinėji su visomis, kurias jis pažinojo, visomis jo moterimis, kad išklausinėtum jas apie to vaikino mirtį, dar yra aibė moterų, kurios nemirė nuo per didelės narkotikų dozės, neišprotėjo, niekur nedingo, tu bandai savo laimę, tu nenori likti skolingas Mazarui po penkiolikos metų. Neblogai! O tavo tyrimas – dingstis, tarsi būtum privatus detektyvas... Žurnalistas, rašytojas, detektyvas, tai beveik tas pat, ar ne?

– Bogartas, Marlou?.. Ačiū, bet tu man darai per didelę garbę. Aš išvis nieko nerinkau. Truputėlį šnipinėju, žiūriu pro rakto skylutę. Sutinku. Taip, esu smalsus. Tačiau tai viskas. Beje, galėtum rėkti ne taip garsiai savo vokišku akcentu, – iš tikrųjų jos akcentas buvo vos juntamas, – tai žadina prisiminimus. Nepamiršk, kad man tiek pat metų kaip ir tau.

– Gerai. O kas tada?

– Tada, kai ketverių ketverių su puse metukų panelė, mergytė auksiniu balseliu, giedojo kalėdines giesmeles savo tėvo, *Kriegsmarine* karininko, draugams ir kai panelė važinėjo rogėmis įsisupusi į kailinį paltuką, ir kai panelė kimšo į pilvelį keptas putpeles ir žąsis, aš, našlaitis, buvau uždarytas žydų vaikams skirtame lageryje.

Šarlis pasakė šiuos žodžius kuo rimčiausiu tonu, buvo nemažai išgėręs, ir ji nežinojo, ką manyti apie šią istoriją. Sako tiesą? Netiesą? Dumia akis? Taip, gerai, jis žydas, o visa kita? Kad lageryje kiti žydai ar Pasipriešinimo dalyviai jį erzinę, tyčiojęsi iš jo, iš jo strazdanų ir net suknežinę veidą, nes buvęs ručkis, rusvaplaukis... Žydas ručkis: dukart prakeiktas, žydų žydas, žydšunis, žydas kvadratu... Gal jis kiek ir persūdė... o jei sako tiesą? Ji kiek sutrinka ir nusiramina. Regi save kailiniuotą, išpuoštą tiems suaugusiesiems, regi save kaip žvaigždę, paskui įsivaizduoja jį, našlaitį, lagerį, kur iš jo tyčiojasi kiti vaikai ir juokdamiesi stumdo. Tas argumentas labai rimtas, ir ji akimirką nusiramina. Žino, kad jis pasirengęs papasakoti nesvarbu kokią galvon šovusią istoriją, baisiausią kvailystę, kad tik padarytų galą šiai scenai, šiam spektakliui. Tada kam skirta ši istorija? Jis ty-

čiojasi iš jos, ar ką? Apie tai niekad nebuvo su ja kalbėjęs, nors juodu gyvena kartu jau treji metai. Jis mėgina paslėpti veidmainingą šypseną, ir ji supranta, kad, pasinaudodamas holokaustu, jis pasityčiojo iš jos, pasinaudojo bjauria apgaule, dabar slėpdamasis ne už vieno mirusiojo nugaros, – to, kuris, jo žodžiais tariant, gulėjo gatvėje, – o už aštuonių milijonų nugarų. Vadinasi, tada šis melas – atvira šlykštybė, jis pasinaudojo ištremtais į lagerius vaikais, kad nukreiptų dėmesį nuo savo nešvarių lovos istorijų, pasinaudojo dujų kameromis! Ir tada ji dar labiau įpyko, stalas vėl ėmė judėti, šokti valsą, net blogiau... Tai, žinoma, buvo netiesa, bet nedidelė netiesa, jis tiesiog perdėjo: tada jis gyveno viename kaime, buvo žydas, bet, palyginti su rudais plaukais, šis faktas jam buvo antraeilis, plaukai jį skyrė nuo kitų, jis jautėsi svetimas. Jam šaukdavo: „Žydas ručkis – tikras pliuškis!“ Juk galų gale egiptiečiai skandindavo rudaplaukius kūdikius vos tik gimusius, rudi plaukai ilgai buvo laikomi velnio požymiu... Šių keistų archaizmų žymių išlikę mūsų kaimuose. Jie skyrė jį iš kitų. Iš tikrųjų vaikams, be kitų, ir žydukams, tai buvo dingstis išvaryti jį iš savo tarpo. Jis jausdavosi svetimesnis kitiems dėl savo plaukų spalvos ir strazdanų labiau nei dėl to, jog buvo žydas. Jo paties oda jam taip pat kėlė rūpesčių, ne tik jai. Man niekad nesiseks su merginomis, sakydavo sau. Jam, beje, nepasisekė: vėliau jo oda pasidarė šateninė, užėjo pankų, anglosaksų mada, rudi plaukai tapo paskutiniu mados klyksmu. Per vėlai! Blogai apskaičiuota! Žodžiu, viskas ir vėl prasidėjo iš pradžių – stalo daužymas, šūkaliojimai. Ir vėl ėmė skrajoti daiktai.

Paskui akimirką viskas nurimo, vienas Dievas žino kodėl, stojo pauzė, atokvėpio minutė. Šarlis atsistojo, atrodė, rokenrolinė naktelė pasibaigė, tarsi pasakė užteks pedikų, manekenių, kurčnebylių, „kiekviena diena atneša rūpesčių“, pagalvojo, „Greit grįšiu“, veik sušnabždėjo vienu iškvėpiu, tyliai atidarė duris, bet neuždarė, tarsi bijodamas pažadinti kokį žmogų ar daiktą.

Šią valandą, tikriausiai buvo trečia ryto, Buljė kavinė uždaryta. Jis pasuka Por Ruajalio bulvaru, praeina buvusią abatiją,

koplyčią, jansenistų vienuolyną, paskui Košeno ligoninę... „Vienuolynas, ligoninė, štai kur ramios vietos, tai, ko man dabar reikėtų...“ Čia pat ir Observatorija. „Tai irgi labai gerai: būtų nuostabu... stebėti kosmosą, begalines erdvių platybes! Astroliabija, teleskopas, žiūronai!..“ Eina bulvaru žemyn, tuščia – nei vieno žmogaus, nei automobilio, nieko. Bet priešais, ant kito šaligatvio, naktį apšviestoje telefono būdelėje stovi mergina vakariniais drabužiais. Ji laikosi labai tiesiai ir kalba rimtai, susijaudinusi, nepaprastai įsitempusi ir susirūpinusi. Atskirta nuo pasaulio, ji čia ir kitur, laike, erdvėje, kuri yra mūsų ir kita. Jis sustoja ir iš kitos bulvaro pusės stebi ją, kiek atsitraukęs, bet žiūri tiesiai, į jos profilį, tiesiog stebeilijasi į ją. Jam visada patikdavo žiūrėti į kalbantį žmogų jo negirdint. Šiame stikliniame apšviestame narve, viena tamsoje tarp buvusios jansenistų abatijos ir senosios ligoninės, ji atrodė it koks įspraudas. Ilgai stovi ir stebi šį banalų reiškinį – kažką, skambinantį nakčia iš telefono būdelės, stebi it kokią banalybę, tačiau dirbtinę, efemerišką banalybę... Iš toli jos ausis pasiekia žodžiai, ir kartais ji purto galvą, judina dilbį, baksnoja grindis batelio galiuku, tarsi jai tai būtų mažytė iškrova, kiekvienąsyk ta pati. Gal kažkas esantis toli šią valandą ką tik pranešė jai lemtingą žinią? Ji atrodo... nors visiškai neaišku, ar taip yra iš tikrųjų... sutrikusi ar apstulbusi, ne, kupina vilties... Veikiau labai susidomėjusi... taip, susidomėjusi! Bulvaro tyloje ši moteris, viena stikliniuose spąstuose, uždaryta tarp geležinių būdelės rėmų, purto galvą, ranką, kojį... Regis, sako: „Aš suprantu!“, o gal: „Suprask mane!“ Šį vaizdą jis pats pavadino keista jau kažkur matyta niekada nematyta scena. Scena, kai daiktai jam pamerkė akį, per daug neišsigražinę ir visiškai banalūs. Trumputis laikas, kai ramybė privertė jį užmiršti kitą sceną, didžiąją, vykusią bute. Jam patiko šis virpis, šis nukrypimas į banalybę, ypač tai, kas neįprasta, nerealu, siurrealu, fantastiška, keista, tiesiog neiškreipta realybė, veikiau... kaip čia pasakius?.. tik šiek tiek atsiknojusi, atkirsta ir jau ne neįprasta, tai buvo... veikiau tai buvo kai kas geriau... kažkas vos pastebima, beveik niekas, gal koks liapsu-

sas, sapno skivytas be jokios fantazijos, niekas. Pati realybė, be užuolankų, lyg niekur nieko, akimirką iškreipta, tačiau ne per daugiausia, lydėsi į labai lengvą nenatūralumą, bet tas nenatūralumas truko neilgai, nereikėjo, kad jis ilgai truktų. Iš pačios savęs ji virto kita, likdama savimi, be blizgesio, virto iš tikrųjų niekuo. Kartais, tik keletą sekundžių... net mažiau, jis ir pats nebūdavo tikras, ką matė, vis dėlto tai jį sujaudindavo, toji stroboskopinė vizija akimirkoje, sprūstančioje akimirkoje. Tai turėjo būti banalu ir greita. Realybė nepastebimai ir trumpą laiką virsdavo fikcija, tačiau ši fikcija buvo reali. Ši realybė tarsi atskaitydavo nedidelę savęs pačios, savo tamsiosios pusės dalį, tai buvo trumpa, atsitiktinė atskaita, tarsi klaida, lyg apgailėtino sapno skivytas. Tai jam trumpai pakeldavo ūpą.

Tai, kas jau matyta, atrodydavo kaip niekad nematyta: iš jau matyto tapdavo nematyta, matyta trumpai. Tai jam atsitikdavo kartais, retai, kai būdavo neišsimiegojęs, chaotišką, vaidingą, katastrofišką naktį kaip ši naktis, arba pirmą dieną atvykus į didelį miestą ir, kaip buvo patyręs, niekad kitomis dienomis, dažniausiai tada, kai būdavo baisiai pavargęs, visų užmirštas, kai nesisaugodavo, pasijusdavo beginklis, tada kažkas sušvytuliuodavo. Beje, jau kuris laikas tai neatsitikdavo... Dar kiek pasistebeilijo į merginą, kalbančią telefonu savo narve, paskui lėtai grįžo namo ir žengė į butą, kurio durys tebebuvo atdaros...

– Mirė Raineris!?

Ji paklausė tyliai, ramiai (ji buvo rami), tarsi kalbėdama su savimi. Žinią apvainikavo klausiamojo tono aureolė. Ši klausiamoji intonacija, kurią taip dažnai galėdavai įskaityti jos nustebusiame žvilgsnyje, dabar persidavė balsui*. Buvo keturios

* Pačioje jos balso gelmėje it neaiški melodija sklandė klausiamojo ženklo šmėkla, tarsi ką nors tvirtindama ji būtų galutinai nulėmusi likimą, ir, priešingai, tam tikras būdas sakyti žodžius, tam tikra jų melodija, mažytis tikėjimas jų magija būtų galėję jį atitolinti.

valandos ir dešimt minučių ryto. Ant grindų tebegulėjo išmėtyti, išvartyti daiktai*. Šio žemės drebėjimo epicentre ji stovėjo rami.

Buvo toks įspūdis, tarsi šios mirties, kuri, kaip ir triukšmingas barnis, įvyko tą pačią valandą už pusantro tūkstančio kilometrų į rytus, sukeltos bangos atsirito iki čia, jei ne atvirkščiai.

* Staiga kambarį apgaubė didžiulis švelnumas, tarsi taip ir turėjo būti, atrodė, susikaupė, palinko patys daiktai. Dėl dviejų žodžių viskas tarsi pakibo ore**.

** Ir rašytojas tyčia rašo šias frazes pastabos vietoje, užkrečiamos sugestijos apimtas nukelia jas į puslapio apačią.

Pirmosiomis to birželio dienomis oras buvo lietingas, kaip dažnai esti vasarą Bavarijoje. Ji kiek pavėlavo: įžengė į koplyčią, ramiai perėjo ją susikišusi rankas į neperšlampamo lietpalčio kišenes ir atsisėdo viena gale, nuošaliau nuo visų. Pirmoje eilėje sėdėjo visos jo aktorės, sekiojusios paskui jį nuo pat gerokai apgailėtinų savo debiutų, restoranų galinių kambarių ir teatrėlių iki sėkmės, premijų, interviu, nuotraukų, magnio blyksnių ant Festivalio rūmų laiptų Kanuose, Venecijoje, iki visų pasaulio žurnalų, buvo čia ir aktorių, ir kitų režisierių, ir aibė žurnalistų bei fotografų, laukiančių už durų. Ten, priešais, ant nedidelės pakylos ji pastebėjo karstą, o aplink jį – kalnus puokščių puokštelių ir vainikų. Šiaip ar taip, ten gulėjo jos vyras! Buvęs vyras, jei norit, nors sykį jis jai pasakė tokius žodžius: „Dievo akivaizdoje tu visada esi mano žmona“. Tai jis sykį pasiuntė du žaliūkus, kad pagrobtų ją ir parvežtų į Vokietiją. Apie dvi valandas ji turėjo slapstytis spintoje!

Ir žmogus, kuris taip kalbėdavo, tada, kai neidavo į susitikimus pagal skelbimus laikraščiuose, – sykį net susirašinėjo su kažkokiu Ramziu, – traukdavo verbuoti homoseksualistų į slaptus kambarius, Paryžiaus saunas ir ten susitikinėdavo su egzotiškais tipais, daugiausia arabais. Ir vis tiek nebuvo blogai! Iškart po to susitikdavo su ja ir mylėdavosi. Iškrypimas? O gal norėdavo užglaistyti ką tik padarytą klaidą?

Taip, visos jos čia, tarsi susirinkusios į premjerą, jo aktorės,

jo moterys, nes visos buvo jį vienaip ar kitaip įsimylėjusios. Beje, būtų galėjęs suvilioti bet ką, vyrą ar moterį. Be to, priversdavo jas krutėti, judėti, kartais pasakyti ką nors pikantiško, įdomaus, manipuliuodavo jomis kaip geras marionečių aktorius, jomis, kurios be jo būtų buvusios bedarbės mazochistės, laukiančios savo šeimininko, tačiau jis išsirinko jas kaip tik dėl to, dėl juokingo jų tuštumo, dėl nerangaus manieringumo, dėl apsimestinai tragiško pasipūtimo, todėl kad jos nepaprastai pasitikėjo savimi, viską darė neklausinėdamos, *no problem,* pirmiausia – karjera, širdyje jos buvo šaltos ir viską apskaičiuojančios: tai buvo pokario vokietė moteris, Vokietija, su kuria jis nesiliovė suvedinėjęs sąskaitų. Tačiau jis niekada nelaimėjo. Štai įrodymas: jis atsidūrė ten, kur yra dabar, jos jį ir nukamavo! Tramdytojas pasidavė pirmas. Jis regėjo Vokietiją, pasaulį kaip milžinišką stiklinį žvėryną. Buvo dresuotojas. „Ponai ir ponios... *Meine Damen und Herren...*" – ir elgdavosi it sardoniškasis cirko direktorius. Pirma: savo pabaisas jis išpuošdavo pačiomis maloniausiomis spalvomis ir šviesomis, gražiausiais drabužiais ir pašvitais. Tokius žmones kaip jūs ir aš, bet pagražintus. Publika būdavo pakerėta. Antra: jis atsisuka į salę ir kaukės nukrinta: „Štai, žiūrėkit, tokia Vokietija, tokios jos moterys, toks pasaulis!" Pabaisos... tik jėgos santykiai, ponas ir vergas, stipriausiojo teisė, tik kiaulės. „O tu?" – visada klausdavo šypsodamasi Ingrida. – „Aš? Superkiaulė, kiaulių kiaulė! *Das Überschwein!* Kiaulių vadas!"

Buvo protingas gyvulys, jo kūryba darėsi vis niūresnė, tad, pasišlykštėjęs savo kūrybos objektu, prarado kailį. Galop pasidarė bespalvis, o kaip tada jaučiasi tramdytojas? Kaip laukinio žvėries kailyje! Paskutinis jo pasirodymas – tikras groteskas! Prastas kriminalinis filmas, jis vaidina drimbą policininką, filmas vadinasi *Kamikadzė,* jis ieško vagių nesurandamame trisdešimt pirmame aukšte, kurio gal išvis nėra. Šis serijos „Z" filmas – tarsi jo gyvenimo parabolė. Jis apsirengęs švarku, papuoštu panteros kailio motyvais, tokia pat skrybėle, tokiom pat trumpi-

kėm, tokios pat net jo automobilio sėdynės. Gražiausia, kad per paskutinį įjudviejų pasimatymą jis primygtinai nori parodyti šį filmą Ingridai, nors mato ją paskutinį kartą. Kamikadzė?! Taip, iš tikrųjų jis buvo kamikadzė, žmogus, šlykštėjęsis viskuo, į pabaigą net pačiu savimi. Tad galiausiai tramdytojas tampa pantera, netikra pantera, kamikadze nailoninės panteros kailiu.

Mazaras taip pat buvo kamikadzė, tačiau jis – jo paskutinis filmas vadinosi *Dagoberas išvirkščiomis kelnėmis* – tikėjosi atsinaujinti, jis irgi norėjo, kad kas nors žūtbūt pamatytų šį filmą, į kurį jis sudėjo paskutinius skatikus. Jie sėdėjo mažo namelio Sufreno alėjoje kambaryje ir žiūrėjo *Dagoberą išvirkščiomis kelnėmis* vaizdajuostėje. Mazaras užsispyręs prašė, buvo labai vėlus vakaras, ir po dešimties minučių Šarlis jau buvo pasisotinęs šiuo filmu iki kaklo: „*Ciao,* aš einu“, ir Mazaras, visada karštai troškęs būti visur, ilgomis apatinėmis kelnėmis išlydėjo jį į kiemą. Buvo pirma valanda ryto. „Šarli... Šarli, vargše vaikine, paikas žmogau, tu nieko nesupratai... Vargšas žydelis!“ Taip, jis tapo radioaktyvus ir galiausiai suiro! Reikėjo, jog taip atsitiktų, kad šie du pabaisos, karaliavę savo dvare, galų gale gyvenimą baigtų kaip juokdariai: tramdytojas grįžo atsisveikinti kaip klounas!

Ladies ant gentlemen, ponios ir ponai, *meine Dame und Herren,* prašom paploti šiai trumpai paskutinei pozai prieš finalinį pasirodymą, elegancijos viršūnę!

Juokinga tai, kad jos visos buvo ten, „paveldėtojos“, šlovingosios karalienės motinos. Jo aktorės! Trys sėdėjo šalia, nuo galvos iki kojų juodais drabužiais, besilaikančios už rankų, jos atsisėsdavo, atsistodavo, atsisėsdavo, atsistodavo susikibusios už parankių, ir tada dėl ūgio skirtumo iškildavo tam tikras keblumas, bendram vaizdui stigdavo darnos. Trys gedulingosios *Mädchen* nesistodavo kartu kaip vienas žmogus. Jų kūnai buvo stangrūs it kamienai, ir tuo jos skyrėsi nuo jo – jis buvo labai lankstus, judrus, nors į pabaigą, ypač paskutiniu metu, staiga sustingo, suakmenėjo.

Čia buvo toji, kuri liejo karčias ašaras ir kuri vaikščiojo apsinešusi drauge su kitomis, kai vunderkindas vedė Ingridą: ji maivėsi ir pūtėsi it nerangi tragedijų aktorė, bjauriai nelanksčiom galūnėm, ypač per alkūnę, bet ir per kelius, atsikišusiais mentikauliais, kokius turi „debiutantės", aristokratiško kraujo merginos. Bute ji gyveno viena su gaidžiu!

„Jis supranta viską, ką aš jam sakau, mudu iš tikrųjų gerai sutariame. Kai rytą daužau kietą kiaušinį, jis gieda „kakariekū" (vokiškai *kikiriki*)".

Vokiečių ir prancūzų gaidžiai kalbasi skirtingai, kaip ir karvės, jos mykia „mū", katės – panašiai, vilkai staugia taip pat, *idem* ir šunys: „Miau, ūūūū, au, au!"

„Gaidys, – pridurdavo ji, – simbolizuoja penkias dorybes: išmintį, kai vaikšto pakėlęs skiauterę, drąsą, kuri įkūnyta pentinuose ir kurią jis įrodo peštynėse, gerumą, kai dalijasi lesalą su vištomis, ir pasitikėjimą, nes neklysdamas skelbia dienos pradžią. Be to, virti gaidžio nagai – mikrokosmoso atvaizdas".

Raineriui šovė į galvą mintis: „Kitam savo vaidmeniui turėtum pasimokyti griežti smuiku". Ir po keleto mėnesių jos namuose Brėmene abejingai sėdėdamas žiūrėdavo, kaip ši tiesi aukšta mergina čirpina smuiko stygas, tvirtai prispaudusi smuiką plačiu smakru. Ji čirpino smuiką *virtuosissimo,* kartais gnybtelėdama stygą pirštu, nes tai jai atrodė labai klasiška, ir savo „kakariekū", arba, jei pageidaujat, savo „kirikiri" jai pritardavo gaidys.

Žinomiausia iš visų buvo metamorfoziškoji Kristina Zuderbaum, nevykėlė Trečiojo reicho žvaigždė, kuri su šypsena lūpose ulbėdavo tarp edelveisų. Tragikė su gaidžiu įkūnijo vieną vokiečių moters bruožą: rūsčios prižiūrėtojos, sadistinių ir mazochistinių polinkių medicinos seselės. O štai šita buvo šypsančio veido, veikiau panaši į šveicarę, sveika rožinė lėlė, norinti žūtbūt padaryti karjerą. Su ja jis, beje, elgdavosi labai maloniai, tačiau kaip su mėšlu. Niekad po sunkios, prastai apmokamos filmavimo dienos nebuvo pakvietęs jos valgyti vakarienės ar kartu

su jais išgerti po stiklelį. Ji tikriausiai mylėjo savo vadovą, poną ir šeimininką, nes ką gi veikė dabar? Deklamavo jam eilėraštį! Paprasčiausiai deklamavo, ir viskas! Be jokių ceremonijų! Tyru, nekaltu mergytės balseliu. Gniauždama jaudulį, kupiną, taip sakant, subtilių niuansų. Oriai. Demonstratyviai paprastai, iš širdies, tačiau to neparodydama, nes meilės tas pabaisa labiausiai nekęsdavo! Kažkada jis rašė: „Meilė šaltesnė už mirtį".

Ar jis dar klausėsi? Hedis Berberas su dešimčia auksinių dantų, ištremtas į Šiaurę, Giunteris, juodasis baro tvarkdarys, kalbantis aksominiu ir šilkiniu balsu, Arminas *Lebensbornas,* nacių eugenikos bandomasis triušis, laikęs save Džeimsu Dinu, – jis klausydavosi jų, jam patikdavo nešvari jų kalba. Hedžo El Salemo herojumi jis parodė išvirkštinį vokiečių pasaulį, kurio nekentė ir kuris jį kerėjo. Jos visos, visas jų kūnas žinojo, kad jis klausosi ir tada, kai jo nėra – buvo jų narkotikas, gal net meilė. Jis laikė jas už ausies. Tos, kurių niekas niekad neklausydavo ir niekad neklausys, moterys, jo aktorės, visos daugiau ar mažiau smulkiosios buržuazijos atstovės, karjeristės, *no problem,* jokių keblumų, jis sakydavo joms, kad jos – gražiausios, protingiausios. Jos galėdavo sakyti, ką norėdavo, mokytojas, genijus jas išklausydavo ir palaimindavo. Amen. Nežinia kokiais sumetimais jos anksti guldavosi, anksti keldavosi, buvo puikios konvejerio darbininkės ir greitai vėl tapdavo nekaltos – Oskaras Levantas, turintis humoro jausmą pianistas, apie jas sakydavo: „Ak, juk aš pažinojau Doris Grej kur kas anksčiau, nei ji tapo nekalta!" Apie jį susidarydavo magnetinis laukas, kuris nematomom gijom susiedavo visus per jo ausį. Galiausiai visi imdavo kalbėti žodžius, kuriuos jis tik norėdavo pasakyti, daryti gestus, apie kuriuos tik tyliai pagalvodavo. Tikra telepatija.

Ir dar buvo Lilo – motina. Ak, Lilo! Šiai progai buvo pasidariusi labai blyškų makiažą, bet kai pamatė visus tuos fotografus, vogčiomis labai greitai persibraukė šukomis plaukus, nepamiršdama paryškinti šešėlių po vokais. Paryškino ar neparyškino, bet jos veido išraiška tapo rūsti ir išdidi. Ledinis, priekaištau-

jantis žvilgsnis tarp dviejų plyšelių. Siaura burna. Veido bruožus sudarė kyšuliai ir briaunos, skruostikauliai buvo išsišovę kaip Konrado Vaidto, arba ne, veikiau kaip Konrado Adenauerio... tikra prūsė... tikra potsdamietė *nicht wahr!*.. Laisvai kalbėjo sanskritu, buvo išvertusi Trumano Kapotės *Žolės arką,* tačiau jos rūstumas netrukdė jai domėtis įmantrokais stiklo dirbiniais ir vienišais pabaisiukais romanisto, kuris pradėjo savo karjerą kaip čečiotkos šokėjas ir tikriausiai jai priminė mažąjį Rainerį...

Jai buvo dvidešimt metų, kai įvyko Vanzė konferencija, kurioje buvo priimtas galutinis „sprendimas", ir kol jis išgarsėjo, gėdijosi savo sūnaus, nes jis jai atrodė negražus ir labai blogai išauklėtas, kalbėjo negražia vokiečių kalba, nors, beje, išvis nekalbėjo... Kartais, apsivilkusi dryža it tigro kailis suknele, bandydavo pavogti iš sūnaus kurį nors jo meilužį. „Ingrida, aš tavęs nesuprantu... tu galėjai apvynioti Rainerį apie pirštą, daryti su juo ką nori ir tapti garsia žvaigžde... Be to, kartu galėjote parašyti scenarijų ir sukurti filmą, geresnį už jo filmus – jo filmai tokie šalti!" Paskui eidavo pas Rainerį ir sakydavo jam mačiusi Ingridą su kitu vyru. Ji nedalyvavo Ingridos vestuvėse, kitose dvejose taip pat nebuvo, marčias priėmė vėliau, suglebusi nuo migrenos, dryžuota „tigrės" suknele, sėdėdama ant otomanės ir vos vos šypsodama. „Klausyk, aš myliu savo žmoną!" Jis stovėjo priešais, jaunavedys baltais drabužiais, o Ingrida susagstyta iki kaklo ilga žalio šilko suknele, kurią jis buvo iš anksto užsakęs pasiūdinti vestuvėms, ir primygtinai reikalavo, – o tai buvo ilgas rankų darbas, – kad išgaubtos sagutės būtų aptrauktos tokiu pat šilku. Tačiau net tądien žvaigždė buvo Lilo.

Tai bent buvo aišku. Ši buvo vertingesnė už kitas, dideles drebančias divas, tramdančias emocijas, višteles pusiau gedulo drabužiais. Šitai tiesiog buvo užrašyta ant kaktos: Lilo žiežula, bet tikrų tikriausia. Jaunystėje norėjo tapti dainininke, tačiau jos viltį sudaužė karas. Dabar ji – vyriausioji paskutinės mados kompiuterių programuotoja: viena smegenų skiltelė priklausė sanskritui, kita – naujoms technologijoms. Šitai „Siemens" duo-

menų bazės programuotojai, turinčiai pederastą, oda apsikarsčiusį, nuo kvaišalų apspangusį sūnų, nebuvo lengva žiūrėti į akis kolegoms. Tokių duomenų ji nebuvo užprogramavusi. Iš apmaudo galop abi aktorės išvyko į Indiją su Lilo ir gaidžiu, Fasbinderis kurį laiką buvo liovęsis jomis domėtis, joms reikėjo kito guru, naujo vadovo, ir visa kita. Tad kartu su išdidžiuoju gaidžiu sėdo į lėktuvą. Indijoje gaidys labai tiko kaip saulės energijos simbolis!

Karstas stovėjo pačiame centre. „Kodėl visada centre, – galvojo Ingrida, – man nejauku, mano padėjėja iš to šaiposi per repeticijas. Ji tyčia stato mikrofoną pačiame centre, norėdama pamatyti, kas iš to išeis. Net didelėje scenoje tai pastebiu iškart ir nedelsdama perkeliu jį dešimt centimetrų į dešinę arba į kairę. Ar tai vadinama ekscentriškumu? Mažučiu ekscentriškumu?"

Kol ta aktorė deklamuodavo savo eilėraštį, ji žiūrėdavo, kaip Raineris su marškinėliais ir futbolininko kelnaitėmis – dešinysis krašto puolėjas dešimtuoju numeriu – bėgdavo palei šoninę liniją. Jį dažnai kas nors pargriaudavo iš užpakalio. Kodėl jis, trumpakojis ir negalintis greitai bėgti, rinkdavosi kaip tik šią poziciją, kuri paprastai skiriama sprinteriui? Visai neblogas klausimas, net dabartinėmis aplinkybėmis. Šiai pozicijai reikia gerų plaučių, o juk jis surūkydavo tris pakelius per dieną...

Būtų galėjęs žaisti pusiau krašto puolėju arba laisvuoju gynėju, tai labiau panašu į mizansceną: reikia suderinti kitų žaidimą, turėti orientaciją, matyti aikštę, o jis tai sugebėjo. Bet ne. Būtinai norėjo žaisti dešimtuoju numeriu, pozicijoje, kuriai mažiausiai tiko, na gal dar vartininku. Gebėjo varytis kamuolį, apeiti du tris varžovus, kamuolio varymasis dažniausiai – mažaūgių žaidėjų dalia, beveik nykštukas Maradona mokėjo nuostabiai varinėtis kamuolį, maži žaidėjai geriausiai sudėti, jų kūnas kiek palinkęs į priekį, ir Raineris, apsimesdamas, jog spirs kamuolį į šoną, kartais net padarydavo „tiltelį" tarp gynėjo kojų, arba „didįjį tiltą": paspirdavo kamuolį į dešinę pusę nuo gynėjo, pats perbėgdavo į kairę pusę ir, netikėtai užklupęs varžovą, labai grei-

tai pasivydavo kamuolį už jo nugaros ir toliau nusivarydavo pasiutusiu greičiu.

Tačiau nepakankamai greitai: bėgdavo palei liniją, bet kol prisivarydavo centrą arba pabėgdavo nuo varžovo, dažniausiai jį pastumdavo arba petim pargriaudavo koks nors atletiškas gynėjas. Vienas Dievas težino, kodėl jis primygtinai norėdavo, kad ji ateitų, atsisėstų stadione ir žiūrėtų, kaip jis žaidžia ir nuolat griuvinėja – kartais net be kamuolio. O rungtynių pabaigoje nusikamavęs, prakaituotas, nuleidęs galvą, alsuodamas it ruonis, nusibrozdinęs kelius ateidavo pas ją, savo žmoną, ieškoti paguodos – gal kažką matė taip elgiantis kokiame nors amerikiečių filme?

Tiesą sakant, taip elgdavosi ir visur kitur: dažnai rinkdavosi tai, kas jam svetima, kokį svetimšalį, arabą, negrą saunose ar kitur, arba kokį juokdarį idiotą. Ilgai buvo blaivininkas, paskui pradėjo gerti smarkiau už kitus ir kaip niekas kitas šnerkšti kokainą. „Aš galiu būti kitoks, aš taip pat esu kitoks“, – regėjosi, norėdavo pasakyti. Tarsi gyveno pagal moto „Niekas iš to, kas man svetima, nėra man per daug nežmogiška“. Todėl su savo dešimtuoju numeriu dažnai gulėdavo nosį įbedęs į vėją ir rydavo dulkes.

Visą tą laiką, kol įsivaizdavo jį varantį kamuolį, ji nenuleido akių nuo karsto. Nusprendė išeiti į lauką ir surūkyti cigaretę. Atsistojo ir, susikišusi rankas į šviesaus lietpalčio kišenes, tyliai išėjo pro užpakalines duris.

Bild fotografas žengė keletą žingsnių prie jos, keturis ar penkis kartus nufotografavo iš arti, tylėdamas, lėtai traukdamasis atatupstas, kol galų gale pasitraukė į šalį leisdamas jai praeiti. Buvo ką tik užsidegusi „Marlboro Light“, kai kažkoks santūrus vyras, apsirengęs kukliu kostiumu, taip pat išėjo laukan ir paprastai priėjo prie jos. Nors ganėtinai seniai nebuvo jo mačiusi, atpažino: Aleksanderis Kliūgė, didžiausias to meto jaunųjų vokiečių režisierių teoretikas, Raineris jį labai mėgo, vienas jo filmų vadinosi *Sutrikę artistai po cirko kupolu*.

– Neverk, Ingrida, be to, jo ten nėra!

– Kaip? Ką tu sakai?

– Karste jo nėra! Jį uždrausta laidoti... Jo kūnas saugomas teismo medicinos laboratorijoje... reikalinga dar viena autopsija... Jie tyrinėja jo vidurius... nori žinoti, ar ten, be kokaino, alkoholio, barbitūratų, nėra dar ko nors... Pavyzdžiui, heroino...

– Vadinasi, jie deda gėles, rauda, atiduoda jam pagarbą, sako prakalbas, kreipiasi į tuščią karstą, į nieką?

Buvo priblokšta.

– Taip, žinoma. Ir Lilo, ir tie, kurie surengė šį triuką, tai žino ir elgiasi lyg niekur nieko!

Ji šyptelėjo.

– Tai panašu į jo sukurtą mizansceną... į tai, jog jis pats surengė šią groteskišką laidojimo ceremoniją, šį makabrišką farsą.

Dabar jai pasidarė įdomiau. Vyksta spektaklis, jį surengė be pagrindinio aktoriaus, susirinko žiūrovai, kai kurie čia atvyko iš labai toli. Sykį jau buvo ištaisęs panašų triuką: prisikvietė gausybę žmonių į vakarėlį savo namuose – geriausi vynai, skaniausi patiekalai, didžiulė, ant staliuko tualete tarp makiažo pudrų ir miltelių pastatyta pilna kokaino sidabrinė taurė mėgėjams, – o pats nežinia dėl kokių priežasčių nepasirodė.

„Tikriausiai jam kainavo nemažą krūvą pinigų“, – kaip mėgdavo sakyti Šarlis, tačiau jis net neatėjo į visa tai pasižiūrėti. Žinoma, šįkart ne visai buvo kaltas, bet apskritai tokius žaidimus ir truputį žiaurokus pokštus mėgo. Šis buvo vienas iš daugelio. Čia jis taip pat neatėjo! Šiaip ar taip, jam patikdavo kurti mizanscenas iš savo ir kitų gyvenimo. Nemėgo nieko daryti bet kaip. Padėdavo velniškai daug pastangų dėl mažiausio nieko, kad nereikšmingiausią dalyką išgelbėtų iš chaotiškos ir beskonės įprastinės tvarkos.

Ji negalėjo susilaikyti nepasakiusi sau šioms aplinkybėms tinkamos frazės: „Jei galėtų mus matyti iš ten, kur yra, tikriausiai leiptų juokais!“ Bet ji taip pat klausė savęs, kodėl „vie-

nos dienos našlės“ taip suskubino ceremoniją, kurioje trūksta pagrindinio aktoriaus. Tai buvo padaryta švariai, šią operaciją jos atliko greitai ir meistriškai. Toji operacija be jo tam tikru atžvilgiu net jo motinai, kuri jį laikė nepadoriu, atrodė padoresnė. Įėjęs nė nejutai, jog čia nėra ne tik sielos, bet ir kūno: tikras idealas, didžiosios ledinės mišios karštoje koplyčioje! Jos gudriai jį pavogė!

Bet kuriuo požiūriu taip buvo geriau. Jei būtų laukę, atidėję ceremoniją, būtų sukėlę klausimų, atkreipę didesnį dėmesį, kiekvieną dieną kūnas būtų tapęs vis nemalonesnis, vis labiau trikdantis. Reikėjo verčiau paspartinti įvykius. Teisybę pasakius, kas gi žino, kas nutiko paskutinę naktį? Kas buvo su juo? Kieno buvo balsas, tas keistas balsas, kuris atsakinėjo Ingridai: „Alio, čia Volfis, ne, Rainerio nėra“ ir kuri kaip tik – gryna intuicija? – skambino iš Paryžiaus pusę dviejų ryto, kai jis, be abejo, kovojo su mirtimi – mirė antrą valandą, ar pusę trijų ryto – gretimame kambaryje, apsinuodijęs milteliais? Ir kas kaip tikras žinovas jam tiekdavo tuos nuodais atmieštus narkotikus, kuriuose, kaip vėliau jai pasakys Deizi, buvo žiurkių nuodų? Ir kas leido juos gerti ir nepadėjo mirtiname pavojuje atsidūrusiam žmogui?

Ji turėjo savo paaiškinimą. Finansiškai žiūrint, mirę didieji žmonės mums įdomesni nei gyvi. Kodėl daugelis daiktų, įskaitant ir pinigus, dingo iš kambario prieš atvykstant policijai? Gal atsirevanšavo jo vergai, vos tik juos liovėsi kerėjęs jo žavesys? Jiems, be abejo, pabodo mugės šauklys, sardoniškasis tramdytojas: „Ponai ir ponios, štai jums Vokietija, štai jos pabaisos! Štai ir visas pasaulis!“ Jo, kerėtojo, laikas baigėsi, jis jau vadavosi mirtimi, tikriausiai buvo praradęs jiems galią, ir jie, apimti kvaitulio, pajuto nesveiką palaimą leisti šiam prakeiktam monstrui, šiam anachroniškam feodalui čiuožti į savo galą. Tikriausiai jis tai pastebėjo ir, viskuo pasišlykštėjęs, leido įvykti tam, kas įvyko, nes niekada neturėjo iliuzijų, o dabar kasdien turėjo jų vis mažiau. Daktaras K., su kuriuo Ingrida nuo seniau palaikė

ryšius, paskambino vos tik sužinojęs naujieną ir pasakė: „Ar tu esi tikra, kad jie jam kažkiek nepadėjo, nepadėjo truputį per daug?“

Ji grįžo į koplyčią. Farsas vyko toliau: išgirdo batų kaukšėjimą. Negras aksominiu balsu atsistojo ir priėjo prie karsto. Jis buvo bavaras! Suvaidino vaidmenį Rainerio gyvenime ir keletą vaidmenų jo filmuose. Susipažino su juo, kai dirbo tvarkdariu naktiniame klube. Turėjo labai švelnų balsą. Tai jis turėjo su kažkuo kitu išvežti Ingridą iš Paryžiaus ir vėl nugabenti šeimininkui.

Jis buvo Miuncheno *Gretchen* ir G. I. sūnus. Karai ištaiso tokių triukų: iš pradžių tik geri ir pikti, juodi ar balti, paskui – didžiausias sąmyšis, viskas neatmaišomai susimaišo, ir tai gerai! Ir po kelerių metų Sisi šalyje atsiranda negras, kuris balsuoja už Francą Jozefą Štrausą ir mėgsta tvarką, gal net naująjį Adolfą.

Auliniai batai iki kelio buvo gerai išblizginti. Jis išsižergė ir, staiga kilstelėjęs ranką prie smilkinio, sumušė kulnais: gerasis vokiečių kareivis atsisveikino su savo vadu. Priešais tuščią karstą!

Ji negali sulaikyti šypsenos.

„Ak tu dievuliau! Šis pokštas toks panašus į patį Rainerį, į jo filmus, kad dar niekad jis nebuvo toks visur esantis kaip dabar!“

– Kur mano gėlės? Trys tuzinai rožių, užsakiau jas atsiųsdinti, ir ne bet kur, o pas Muljė Savarą!“

Tai laidė tenorą garsusis prodiuseris Bergstromas, nepaprastai prašmatnus vyras švariai pakirpta barzdike, kaip paprastai vilkintis šilkiniais, į švarką panašiais marškiniais didele apykakle *á la Tom Jones,* po kuria ant grandinėlės kabojo didžiulis kryžius, kokius tikriausiai nešiojo Gralio riteriai.

Iš pradžių buvo jo prodiuseris, net globėjas, iš malonumo dėl jo rizikavęs. Tikras prodiuseris: dideli automobiliai, moterys, iki pat vėlyvos nakties padengtas stalas madinguose Švabingo klubuose, šampanas, jaunos aktorės iki pat aušros, saulės sutiktuvės – su jais nebuvo nuobodu. Ką gi! Kita epocha, štai ir

viskas! Dabar jis buvo niekas... dinozauras. Jį pakeitė kiti vadovai ar veikiau „Kokakolos“ ir „Disnėjaus“ kompanijų strategai: kompanijos pinigus jie leido ne šventėms prie baseinų, o dalijo „vokeliuose“ ir „informacinėms kelionėms“ kaip suvenyrus ir premijas neturtingiems laikraščių ir televizijų kritikams. Žinoma, visam tam pavadinti amerikiečiai turi žodį *junket*. Šiandien filmus iš tikrųjų daro prodiuseriai, režisieriaus uždavinys– viską atlikti švariai, nesiseilėjant ir nepaliekant pėdsakų! Terminai pasikeitė. Tai klaida. Tada kodėl jie dirba dešimt valandų per dieną? Žinoma, ne tam, kad padarytų gražų filmą. Ir ne todėl, kad maloniai praleistų likusias šešias valandas. Dešimt milijonų dolerių pelno per metus – ne juokas, už juos gali nusipirkti Džeksono Poloko paveikslą, daug didesnį, nei turi tavo kolega.

Ir pačios žvaigždės, idiotės ar kultūristės, jau niekur nesijudina iš vietos, tik nuvažiuoja kur nors atidaryti rentabilaus „Planet Hollywood“ filialo arba praleidžia dvidešimt keturias valandas „Konkorde“, „kad nusifotografuotų“. Bergstromas gyveno butuke Romoje, Trasteverėje, tarsi ištremtas riteris. Tai buvo jo paskutiniai šilko marškiniai: kai vakarieniaudavo Trasteverės „Santa Maria“ tratorijoje, pridengdavo juos servetėle. Tačiau nevyniodavo jos apie kaklą ir nekišdavo kampelio po marškinių apykakle: dviem gnybtukais ją prilaikydavo sidabrinė kaklo grandinėlė! Taip atrodydavo naujai pasipuošęs. Net ir taupydavo karališkai: aukšta padėtis įpareigoja!

Dabar, pasibaigus ceremonijai, ranka ir kojomis jis stumdė didžiules puokštes, purtė vainikus, naršė it ungurys po gėlių kalną viską vartydamas. Ieškojo savo pavardės kortelėje: kurgi ji, kur jo pavardė? Pasilenkia, žiūri, skaito pavardes:

„In remembrance of Despair. Dirk Bogarde“.

„Ačiū, Raineri. Žana Moro“. Ji atsiuntė puokštę lauko gėlių – vėdrynų, paprastųjų baltagalvių, plukių.

„Sudie ir neminėk piktuoju! Elizabeta Teilor“. Ji boikotavo Kanų festivalį – vienas jo filmas jai pasirodė antisemitiškas.

„Fan club Tokyo“: bonsas ir ideograma.

O tas vis tebeieško savo kortelės:

– Kurgi mano gėlės?

Atrodo nusiminęs, vos neverkia. Jis buvo jo, debiutanto, prodiuseris, rizikavo savo kailiu, paskui globodavo filmavimo metu, kai atmosfera pernelyg įkaisdavo.

Tuo tarpu nelabai toli, mieste, ant skrodimo stalo šaltoje blyškioje saulės šviesoje lateksto pirštinėmis apmauti pirštai įlenda tarp dantų, du vyrai baltom palaidinukėm su žirklėmis ir pincetais rankose perpjauna vidurius: jie pjausto, dalija gabalais, atlieka kompiuterinę smegenų tomografiją, tyrinėja penkiasdešimt tūkstančių kartų padidintą plauką, ištraukia iš lavono kūno vieną miligramą kaulų smegenų, „grandikliu“ paima po gabalėlį kepenų ir inkstų ir bando priversti kalbėti lavoną.

Dar viena puokštė ir pavardė: „Edis Konstantinas“. Jiedu kartu žaisdavo pokerį. Žinoma, Edis visada laimėdavo. Paskui raudona vinilinė rožė – dešimt dolerių, – prie kurios prisegta kortelė su spausdinta pavarde: „Endis Vorholas“. „Neįtikėtina, – sako kažkoks tipas šalia jos, – penkiasdešimt penki filmai, dvidešimt teatro pjesių, eilėraščiai, manifestai ir tik trisdešimt aštuoneri metai!“

Tą rytą, prieš eidama į laidotuves, *Bild* žurnale, dvigubame puslapyje atsitiktinai pamatė jo nuotraukas su skrybėle ir rankogaliais. Jos žvilgsnis sustojo ties viena: juodu stovi kartu, labai jauni, ji gėlėta suknele, jis jaunatviškas, labai trumpais plaukais, siauraakis, apskritas neklusnus paauglio veidas, kiek panašus į kino, jo sužadėtinė su gvazdiku plaukuose, jaunas kinas iš Šanchajaus ir gražioji Vakarų nuotaka, kažko ir laukianti, ir nustebusi, ir klausianti. Atkreipkit dėmesį, abu kupini gaivumo, bet ne kvailiai, visai ne naivuoliai, truputėlį sukti, pasirengę kažką iškrėsti, kažką nepaprasto, kažką vylingo. Neįtikėtina, kokie jie atrodo jauni, dar jaučiasi visiškai saugūs, nuotrauka prastokai fokusuota, jie fotografuoti iš toli, tarsi kelionės nuotrauka atminimui, daryta vasarą ar pavasarį, tokių kaip jie – tūkstančiai

žmonių, kadaise kažkur nusifotografavusių. Šypsančiomis akimis jie žiūri kažkur kitur, iš tikrųjų stovi ne vienas šalia kito ir ne vienodame aukštyje, neapsikabinę, nesilaiko nei už rankų, nei per liemenį, nei už kaklo, jų poza kur kas įdomesnė: jie žiūri kiekvienas sau, kažkur, tačiau jų žvilgsnis vienodas: sakytum, jie pamatė kažką tą patį. Galbūt nuotrauka daryta nedideliame to meto filmų festivalyje, Pesare ar Taorminėje, į Italiją jie atvažiavo didžiule „Stingray USA" korvete, abu su „Ray-Ban" akiniais, vairavo ji, iškišusi alkūnę pro atdarą langą, iš automobilio gilumos girdėjosi Andriano Čelentano balsas:

Tu vuoi fare l'Americano
mericano mericano mericano

Taip jie keliaudavo dažnai, net po skyrybų. Ji išsaugojo sulankstomą kelių žemėlapį, tai buvo Herco, automobilių nuomotojo, dovana-reklama, įmetama kaip pakliuvo į kartonines dėžes ir lagaminus, suplyšusi, su Kalifornijos, kur juodu buvo nuvažiavę iš Niujorko, keliais, kitoje žemėlapio pusėje buvo surašyti dainos, kurią jis parašė jai, kol ji vairavo automobilį, žodžiai, ir kaip paprastai – jokių taisymų, jokių prierašų, ketureiliai kupletai su dvieiliu priedainiu.

Ji vairavo, jis rašė: *Santa Maria Santa Barbara Santa Monica.* Ji paklausė: „O kur dabar?" Jis liovėsi rašęs kitoje pusėje ir išskleidė popierinį žemėlapiuką: „Į dešinę..." *Death Valley, China Lake,* ši valstija neįtikėtina, kažkoks chaosas, kažkoks *hodgepodge,* šiupinys, Tichuana, Meksikos indėnai, Mirties slėnis... Daina vadinosi *Karnavalas. Buvo vakaras, karnavalas, jis buvo senas, ji – išbalus.* Žemėlapyje didelėm raidėm buvo užrašyta: NAVAL AIR MISSILE TEST CENTER, o ant baltos dėmės: ŠIO RAJONO KELIAI UŽDARYTI PUBLIKAI. Jie keliavo dviese. Žemėlapyje dar buvo pažymėta ORO KARIUOMENĖS BAZĖ IR JŪROS PAJĖGŲ TESTAVIMO STOTIS. Staiga kitoje žemėlapio pusėje jis užrašė: *Jis jai nusišypsojo be apgaulės, jai reikėjo pinigų – toks pasaulis.* Šiaurėje

buvo King Sitis, o dar šiauriau – San Chuanas Bautista, ir visą šį laiką jis rašė dainą apie moterį, ir juodu atvažiavo į tą mirusį, aukso ieškotojų įkurtą miestelį, kurio mažame teatriuke savo karjerą baigė Lola Montes. O jis rašė savo dainą kitoje žemėlapio pusėje. Baltoje zonoje stovėjo užrašas: NEIŠSUKITE IŠ PAGRINDINIO KELIO Į DYKUMOS KELIUS NEGAVĘ PAPILDOMOS INFORMACIJOS.

Po savaitės krematoriumo koridoriuje kažkas dzingtelėjo odinės „Perfecto" striukės, prieš keletą metų pirktos Klinjankūro „blusų turguje", ir fetrinės „Borsalino" skrybėlės, pirktos pas Motšą – tai buvo Šarlio dovana, „prisiminimas iš Paryžiaus", – pelenuose, striukės varinės sagos atsimušė į urnos sieneles, urnos, kurią, pasikišęs po pažastim ir žengdamas skubriais žingsneliais, oriai nešė laidotuvių biuro tarnautojas, nešė paslaptingą hermetišką žaisliuką, kuriame dzingsėjo Mahdžongo akmenukai, o gal tai buvo dar nežinomas *marakas?*

– Na kaip ten viskas vyko? – paklausė Šarlis tarsi kalbėdamas apie spektaklį, beje, jau praėjusį.

– Kaip visada būna panašiomis progomis, susitinka žmonės, niekad anksčiau kits kito nepažinoję, velionis tikriausiai nenorėjo, kad jie susitiktų jam gyvam esant ir, tiesą sakant, jie pasielgia jo atžvilgiu nepadoriai, tarsi išniekina jo valią. Taip, beje, būna visada – pabaigoje prie manęs priėjo senas liesas ponas su gėlių puokšte rankoje: Rainerio tėvas. „Laba diena, ponia, aš žaviuosi jūsų talentu", – ir padavė puokštę. Ar ją atvežė savo sūnui? Ši puokštelė buvo visiškai panaši į tą, kurią laikiau Rainerio filmo *Keturių metų laikų pardavėjas* scenoje, kur aš stoviu truputį atokiau laidojimo scenoje – aliuzija, jo filmo detalė, atsiradusi gyvenime. Tai malonus žavus žmogus, kurį laiką buvęs gydytojas, per karą simpatizavęs „Baltajai rožei", pogrindinei antinacinei grupelei Miunchene. Žinoma, Raineris buvo apie jį pasakojęs: kilęs iš stambiosios buržuazijos, labai kultūringas,

laisvai kalbėjęs ir rašęs prancūziškai, net eiles, penkerių metų sūnų privertęs perskaityti visą Gėtės *Faustą.* Ir šit rezultatas: penkiametis vaikas mažais piršteliais piešia Mozę, dešine ranka mosuojantį kalaviju, o kaire laikantį Įsakymų lentelę. Iš tikrųjų jam buvo gėda dėl Rainerio, atrodė jam negražus, be elegancijos, jį pamatęs pereidavo į kitą gatvės pusę: „Pažiūrėk į savo pusbrolį, koks jis gražus, gerai išsiauklėjęs ir puikiai skambina pianinu...“ Kai būdamas šešiolikos metų Raineris jam prisipažino norįs tapti dailininku, tėvas atrėžė: „Ką gi, gali nors dabar išdažyti mano buto sienas!“ Kai pastebėjo sūnaus seksualinius polinkius, užrakino jį viename kambaryje su tarnaite. Nuo to laiko Raineris daugiau jo nematė. „Vieną dieną, – pasakė jis mūsų draugystės pradžioje, – žmonės mano tėvą paklausė: „Tai jūs pono Fasbinderio tėvas?“

Dar ji pasakoja Šarliui apie Romoje gyvenančią merginą, skulptorę, trejus metus norėjusią su juo susitikti ir nulipdyti jo veidą. Galop, prieš porą savaičių, Raineris pasakė: „*Gut! Okay!* Atvažiuokit ateinantį pirmadienį“. Taigi ji atvažiavo su moliu ir mentele. Nelaimei, naktį jis mirė! Niekai, *no problem,* ji vis dėlto nulipdys jo kaukę, pomirtinę, ir tučtuojau padarė atspaudą. Štai kas iš jo liks – vaškinė kaukė, kuri bus parduota „Christie's“ aukcione už 10 000 dolerių: panašu į žmogų, kuris žūtbūt norėjo eiti į kaukių balių, kaip kiti žūtbūt stengiasi pamėgdžioti jos gestus, balsą, stilių, Berlyne du vyrai net ginčijosi: „Tai aš esu tikrais apsimetėlis!“ Todėl aplinkui trainiojasi tiek ironiškų, fatališkų vaiduoklių. Galų gale mes juk gyvename klounų, antrininkų, šmėklų epochoje, visuotinėje pasaulinėje apgavystėje, o kulminaciją pasiekiame su ŽIV, kuris mūsų ląstelių sargų akyse apsimeta esąs vienas iš mūsų įgaliotinių!

– O kam ta Vorholo rožė? – paklausė Šarlis.

– Jis nupiešė *Querelle de Brest,* paskutinio jo filmo, afišą. Ir šįsyk tai buvo labai banalu ir keista, kažkas jau matyta niekad nematyta, kažkas *unheimlich:* ilga ištįsusi veido pusė, jūreiviška kepurė su baltu pomponu, ilgas rožinis liežuvis, įkištas į ausies kaušelį. „Ar tai įmanoma?.. – pagalvojau, plakatą pamačiau pas-

vėliau... Ar tai įmanoma...“ Plakatą užsakė pats Raineris*, jis dievino Vorholą, „menininką, kuris suprato tuštumą, be to, jis toks garsus...“ – sakydavo truputėlį pavydėdamas. Dar vienas, kuris sukūrė save, sukūrė iš naujo... net savo dirbtinę išvaizdą, tačiau jis nuėjo net iki roboto – videovaizdo, – tuo tarpu Raineris nuėjo tik iki darbininko sąvadautojo, tiesiog iki vaizdo iš kino. „Paskutinį kartą prieš mirtį mačiau jį Miunchene, per jo gimimo dieną, o vakare mudu išėjome pasivaikščioti gatve, jis... keista... buvo toks lėtas, toks lėtas... toks pavargęs ir lėtai kalbėjo: „Pasilik! Pasilik truputėlį su manimi... esi vienintelė moteris, kurią turiu...“ Jam visada sunkiai sekėsi reikšti savo norus. Ir... apskritai visi jo pavyzdžiai buvo iš filmų, Džeimsas Kegnis, ir panašiai. Šiaip ar taip, mėgdžioti kiną... bet tapybą – retas dalykas, filme *Vertigo* moteris darosi tokią pat šukuoseną su šinjonu kaip paveiksle, bet tai juk taip pat kinas! O jis, toks lėtas ir pavargęs, iškišo liežuvį, tarsi jam būtinai reikėjo jį iškišti kažką mėgdžiojant, paskui apkabino mane ir norėjo pabučiuoti „kaip kine“, pamaniau, o gal norėjo pasielgti kaip toje Vorholo afišoje... arba kaip tapybos paveiksle... liūdna ir juokinga... ir graudu, jis norėjo elgtis taip, kaip matė elgiantis filmuose, arba pasibučiuoti „prancūziškai“, įkišti man į burną liežuvį... mudu jau buvome ganėtinai seniai susituokę, jis buvo labai žymus režisierius ir stovėjo čia, prie šios automobilių aikštelės, naktį baltu kostiumu su juoda kišenėle, iškišęs liežuvį, persikreipusia fetrine skrybėle, ir šit... virto dideliu, pernelyg dideliu makabrišku

* Jis taip pat buvo užsakęs Ženė parašyti *Ginčo* komentarą, tačiau veltui. Šis atsakė laišku: „Paryžius, 1982 m. kovo 31 diena. Gerbiamas pone, parašyta prieš keturiasdešimt metų, knyga *Bresto ginčas* jau labai senas dalykas. Aš ją užmiršau, kaip ir kitas savo knygas. Perduokit tai ponui Fasbinderiui, jis mane supras, jūs – irgi. Nuoširdžiai, Žanas Ženė“. Taip pat buvo išsiuntęs anketą trumpai biografijai: „Jo gimimo liudijime parašyta: gimė 19 12 18 dešimtą valandą ryto. Motina – Gabrielė Ženė. Tėvas nežinomas. Be jo knygų, niekas nieko apie jį nežino. Net jo mirties datos, kuri, jo manymu, netoli. Žanas Ženė“. Kitaip tariant, pirmame laiške jis rašo užmiršęs savo knygas, o antrame susitapatina tik su savo knygomis: vadinasi, viskas, ką mes apie jį žinome, yra tai, ką jis pats užmiršo!

daiktu: iš visų jo porų dvokė alkoholiu ir narkotikais ir sklido toks specifinis kvapas, kurio nepastebimai prisipildo, prisismelkia, priplūsta visas kambarys, visas butas, maža to, galbūt pasklinda net už jo sienų, kai kambaryje yra toks baisus narkomanas, ir tie, kurie nesiliovė jam tiekę kvaišalus, rado jį rytą priešais duris gulintį savo vėmaluose ir išmatose. Buvo su skrybėle, kurią jam dovanojai, vienintelis jo gimimo dienos dovanų paketas, kurį atvežiau jam nuo tavęs ir kurį jis atplėšė, taip, jis užsidėjo skrybėlę, bet atvirkščiai, užpakaliu į priekį, apkabino mane ir iškišo liežuvį, tarsi narstydamas dalimis kažkokį veiksmą; to veiksmo seka buvo netvarkinga, blogai suderinta, pernelyg išira, lyg per bučiavimosi pamoką.

Buvo graudoka, juokinga ir šlykštu žiūrėti į skrybėlę, pirktą pas Motšą ir užmaukšlintą užpakaliu į priekį, į įtemptą liežuvį, iškištą naktį kaip Vorholo piešinyje, tik čia buvo fetrinė skrybėlė, o ten – kepė su pomponu, ir liežuvį jis kišo į burną, o ne į ausį, tačiau tarp eskizų buvo vienas piešinys, kuriame jaunas jūreivis kepę su pomponu buvo atmetęs ant sprando ir kišo liežuvį į burną plikagalviui berniukui. Jis sumaišė seką: pirma iškišo liežuvį, paskui apkabino mane, tarsi tą judesį būtų kruopščiai nukopijavęs nuo paveikslo, sulėtinto filmo. Tačiau negalėjo atlikti abiejų veiksmų iškart, ir dar atvirkštine tvarka... Pirmiausia jam reikėjo... Štai tokį mačiau jį paskutinį kartą. Paskutinį kartą jis mėgino pasielgti taip, kaip elgiamasi kine, kaip matė elgiantis, ir tam tikru atžvilgiu tai buvo žavu. Štai galiu pasakyti, jog paskutinis prieš jo mirtį man išlikęs vaizdas – liežuvis, kurį jis iškišo truputį komiškai, naktį, tarp automobilių, tas liežuvis atrodė truputėlį juokingai ir liūdnai, Dieve, Šarli, buvo taip liūdna, kad iš tikrųjų norėjosi juoktis ir verkti, jis, visada toks vikrus ir šelmiškas, ir, ačiū Dievui, piktokas... tam kvartale, kur mudu taip dažnai lankydavomės baruose naktį ir juokdavomės klausydamiesi kekšių ir vagių šnekų, tų smulkiaburžuazinių šnekų, kurios nepaprastai jį traukė ir kuriomis jis šlykštėjosi, dabar stovėjo visiškai sutrikęs, lėtas, kaip sulėtintam filmo kadre, ir

kišo liežuvį kaip tikras bukagalvis, tikras seilius, liūdnas, bet ne nepatenkintas, gal kad buvo prisirijęs narkotikų, heroino? Taip atrodžiau aš, maža mergytė, su savo liga ir alergijom. Buvome netoli „Kazanovos", naktinio baro, į kurį visada vaikščiodavome, jis turėjo rezervuotą vietą prie prekystalio kampo, iš ten nematomas galėdavo geriau stebėti žmones, visų pirma jų klausytis, tame bare aš pirmąkart dainavau filme, jo filme pavadinimu *Amerikiečių kareivis,* vilkėjau rožine kūno spalvos suknele su nėriniais, labai ankšta per liemenį, tada buvau labai labai plona, su didele iškirpte ir šleifeliu, daina vadinosi *I'm sitting by the river with my tears.* Dabar, kai staiga jį įsivaizduoju, mane suima juokas, paskui liūdesys, vietoj fetrinės, pas Motšą pirktos skrybėlės – jūreiviška kepė su pomponu, figūra iš mitiškojo paveikslų lobyno, kurią jis, be abejo, būtų norėjęs įkūnyti taip pat kaip ir amerikiečių gangsterį. Tą jūreivišką kepę juokais dažnai užsidėdavo per *Querelle de Brest* filmavimo pertraukas...

Panašiai kaip Halstono skrybėlaitė, nuo Betės Deivis galvos persikėlusi ant Džeki K. galvos, o paskui vieną vėjuotą festivalio vakarą sugrįžusi pas savo tikrąją šeimininkę, taip ir neramiose, skrajojančiose Šarlio mintyse tasai aksesuaras, pomponas, taip pat klajojo, nuo rogėse sėdinčios mergytės kailinukų butonjerės – kaip Anderseno pasakoje – Kūčių vakarą persikėlė pas Baltijos jūreivius – choras krikščioniškoje liturgijoje, – paskui pateko pas gražius, angeliškus uosto valkatas ir galiausiai baigė savo kelionę ant galvos, atmestas ant sprando garsaus režisieriaus, stovinčio naktį su iškištu liežuviu.

Tačiau juokingas ir liūdnas buvo ne reginys, kurį kėlė balta ant sprando atmesta kepė, ne naktį iškištas liežuvis, ne sulėtinti judesiai, ne paskutinis greit savo dienas baigsiančio žmogaus vaizdas, o pomponas!

3
Popieriaus lapas

Popieriaus lapas – 21x29,7 cm formato – suglamžytas, išteptas vyno, kavos, galbūt nikotino dėmėmis. Jis buvo rastas ant grindų, prie mirusiojo lovos. Gulėjo ten ir kažkas jį pakėlė – policininkas, valytoja ar gydytojas. Puslapis išmargintas vienu brūkštelėjimu, be skyrybos ženklų, iš tikrųjų pataisyta tik viena vieta, ir dėl to taisymo ir išnašos strėlytės du žodžiai tapo neįskaitomi. Iš eilės parašyta aštuoniolika paragrafų, tarsi tekstas buvo iš anksto sukurtas jo smegenyse ir jam tik reikėjo jį užrašyti negalvojant, tarsi tie žodžiai jo galvoje buvo amžinai ir jam tereikėjo juos perrašyti, tačiau lape buvo žodžių, kurie nesudarė sakinių – stilius buvo telegrafinis, nelabai taisyklingas. Kažkokie šiurkštūs ženklai, lyg šašai, lyg įpjovos, rašyta veikiau stiletu nei rašikliu, kažkokia neapdorota žaliava. Rašysena ryžtinga, bet virpčiojanti, nedarni, žodžiai pavirtę, tarsi rašyta po seismografo rodykle, taip pat judančia. Vaikiška ir sena, kiekviena raidė išvedžiota kruopščiai ir energingai, regis, raidės jam sprūdo pro pirštus kaip ir gyvenimas ir jis stengėsi piešti raides, ypač didžiąsias*. Rašysena trūkinėjanti, gyva, be eilute išsirikiavusių sakinių, veikiau popieriuje primėtyta žodžių, ir tiek, taip mes skubėdami rašome reikalingą žodį išplėštam bloknoto lapelyje pavojaus akivaizdoje, neturėdami laiko nei sudėti skyrybos ženklų, nei kvėptelėti, nes mus kažkas seka, mums kažkas grasina. Papunkčiui – nuo 1 iki 18 punkto – buvo sunumeruoti Ingridos Kaven gyvenimo skirsniai, paveikslai, scenos, sinopsis

ir dar nežinia kas, nes tai neturėjo pavadinimo. Palikdami originalo skyrybą ir sintaksę, pateikiame pažodinį vertimą į prancūzų kalbą:

1. Gimimas + motinos neapykanta + alergijos pradžia (Vokietijai reikia patrankų mėsos)

2. Pirmoji giesmė, tyli naktis šventa naktis

3. Mylimoji alergija

4. Universitetas + alergijos paūmėjimas, sprendimas kreiptis į psichiatrą reikia drąsos gyventi

5. Alergijos pabaiga, meilė psichiatrui, liuksusinė žmona palisandriniam name, meilės pabaiga

6. Sumanus labai nedrąsus pabėgimas į siaubingai prašmatnią Revoliuciją *(sic)*

7. Trumpas vienišas gyvenimas ir daugybė vyriškų meilės istorijų

8. Vaidinti teatre, gyventi bendrai ir elektroninė meilė (GVH)

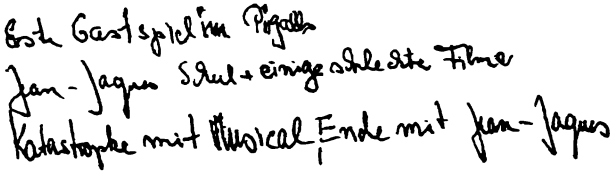

9. Vedybos, vedybų siaubas, išsiskyrimas

10. Afrika

11. Politika dviese

12. Pirmasis pasirodym „Pigalyje“

13. Žanas Žakas Šiulis + keletas prastų filmų

14. Katastrofa su miuzikholu, baigta su Žanu Žaku

15. Vienatvės laikas, noras nusižudyti, narkotikai, *schnaps* ir vaikinai ir tarakonai „Chelsea H“ viešbutyje

16. Apopleksija laukiamojoje salėje, pažintis su didžiąja meile

17. *Sex and crime* ir mėlynės paakiuose

18. Ginčas muštynės meilė neapykanta laimė ašaros tabletės mirtis + šypsena

Tai buvo tik varganas lapelis, atsitiktinai rastas ir išsaugotas, jį galėjo išmesti, juoba kad šios eilutės buvo iškeverzotos antroje jo pusėje. Pirmoje lapo pusėje, „gerojoje“, elektronine mašinėle buvo labai švariai išspausdintas tekstas, dialogas iš senoko filmo, kurį Raineris buvo susukęs su didžiuliu šešių septynių milijonų dolerių biudžetu, didžiulė istorinė rekonstrukcija su to meto, Antrojo pasaulinio karo, dekoracijomis ir kostiumais, tikriausiai jis pasinaudojo šituo lapu, nes kito neturėjo po ranka, pasinaudojo skubėdamas, tikriausiai visiškai neturėdamas jėgų atsikelti, o pastaruoju metu gyveno vienas. Ir kitoje šio didelio istorinio filmo pusėje Raineris parašė paskutinius žodžius: savo žmonos gyvenimą, tikrąjį ir įsivaizduotiną.

Tačiau dabar tas paslėptas, į lapo šešėlį nugramzdintas dalykas su dideliu biudžetu, kuris, kaip pats skundėsi, galop padaręs jį kaliniu, virto geraja lapo puse su stropiai ir energingai išvingiuotais, išrašytais, net draskyte išdraskytais žodžiais apie mylimos moters gyvenimą. Beveik niekuo! Beveik!.. Varganu popieriaus lapeliu... Ir dar! Kaip prieš penkiolika metų kirpdamas jai suknelę Ivas Sen Loranas parodė, jog jai palikta teisė į išvirkščiąją, antrarūšę, blogąją juodo atlaso pusę, taip ir dabar šis popierius jai rodo savo blogąją, paslaptingąją, tamsiąją, atsitiktinę pusę, viršun išsivertusį pamušalą. Tą pusę, kurioje jis parašė jos „gyvenimą“, tą, kur ji taip pat „parašė“ jo gyvenimą, ne kilnioje, o veikiau „migruojančioje“ pusėje, kurią ji sukilnino dainavimu. Ši moteris paženklinta „išvirkščiosios“ pusės ženklu.

Taip, dar sykį – išvirkščioji pusė, mes apverčiame audinio atraižą kita puse ir pamatome, jog kaip tik vertinga išvirkščioji pusė, ir tada jau nebežinome, ką reiškia išvirkščioji pusė, ką – geroji. Mebijaus lapas, visa, kas nepastovu, apsiverčia, kilnumas virsta vulgarybe ir, atvirkščiai, mes karpome audinio pamušalą it vėjy plevenančias vėliavas. Toje kilnioje lapo pusėje, kuri buvo kilni, o dabar jau nebe, dialogo nuotrupa: *But, tonight, in front of the men, it will work, I'm sure, and then I will realize something you desire.* Kažką, ko tu trokšti.

Tai veikiau trikdė, nes jei 1–13 epizodai rėmėsi konkrečiais

faktais, 14–18 epizodai buvo visiškai išgalvoti. Be to, tas gyvenimas, kuris jam atrodė melodramatiškai tragiškas kaip kokiame stotyje pardavinėjamam romane, galiausiai jį pribaigė. Jis elgėsi taip, tarsi gyvenimas būtų buvęs baigtas, ir net nusprendė, jog jo pabaiga turinti būti smurtinė, gėdinga, žeminanti, ir jį, mirštantį ar mirsiantį, žmonės dažnai rasdavo pasmirdusį alkoholiu, apkvaitusį nuo narkotikų ir migdomųjų, vieną miegantį lauke, laiptinėje, priešais savo duris, nuogą ir išsitepliojusį išmatom, nors tada jis buvo pačioje savo šlovės viršūnėje. Ar 14–18 punktai buvo kerštingos pranašystės, ar tik gudraus scenaristo triukai ir pokštai? Veikiau žodžiais išrašytas likimas. Ji buvo nuo jo pasprukusi, ir jis ją pasišaukė, prisiminė, susigrąžino per kalbą prie savo mirties patalo skeletiška vieno gyvenimo istorija. Neįtikėtina: jis parašė elipsinį, tikrą ir įsivaizduojamą gyvenimą moters, kurią mylėjo, probėgšmais nupiešdamas savo portretą, o paskui užgeso.

Tai buvo net labai intriguojantis, trikdantis dalykas: gerai pagalvojus, tai, žinoma, negalėjo būti filmo sumanymas. Kaip iš tikrųjų susukti filmą ir pavaizduoti šį katastrofišką galą, šį nuopuolį, šią gėdingą Ingridos mirtį, jei ji buvo gyva ir gyvuojanti, labai gyva, gyvesnė už kitus, gyvybingesnė, labai gyvybinga? Daugių daugiausia galėjo susukti filmą nuo 1 iki 13 punkto imtinai, bet ne pagal 14–18 punktus. Pagal šituos – tikrai ne. Ką tada reiškė šis triukas? Tai veikiau buvo fatališka pranašystė, iššūkis likimui – taip burtininkas prismaigsto į lėlę adatų, tik čia adata buvo rašiklis.

Liko mįslingi žodžiai, ypač paskutiniai, pabrėžtinai ir artimai susieti ženklu + : mirtis + šypsena, šis kančių ir siaubo rožinis baigėsi šypsena!

Labiau nei Ingridos gyvenimo istorija šiame skurdžiame sinopsyje ryškėjo jo portretas, visas juodut juodas ir liūdnas. Rašyti apie ją jam buvo būdas turėti ją šalia savęs. Dar prieš kelias dienas, norėdamas ją sulaikyti, pasakė: „Pasilik... pasilik!“, tačiau ji nuo jo pabėgo, ir tada jis mėgino pagauti jos pėdsakus prieš iškeliaudamas, neturėdamas jos kūno, mėgino perteikti ženklais jos gyvenimo griaučius ir, žinoma, tie ženklai buvo meilės ženklai. Tačiau saviškai aprašęs šį gyvenimą, iš pradžių visai ne

rožinį ir sunkų, paskui nuopuolį – nesėkmės, liga, pabėgimai, alkoholizmas, smūgiai, lemtingos meilės, prasti filmai, pasišlykštėtina mirtis nutekamajame griovyje, kaip tos „besielės moters" Lulu, tikras romanas už tris skatikus, – baigė paskutiniais, ganėtinai stebinančiais žodžiais: „mirtis + šypsena". Tad numarino ją, ir siaubingai numarino, galima sakyti, nužudė, žinoma, savo fantazijose, bet jis labai gerai žinojo... kad juodu abu buvo magiškai, prietaringai susiję su kinu, pavyzdžiui, jai – buvo šlykštu – dėl to net atsisakė vieno vaidmens – šauti iš revolverio į aktorių, todėl jis niekad neleisdavo jai mirti prieš kamerą, ir kai filme *Keturių metų laikų pardavėjas* reikėjo vaidinti sceną – stovėti su puokšte gėlių prie kapo, jis nenorėjo vadovauti filmavimui, liepė tą sceną filmuoti operatoriui, o pats... nuėjo šalin.

Sutapimai, abipusė įtaka, sąsajos tarp to, kas yra vaidmuo, ir to, ką mes vadiname realybe, gyvenimu, iš tikrųjų stebina. Ilgas sąrašas aktorių, kurių vaidmenys buvo tarsi įspėjamieji ženklai arba priežastis to, kas jiems nutiko. Džeinė Mensfild, pravardžiuojama „Biustu", žuvo katastrofoje, jos galvą nukirto priešinga kryptimi važiuojantis sunkvežimis. Aktoriai dažnai tampa savo vaidmenų aukomis. Maža to, prieš fatališkąją akimirką parašytas testamentas ar kokia pranašystė sukelia žmogui nerimą... pasmerkia jį baisiausiam siaubui.

Ar jis tikėjo, jog ši mirtis popieriuje turės vykdomąją galią, ar taip pasitikėjo žodžių magija ir... praeityje buvo jai siūlęs nusižudyti dviese, kaip nusižudė Kleistas*, tokia savižudybė buvo

* 1811 metų lapkričio 20 dieną Kleistas, turėdamas trisdešimt ketverius metus, nueina su savo mylimąja Henriete, karaliaus vyriausiojo iždininko žmona, į smuklę, esančią Berlyno apylinkėse, ir ten juodu, labai linksmi, ramiai pusryčiauja, geria kavą. Smuklėje praleidžia naktį. Savo kambaryje jis rašo laiškus, liepia kurjeriui juos išsiųsti, užsimoka už viešbutį. Juodu nueina prie ežero, esančio už penkiasdešimt žingsnių, ir tada pasigirsta šūvis. Jis buvo liūdnokas prūsas iš aukšto rango karininkų šeimos, veikiau pasinešęs į somnambulizmo ir marionečių meno studijas. Pripažintas rašytojas, prieš tai sudegino laiškus ir rankraščius, tarp jų dviejų tomų romaną *Mano sielos istorija*. Kalbėjo norįs atsidėti muzikai. „Laikau šį meną visų kitų menų šaltiniu ar veikiau algebros formule".

labai madinga XIX amžiaus pradžioje, ir kai paskutinį kartą Miunchene jis ėmė prašyti: „Pasilik... pasilik!“, ji kiek išsigando, ją išgąsdino keistas balsas, kurio nebuvo girdėjusi, *kitas* balsas, toks neįprastai lėtas ir toks švelnus, jau truputį nerealus, nežemiškas, balsas iš kitur, balsas žmogaus, kurį kažkas nusivedė anapus ir kuris nori pasiimti ir ją.

Jau anksčiau Heinrichas fon Kleistas tą trumpą kelionę buvo pasiūlęs kitai, Raineris ją taip pat siūlė dukart, bet vis tą pačią, vienąsyk Kortó gatvėje prie Šventosios Širdies bazilikos Paryžiuje, o kitąsyk – Vokietijoje! Kadangi jam nepasisekė taip, kaip Heinrichui su Henriete, jis, atrodo, panoro ją numarinti „popieriuje“ tuo metu, kai pats iš tikrųjų buvo iškeliaująs anapilin savo lovoje.

Tad 14–18 punktais primityviai, vaizduotėje, įgyvendino vieną troškimą: norėjo pamatyti ją pasukančią tuo pačiu tragišku keliu ir mirštančią, nepergyvenančią jo, nors taip ją mylėjo, nes taip ją mylėjo. Tai buvo jam būdinga, ir ne todėl, kad jis susirado tą Oskaro Vaildo eilėraštį ir privertė jį dainuoti Žaną Moro, vaidinančią viešnamio savininkę *Querelle de Brest,* filme, savo paskutiniame filme, dainuoti it žavią riturnelę pagal kafešantano melodiją: *Each man kills the thing he loves / Each man kills the thing he loves / La la la la la / Some do it with a bitter look / Some with a flattering word / The coward does it with a kiss / The brave man with a sword, with a sword.*

Some do it with a pen, with a pen, kai kurie tai daro plunksna? Šią akimirką Šarlis laiko šį popieriaus lapą rankose, ir pirmasis jo įspūdis toks, tarsi liestų kažką, kažkokį neįkainojamą pergamentą, kurio neturėtų liesti, ir žiūri į žodžius, kurių neturėtų matyti. Jis mokėjo tik vieną dalyką – stebėti, tyrinėti, tarsi pro lupą viską apžiūrinėti... įvairiais požiūriais, įvairiais kampais, pačiais nereikšmingiausiais, žvelgti iš šono, kreivai, jam rūpėjo net negyvas požiūrio kampas, jis buvo tyrinėtojas ir mažumėlę faras, iš esmės... vujaris.

Dabar virto pėdsekiu, vampyru, įsisiurbusiu į dvėselieną, palinkusiu prie kažkieno relikvijos, kurios tasai kilniai atsisakė ne-

šykštėdamas nei savo darbo, nei meilės... išstatė save... Kodėl knaisiojuosi, analizuoju, ieškau prasmės šitame gyvenimo sinopsyje, kuris iš tikrųjų – jei moki jį skaityti – tėra kilnaus, beprotiškai moterį įsimylėjusio žmogaus užšifruota meilės poema? Kur aš lendu? Tai jos ir jo istorija. O su šiuo rankraščiu aš atrodau lyg senas maniakas, tyrinėjantis visiškai užmarščiai skirtus ženklus kažkokio žmogaus, kuris mylėjo, buvo nelaimingas ir mirė. Tie dalykai, tie jam išsprūdę žodžiai – kažkoks tęsinys, tęsinys to, kas taip trapu, kas sklinda iš jo, kažkokia emulsija, dvasia, o aš įnirtingai kabinuosi į tai, kas man nepriklauso.

Šis rankraštis – kai kas blogiau, didesnis tabu nei liesti lavoną, tam tikra prasme aš knaisiojuosi po popieriumi virtusią jo dvasią, rausiuosi joje ir skrodžiu ją, tai parašyta jai ir sinopsio forma užkoduota poema, juodoji poema, prisiminimas, žodžiais išreikštas apsėdimas. Esu lordas Karnavonas kape ir ant šventų Egipto diginitorių palaikų, paskui taip pat paslaptingai miręs. Prakeikimas!.. Ir tos frazių nuotrupos, ir nuo grindų pakelti popieriaus skutai, tik išmesti šiukšliadėžėn tinkamos atliekos, padarė šias liekanas dar šventesnes, o aš norėjau tą popieriaus lapą, tas dėmes atiduoti ištirti į laboratoriją, ištirti viską, kas slepiasi popieriaus skaidulose. Heroinas? Kokainas? Pasirodo, jo galima aptikti net 90-tyje procentų dešimties ir penkiasdešimties vertės dolerių banknotų, cirkuliuojančių didžiuosiuose Amerikos miestuose. Aš peršviesčiau jį rentgeno spinduliuote, ištirčiau pagal radijo bangų spektrus, įdėčiau šitą rankraštį į cheminę vonią su grynangle 14, priverščiau tą popieriaus lapą kalbėti: „Ei jūs ten, tikriausiai klausotės, stebite, ar ne?“ – seniai seniai, Kanuose, jachtoje, paklausė mergina.

Tačiau po akimirkos perskaitė skersą prierašą – prašymą jų nepradanginti, užuominą juos aiškinti ir – kodėl gi ne – prie tų moters aktorės, Vokietijos ir Paryžiaus dainininkės, gyvenimo epizodų ką nors pridurti; antroje XX amžiaus pusėje.

Iš tikrųjų kitas požiūris buvo toks: ši gyvenimo santrauka, šis ant grindų rastas planas prašosi tęsinio, reikalauja, kad būtų it

estafetė perduotas kažkam kitam, kaip šios moters gyvenime Šarlis savotiškai pakeitė Rainerį, kad visa, kas rašoma, tėra vienintelė didelė knyga, kurioje kiekvienas parašo puslapį, ir į šiuos vieno gyvenimo paragrafų pavadinimus reikia žiūrėti kaip į kvietimą juos išplėsti, pamėginti išgarbinti dainininkę, subtiliai sušvelninant šį nykumą, nors tai, beje, nelengva atsižvelgiant į destruktyvią Šarlio dvasią, jo polinkį į liguistumą. Tačiau beregint vėl ėmė galvoti apie šias frazių nuotrupas, neturinčias aiškaus tikslo, nors jose buvo kaži koks būtinumo, skubos elementas, ir jas reikėtų skaityti taip, kaip skaitomas iš jūros ištraukto butelio turinys, kaip testamentas, kaip užkalbėjimas arba kaip sapnas ar eilėraštis, turintis – atsižvelgiant į aplinkybes – kažkokį ženklą, tiesos antspaudą, net „netikrose" vietose. „Įsivaizduoju jį gulintį ant pilvo, nukarusiom rankom, atvirą delną ir iš jo iškritusį lapą... ir jei tai parašyčiau aš, nors ir kaip tatai būtų teisinga ir tikslu, atrodytų visai kitaip – panašu į betikslę stiliaus mankštą, literatūrinį žaidimėlį su gražiomis frazėmis. O šiame net 14–18 punktai, tokie netikri, sukurti nesveikos vaizduotės, nepilni ir fragmentiški, skamba tikriau nei visa literatūra. Į ką gi būtų panašus mano kurpalas? Tik į stilistinės akrobatikos numerius, kuriuos išdarinėja mašinėle rašantis cirko šuo, į aproksimacijas ir daugiau ar mažiau perdėtus gražius sakinius, į nereikalingus gražaus efekto siekiančius apmąstymus; aš pasitenkinčiau tik žodžiais, nors ir kokie jie būtų išmoningi ir nuostabūs. O jis su šiuo varganu popieriaus lapu veikiau buvo vitališkas: per jį ji buvo čia, jis prisišaukė ją, prakeikė, kad jos čia nėra, paskui magiškais žodžiais, formuluotėmis paaukojo pragaištingam likimui, metė jai iššūkį... Čia buvo kažkas nenuneigiama, kaip įkaltis, liudijantis kažkieno aistrą paskutinėmis gyvenimo akimirkomis, kai meluojame mažiau, o jeigu kliedime, mūsų kliedesys būna tikras. O aš, žiūrėdamas į šį prie lovos rastą rankraštį, į apgailėtiną išvirkščiąją suglamžyto, ištaplioto lapo pusę, pamaniau, kad jei imčiausi rašyti biografiją, ji atrodytų kaip išdavystė.

Jau matau ją priešais save nepriekaištingai išspausdintą 14-os colių „Macintosh“ kompiuterio ekrane kaip pelningo komercinio filmo scenarijų, paskui jau kaip bendrovės „Firmin-Didot“ spauda išspausdintą, įrištą ir leidyklos „Gallimard“ išleistą knygą, gražiomis krūvelėmis išdėliotą knygynuose, papuoštą gražia raudono blizgančio popieriaus juostele, paskui patiektą bekūniais steriliais ženkliukais internete. Lyginant su šiuo gulinčiu ant grindų popiergaliu, ji tiesiog nieko neverta.

Kiek svertų mano žodžiai mirties ir aštuoniolikos eilučių ta pačia tema, tos pačios moters akivaizdoje, mirusiojo, kuris taip ją mylėjo, akivaizdoje? Spekuliuoti, sukti galvą dėl kažkokio negyvėliui švento daikto, beveik pergamento, kone čiupinėti lavoną, priversti kalbėti, judėti jį ir kitus – tai viskas, ką aš moku. Prikelti mirusiuosius – makabriškas pilvakalbio marionečių manipuliatoriaus darbas, kaip ir įsivaizduoti, jog šis marionetininkas esu aš, nors iš tikrųjų esu tik marionetė, tik raštininkas, judinantis ranką ir plunksną ir užrašantis tai, kas diktuojama, kažkoks dabitos ir diletanto snobo kratinys, pamišęs dėl garsių žmonių, *ghost-writer,* besinaudojantis kitų šlove, rašytojas šmėkla ar, veikiau, šmėkla rašytojo, kuris liovėsi rašyti ir dabar įknibo į rastą rankraštį, užuot kalbėjęs apie save pirmuoju asmeniu, išdrįsęs sakyti „aš“, atidengti savo kortas arba tylėti.

Ne, iš tikrųjų vienintelis dalykas, kuris gali atsilaikyti prieš šį mažytėlaitį, trumputį, štrichais gyvenimą piešiantį rankraštį ir atsiliepti į jį, atsakyti jam, – ne jos gyvenimas, o daina, žodžiai, įgaunantys pavidalą ore. Tik taip būtų galima atsakyti šiam pasmerktajam, pranešusiam apie save netyra, darkyta, neaiškia, skubia geismo ir svajonių kalba“.

4
44 W. 44

– Na štai!..

– Kas „štai“?

– Nieko. Tarsi mes būtume po to.

– Po ko?

– Po dienos.

– Po ko?

Buvo spalio mėnesio diena, diena kaip kitos, ir žemai, už parko, pro paskutinius kaštonmedžių lapus buvo galima įžiūrėti platų senos ambasados fasadą, dabar tapusį Centriniu archyvu. Katino su raudonu antkakliu, kuris šokinėdavo po medžius ir gąsdindavo varnas, nebuvo matyti jau keletą mėnesių, nebuvo čia ir trijų mergikių šviesiom, rudom, rusvom „arklio“ uodegytėm, perrištom juodais kaspinėliais, kurios dar prieš metus juokėsi ir rusiškai mokėsi mįslingų žaidimų, – jas pakeitė sargas, vedžiojantis šunį už pasaitėlio. Tačiau tebestovėjo didžiuliai kaldintos geležies žibintai, labai panašūs į Pranciškaus Juozapo laikų žibintus, ir buvo toks įspūdis, kad čia, prieš pat pinučius, sustojo laikas.

Šarlis iš tikrųjų vadinosi ne Šarlis, tačiau atsitiko taip, kad vieną vakarą per kažkokius pietus ant stalo pamatė priešais save padėtą kortelę, kurioje buvo užrašyta tikroji jo pavardė, tačiau vardas ne jo – Šarlis. „Šarlis? Ką gi, kodėl ne? Tebūnie Šarlis!“, ir per tą vakarienę ir paskui visas keturias dienas – tai buvo nedideliame provincijos festivalyje, į kurį atlydėjo Ingridą, –

atsiliepdavo į šį vardą. Grįžęs į Paryžių kiek pasišaipė iš šio vardo, o paskui tai vienur, tai kitur ėmė prisistatinėti kaip Šarlis. „Koks jūsų vardas?" – „Šarlis!", ir kartais sutikdavo kokį nors žmogų, kuris, Ingridos ar šalia esančio draugo nuostabai, paklausdavo: „O, Šarlis, kaip sekasi?" Toji mažytė apgaulė jam kėlė juoką, tai buvo pirmieji metamorfozės požymiai, pradžia, būdinga viskam, ko tik jis imdavosi. Jis neturėjo drąsos daug keistis, bijojo net narkotikų. Tačiau kas žino? Iš pradžių pakeiti vardą ir pamažu pamažu vieną rytą pabundi iš neramaus sapno ir pamatai, jog lovoje pavirtai tikru vėdarėliu. Taigi Šarlis iškart nieko neatsako, kurį laiką tyli, klausosi, kaip žemai parke loja šunys, paskui ištaria: „...Man atrodo, lyg viskas jau būtų buvę... o kas atsitinka, regis, atsitinka ne iš tikrųjų... nesiskaito net karai... tai tinka viskam... elektronizuoti balsai..." – „Taip, švarūs ir lygūs". – „Tarsi aukštai skrendantys vaizdai. Pamiršti modelį, matai tik vaizdus: alėjoje sena dama stumia vežimėlį, prieina kita dama, „kokia graži jūsų anūkėlė", sena dama rausiasi rankinuke: „Luktelėkit valandėlę, dar nematėt jos nuotraukos!"

Paskui pagalvojęs sako: „Aš viską apmąsčiau. Turiu kažką daryti. Apsigalvojau: gal parašysiu kažką apie tave, galų gale parašysiu biografiją, nors nesu tikras". Iš tikrųjų jis beveik toks tikras, kaip ir tai, jog vadinasi Šarlis!

Jam tik reikėtų kažką apmesti pagal aštuoniolika rankraščio punktų, rastų prie lovos: imti paskutinius to žmogaus žodžius ir juos paaiškinti, pakomentuoti, tarsi kokiam šventraščiui parašyti pastabas. „Tai juk neblogai, aš nieko neliečiu, tik apgaubiu žodžius žodžiais pagal tą patį pavyzdį". Be to, tai būtų ypač patogu. „Gyvi archyvai po ranka! Mano modelis priešais mane, namuose, dvidešimt keturias valandas per parą, septynias dienas per savaitę!" Priešokiais tą darbą jau buvo pradėjęs. „Prašau man parodyti, kaip tu pabaigoje atsisveikini, kaip plačiai pusračiu mosteli ranka ir palengva atgniauži kumštį". Ir ji mielai, tačiau šyptelėdama, parodydavo tą judesį. „Prašau dar sykį. Taip! Ačiū. O dabar gal padainuotum pradžią tos dainos, kurią

tau parašė Hansas Magnusas?" – *„Moteris juodais drabužiais?"* – „Taip". Ir ji uždainuodavo – juodu būdavo virtuvėje – tyliai, tarsi sau pačiai, nežiūrėdama į jį. *Ich habe keinen Fehler gemacht / Um Viertel nach eins bin ich aufgewacht.* – „Kas čia? Liaukis, juk puikiai žinai, jog aš nesuprantu nė žodžio vokiškai, tik moku pasakyti *Achtung* ir *Kaputt*". Ir tada ji ėmė šiaip ne taip improvizuoti prancūziškai ir, žinoma, be rimo ir ritmo iš tos dainos ne kas teliko:

„Aš nepadariau klaidos / Pabudau be penkiolikos antrą / Pajutau vėją ant nuogos odos / Pažiūrėjau į jo laikrodį, žalią, blizgantį tamsoj / Ir jau žinojau: dabar baigta / Taksi dar sykį apsiverkiau / Meilė – baisus priešas".

„Ir dar sykį parodyk man, kaip elgėsi Raineris, kai pirmą kartą jį sutikai „Action" teatre, pavaizduok tą akimirką, kai jis stovėjo nugara". Tada ji atsistojo veidu į svetainės sieną, atsuko Šarliui nugarą, nuleido galvą ir pasilenkė, viena ranka įsirėmusi į klubą: tai panėšėjo į pozą Fasbinderio, regis, tučtuojau ištaisysiančio spektaklį.

„Kaipgi vadinosi tavo pirmoji suvaidinta pjesė?" – *„Katzelmacher:* vaidinau joje kaimo merginą, buvau su aukštakulniais bateliais, su *petticoat,* juodi plaukai buvo sušukuoti kaip Saros Diba, o į sceną išėjau dainuoti Hario Belafontės dainos *Island in the Sun*". Ir ji padainavo Šarliui keletą taktų ir parodė du ar tris kalipso žingsnius. „Beje, dėl aukštų kulniukų – ar tau niekad nepasakojau apie šią savo svajonę? Mudu su Raineriu esame vienoje batų parduotuvėje, įsikūrusioje rūsyje, galerijoje, ir jis parodo vieną batų porą, kurią norėtų man nupirkti: bato kulniukas išsišovęs į priekį, vadinasi, kojos kulniukas yra žemai, o pirštai – aukštai, priešingai nei balerinos puantų". Ji pasakojo, kartojo, ir Šarlis užsirašinėjo.

Šis dailininko ir jo modelio numeriukas šiek tiek užtruko, tačiau gan greitai Šarlį suėmė abejonės: „Žinau, tai kvaila, bet aš ne per labai mėgstu šituos biografinius portretus, man toks įspūdis, jog tai – kažkoks balansas, aš sudarinėju balansą, likvi-

daciją, čia nėra jokio judėjimo, tavo gyvenimas baigtas, sukrešęs žodžiuose, sukrekėjęs išdžiūvusiam rašale, sušalęs baltam popieriaus marmure, ir iš viso to nulieta statula". Ir pridūrė, kad rašydamas apie ją atima iš jos gyvybę, ir pacitavo anglų priežodį: „*What you can't do it, paint it.* Aš galiu apversti ją kitaip: *If I paint it, you shall not do it!* Jei aprašysiu tavo dainavimą, tu daugiau nedainuosi!" Ir vis dėlto – jis nelabai žinojo ko nori – dar rašinėjo. Būtų kvaila nieko neparašyti apie šią moterį! Tai būtų gražus portretas, biografija, taip pat epochos kronika, nes juk tai nepaprasta istorija! Ir kokia istorija! Pusė amžiaus: karas, tėvas – jūrų laivyno karininkas, ketverių su puse metų mergytė, pusiau invalidas vaikas, pirmoji daina kareiviams, auksinis balsas, labai gabi beveik akla muzikantė, pasveikimas, susitikimas su garsiausiu ir triukšmingiausiu Europos režisieriumi, vedybos, didžiojo dizainerio numylėtinė, triumfas Paryžiaus scenoje, miesto paskalos ir filmai: nuostabi patetiška *success story.* Maža to, pilna pikantiškų ir ironiškų Istorijos detalių. Ypač dažnai galvodavo apie tą giesmę, apie puspenktų metų mergytę ten, aukštai, siaubingą Šiaurės pajūrio žiemą giedančią kareiviams, apie važiavimą rogėmis, apie mergytę, įsuptą į baltus kailinukus, apie pomponus ir apie sidabrinį varpelių tilindžiavimą – kiek kičinis karo laikų operetės vaizdas, žudynių fejerija. Ir Šarliui toptelėjo, kad kažkur toli pietuose kareiviams dainavo kita vokietė moteris – Marlena: atsikišę skruostikauliai, nelabai tiesi nosies kuprelė, platokos šnervės, katės kaukės eskizas. Būtų kvaila į visa tai nekreipti dėmesio. Tad pamėgino užrašyti dar keletą dalykų. O vieną dieną ji pasakė: „Šarli, aš tau jau neberūpiu, aš tavęs daugiau nedominu, tau rūpi tik ji!" – ?!. – „Ingrida Kaven!" – „Atrodo, lyg vėl girdėčiau pasaką, Edgaro Aleno Po istoriją, kurią kadaise skaičiau. Knyga kažkur guli numesta, pala, štai, ji vadinasi *Ovalinis portretas,* veiksmas vyksta kažkokioje pilyje: „Tai buvo labai jauna reto grožio mergina, ir ne tik miela, bet ir linksma, tiesiog šviesa ir šypsena. Prakeikta valanda, kai pamatė dailininką, pamilo jį ir ištekėjo... Tai buvo keistas, susi-

mąstęs žmogus. Dažnai nugrimzdavęs į svajones... leisdavo dienas ir naktis tapydamas tą, kurią taip karštai mylėjo ir kuri diena po dienos darėsi liūdnesnė ir blyškesnė... savaičių savaites sėdėdavo tamsiame ir aukštame bokšto kambaryje, kur šviesa ant blyškios drobės sunkėsi tik pro lubas. Retai nusukdavo akis nuo drobės ir pasižiūrėdavo į žmoną. Nenorėjo matyti, jog spalvos, kurias skleidė ant drobės, buvo paimtos iš šalia sėdinčios žmonos veido. Kai jau buvo prabėgę daugelis savaičių ir likę nedaug darbo, tik reikėjo teptuku paryškinti lūpas ir suteikti blizgesį akims, žmonos dvasia dar plastėjo it lempos degiklio liepsna. Ir tada jis paryškino lūpas ir uždėjo blizgesį; akimirką dailininkas stovėjo ekstazės apimtas, žiūrėdamas į savo darbo vaisių; tačiau po akimirkos, tebestebėdamas savo kūrinį sudrebėjo ir labai išblyško – jį suėmė siaubas; jis garsiai suriko: „Iš tikrųjų tai pats *Gyvenimas*!“ ir staiga atsisuko pažiūrėti į savo mylimąją. Ji buvo mirusi!“

Ir tikrai atsirado pirmieji neryškūs požymiai: ji ėmė labiau kosėti, prasidėjo emfizema, neįtikėtinomis sąlygomis buvo atšaukta pora koncertų, ir visa tai dėjosi tada, kai jis mėgino rašyti. Buvo parašęs mažai, dar buvo toli iki 15–18 epizodų: ašarojimas, pamėlynijęs paakiai, alkoholis, narkotikai... Tačiau Šarlis visada įsivaizduodavo tai, kas blogiausia... krimtosi dėl pražūtingų rasto rankraščio pranašysčių, šventvagiškos atmosferos, *Mene Tekel Peres,* pranašiško grasinimo žodžių iš Danieliaus Knygos V skirsnio, paslaptinga ranka parašytų ant sienos. Buvo dar kai kas: gerokai po to nutikimo – dabar nuo jo jau prabėgo daugybė metų – suprato, kad galbūt jis pats, bent iš dalies, taip pat atsakingas... Gerai! Raineris dar sykį, tik šįkart likus dešimčiai dienų iki mirties, pasakė: „Pasilik!.. Pasilik!“ – šiuos du paprastus žodžius, kurie netgi dabar kartais ją kankindavo nakčia lydimi seno, amžino klausimo: „O jei būčiau pasilikusi, ar tada?..“ Tačiau nepasiliko, nes kažkas jos laukė Paryžiuje. Šarlis! Jis nebuvo niekuo dėtas, buvo nekaltas, bet sakydavo sau, kad... Jis visada atrodydavo nekaltas, niekur nesikišantis neut-

ralus žmogus, ir vis dėlto jis čia, jis vaidina vaidmenį. O dabar pasišovė užbaigti, perfrazuoti ar paaiškinti šį rankraštį, paliktą žmogaus, dėl kurio mirties galbūt, gal šiek tiek, gal iš dalies buvo kaltas!

– Viskas, baigiu visas šitas nesąmones! Tai man kelia nerimą!

– Tavo prietarai, iškilmingos frazės, Edgaras Po ir visa kita, tavo pranašiško, pražūtingo rankraščio istorija, atsiskyrusi nuo kūno ir viena tamsoj rašanti ranka – tai tiesiog tavo tingumo alibi. Dabar, mielas Šarli, pats laikas imtis darbo! – „Ne, man nereikia jokio alibi, aš nesijaučiu kaltas, kad nieko neveikiu".

Jis buvo patenkintas jos sprendimu, nes taip pat manė, jog kai kurių žmonių buvimo scenoje paslaptis labai reta – svarbiausias dalykas, kur kas svarbesnis už tai, ką mes vadiname gyvenimu, ir to neįstengia papasakoti bejėgiai žodžiai, viso pasaulio žodžiai, jie apstulbę kapituliuoja, net Hemingvėjus neįstengė aprašyti Ordoneso *suerte* paslapties. Ir jis, Šarlis, žinoma, nesugebėtų žodžiais perteikti šio muzika tapusio kūno magijos...

Mit einem phantastischen Lichtstrahl

Jau buvo pasidarę ilgu ir sunku laukti, o šit dabar publika klausėsi atidžiai, bet reagavo nelabai karštai: už šią naujai skambančią muziką, už šį dvylikatonį kompozicijos eskizą su netaisyklingu ritmu, nei dainuojamą, nei kalbamą, nei rėkiamą, tiesiog garsiai įvardijantį tai, kas neįvardyta, jam, žinoma, labiau patikdavo, kai ji visu balsu užtraukdavo *Ave Maria* arba akrobatiškai išvinguriuodavo visą chromatinę gamą *Šanchajuje,* gražiame muzikiniame trečiojo dešimtmečio niekutyje, atliekamame pagal fokstroto melodiją:

Shanghai, near your sky / I see you now / Soft music on the breeze / Singing through the cherry trees / Dreaming of delight / You and the tropic night.

Ji puikiai tvarkėsi su ženklų kalba, su gundymo virvutėmis, ir mažiausiu gestu ar intonacija galėjo pakerėti, pravirkdyti ar prajuokinti kaip toreadoras, kuris linksmina arba šiurpina pirmoje eilėje sėdinčius žiūrovus atsiklaupdamas ir atsukdamas nugarą pavargusiam buliui arba net paimdamas jo ragą lyg telefono ragelį ir šaukdamas: „Alio! Čia bulius?" – vaikiški Luiso Migelio triukai, kurie varydavo neviltin Hemingvėjų, jam labiau patikdavo švarus Ordoneso darbas, žodžiu, jis nemėgo jokių grakštybių ir barokinių išsidirbinėjimų. Tačiau čia buvo visai kas kita: reikėjo išvengti lyrizmo ir nepasiduoti, kaip dažnai atsitinka, apgailėtinam skurdžiam asketiškumui.

Taip, buvo sunku: reikėjo ieškoti naujo, šiuolaikinio tono, kitokio balso. Leistis į naują nuotykį, tarsi jis turėjo ją pakeisti, pakeisti ne tik jos balsą, bet suteikti jai kitą dvasią, *Geist,* ir naują formą. Į nuotykį pačiais ilgiausiais keliais, kreivais ir uolėtais, pilnais provėžų, į išoriškai nereikšmingus dalykus, panašius į digresijas romane, į frazių derivatus, į atsitiktinius susitikimus, net kiek abejotinus ar trečiarūšius, į tai, ką tiesios linijos šalininkai vadina netvarka.

Ji žinojo, ko ieško, nors gerai neįsivaizdavo, kaip tatai atrodo: garso sau, šiuolaikinio garso tarsi kažkam kitam, judesio, tokios frazės, kurią nujauti plevenant pasąmonės paribyje: mažylėlaičių utopijų, pačių paskutinių, ypatingų, sukurtų pagal individualų užsakymą ir skirtų nedaugeliui. Gal taip leidžiame savo gyvenimą ieškodami kažko, kas jau yra, paversdami save garsais, žodžiais ir tik jais tebūdami: keliais garsais, keliais žodžiais, bėgančiais nuo mūsų.

Tai prasidėjo ant lentų palei vandenyną, Truvilyje, ji žingsniuodavo paplūdimiu kiekvieną popietę ir kartodavo, kartodavo tas pačias gaidas, tuos pačius žodžius: *Mit ei-nem phan-ta-sti-schen Lichtstrahl,* fantastiškoje šviesoje, tai buvo Arnoldo Šėnbergo *Mėnulio Pjero,* muzika be tinklo: išvaduota iš senų tonacijų korseto.

Tai buvo netoli Kanizio kalno Dovilyje, kur ji pirmą kartą – prieš dvidešimt metų – susitiko su Ivu. Paskui Sarbriukene. Tie patys tonai prie sūpuoklių, dykvietėse, tarp uolų, aukštų sienų – dekoracijų, sakytum, sukurtų šiai muzikai. Galop tas pat Niujorke, Šeštojoje, Penktojoje Aveniu.

Muzika susiejo tris tolimas, niekuo nesusijusias vietas: jūrą, vargingą priemiestį, prašmatniausią pasaulio gatvę. Ji jas suartino.

Daina turėjo daugelį ir labai skirtingų fonų. Toks buvo Rainerio sumanymas... Jis pasakė: „Turiu idėją"... Bendras Marso lauko vaizdas: Eifelio bokštas. Kita scena: Ingrida stovi antro aukšto galerijoje ir dainuoja Editos Piaf dainos ištrauką. Kol dainuoja, filmuojamas panoraminis vaizdas: mergina peržengia turėklus ir puola į tuštumą... „Filmuosime Niujorke..." – pridūrė. Bruklino tiltas stambiu planu piko valandą: Ingrida važiuoja automobiliu per žmonių minią ir dainuoja posmą iš žinomos amerikiečių dainos... paskui kitą posmą, bet jau skerdykloje, Mit Markete... „O tada, – kalbėjo jis toliau, – keliausim aplink pasaulį. Filmuosime Tanžere, Stambule..." Ingridos, giedančios Šventosios Sofijos bazilikoje, vaizdas. „Tuo pačiu metu, – baigė jis, – sukursime naują dainą. Aš parašysiu žodžius..."

Pirmame plane – rašantis Fasbinderis. „...O tu, tu ją aranžuosi, ir joje bus visos problemos, su kuriomis susiduriame... – filme jie ginčijasi su žmonėmis, paskui tarpusavyje, – o pabaigoje bus sukurta visa daina. Jos temą sudarys viskas, ką mes patyrėme... Kelionė aplink pasaulį vienoje dainoje".

„Pilnametražis filmas ir aš, vienintelė žvaigždė! Svajonių vaidmuo! Netgi auksinis. Ilgai dvejojau: žinojau, kad filmas buvo dingstis vėl būti su manimi. Jei būčiau norėjusi padaryti karjerą – tačiau daina iš pat pradžių, nuo vaikystės, man buvo duota kaip malonė, kurią aš, labai labai jauna, grąžinau Dievui kaip auką, – būčiau sutikusi, jau tada jis buvo garsus, bet žinojau, jog Las Vegase jis būtų paprašęs vėl tapti jo žmona, ir

žinojau, kad kažkur, kažkuriame pasaulio krašte būčiau palikusi jį per patį dainos vidurį, o gal dainos pabaigoje, ir nenorėjau juo pasinaudoti, mūsų santykiai niekad nebuvo tokie, mums patiko triukai ir linksmybės, o ne karjera.

Jis norėjo, kad būčiau ne jo aktorė, o žmona, visos aktorės jam buvo kvailos kekšės, karvės, jis turėjo smulkaus buržua bruožų, dažnai būdingų homoseksualistams. Viskas iš odos... tačiau po ja... „Mano žmona, – sakydavo jis, – užsideda skrybėlę, saulės akinius, atsigula paplūdimyje ir skaito knygą", – tikriausiai tokią sceną buvo matęs kine ar perskaitęs Zimelio romane. Tačiau tada manė, jog tai paskutinis jo šansas! Las Vegase vėl norėjo mane pamatyti su jaunosios suknute. Aš nenorėjau juo naudotis, piktnaudžiauti jo pasitikėjimu. Žinai, Šarli, prieš sutikdamas mane jis su niekuo nesikalbėdavo, jis buvo visiškai uždaras žmogus".

Ji eidavo krantu palei patvinusią jūrą, apsiavusi sandalais, kartais basa, ir dainuodavo natas, prie jos atsirisdavo bangos, regėjosi, jos nori priklausyti tik jai, jai visai, it nepaklusnus ir nerimastingas metronomas garsus vandenyno šniokštimas trukdė jai klausytis ausimis savo balso. Tasai beaidis, „bevaizdis" dainavimas leisdavo jai geriau patikrinti, kaip skamba negirdimi garsai.

Vandenynas, Senasis Vandenynas slopindavo jos balsą, ir ji nebegirdėdavo savęs dainuojančios, jau nesiklausydavo savęs. Neturėdavo atramos. Balsas nebesklisdavo per ausis, ji girdėdavo garsus, išėjusius per gerklę, ir jų neatpažindavo.

Paskui nuvažiavo į Sarbriukeną aplankyti savo motinos: ši viena gyveno bute, kuris dabar jai buvo per didelis. Namas Fontano gatvėje, kuris senelio laikais su akordeonais, bandžomis, tūbomis ir fleitomis visuose aukštuose buvo tapęs Muzikos namais, buvo parduotas bankui. Tačiau motinos rankos, dar laibos ir žaismingos, regis, nebuvo pamiršusios linksmų smulkmenų, vylingų malonumų, tik kartais, išmintingai sukryžiuotos, galbūt prisimindavo laikus, kai jos, paauglės rankos, klusniai gulėdavo ant ilgo plisuoto uršuliečių sijono, uniformos, kurią sudarė tam-

siai mėlynas sijonas, balta palaidinukė su mėlynu apsiuvu ir tamsiai mėlyna kepuraitė su dviem baltais kaspinais užpakalyje. „Kaip visada einu pasivaikščioti, – rašė Ingrida, – ir, kaip visada darau, vaikštinėdama repetuoju. Nužingsniuoju iki upės, iki dykvietės, ten, kur po karo stovėjo gamyklos, Sarbriukeno gamyklos, bjaurūs jų griaučiai, aukšti ilgi kaminai su tamsoj nutįsusiais šešėliais, primenančius šešėlius katedrose, dar regiu tuos kaulėtus griaučius, girdžiu geležinį vagonečių trinksėjimą, girdžiu taip gerai, kad jis skamba ausyse", – ir sakydavo, jog tokį vitališkumą įkūnijąs Šėnbergas. Ilgi šešėliai kaip pas fon Šternbergą, kaip bažnyčiose, nieko kompaktiško, masyvaus, šešėlių nėriniai ir geležinis vagonečių tarškesys. Taip, dar girdžiu jį".

Sarbriukeno gamyklos geležis ir ugnis
geltonas dangus
ketinis vagonečių tarškesys
stabdžiai
ir griuvėsiai su
kiaurymėm ir karkasiniais griaučiais
suodžiai ant namo langų
gąsdinanti bauginanti
ši didžiulė tuščia
ir veik negyva erdvė
atskiri elementai

supjaustytas pasaulis

išvirkščioji daiktų pusė

skeletas?
griaučiai
karkasas

svetimas ir šaltas
kieti kristalai

„Aš nebūtinai ieškojau to, kas malonu, kas slepiasi kitapus nemalonumo ir malonumo, kitapus to, kas gražu ir bjauru".

Šis staigus perėjimas, šis brutalus šuolis nuo beveik šnekamosios kasdienės prozos prie dainos, sumaištys, šuoliai, stiprūs kontrastai, regis, atitiko šiandieną: 2000-ųjų „Miražas", „Tomahauko" raketa staiga atsiplėšia nuo žemės, pakyla į orą, ir vėl stoja ramybė, o paskui – sprogimo kateris, rausvi įkaitę siūlai naktyje, ir vėl ligoninės ramybė: sutvarstyti sužeistieji, nusiaubtas pasaulis, kuriame tveria tik griuvėsiai. Tarpgalaktinė muzika, mokslinė-fantastinė, labai kasdieniška arba tokia, kai po vienos išore įžvelgi kitą. Artėjimas į pasaulį be žmogaus, be jo žvilgsnio. Prarastoji žemė.

„Ten aš žaidžiau – prastuose kvartaluose, vargšų kvartaluose. Vaikščiojau tarp anglių krūvų, automobilių griaučių, aukštų kaminų, į gabalus sukapotame pasaulyje, svetimam ir šaltam, dar sykį perėjau šį kelią su Šėnbergu, ir pamažėle vėl išgyvenau vaikystės pojūčius: vėl atradau nerimą keliantį salietros kvapą, baimę, sumišusią su kažkokiu erotizmu, neaiškią įtampą, tai, ko daugiau ar mažiau ieškau dabar ir randu rečiau ir rečiau pasaulyje, kuris tapo aiškus ir švarus. Išbandžiau grynus garsus, neaiškiai tariamas balses, nes maniau, jog esu viena šio liūdno vaikų darželio sūpuoklėse, pačiame dykros viduryje.

Paskui pamačiau, kad jie mane stebi. Stovėjo šalia, tylėdami, nejudėdami, bejausmiai, per penkiasdešimt metrų į šalį, kiek atsitraukę ir šiek tiek atsilikę nuo manęs, palinkę į priekį, berniukas ir mergytė, tikriausiai šešerių septynerių metų, tokio amžiaus, kokio buvau aš, kai ateidavau čia pažaisti, stebėjo mane rimtai, kaip rėkiantį gyvulį ar samurajų. Dar kiek padainavau dėl akių, stengdamasi nekreipti į juos dėmesio. Garsai buvo negražūs, nedėkingi, kartojau juos kaskart skirtingai, beveik išrėkdama it gyvulys, arba japoniška maniera – sausai, švogždama pro nosį ar gerklę. Gyvulys, taip, bet įsivaizdavau, kokį garsą išleistų mineralas, jei galėtų dainuoti, mano dainavimas buvo vos vos panašus į tai, ką mes vadiname muzika, ir visai nepa-

nėšėjo į žmogaus dainavimą. Jie tikriausiai manė, jog aš it kvaiša žaidžiu kompiuterinį „Nintendo“ žaidimą: imperatorius Kongas ar samurajus? Arba japonišką manga komiksą: Uuung! Aiiing! Ūūūū!“

Ši dekoracija su automobilių griaučiais, anglių kalnais... ir vėl anglys? Didžiulė, beveik tuščia ir beveik negyva erdvė gerai derėjo prie šių muzikos elementų, kuriuos vieną nuo kito skyrė aplinkiniai grioviai – keista ir šalta galaktinė muzika, galinti įvaryti baimę ir neteikti jokio malonumo. Iš tiesų – griaučiai. Paskui, rašė Šarliui, ji nulipusi nuo sūpuoklių ir pasukusi atgal; žingsniavusi lėtai per kalniukus, atsipalaidavusi, tuščia galva, ir priėjusi bulvarą su mažais, švariais, tvarkingai perdažytais nameliūkščiais. „Tačiau abu susidomėję vaikai sekė man įkandin iki mėsos parduotuvės. „Mudu tave jau matėme vakar, – tarė mergytė, kai mūsų žvilgsniai susitiko ir kai nusišypsojau jiems eidama iš parduotuvės ir nešina raudonu mėsos gabalu, jautienos šonine. – Taip, mudu tave jau matėme vakar, – pakartojo berniukas, – tu leidai keistus garsus, darei „auung“ kaip japoniškuose manga komiksuose... Mes tave pastebėjome, iš burnos tu leidai keistus garsus“.

– Tu sėdėjai mūsų sūpuoklėse, – tarė mergytė. – Ką tu čia veiki? Kodėl šauki viena kaip Briusas Li?

– Ne, – pataisė ją berniukas, – ne kaip Briusas Li. Kaip Džekis Čangas.

– Taip, kaip kompiuteriniuose žaidimuose.

– Aš repetuoju...

– Tu dainininkė?

– Taip.

– Ar tu dainuoji per televiziją?

– Nedažnai... Kartais...

– Tačiau tai, ką tu darai, nepanašu į dainavimą...

– Ne, tai pratimai.

Ji nuėjo nešdamasi į mėsininko popierių suvyniotą jautienos šoninę, dar kiek parepetavo leisdama garsus, tik žemesnius, lavindama balsą, ieškodama tinkamo tono, kuris suteiktų šiuolai-

kinį skambesį šiai energijos kupinai muzikai, kuri vis dėlto priminė nuniokotą žemę, artėjančią prie pasaulio be žmogaus.

Dabar ji Niujorke, toliau lavina balsą. Eina lėtai per šį nervais kibirkščiuojantį miestą, be to, ji per maža, pernelyg maža, per lėta, pernelyg smalsi, pernelyg atlaidi, pernelyg apžiūrinėja žmones, ir jai kažkas atsitiks, kokia nors istorija, ji nesilaiko džiunglių įstatymų: nesustoti, nespoksoti į kitus gyvūnus, ypač į akis. Be abejonės, šioje Šeštosios Aveniu vietoje ji mažiausia. Ji čia tiesiog pradingsta. Po skrybėle pradingsta dar labiau: skrybėlė labai aukšta, cilindrinė, padribusi, iš aksomo ir medvilnės, gelsvai ruda, įspūdžiai iš Afrikos, pirkta už dvidešimt dolerių iš vitrinos šlamšto parduotuvėje, Kanal Sityje, žvilgsnis į negrus, „Broadway Melody", „Minstrels" ir „Cotton Club".

Ant Jošio Jamamoto burinės medvilnės palaidinės spalvotais langeliais buvo užsivilkusi chaki spalvos karštos vilnos karinį švarką. Bateliai buvo didoki: su tokiais sunku žengti mažais žingsneliais, o per aukšti kulniukai trukdo bėgti.

Iš didelės kišenės kyšo visiškai suglamžyti seno faksinio popieriaus lapai su fotografuotomis partitūromis – tokie lankstesni, jais patogiau naudotis. Kavos dėmės, grožio kremas, lietaus lašai čia vienur, čia kitur nuplovė kokią natą. Kitoje vieno lapo pusėje, aukštai dešinėje, juodu rašalu plonai išvedžiotos aštuonios raidės: P. Rabenas. Jos reiškia seną muzikos bendrininką.

Milimetriniame popieriuje užšifruota aštuntinės ir šešioliktinės natos; sol raktai, išvedžioti įstrižomis ir horizontaliomis kreivėmis, tikras skuduras. Kartais, norėdama trumpai jį patyrinėti, išsiima tą lapą, liaujasi žingsniavusi, paskui įsikiša į kišenę ir vėl traukia toliau tyliai dainuodama, tik mintyse, balso stygos virpa tyloje, du laipsniai į rytus, paskui pirmyn, tiesiai į šiaurę! Pirmyn! Koks gaivumas! Koks neatsakingumas! Ji užmiršo karą, bet ypač pokario metą, nes karas jai, kaip kiekvienam vaikui, kiek panėšėjo į šventę, ir jai patikdavo žaisti nulinių

metų Vokietijos griuvėsiuose, paskui – tylus atkūrimo metas, atkakli, jau be atminties, tyla, švininė atmosfera...

Kodėl ji čia negyveno anksčiau ir ilgiau? Dainuoja eidama Šeštąja Aveniu, tada pasuka ir žingsniuoja link mėlynos prošvaistės, besidriekiančios ten, žemai, prie Riverio, kur tokia lengva šviesa. Jaučiasi nelyginant Žozefina, ne, ne ta su bananų diržu, kuriai jos senelis plodavo „Casino de Paris", o kita Žozefina, Kafkos pelių karalienė, ta, kuri visada jautėsi tokia liūdna ir svetima, nes žmonės dievino jos dainavimą, bet niekas negalėjo pasakyti kodėl, ir „ar tai tikrai buvo dainavimas?" Staiga paspartina žingsnį ir beregint atsiduria toli.

Ir šit ji Šeštojoje Aveniu, *Avenue of the Americas,* trijų Amerikų prospekte prie Rokfelerio centro. Pereina Rokfelerio „Plaza" ir joje stovinčią penkiasdešimtmetrinę Kalėdų eglutę: aukštai, pačiame dangaus viduryje, trisdešimt septintame aukšte, – restoranas-kabaretas „Rainbow and Stars", o prie pat kampo – „Radio City" miuzikholas su savo amžina atrakcija: „Les Rockettes".

R-o-o-o-cke-e-e-ettes!!! Penkiasdešimt porų nepriekaištingų kojų iš raumenų, nervų, gyslų, tų amerikietiškų kojų, kurios taip varė iš proto Bardamiu* – jam taip pat visų labiausiai patiko šokėjos, – kad jis nesitvėrė savo kailyje ir negalėdavo užmigti „Lodge Cabin" viešbutyje: šimtas kulniukų vos liečia grindis ir mechaniškai kaukši *top dance* didžiulėje scenoje, triukšmas pripildo visą šios milžiniškos *Art déco* erdvę, miuzikholo šventyklą, laivą: čia visada tas pats, tas pats klapsėjimas, it lengvas stimuliuojančios energijos gūsiukas, dušas nuo Flo Zygfyldo laikų, jaudinantis, toks linksmas ir jaunas jis perėjo dešimtmečius, sausas kliksenimas, būtum galėjęs jo klausytis ir klausytis, iš esmės tai tikras narkotikas, akimirką jis praplaudavo ausis nuo šlykštaus triukšmo, nuo gausybės rimtų, svarbių, šiurkščių ir amorfiškų kakofonijų, maža to, be šitos kolektyvinės žmogiškosios kakofonijos, kuri, regis, buvo perduodama nuotolinio valdymo pulteliu, dar buvo tuščia

* Céline'o romano *Kelionė į nakties pakraštį* herojus.

šypsena, šimtąkart ta pati, be išraiškos, lyg nupiešta. Žiūrėdamas į tai prisimindavai Bebės Daniels memuarus: „Mako Seneto klube „Bathing Beauties" aš šokdavau Meri Pikford iš dešinės, ir ji man visada numindavo kairę kojį!"

Tokį pat gražų tritaktį triukšmą – tik aukštėliau mieste, 45-ojoje gatvėje, ir truputėlį vėliau, apie pusę pirmos, pirmą valandą nakties, – keldavo rotacinės *Times* mašinos, iš kurių puslapis po puslapio – klak-ka-lak, klak-ka-lak – išeidavo trys milijonai egzempliorių: lopšinė ir pragariškas triukšmas, o lauke, su užrašu NEW YORK TIMES juodom raidėm, jau laukdavo balti sunkvežimiai.

Du mechanizmai – merginų kojos ir rotacinės mašinos, spjaudančios naujienas iš viso pasaulio, – kažkur susijungdavo, viskas vykdavo naktinėje miesto širdyje, ten, kur, pasakojama, panardinta po vandeniu magnetinė uola, suteikianti miestui karštligiškos energijos. Tikriausiai tai legenda. „Tikrovė ar legenda? Ką darom, šefe?" – klausia naujokas žurnalistas. Ir senas redaktorius atsako: *„Print the legend!"*

„Radio City" hole dainavo Džudi Garland, tokio pat kalibro kaip ji, kaip ir ji persmelkta dainavimo. Toks pat stiprus instrumentinis balsas vaikiškame kūne, Dievo dovana, tėvai, kaimynai nepaprastai žavėjosi vunderkindu. Ji ir toliau žingsniuoja į šiaurę niekada nepamesdama iš akių, kad jai iš dešinės stovi Ist Riveris, iš kairės plaukia Hudzono upė ir kad ji saloje! Visas šis lobis – vienoje saloje! Žemai uostas, žuvėdros. Gaila, kad čia daugiau neapsilankys jis, Bodleras, minios žmogus: „Svaiginanti monotonija / Metalo, marmuro ir vandens. / Ir slogūs akinantys kriokliai / It krištolinės užuolaidos / Kabojo ant metalinių sienų" naktyje, *apkraštuotoje prašmatniu auksu.* Prie išėjimo iš „Radio City", Šeštosios Aveniu ir 54-osios gatvės kampe, jį būtų aptarnavę! Ten buvo gyvas galas negrių! Ir kreolių, šį vakarą einančių namo po Pietų amerikiečių programos. Narkotikai, visos jos narkotikai! Ir, beje, – tik šiandien jau ne taip, kaip anksčiau, – makiažo tipas, kuris jam patiko. Šarlis Bodleras Niujorko mieste! Šarlis Lobių saloje!

Čia ji jau kartą buvo su Raineriu, tačiau anuometinis triukšmas nurimęs: iš aštuntojo dešimtmečio muzikos ir undergraundo visada gali pasijuokti, bet su savo šešėliais tada, žinoma, ji buvo arčiau dangaus nei žemės, juk sakoma „oro metro", aksominis undergraundas, skardinis jo triukšmas, susimaišęs su bažnyčios vargonų muzika, įkvėpė – tai nuolat primindavo Vaclavas Havelas – aksominę čekų revoliuciją. Lu Ridas tada dainavo *Walk on the Wild Side* ir *I'll Be your Mirror*: ji, kaip ir Raineris, kurį laiką žingsniavo pavojingaja gyvenimo puse, kits kitam jie buvo tarsi veidrodis, ir tai suteikdavo drąsos.

Parduotuvių vitrinose, ant markizių stiukų, stogelių čia vienur, čia kitur – didžiulės eglės, amžina Kalėdų dekoracija, jos dar ten stovi visą sausio mėnesį it šviesos girliandų rapsodija, auksiniai rutuliai, bugienio vainikėliai, lyg kaskados žemyn krintančios mažuliukių lempučių gijos, panašios į pasidabruotą elektrinių *dreadlocks* ševeliūrą, trapi konditerija iš fosforescuojančių cukrinių gijų. Tačiau kaip ir muzikinėje partitūroje pamažu išryškėja nauja tema, – iš pradžių nedrąsiu mažu leitmotyvu, trumpu akordu, keturiom ar penkiom gaidom, – kas gi tas raudonas pintas kaspinas, kurį pirmiausia pamatai ant medžio šakos, naujas neregėtas motyvas, įsiterpiantis, įsigaunantis į šventę? Dabar jis grįžta aukštėliau, alėja priešais Sakso kailius, tas kaspinas it liūdnokas šauktukas, skyrybos ženklas šiame kičiniame šlamšte, paskui nedrąsiai ištrykšta pagrindine tema, ir matai tik jį, tuos raudonus lyg kraujas drugelius, pakilusius nuo butonjerių ir pakibusius ant šventoriaus eglučių, frontonų, aplink sunkias atdaras Šv. Patriko katedros duris, pro kurias – čia jau prasidėjo mirusiųjų pagerbimo pamaldos – laukan išsiveržia vargonų muzikos akordai.

Ši muzika maišėsi su gatvės triukšmu – ant ištižusio asfalto trūkčiodami burzgė automobiliai prastai subalansuotom važiuoklėm, blogai grįstu kauburėtu grindiniu jų ratai dardėjo it tikras toboganas! – ir su kitais triukšmais: amžinu dusliu dundesiu, tolimu neslopstančiu gausmu, net prarajos grumėjimu.

„Penktoji Aveniu prarijo mano automobilį!“: *Fifth Ave. Swallowed My Car* – tokia buvo pirmojo puslapio vakarykščios dienos *Post* antraštė, kai kanalizacijos dujų sprogimas prospekte sukėlė griūtį, beje, tą pačią akimirką Brodvėjuje sugriuvo vienas ar du namai. Le Korbiuzjė viską numatė teisingai: „Niujorkas – katastrofa, tačiau graži katastrofa“. Žmonės gyveno saloje ant prarajos krašto. Iš žemės kilo dūmai, sakytum garai iš požeminės raganų virtuvės, o kiti, tirštesni – iš milžiniškos ciklopiškos aukšto bokšto kiaurymės.

Ji įėjo į katedrą ir ją apakino kvapai ir besimainanti šviesa, ji beveik mechaniškai atsiklaupė, tą pamirštą judesį prisimindama prieš savo valią, tas neaiškus nuolatinis gaudesys, permuštas trapių triukšmingų garsų, sporadiško tilindžiavimo, be abejonės, buvo vaikystės prisiminimas, atrodė, jog kažkas amžinai kažkam rengiasi, o ji prie apsidės tinkina trumpokas kojas ant pedalų, jai šešeri aštuoneri metai, gyvenimo aušra, ir ji skambina Dievui. Daugelis balsų aplink ją dingo, dingo ir juokas, ir ne tik tų žmonių, kuriuos Šarlis su tam tikru kartėliu vadino jos *velvet mafia,* jos rožine gvardija, ir dabar jiems į dangų kyla vargonų garsas. Pamėgina susikaupti. Jau seniai netikinti, tiesiog ieško mažytės bendrijos, tegu ji padovanoja jai nors truputį savo dvasios. Šoninėmis navomis be perstojo vaikštinėja turistai, apžiūrinėja šventųjų nuotraukas, parapijos savaitės pamaldų tvarkaraštį, apsikarstę aparatais, „Nike“ firmos pirkiniais ir per ilgą dieną nusitampę po parduotuves.

Beje, ji jau nepakelia bažnyčios kvapų. Komunija su draugais įvyks kitur. Eime iš čia, taria sau, jie neatėjo, jų dvasia ne čia.

Jai iki kaklo įgriso prisiminimai, vaikystė, ateitis ir mirtis, jai labiau patinka šiandien, būtent šiandiena, kad ir kokia ji būtų, bet pilna šlykštumo, šlykštumas gražesnis už gražią mirusią praeitį... Pirmyn, muzika! Ir vėl viskas iš naujo: galvoje tarsi nuo tramplino atsispiria ketvirtinis pianino taktas – motyvo pradžia... mažoji sinkopė... ir op!.. balsas įsibėgėja ir pakyla iki 1234 – 1. *Phan-tas-tischen Lichtstrahl.* Tarp dviejų stogelių, dviejų baldakimų, kabančių prie markizės krašto, vėjy plevėsuoja

plasta vėliavos, jos čia apsivynioja apie stiebus, čia vėl atsivynioja, jau nė nežinai, katra jų pusė geroji, katra blogoji, abi keičiasi labai greitai.

Aplink ją į priekį žingsniavo praeiviai – labai tiesūs, jie žiūrėjo toli prieš save, tarsi jiems tik reikėjo pereiti miestą ir traukti toliau, prie vandenyno, į milžiniškas lygumas. Ji dainuoja gatvėje, *She is sin-ging in-the-street / She is happy again, She Walks int the town, She is sin-ging in-the-street,* tyloje stygos vis dėlto atlieka savo darbą, jos pulsuoja šios partitūros ritmu: tos *neužčiuopiamos šilko gijos,* kaip jas gražiai vadino Leopoldas Bliumas, kuris taip pat mėgdavo vaikštinėti po miestą ir buvo vedęs dainininkę. Tačiau dabar ji grįžta iš daktaro Erkio, jos balso specialisto, jis jai padarė fibroskopiją: įkišo lanksčią optinę skaidulą, ši nufilmavo trachėją, toji skaidula sujungta su 5 centimetrų dydžio kamera, ji truputį padainavo ir tuo pačiu metu matė ekrane savo dvi *šilkines gijas,* iš teisybės tai buvo dvi lūpytės, pabrinkusios gleivinės, drėkinamos kraujo plaušelių, kažkas balta ir juoda, ir pulsavo, taip, ji pamatė tai, kas daro jos balsą savitą ir suteikia jam tą kimų, *husky* toną, kuris taip patikdavo daugeliui žmonių; be nikotino, stygos dar buvo padengtos želatinos sluoksniu.

Šėnbergas norėjo „pagaliau pajusti kitų planetų alsavimą", o jai šią akimirką pakako Manheteno planetos... *Mit einem phantastischen...*

Ji, kaip kadaise Lotė Lenija, nori rasti garsą, kurį persmelgtų šiuolaikinio miesto ir šiuolaikinės gatvės triukšmas, nors pats kvailiausias, vulgariausias triukšmas, jai nereikia tyrų operos garsų... nesustodama kartoja tą pačią frazę, jai patinka vėl imtis tų pačių pratimų, seniai seniai, būdama maža, ji kartodavo Bacho *Invencijas,* iš pradžių pratimai, paskui, vėliau, ateina žavesys...

Ji nelabai žino, kur eina, bet, kaip sako Šarlis, „geriausias būdas nepaklysti – nežinoti, kur eini..."

Kiek paėjėjus prospektu aukštyn – „Gucci", paskui Disnė-

jaus pastatas: sulig trečiu aukštu tarsi du neogotiški *funky* laštakai – du Miki Mauzai iš tamsaus, veik juodo akmens. Jie panašūs į elektronines peles, o miestas – į milžinišką kompiuterio ekraną, dabar ji padaro staigų dviejų laipsnių posūkį į rytus, paskui Medisono Aveniu patraukia tiesiai į šiaurę. Čia ima tankiau alsuoti ir vėl užtraukia frazę keistu ritmu: *Lichtstrahl...*

Ir kaip tik čia, pradėjus *Lichtstrahl,* jos nugaroje tarp ketvirtojo ir penktojo slankstelių atsipalaiduoja kažkoks taškas, kurį, ji žino, atitinka kai kurie garsai, ir tą akimirką, kai šis taškas atsipalaiduoja, iš jos išeina neįprastas balsas – ji neatpažįsta jo, tačiau jis vis dėlto kažką, veikiau kai ką, jai primena. Ką? Vėl sudainuoja tą pačią frazę ir vėl atleidžia tašką. Štai, dabar ji žino, taip, žino: Kendi Darling! Tarsi tai buvo šiandien... Šis trūkčiojantis falcetas pasigirdo iš labai didelės šviesiaplaukės lėlės plačiomis, gražiai dažytomis raudonomis lūpomis. Bet tai buvo trapus, trapiausias pasaulyje balsas, plonas it šiugždantis švitras ir trupučiuką netikras. Ji dainavo visa švytinti, perverstomis, atgal atverstomis akimis, kaip *Jėzaus* iš Bobio Makdžio baladės, kurią išgarsino Dženis Džoplin. Bavarijoje Baronas suko *Marijos Malibran mirtį* ir įsegė jai į plaukus leliją. Ir ji pati buvo lelija: Baronas tiesiog dievino lelijas. Vieną Venecijos filmų festivalio vakarą „Lido" viešbutyje, *soft music on the breeze,* kaip toje dainoje, į jos ilgą raudonos suknelės iškirptę jis prikaišiojo gausybę lelijų, o per iškilmingus atidarymo pietus vis išmesdavo savo kontaktinius lęšius ant grindų ir paskui ieškodavo jų po stalu *dreaming of delight,* šliaužiodamas keturiom su jaunais gražiais Venecijos tarnais, tariamai padedančiais jam ieškoti!"

Kaip tik tokio garso ji ieškojo, giesmės negiesmės, kažko be charakterio, be išorinio blizgesio, paženklinto miesto akcentu ir epochos antspaudu, ne operos kabareto ar miuzikholo, ir šio amžiaus pabaigos oras sruvo į šį kūną, pereidavo jį ir išeidavo pro burną.

Ir panašiai kaip atsipalaiduoja taškas tarp ketvirtojo ir penktojo juosmens slankstelių, taip dabar, prospekte, tas balsas atpalaiduodavo kažkokį jos tašką ir joje laikinai apsigyveno balso šmėkla. Kaip jos balsas buvo apsigyvenęs Lindos Lovelas, pornokaralienės, kūne, vokiškame filmo *The Devil in Miss Jones* variante, kurį ji įgarsino, balsai, pereinantys iš vieno kūno į kitą, įsikūnija kitur, kaip nuo vienos galvos ant kitos klajojanti *pill-box hat,* Olego Kasinio skrybėlaitė. Žmonės išeina, balsai lieka. O skrybėlaitės...

Grįžusi į viešbutį, apie savo pasivaikščiojimą papasakojo Šarliui.

– Įdomu, – sako jis, – tu ieškai tono, tyrojo garso pranašo galaktinei muzikai, savotiško Mozės su savo partitūrinėmis Įstatymų lentelėmis, kuris net parašė gabalą, pavadintą *Psalme 128,* ir kuriam atrodo, kad Vėbernas buvo Aaronas. Aukojantis madai. O apie Kurtą Veilą geriau nekalbėkim, *for a song* jis pardavė savo sielą. Šėnbergas atsisakė libreto, nes jame buvo truputį erotiškų scenų... Ir kurgi tu galų gale randi tą spragsintį toną? Gal jį turi koks nors užkietėjęs, nuo narkotikų supuvęs dekadentas, išsigimęs kičas, pabaisiškas prerafaelitinis angelas su šerkšno nėriniais?..

– Viešpaties keliai... Turėtų būti kažkoks ryšys tarp Mozės ir Kendi Darling, niūraus pranašo ir šerkšnėtos lėlės!

– Taip, tu! – sako jis juokdamasis. – Klausyk, kokie čia tavo kvepalai? Nauji?

Ji nuėjo prie mini baro ir nusipirko „Hershey" šokolado plytelę.

– Isejaus Mijakės „Eau d'Issey".

– Visai pamiršau paklausti. Ar vakar vakare buvo gera 999-ojoje?

– „Pravda-999". Neblogai. Daug žmonių, net kiek per daug. Rusija vėl grįžta į madą...

– O dekoras?

– Vietinis *downtown:* kičas ir modernas, Vatikano pompos ir Makdo mišinys. Aksomas ir metalas. Įėjusi prietemoje pama-

čiau labai gražius aulinius prie stalo, iš ten sklido vokiškas balsas, tačiau tai buvo lengva vokiška tartis, aštri ir be šaknų.

– Volfgangas!

– Volfgangas Jopas! Prūsas Niujorke! *Todtchic,* kūnas, net su džinsais ir marškinaičiais: dar sykį mąstymo būdas. Per jį vėl sugrįžo kai kurie reliktai ir *samplings* iš trečiojo dešimtmečio Potsdamo, susimaišė su Manhetenu – greitai, neįprastai, ritmiškai, sarkastiškai ir visada šiuolaikiškai. Geras egzempliorius.

– O Džimas buvo?

– Taip, bet neilgai, išėjo namo rašyti scenarijaus. Filmas vadinsis *Dog's Ghost – The Samourai Way.*

– Su kuo?

– Manau, vis su tuo pačiu Džoniu Depu.

– Kas dar buvo? – klausia Šarlis, kaip visada truputį snobiškai mėgstantis klausytis tariamų pavardžių.

– Manekenių, tau būtų patikę, ir moteris, kurią palaikiau Sindi Šerman, ir kai priėjau prie jos norėdama pasisveikinti, pasirodė, kad tai ne ji, nors kažkas galiausiai man pasakė, jog vis dėlto ten buvo ji. Tik šiek tiek retušuota, tarsi dubliuojanti save pačią, Monika Viti, persidirbusi į Madoną... Supranti?

– Ne...

– Vienas tipas man pasakė: „Siaubinga, dabar visi ką nors primena, visi primena kažką, žmogus nežinai, kas kam priklauso nei kas yra kas".

– Na ir kas? – paklausiau aš.

– O tas, kad dabar visur tik *remakes, sequels,* kopijos!

– Na ir kas? – paklausiau.

– Nagi niekas... – Ir, nežinia iš kur išsiėmęs, patraukė kokaino...

Paskui ji užsimanė išeiti į lauką kvėptelėti oro. Jai išeinant durininkas norėjo antspaudu įspausti jai ant dilbio klubo „Pravda-999" pavadinimą kaip kontramarkę, kad ji galėtų vėl įeiti, o ji nenorėjo, pasielgė gal kiek kvailokai, tie skaičiai ant dilbio tikriausiai jai kažką priminė. Tad išėjo į lauką, į ledinį šaltį, ir grįžo namo viena.

– O ką tu veikei?

– Visą laiką sėdėjau kambaryje. Taip pat klausiausi miesto triukšmo. Ir žmonių balsų, sklindančių iš viešbučio baro. Žinai, man patinka klausytis, kaip kalba niujorkiečiai, įdomu, sakytum, mėtosi kulkom ar granatom... Be to, pailsiu, gan neblogai suprantu, apie ką jie kalbasi, kad nesijausčiau vienišas, tačiau toli gražu ne viską, tad kai nesugaudau žodžių prasmės, geriau suprantu jų muziką.

– Reikia rinktis – žodžiai ar muzika?

– Tik ne su tavimi! Pirma, tu esi užsienietė ir kalbi ne per geriausiai prancūziškai...

– Šit kaip!

– Be to, muzikantė... muzikantė užsienietė...

– Gal eime į barą, išgersim po taurelę?

– Okay...

Šio viešbučio koridoriuose amžinai pasiklysdavai. Jie leidosi eiti, paskui grįžo atgal ir vėl praėjo pro savo kambarį.

– ...užmiršau dar vieną dalyką... kai išėjau iš Šv. Patriko katedros...

Ji ten grįždavo ir mintimis.

– ...iš Šv. Patriko katedros, ant dangoraižio trisdešimt šeštajame ar keturiasdešimt pirmajame aukšte pamačiau tuos tris skaičius, kurie...

– Mėšlas, na ir lėtai juda šitas liftas...

– ...naktį Penktoje Aveniu labai iš toli danguje matyti skaičiai 666: matai juos iš visur, įsivaizduok, kažkas man pasakė, kad šie trys šešetukai – švento Jono Apokalipsės Žvėries ženklai. Drakonas su šešiom galvom ir dešimčia ragų.

– Man labai patinka šios ilgos baltos burės, krintančios iš aukštai į vestibiulį... ne, baras kairėje... prašau tenai, ne, verčiau eime į stiklinę terasą.

– ...o vakare nueinu į klubą 999; tie patys skaičiai, tik apversti galva žemyn!

– *Coke!.. Scotch!*

– *Ice?*

– *No!*

– Taip... o toliau? Katakombose yra pabėgėlių? Dėl apokalipsės pasakysiu tau štai ką: apokalipsė jau kurį laiką vyksta čia, tik ji be drakonų, be angelų, be riterių ir trimitų. Viskas taip miglota, ji vyksta taip lėtai arba taip greitai – tai tas pat, – kad jos nematai. Tai virusas, kurį perduoda katodiniai vamzdžiai įvairiose pilietinėse megavisuomenėse, ypač jų garsai ir kalbos – tas virusas eina per ausis! Ir, žinoma, tai užslėptas virusas, maskaradas, kaip visa kita, subtilesnis virusas, pavojingesnis nei ZX, CX dujos, garstyčių dujos, sarinas, šis bent užmuša iškart...

– Matei barmeną... jis panašus į...

– Taip... ir vis daugiau antrininkų... Kuo toliau, tuo daugiau... Ir tas virusas nugramzdina užmarštin laiko sprogymes, Istorijos atkarpas, pavyzdžiui, *sixties* pabaigą, *seventies* pradžią. Jie išgaravo, ir daugelio kūnų, miestų dvasios mes jau neprisimename, prisimenam blogiau nei pokarį... arba 1900-uosius, kai manęs dar nebuvo...

– Taip sakoma, kai pats... alio, mamyt, man sopa... gal tai asmeninė apokalipsė?..

– Ne, aš jaučiuosi ganėtinai gerai, ačiū... Taigi toliau: tai paskinda per ausį, kuri, kaip žinai, susijusi su visais kūno raumenimis, garsais, kalba, paskui su kūnu ir mintimi. Viskas. Kai kas priešinasi, pavyzdžiui, tu, ir net gerais ginklais: tu leidi kontratonus, kitas melodijas it antivirusus, tai garsų karas, tačiau tu priklausai mažytei mažumai... Visi atrodo bekūniai... Tai, beje, juoba keista, nes visų pirma yra gremėzdiškų, masyvių įsikūnijimų. Taip, masyvus ir bekūnis – juokingas derinys, ar ne? Ir visi tokie žmogiški. Juo laikas greičiau skuba, juo darosi lėtesnis. Ir dabar, kai viešpatauja lėkšta ramybė, net savotiška nauja ledynų era, sunku suprasti praėjusias epochas: tokias, kuriose laikas bėga greičiau, kuriose vyksta judėjimas. Kaip tik tą padarė Raineris, Mazaras ir kiti, ir dabar apie juos galvojama kaip apie neįtikinėtinus ekscentriškus komiksų personažus, nors jie buvo geriausi, gyviausi savo epochos atstovai.

– Gerai, apie tai mudu ir kalbame, ar ne? Man toks įspūdis, kad norima užgniaužti, užmiršti, pašalinti kai kurias amžiaus dalis, kad būtų galima ramiau nuobodžiauti.

– Taip, religingi žydai sako, kad miršta du kartus: pirmą kartą – fiziškai, o antrą kartą – kai apie mus liaujasi kalbėti žmonės.

Tačiau iš kur šitie balsai? „Vade! Vade! *Damned!* Aš iš tikrųjų noriu būti pakartas!.. Vade, gal aš čia nieko nesuprantu, tačiau iš radarų dingo visa ekspedicijos komanda... Išgaravo! Išsisklaidė ore! (Jis spragsi pirštais – nykščiu ir didžiuoju.) Va šitaip! Paslaptis ir vaisinė pastilė!.. Jokio pėdsako... jokio plyšio, nematoma skylė laike... Taip kartais jau yra buvę praeityje: tam tikras laiko tarpsnis tarsi išpjaunamas iš Laiko... Jis buvo, bet tarsi neturėjo jokių tolydžių sąsajų su tuo, kas buvo paskui...

– Nuo-stabu! – kaip sako pakeldamas antakį ponas Spokas filme *Star Trek*... Ne, kalbant rimčiau, liaukitės taukšti nesąmones, Špylfogeli, apie savo laiko Bermudų trikampį...

– ...ir kaip yra išnykusių žemynų, taip yra epochų, kurių pėdsakų aptinkama, tačiau negyvų pėdsakų, jie jau nebekalba, jie mums jau nieko nesako. Tada gyvenusios rūšys išnyko neištarusios nė žodžio, gal jos buvo išgabentos į kitą planetą. Manome, jog jas pažinome, matėme, tačiau jos taip menkai susijusios su šiandiena... mes jau neberandame žodžių. Gal jos egzistuoja kitame laiko kontinuume, visiškai netoli nuo mūsiškio, bet kitur...

– „Téléportation Scottie", ar ne? – šaipydamasis paklausė Argobastas.

– ...ir ne tik išnykusios, bet jas sunku, neįmanoma prisiminti... Aš kalbu apie gyvąją atmintį...

„Vade! Vade! Aš nieko nesuprantu, iš radarų dingo septyneri metai. Ištirpo ore. Dingo septyneri metai, įslinkę į laiko plyšį, kuris užsivėrė virš jų tarsi judantis smėlis, prarijo žemynus, apie kuriuos pasakoja legendos, Atlantida...

– Tačiau, mano mielasis Špylfogeli, vis dėlto keli išliko gyvi?

– Taip, vade, tiesą pasakius, išliko daug, tačiau jų būklė apgailėtina: beveik visi serga maru, visi išsiblaškę, tarsi gyventų praeityje ar ateityje, jie čia, jų pilna visur, tačiau jie ne čia, jie nugrimzdę į svajingą ilgesį arba į idiotišką optimizmą. Jų smegenys pilnos senų praeities grybų, jie klaupiasi, kad pabučiuotų užpakalį Ateičiai, seno, nutrinto, gumulais besisukančio filmo statistai, jų marmūzė apgraužta sidabrinių nitratų. Iš tų metų kai kas likę, bet mirę, šalę sušalę, suledėję.

– Taip, žinau, yra tokių teorijų: apie erdvines laiko skyles, bet liaukitės svajoti apie savo erdvę laiką, liaukitės vaidinti poetą, tai juk beprasmiška...

– Pone Argobaste, kažkas juk pasakė: „Reikia gelbėti kaip tik tai, ko niekam nereikia...“

– Nusileiskit ant žemės, Špylfogeli, į tikrą gyvenimą...

– O kažkas kitas pasakė ir tokį dalyką: „Gyventi? Tegu tuo rūpinasi mūsų tarnai!“

– Jūs pradedat mane nervinti. Verčiau žiūrėkit savo radarų, sonarų, kvazarų...

– Alkasaras?

– ...atsukit žvilgsnį į ateitį ir liaukitės rūpintis praeitimi kaip, beje, ir dabartimi. Aišku? Supratai?“

Šarlio galvoje šmėstelėjo vaizdas, jis užklojo tą Niujorko gatvę ir, regis, buvo iš senų laikų: Pontjė gatvė vėlai naktį, sankryža, abi užpakalinės automobilio durelės atsidaro, pirma pasisuka kelis ir viena koja, tada kita, merginos išlipa, trinkteli durelės, susijaudinęs, pasišiaušusia plaukų sruoga Mazaras su chimerišku, narkoleptišku greitosios pagalbos sanitaru, vienas tarsi iš pagreitinto kadro, kitas iš sulėtinto, tačiau kartu jie, regis, žino, kur važiuoja, atrodo, lyg kažkas juos trauktų. Paskui pro šalį pračiuožia didelis juodas automobilis, limuzinas, sankryžoje akimirką stabteli: įsitaisęs ant užpakalinės sėdynės miega plikas žmogelis ant grindų tysančiom petnešom. Mazaras jį pažino ir Šarliui paaiškino: „Tai Pjeras Lazarevas. Nakčia, kai nemiega savo viloje, pasišaukia vairuotoją: „Nagi važiuojam, Koko!“ Paryžiuje jis visus vadina Koko ir visus pažįsta. Važiuoja jie

ilgai ilgai ir labai lėtai, galop jis užsnūsta, užmiega važiuojančiame automobilyje. Tą pačią valandą, kai niekad nesustojančios jo laikraščio rotatorinės mašinos trata, sukasi visu greičiu, tritakčiu ritmu – *čak a čak, čak a čak,* – jis tyliai važiuoja miegodamas. Šarliui patiko ši idėja, šis vaizdas, supergreitas mechanizmas ir tarsi užhipnotizuoti lėtai besisukantys limuzino ratai, vienalaikiai ir visiškai skirtingi ritmai, būdingi sambai, brazilų muzikai ir net futbolui: Garinča, negražus ir dieviškas septintasis numeris kreivom kojom, regis, žaidė dviem *tempi* iškart, buvo greitas ir lėtas kaip narkotikas. Ir vaizdas dingsta.

– Kas čia?

– Nežinau. Tu taip pat girdi šitą riksmą?

Tai panėšėjo į riksmą, staugimą, į operatyvinio automobilio signalą, atrodė, lyg staugtų žmogus, gyvulys ir mašina... Riksmas artėjo... Pasirodė mergina: penkiolikos šešiolikos metų, liesa, su kepuraite, su riedučiais, šalikas jai dengė pusę veido, viena ranka buvo įsikibusi į sunkvežimio galą, kita, ištiesta į priekį, rodė ženklus vairuotojui lauko veidrodėlyje, mojo nesustoti, spausti, lėkti į priekį. Sunkvežimis, genamas eismo, negalėjo važiuoti lėčiau ir lėkė visu greičiu... Ji mėgdžiojo greitosios pagalbos automobilio garsą, jis buvo... to automobilio sirena. Dviem laisvos rankos pirštais rodydama į kažkokią tolimą erdvę, visą erdvę, visą savo erdvę, visą miestą, visą pasaulį, ji įsivaizdavo esanti mergina mašina... Py py! Tū tū... Du ausis rėžiantys garsai... ji – greitosios pagalbos automobilis... ji tapo mašina, karžygė, Diana medžiotoja...

Tokių pilnas šis miestas, pats labai panašus į mašiną. Jau iš lėktuvo pasižvalgius matyti, koks jis kompaktiškas, tarsi susispaudęs į kumštį, hermetiškas: pabaisiškas. Toks gražus! Py py! Tū tū! Garsesnis, šaižesnis nei tikroji greitukės sirena. Automobilių sraute vairuotojas negali lėtinti greičio. Pasilenkia išsigandęs per langą ir dviem pirštais rodo į horizontą ir toliau. Py py! Tū tū!

Šitam ultraprašmatniam Medison Aveniu iš jos gerklės išsiveržė nežmoniškas riksmas. Jai važiuojant pro šalį, žmonės sustojo gatvėje tarsi lydėdami pravažiuojantį prezidento kor-

težą ir policininkų eskortą. Keliom sekundėm viskas sustojo. Niekas nesijuokė, nesišypsojo: visi neaiškiai atpažino tą giliai paslėptą beprotybės riksmą – taip rėkti būtų galėjęs bet kas. Ji išrėkė garsus kaip japoniškajame bunraku, kur aukšti pagrindinės marionetės su vaura šūksniai priklauso nuo šalimais stovinčio aktoriaus deklamuotojo. Buvo savotiškai gražu. Ji išrėkė, tik perdėtai, tai, kuo buvo betampantys mūsų balsai, mūsų muzika.

– Ar tu girdėjai?

– Taip... balsą, galbūt rytdienos kūną...

Jis stebeilijo į laikraštį.

– Ji norėtų būti mašina!

– O tu – ne?

– Ne!

Iš ten, kur jie sėdėjo, kažkur miesto viduryje, 44 Vakarų 44, buvo matyti mėlio lopinukas. „Koks čia mėlis? – paklausė savęs Šarlis. Jam reikėjo keleto sekundžių, kad suprastų, jog tai toli plaukianti upė, jos buvo matyti vos keletas kvadratinių centimetrų, tačiau tas mėlynas stačiakampis viską apšvietė kita, ypatinga šviesa. Tai buvo tarsi ten priklijuotas pavyzdys, atneštas ir prie dekoro pridurtas elementas, keistas elementas – švytintis, prilipdytas aukštų tamsių bokštų apačioje. Dėl optinės apgaulės mėlyna juostelė atrodė visai arti, ne, kitur, tarsi nebūtų buvę jokios regėjimo lauko gilumos, perspektyvos ir viskas būtų buvę toje pačioje plokštumoje. Ir šis mėlynas upės gabalėlis leido suprasti, kad esi saloje, kad jis tau mirksi kitur ir, beje, dabar, šviesai pasisukus kitu kampu, jis greitai pradėjo švytėti it žėručio gabalėlis.

„Žiūrėk, „Christie's" aukcionas. Parduodama Vorholo autoportretų serija – jų yra keturi – pagal Holbeiną: du milijonai dolerių..." Laikraštyje buvo nutraukti šalia nuostabiais aksomo ir šilko drabužiais pasidabinęs Holbeinas, laikantis atverstame delne virš peties kaukolę, ir Vorholo *remakes*. „Keista, nes jo paties oda išblyškusi, skruostikauliai atsikišę, įdubusios, tuščiai į kažką spoksančios akys... Sakytum, laiko kaukolę, o pats... Da-

bar, į pabaigą, jis nuplėšė šydą nuo atvirkščiosios pusės, kuri jau seniai ir visada buvo kitas veidas, žaviojo Manheteno *jet-set* naktų princo pamušalas: atrodė it negyvėlis, laikantis kito negyvėlio galvą! Dvigubas kiaušas!.. To jau per daug! Tai jau atvirkščioji pusė! Vieną dieną, savaitgalį, kažkas mane nusivedė į Mantauką, pas Piterį Berdą, fotografą, į jo namą kaime, seną malūną, stovintį Hemptone ant jūros kranto. Vieną vakarą ten buvo ir Vorholas siaubingai susitaršiusiais plaukais, atsagstytais marškiniais, ne toks, kokį matome žurnaluose, prašmatnų *jet-setter,* ne, jis sėdėjo su džinsais krėsle, ant kelių laikė kaukolę delne it peleninę, it boulingo rutulį, nesimaivydamas, kaip jam buvo įprasta: šis tipas būtų galėjęs eiti žemyn Penktąja Aveniu, šokti čečiotką, vestis už pasaitėlio tris baltus leopardus ir visiems būtų atrodę, jog... šiaip ar taip, niekas nebūtų pasukęs galvos... Tad ir toji negyvėlio galva atrodė taip įprastai, kaip... Nieko neįprasto, sakytum, ką tik buvo ją radęs... Svečias, savotiškas nebuvėlis, pusiau nematomybė, tikriausiai laiko šį tuščią kūną kaip manekeną, marionetę, aiškių apybraižų apvalkalą, kaip kažką labai labai rytietišką, ir tikrai viskas, ką jis liečia, prie ko prisiartina, atrodo taip lengva it geroji dvasia... Jis laiko kaukolę lyg niekur nieko, ne pompastiškai niūriai it kokią *tuštybę,* ne kaip linkęs pokštauti medicinos studentas. Be jokio pasipūtimo, be humoro, neutraliai. Jis nedarė dviejų klaidų: pirma, nesuko jos kaip vilkučio ant kelių, antra, nelaikė priešais save ir nežiūrėjo kaip vargšas Jorikas...

Mėgo išeiti iš namų, jam patiko naktis, šventės, pasaulis, pokštai, tačiau kamputyje visada stovėdavo baltas šios skylėtos kaukolės veidas. Ir tą savaitgalį ji buvo čia, su savo svečiu. Suskambo telefonas, jam. *„Hello... oh, really?.. Oh, really... Good!.. Great!"* Neutralus balsas, tik keturi ar penki žodžiai, visada tie patys. Skambino Li Radživil, Džeki O. sesuo. O jis, tebelaikydamas ant kelių kaukolę it peleninę ar kūdikį, atsakė: „Jūsų portretas? Taip, trečiadienį bus baigtas... Ne, nesivarginkit... Ateikit prie 42-osios ir Brodvėjaus kampo, priešais „Photomat" būdelę, ir atsineškit daugybę ritinėlių monetų po 25 centus!" Vėl subliz-

go mėlynasis Hudzono stačiakampis. Lėktuvėlis tempė paskui save dangumi šešias milžiniškas raides: DAEWOO. Vėjas akimirką sumaišė D, A ir E, liko tik WOO...

Šarlis liovėsi sklaidyti *Times* ir ėmė atidžiai apžiūrinėti sporto puslapį, dvigubą, plačiai išskleistą prieš akis, su nuotrauka: narvas su tinkleliais ir kažkokia kaukėta, šarvuota būtybė, panaši į riterį ar pikadorą su dideliais skaičiais 99 ant nugaros. Legendinis sportininkas, žymiausias ledo ritulio žaidėjas. Šarlis pusbalsiu, tarsi tik sau, perskaitė:

„Kanadoje dviem valandoms ir keturiasdešimt penkioms minutėms, regis, sustojo laikas. Veinas Gretzkis, vienintelis gyvas šalies didvyris, nacionalinio sporto princas, nuostabusis Gretzkis paskutinį kartą iščiuožė ant ledo. Tarsi Maiklas Džordanas ir Džo di Madžo būtų nutarę tą pačią dieną mesti krepšinį... Jis buvo vedęs amerikiečių aktorę. Kaip tam tikro amžiaus amerikiečiai visada prisimins, kur jie buvo, kai sužinojo apie Džono Kenedžio nužudymą Dalase, taip kanadiečiai galės jums pasakyti, kur jie buvo 1988 metų rugpjūčio 9 dieną, kai Gretzkis buvo perkeltas iš Edmontono „Oilers" komandos į Los Andželo „Kings" komandą. Gretzkis pirmasis pradėjo žaisti grakščiu, intelektualiu stiliumi tuo metu, kai kanadiečių ledo ritulys mėgo kovą, grumtynes ir susidūrimus, jei to reikėdavo. Todėl tokį elegantišką, grakščiai judantį ir paslaptingą ledo jausmą turintį jaunuolį iš pradžių Kanados ledo ritulio funkcionieriai vis nustumdavo į šalį... Po stadiono prožektoriais dar nebuvo tekę matyti tokio laisvo ir hipnotizuojančio žaidėjo kaip įsibėgėjęs Veinas Gretzkis..."

– Paklausyk: „...Tokio laisvo ir hipnotizuojančio žaidėjo kaip įsibėgėjęs Veinas Gretzkis. Per atsisveikinimo ceremoniją „Madison Square Garden" stadione buvo pritemdytos šviesos, ir ant lygaus balto ledo, *the smooth white ice,* buvo rodomi vaizdai su Gretzkiu ir kokius stebuklus jis išdarinėja su Los Andželo „Kings", St. Luiso „Blues" ir Niujorko „Rangers" komandomis. Tai buvo fantastiškas reginys, labai būdingas šiam subtiliam žaidėjui šilkiniais judesiais..."

– Taip, tai iš tikrųjų panašu į pasaką.

– Taip... panašu į kroniką ir pasaką, į Grimo pasakas, į jūsų Šiaurės legendas... ir dabar tai dedasi JAV... Ypač sporte, taip pat rengiant įvairius spektaklius, nors... žodžiu... visa tai baigiasi blogai: alkoholis, narkotikai, geležinis dolerio įstatymas... Dar paklausyk, čia labai gerai, tas tipas rašo: „...Šiandien žaidimas beviltiškai administruojamas, jaučiama per didelė *coachs* įtaka. Nebeliko vietos eksperimentams ir klaidoms. Jeigu koks nors Veinas Gretzkis pasirodytų šiandien ir imtų taip išsidirbinėti su rutuliu tarp kojų, galėtų būti tikras, jog prie jo prieis du *coachs* ir perspės, kad jei ir toliau taip linksminsis, bus pasodintas ant atsarginių suolelio. Štai taip. Todėl gretzkių daugiau ir nebėra". Okay? Taip, tiesa: veinų gretzkių daugiau niekur nebėr.

– Beje, dėl menedžerių, legendų ir trapios elegancijos galo, – tau dar nesakiau, kad Paryžiuje mačiau, vėl mačiau Ivą, jei tai galima pavadinti „matymu". Tai buvo labai labai seniai... Žodžiu, kartą ar du...

– Ir?..

– Buvau nuėjusi į jo madų paradą.

– Ir?..

– Nieko... Na... jis tapo klasiku... belaikiu klasiku! Neišeinančiu iš mados... Po parado visi jį apsupo ir ėmė sveikinti, aš laukiau kitoje salono pusėje, ir kai žmonės vienas po kito išėjo, jis kurį laiką stovėjo vienas ir žiūrėjo į mano pusę, į mane, tačiau į tuštumą, be jokios išraiškos. Priėjau prie jo šypsodamasi, pabučiavau jį, jis neištarė nė žodžio, atrodė, jo čia nėra. „Esu In-grida", – prisistačiau pabrėždama pirmąjį skiemenį, kaip jį taria vokiečiai – norėjau pajuokauti, kaip jis kadaise juokaudavo tardamas mano vardą. „Taip, taip, žinoma, žinau... mačiau tave stovinčią..."

Tačiau jo mintys klaidžiojo kitur – gal turėjo rūpesčių? Gal tapo dar santūresnis nuo raminamųjų? Švelnus balsas, ta pati kalbos yda, ji beregint prisiminė *Dvigalvio erelio, Mėlynosios rankos* laikus, baltąsias *Skribo* lelijas ir Mažorelės sodus Marakeše, kur nenorėjo važiuoti. „Važiuok, važiuok su manim... pamatysi,

ten pilna žemų rožinių sienų ir sulaužytų kaktusų“, vadino ją „savo karaliene“, tada kalbėdavo mažai, tačiau su ja iškart sutarė: Dovilio viloje ant grindų juodu išdykaudavo tarsi du vaikai... panašiai kaip Raineris.

Kas gi jau kuris laikas vyksta? Atrodo, jis pasikeitė. „Esu Ingrida!“ Taip, jis žino: „Žinau!“ Visi aplinkui šurmuliavo, garsiai kalbėjo: familiari abejingų žmonių kakofonija, be atidos ir pagarbos.

Vedybinių krizių akimirkomis ledi Di ir Hilari paleido į pasaulį daug šukuosenų pavadinimu *I shall survive*: laisvai plevenančių ant kaktos sruogų ir trumpai kirptų ant pakaušio plaukų, visai naują plaukų madą, vadinamąją „Namų šukuoseną“, tyčia truputį netvarkingą, kainuojančią 1800 frankų. Taip šukavosi viena žurnalistė, dabar jam plojanti per petį: „Ivai, juk tai genialu!“

Paslapties era išnyko, žavumas ir spindesys nublanko, tuo tarpu anksčiau jo tylėjimo ir neramaus diskretiškumo aidas pasklisdavo po visą kambarį, kuriame jis būdavo, ir net už jo. Tebestovėjo nukarusiomis rankomis, šypsojosi ir jaunatviškai dėkojo: „Ačiū! Ačiū! Ačiū!“

Jo Eminencija, kaip visada globėjiškas, stebėjo viską per atstumą, o vairuotojas su kepure rankoje laukė prie durų, kad parvežtų jį namo. Aplinkui buvo kalbama, kalbama, kalbama, kalbama balsais, persisotinusiais informacijos. Netoliese klaidžiojo abejinga ir anoniminė finansų galia. Kas tampo virveles? Niekas? Visi? Niekas. Už auksą keičiami dizaineriai, sezono pabaigos transferai, kaip futbolo žvaigždės ir kaip, beje, visa kita, pasaulis turi savo kainą: „Kiek jūs kainuojate?“ Jei žmogus ir nieko nežinojo, vis tiek turėjo savo kainą. Dabar Ivas retai ir nenorom eidavo Marso alėja į ateljė: „Mano šuo Mulo nori laukan, tad ir aš einu jam įkandin, jis žino kelią!“ Vaizdas kiek apiblukęs, „Trapčze“, „Mandrian“, „Ballets russes“ linijos – Mados muziejuje. Ar įmanoma, kad ir po penkiolikos dvidešimt penkiasdešimt metų šita I, šita S, šita L kabos tenai kaip visada subtiliai susipynusios, tačiau jau mįslingos kaip skaičiai ar kaip neiššifruojamo rašto fragmentai? Neįmanoma, bet jis ten bus

ilgai, ilgai, ilgai po to... kaip lengva dizainerio ir savo drabužių siela, kaip neaiški legenda, įkūnyta kitur, gal net visiškai kitur. Ir kas žino, gal tai atrasti turės kita Jo Eminencija.

O juodu tesikalbėjo dviese, pasiklydę kažkur Manhetene, jų vietoje galėjo būti kiti du. Erdvėlaivis *Observer* mato sceną su visomis smulkmenomis: Šarlis dar sykį pasuka galvą mažo, it kobaltas mėlyno stačiakampio link, jis atrodo tarsi ant miesto užklijuotas popierius, Ingrida šypsosi ir pakelia stiklą prie lūpų, paskui išsisega vieną auskarą... Po keturių minučių kažkoks anglas nusigręžia nuo Temzės, po septynių minučių paryžietis pastato stiklą ant stalo... *Observer* apžvelgia pasaulį per keturiasdešimt minučių, Brahma – per sekundę, technika daro, ką gali... Paskui juodu nutilo, aplinkui įsiviešpatavo ramybė, viena tų akimirkų, kai viskas atrodo tarsi sulėtėję, be jokios priežasties pakibę ore. 44, Vakarų gatvė Nr. 44, 2000 metų sausio 7-oji...

Ciūrichas, 1917 metų liepos 20-oji, Špygelglasė, Veidrodžio gatvelė Nr. 27, siauri laiptai, antras aukštas, nė vieno lango, juodos sienos, mažas, vos 50-ties metrų podiumas: Voltero kabaretas. Su arogantišku monokliu panašus į dendį tremtyje gyvenantis rumunų žydas skaito ne savo poemą, parašytą prieš dvidešimt penkerius metus linksmoje ir tylioje Rapalo įlankoje, jis kalba kito balsu, jis pats, mediumas, neturi nieko, ir tai jo stiprybė. Cituoja: „Netoli laikai, kai žmogus nesvaidys per kitų galvas savo geismo strėlės, kai jo lanko stygos bus užmiršusios virpėti: „Kas yra Meilė? Kas yra Kūryba? Kas yra *Sehnsucht*-Geismas? Kas yra Žvaigždė?" – klausia paskutinis žmogus ir mirkteli. Žemė tada bus tapusi maža ir ant jos šokinės paskutinis žmogus, kuris viską sumažina".

Ką gi, dabar tas laikas atėjo. Tačiau kitas tremtinys, labai senas režisierius, dar vienas klajoklis, nusidanginęs iš Vienos į Holivudą, Bilis Vailderis, pati linksmybė aitriai juodam fone, praėjus aštuoniasdešimt trejiems metams – tai paskutiniai jo biografijos žodžiai – pats to nežinodamas aidu atsako jaunuoliui iš

Veidrodžių gatvės, kabareto poetas ir garsusis milijonierius „filmeikeris“, gyvasis ir mirusysis, regis, nesąmoningai kalbasi vienas su kitu anapus laiko: „Padėtis beviltiška, tačiau nėra rimta“.

Vėl sužybsi mažas mėlynas stačiakampis...

Dabar, beveik nejudėdama, dešinę ranką uždėjusi ant kairės rankos raktikaulio, kad prilaikytų slystantį suknelės petį, ji vėl ėmėsi *Mėnulio Pjero* tęsinio. Beatodairiškai, bet išlaikydama tam tikrą atstumą:

Fan-tas-tiškam šviesos spinduly
Turėjo nueiti ilgą kelią, kol atėjo iki jo...

...Tai buvo tarsi vakar... pianinas tarp griuvėsių, erškėtrožių brūzgynas... Iš tiesų šventa kelionė! Tačiau liko jausmas tarsi beveik nieko neįvyko! *Ieškokite katino!* Tai buvo laikraščio „žaidimų“ skyriuje: pasiklydusį tarp dekoracijų, lapijos ir stogų apjuostą, užtrauktų debesų ir neturintį jokių apybraižų dangaus lopinėlį pamatai tik tada, kai jis pasirodo. Sakoma: vėl prisiminti savo gyvenimą. Tačiau arabeskos ir vingiai galų gale nupiešia veikiau nematomą – bent jau mums nematomą – motyvą: tiesiog tuščią formą, kaži kokią tikriausiai trūkstamą dalį. Galbūt žmogus tą ir tedaro: siuvinėja ant laiko muzikos, kartais su įtrūkiais, kaip atsitiko su tuo tarnavusiu Dievui partitūros lapu iš vaikystės, 1968-aisiais suplėšytu, o dabar ir vėl tarnaujančiu... niekam, tiesiog vien malonumui. To siuvinėjimo motyvas neaiškus: kas yra bendra tarp mergytės, lyg mumija įvyniotos į paklodes, jautrios, beveik aklos paauglės, ir jaunos, įžūlios, linksmos, triumfuojančios moters, kurios šviesus temperamentas užgrūdintas romantiškojo *Sehnsucht?* Ar tai buvo ta pati moteris, didžiojo viešbučio laiptais paleidusi savo puodus, moteris, kuri, apsivilkusi balta vakarine suknele, nušliuožė nuo kėdės ir pasislėpė po Marijos Elenos de Rotšild stalu, paskui pabėgo nuo geranoriškos Jo Eminencijos globos premjeros išvakarėse,

arba tos, kuri įlindo į spintą, kad Fasbinderio sbirai nesugrąžintų jos į Vokietiją, ir tos, kuri nuo šabli vyno imdavo kalbėti šlykštynes, vartyti stalus, o scenoje gebėdavo visiškai tvardytis, būdavo tikras jėgos, griežtumo, tobulos fantazijos įkūnijimas, kiekvieną akimirką jausdavo sekundės, netgi ketvirčio sekundės tikslumu ir gebėdavo ramiai susikaupti?

Tačiau pažvelgęs į ją iš arčiau pamanydavai, jog akstiną savo neįtikėtinai vaizduotei, savo polėkiui, savo stiprybei ji sėmėsi iš juokingų situacijų, į kurias mielai įsiveldavo. Tai išmokė ją scenoje išlaikyti paslaptingą atstumą ir vienatvę. Žinoma, iš griežtų formų pasaulio ji neišgujo nei griuvėsių, nei šlakų, nei atsitiktinumų, o svarbiausia, svarbiausia – ši skausminga patirtis nepavertė jos daugybę-išmėginimų-įveikusia moterimi. Viso to ji nepavertė kapitalu, už savo nelaimes negavo jokio atpildo, nepasikeitė nei jos būdas, nei išgyvenimai: ji skuba su gyvenimu, ir kaip tik čia, kaip tik dabar. Ji niekad negalvojo apie šį ilgą nueitą kelią. Ji pergyveno karą, ligą, terorizmą, artimuosius, mirusius nuo epidemijos, šmėklas, vaiduoklius, tačiau kaip tik čia, dabar, išliko svarbiausias pasaulyje dalykas – čiuožiantis žingsnelis, išlaikytas *Sprechgesang* tonas, gražiai šviesoje išryškėjantis makiažas, *die Maske,* vos pastebimas rankos manierizmas: žengti žingsnelį į šoną, į šalį, nebūti praeities įkaitu: kūnas, žadinantis kitą pasaulį ir kitą laiką, neaiški užuomina į kažką kita.

O dabar gerai elkis! Būk tokia pat lanksti ir pasitikėk likimu. Nebuvo nei nueito kelio, nei pažangos, nei žengimo į priekį, tik viena kitą keičiančios akimirkos su šešėlinėmis zonomis, keliais, kurie niekur kitur neveda, tik į šitą virpančią akimirką. Ką mes vadiname gyvenimu? Segmentus, nutrūkstančius kelio ruožus, sienos link kylančius laiptus, skersgatvius, požemius, kaip ji ką tik lėtai perėjo kulisus, įvairias zonas gerai nežinodama, kur eina, argi ji nebuvo nusileidusi po žeme?

Štai dabar viskas. Didžiojoje salėje iš subtilių konstrukcijų ant metalinės sienos kabantis laikrodis rodo vienuolika valandų

dvidešimt dvi minutes. Į naktį lėtai atsiveria geležinės didžiulio kupolo durys – tolumoje kelios šviesel÷s, antžeminis metro, atrodo, tarsi viskas kybotų ore, erdvę skvarbo muzika, labai sena, regis, sklindanti iš ateities. Ji taip pat įžengė į laisvą, bet hipnotišką pasaulį: buvo apdovanota savotišku įspūdžiu ir tą įspūdį perdavė kitiems – įspūdį kurti, taip pat atskleisti jau esamas formas. Koks nors garsas ar judesys duodavo akstiną kitiems garsams ir judesiams, tarsi viskas vykdavo be jos valios: dabar jos kūnas buvo iš muzikos. Per keletą sekundžių, beveik visiškai niekuo nesikliaudama ir, regis, tiksliai tampoma tolimų virvučių, su savo šešėliu ji tapo judančiu laikinu hieroglifu, beveik niekuo, ir staiga viskas apsivertė – atrodė, jog šiame kabarete šios iliuzijos akivaizdoje mūsų sunkus chaotiškas gyvenimas beveik neegzistuoja: viskas vyko labai trumpai, bet įvyko. Istorija, jos ir mūsų, nusitrina ir užleidžia vietą šiam efemeriškam pėdsakui scenoje, atgyjančiam šviesos štrichų galiukuose, užkerėtam žodžių, užburtam muzikos. Baigta! Ji atsisveikina. Susikaupusi iš pradžių lėtai nusilenkia. Atsitiesia, šypsosi, paskui plačiu rankos mostu dėkoja rodydama į klausytojus, ir šie ploja, vieni sėdėdami, kiti stovėdami, dėkoja keturiems muzikantams – pianistui, kontrabosininkui, saksofonininkui ir smuikininkui, ant pianino guli apšviestas baltas lapas, jos ranka atsiveria viskam, kas yra aplink ją, taip pat tuštumai, ir ji, regis, sako: Štai taip!

Schuhl, Jean-Jacques

Ingrida Kaven: romanas/Jean-Jacques Schuhl; iš prancūzų kalbos vertė Pranas Bieliauskas. – Vilnius: Alma littera. 2003. – 238 p. – (XX a. aukso fondas)

ISBN 9955-08-253-4

Prancūzų rašytojo Jean-Jacques Schuhl (g. 1941) romanas-biografija apie dainininkę, kino ir teatro žvaigždę Ingridą Kaven. Knyga apie audringus XX a. antrosios pusės įvykius, garsius režisierius, mados karalius, muzikantus, dailininkus ir t. t. Nestokojantis juodojo humoro pasakojimas apie jų gyvenimus ir mirtį.

Romanas 2000 m. apdovanotas Gonkūrų premija.

UDK 840-3

JEAN-JACQUES SCHUHL
INGRIDA KAVEN
Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
PRANAS BIELIAUSKAS

Viršelio dailininkė RALMONDA BATEIKAITĖ
Korektorė DALIA BLIUMIENĖ
Kompiuteriu maketavo ZITA PIKTURNIENĖ

SL 412. Užsakymas 303
Išleido leidykla „Alma littera". A. Juozapavičiaus g. 6/2, 2005 Vilnius
Puslapis internete: http://www.almalit.lt
Spaudė AB spaustuvė „Vilspa", Viršuliškių skg. 80, 2056 Vilnius

Jean-Jacques Schuhl (g. 1941 m. Marselyje) – prancūzų rašytojas, šiuo metu gyvenantis Paryžiuje. Parašė tris knygas: kultiniu tapusį romaną *Rožių dulkė* (1972), *Teleksą Nr. 1* (1976) ir beveik po dvidešimties metų pertraukos – romaną-biografiją „Ingrida Kaven“, 2000 metais apdovanotą Gonkūrų premija.

1943-ieji metai. Kūčių naktis prie Šiaurės jūros. Aidint tolimiems bombų sprogimams, ketverių su puse metų mergytė Ingrida, būsimoji dainininkė, kino ir teatro žvaigždė, gieda *Šventą naktį* Adolfo Hitlerio kareiviams. Po penkiasdešimties metų vokiečių dainininkė Ingrida Kaven po oficialaus priėmimo surengia rečitalį Dovydo citadelėje, Jeruzalėje...

Tai romanas-koliažas, tikrų ir įsivaizduojamų įvykių rinkinys, tarsi iš atskirų kadrų sumontuotas filmas-prisiminimas, skirtas mylimai moteriai. Įspūdinga Ingrida Kaven, panaši į mitinę būtybę juoda ilga suknia, su bakelitiniu kandikliu lūpose ir tabako dūmų šydo apgaubtu veidu. Nepakartojami ir kiti personažai: vokiečių režisierius Raineris Verneris Fasbinderis, prancūzų prodiuseris Mazaras (tikroji pavardė Z. P. Rasamas), mados karalius Ivas Sen Loranas, Betė Deivis, Marija Kalas, Endis Vorholas, Sati ir kt. Tai ir barokinė enciklopedija apie audringus XX a. antrosios pusės įvykius, apie neeilinius žmones, jų gyvenimą ir mirtį, ir netgi kičinis pasakojimas, lyg komiksas, nestokojantis juodojo humoro... Ypač aktualus šiais laikais, kai, anot autoriaus, artėja nauja „ledynų era“ ir ateina atmintį praradusi karta. Tačiau, kaip teigia vienas romano personažų, „padėtis beviltiška, bet nėra rimta“.

ISBN 9955-08-253-4